

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาสำรวจสมุนไพรรักษาแนวทางในการอนุรักษ์และ
ฟื้นฟูสมุนไพรให้อยู่คู่ชุมชน
ต.คลองเจดิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

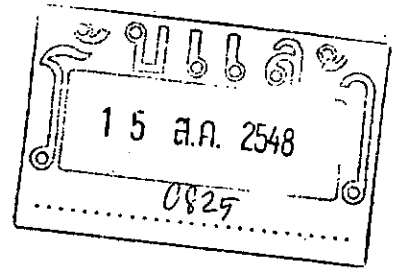
โดย

นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ และคณะ

กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

ก. 2

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาสำรวจสมุนไพรรักษาแนวทางในการอนุรักษ์และ

ฟื้นฟูสมุนไพรรักษาอยู่ชุมชน

ด.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

โดย

นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ และคณะ

กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาดำรงชุมชนไพรเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และ

ฟื้นฟูชุมชนไพรให้อยู่คู่ชุมชน

ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

โดย

นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ และคณะ

สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

รายงานความก้าวหน้า

โครงการศึกษาสำรวจสมุนไพรเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และ
ฟื้นฟูสมุนไพรให้อยู่คู่ชุมชน
ด.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

1. นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ
2. นายดำเหรีต ศรีสงคราม
3. นายหรือรักษ์ ยี่หริ่ม
4. นายสุนนัน เนาะนวล
5. นายมุฮัมหมัด เทพสุวรรณ
6. นายอุเด็น ศรียานเก็ม

สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

บทนำ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาสมุนไพรเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้อยู่คู่ชุมชน ตำบลคลองเฉลิม อ.กงหรา จังหวัดพัทลุง ถูกเรียบเรียงเนื้อหาขึ้นจากการร่วมสรุปของทีมวิจัย หลายกิจกรรมที่ทีมวิจัยได้ทำไป แต่ขาดการบันทึก แต่กิจกรรมเหล่านั้นได้ร่วมสร้างวิธีคิดให้กับคนในพื้นที่

กล่าวได้ว่างานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานที่สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับพื้นที่ คือจากเดิมทั้งหัวหน้าทีมวิจัย และนักวิจัยไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานกับคนข้างนอก ทั้งนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏ แหล่งทุนต่าง ๆ เช่น สสส.(โครงการตำบลต้นแบบ) งานภาคประชาสังคมในพื้นที่ เช่นโครงการทำแผนแม่บทของคณะทำงานจังหวัดพัทลุง หรือ พอช. รวมทั้งงานวิจัยท้องถิ่นของ สกว. หลังจากเกิดโครงการและชาวบ้านทำงานระยะหนึ่ง โครงการและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ได้เข้าไปแวะเวียนและมีกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่อย่างไม่ขาดสาย กิจกรรมเหล่านั้นได้สร้างกระบวนการเรียนรู้เป็นประสบการณ์แก่ทีม

รายงานอาจจะไม่สมบูรณ์นัก ดังเหตุผลข้างต้น แต่สามารถเป็นข้อมูลให้กับชุมชนในการคิด ขยับงานในต่อไปภายหน้า

พี่เลี้ยงโครงการ

สารบัญ

ตัวโครงการ	1-8
ข้อมูลทั่วไปของตำบลคลองเฉลิม	9-12
บทที่ 2	
ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	14-15
บทที่ 3 ผลการศึกษา	16
สถานการณ์การใช้สมุนไพรในพื้นที่	16
การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่	18
ความคิดเห็นของคนในพื้นที่ที่มีต่อสมุนไพร และต่อการอนุรักษ์พื้นที่	19
แนวทางการฟื้นฟูสมุนไพร	20
สมุนไพรที่เป็นยา	22
สมุนไพรที่ชาวบ้านนิยมนำประกอบอาหาร	25
รายชื่อสรรพคุณยาสมุนไพร	26-125
รายชื่อสรรพคุณอาหารสมุนไพร	126-142
สมุนไพรที่หายไประหว่างที่ดิน	143-147
สมุนไพรที่หายาก กำลังจะหมดไปจากพื้นที่	148
สมุนไพร ที่ยังหาพบยังมีอีกมากมายในพื้นที่ตำบลคลองเฉลิม	148
วิเคราะห์เส้นทางการสำรวจ	150-151
รายชื่อหมอพื้นบ้านและปราชญ์ชาวบ้าน	152-173
บทที่ 4 บทสรุป	
ผลที่เกิดต่อกลุ่มหมอพื้นบ้าน	174
ผลที่เกิดต่อชาวบ้าน ชุมชน	174
ผลที่เกิดต่อพื้นที่	175
ผลที่เกิดต่อสมุนไพรในพื้นที่	177
บทเรียนการทำงานของทีม	180
ปัญหาอุปสรรคในการทำงานของทีม	181
สรุปตามวัตถุประสงค์โครงการ	182

ภาคผนวก

ตารางกิจกรรม

รูปภาพกิจกรรม

โครงการศึกษาสำรวจสมุนไพรรักษาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสมุนไพรรักษาอยู่ชุมชน

ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ความเป็นมา

ตำบลคลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ได้แยกตัวมาจาก ต.ชะรัด ที่มีพื้นที่ปกครองถึง 17 หมู่บ้าน

อดีตย้อนหลังไป 70 ปี ค.คลองเฉลิม มีประชากรอาศัยอยู่น้อยประมาณ 150 ครอบครัว ประชากรประมาณ 1500 คน ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูง ประกอบด้วย เขา กวน พรุ คลอง ประชากร ปลุกบ้านเรือนอาศัยอยู่ของฝั่งคลองเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นการคมนาคมทางคลอง และใช้น้ำคลองบริโภค

ในพื้นที่กล่าวมานี้ มีสมุนไพรรักษาแต่ละชนิดชอบขึ้นในระบบนิเวศ เขา พรุ กวน คลอง เช่น สมุนไพรรักษาไข้ เทพทาโร ยาง ฝนแสนหา ฯลฯ อันอุดมสมบูรณ์มาก โดยมีความเด่นในเรื่องความหลากหลายในพื้นที่เขต ภูเขา พรุ ริมคลองและพื้นที่สวน

แบ่งตามระบบนิเวศดังนี้

ป่าพรุ ในพื้นที่คือพรุโต๊ะเคม มีพื้นที่ 500 ไร่ มีอาณาเขตปกคลุมถึง 2 ตำบล คือ ค.คลองเฉลิม และตำบลชะรัด ประกอบด้วยห้วยหลายสายที่เกิดจากหมู่บ้านพระยาบางที่ไหลลงป่าพรุ และไหลผ่านเป็นแนวยาว ป่าพรุโต๊ะเคมเป็นพรุที่อาศัยของปลา หอย กุ้ง กบ ตะพาบน้ำ ตะโขง ฯลฯ อันมีป่าไม้และสมุนไพรรักษาอันอุดมสมบูรณ์มากที่ชาวบ้านนำมาทำยารักษาโรคและเป็นอาหาร

ห้วย ที่สำคัญคือห้วยไธ้เคือ ซึ่งมีต้นมะเดื่อชุมพรยักษ์ เป็นที่อาศัยของผึ้งที่ให้น้ำผึ้งทุกๆ ปี ปีหนึ่งมีน้ำผึ้งถึง 1,000 ลิตรเป็นอย่างน้อย

คลองที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัดที่ไหลผ่านหมู่บ้านลงสู่ทะเลสาบสงขลามิดังนี้

1. คลองตัง ดันน้ำมาจากน้ำตกไพรวัลย์
2. คลองน้ำน้อย ดันน้ำมาจากน้ำตกน้ำน้อย
3. คลองทุ่งนาซี ดันน้ำมาจากน้ำตกมโนราห์
4. คลองหะหลัง ดันน้ำมาจากน้ำตกนกกร้า

คลองทั้ง 4 สายไหลมารวมกันที่ ม.6 และ ม.7 ของตำบลคลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง เป็นคลองใหญ่หรือคลองหลักสาม เคยเป็นเส้นทางน้ำที่ลำเลียงสินค้า จากตำบลคลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง สู่คนภายนอกที่อาศัยอยู่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ริมฝั่งคลองมีต้นไม้ริมคลองซึ่งเป็นสมุนไพรรักษาและไม้ริมคลองที่ป้องกันการกัดเซาะของน้ำ

พื้นที่กวน อยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลคลองเฉลิม เป็นแนวจากเหนือสุดใต้ของตำบลคลองเฉลิม ซึ่งมีกวนดังนี้

1. กวนแช่แกน อยู่ทางทิศเหนือของพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลคลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
2. กวนน้ำจับ อยู่ในพื้นที่ ม. 3 และ ม. 4 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

3. ควนขมิ้น อยู่ใน ม.6 และ ม. 7 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
4. ควนไฉควาย อยู่ในพื้นที่ ม.9 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ได้สุดของตำบลและมีแหล่งบ่อน้ำร้อนธรรมชาติที่ชาวบ้านใช้น้ำบำบัดรักษาโรค

พื้นที่เขา เป็นแหล่งสมุนไพรที่หายากและชอบขึ้นตามหน้าผายอดภูเขาสูงๆ เช่น ฤๅษีดำ กล้วยไม้หายาก มีเห็ดอกเขาสลับซับซ้อนและมีภูเขาต่างๆในพื้นที่ดังนี้

1. ภูเขาพระยาภิง อยู่ในพื้นที่ ม.14 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
2. ภูเขาบ้านกู อยู่ในพื้นที่ ม.4 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
3. ภูเขาควนกล้วย อยู่ในพื้นที่ ม.4 และ ม. 14 ค. คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
4. ภูเขาพงษ์ อยู่ในพื้นที่ ม. 4 และ ม. 6 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
5. ภูเขาสิมขา อยู่ในพื้นที่ ม. 6 และ ม.7 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

พื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพฤษภยาพรรณนาชนิด

วิถีชีวิต

ชุมชนในอดีตมีอาชีพ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรค

การทำนาของคนตำบลคลองเฉลิม ผิดกับการทำนาของคนตำบลอื่นเนื่องจาก นาในพื้นที่เป็นนาพรุ จึงนำควายทั้งฝูงมาเหยียบขำพอเป็นโคลน พอที่จะปักดำคันกล้าได้ การทำนาได้ผลผลิตน้อยจึงทำการค้าขายกับคนภายนอกทดแทน สินค้าที่นำไปขาย เช่น น้ำมันยาง ไม้ซุง ผลไม้สมุนไพร

สมุนไพรเป็นสินค้าที่สำคัญส่งขายให้กับคนภายนอก เพื่อนำมารักษาโรค

ไม้ซุง นำมาเพื่อทำบ้านและที่อยู่อาศัย

มันยาง เอาไปจุดไฟแทนตะเกียง เพราะไม่มีไฟฟ้าใช้

ผลไม้ นั้นรัฐบาลยังส่งเสริมให้ปลูกจนถึงปัจจุบันนี้

การคมนาคมในอดีต

ใช้ทางเรือและแพเป็นส่วนใหญ่ เพราะลำคลองของตำบลคลองเฉลิมไหลผ่าน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ชาวบ้านตำบลคลองเฉลิมได้ทำการค้ากับบุคคลภายนอกถึง 3 กลุ่มใหญ่ๆดังนี้

กลุ่มที่ 1 คนชายเล หมายถึงคนที่อยู่อาศัยอยู่ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เช่น อ.เขาชัยสน อ.บางแก้ว อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

กลุ่มที่ 2 คนทุ่ง หมายถึง คนเมืองในเมืองพัทลุง

กลุ่มที่ 3 คนท่าออก หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา เช่น

อ.สิงหนคร สะทิงพระ ระโนด จ.สงขลา

คนทั้ง 3 กลุ่มนี้ มักจะเรียกคนตำบลคลองเฉลิมว่า คนเหมือ ซึ่งหมายถึงคนที่อยู่ต้นน้ำของทะเลสาบสงขลา

สถานการณ์ เหตุการณ์ ผลกระทบของสมุนไพรรักษาโรค

ปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงของประชากรที่มีอยู่ในพื้นที่และมาจากนอกพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ประมาณ 1,500 ครัวเรือน จำนวนประชากรประมาณ 14,000 กว่าคน การคมนาคมสะดวกมากขึ้น มีคนหลายสายเข้าสู่ตำบลคลองเฉลิม อ.งขลา จ.พัทลุง ประชากรได้จับจองพื้นที่ที่ที่ควนเพื่อทำสวนยางพารา ทำให้สมุนไพรรักษาโรคลดจำนวนลงและรัฐบาลมีนโยบายให้ทุนในการทำสวนยาง เพื่อปลูกยางพันธุ์ดี ได้มีกฎเกณฑ์ให้กำจัดไม้ยืนต้นทุกชนิดเพื่อปลูกยางพาราอย่างเดียว ประจวบกับเครื่องมือทันสมัย การใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพในการทำลายสูงทำให้สมุนไพรรักษาโรคสูญพันธุ์ไป

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศต่างๆ

พื้นที่คลอง เมื่อมีถนนเข้ามาหลายสาย การคมนาคมดีขึ้น ชาวบ้านก็หยุดใช้คลอง ทางราชการเห็นว่าไม่เป็นเส้นทางคมนาคมแล้วก็มอบหมายให้กรมชลประทานสร้างเขื่อนเก็บน้ำทำการเกษตร แต่ยังมีนายทุนเข้ามาค้าหาทรัพยากรในคลอง เช่น ทราย ได้ตั้งเครื่องดูดทรายเป็นจุดๆ ทุกสายคลองของตำบลคลองเฉลิม จึงทำให้สองฝั่งคลองที่มีไม้และสมุนไพรรักษาโรคในคลองเป็นสิ่งที่ขัดขวางทางน้ำ ทำให้สองฝั่งคลองพังทลายเสียหายเป็นอันมาก สมุนไพรรักษาโรคหายไป

พื้นที่ห้วย รวมทั้งสายห้วยที่ไหลลงป่าพรุโต๊ะแดง และบางสายไหลผ่านเป็นแนวเขื่อนนโยบายของรัฐบาลได้มีการพัฒนาเพื่อการเกษตร ขุดลอกเพื่อทำการเกษตรได้ขุดลอกป่าพรุโต๊ะแดง เป็นเหมืองและแหล่งน้ำขนาด 5 ไร่ เลยทำให้พรุโต๊ะแดงแห้งลง ส่งผลให้สมุนไพรรักษาโรคเมื่อน้ำแห้งลงพื้นที่บางส่วนชาวบ้านบุกเบิกเป็นพื้นที่นา และขุดทำไร่นาสวนผสม สมุนไพรรักษาโรคที่ขุดขึ้นในป่าพรุก็หมดไป

พื้นที่เขา เป็นที่ขึ้นของสมุนไพรรักษาโรคสำคัญ กล้วยไม้ ซึ่งชอบขึ้นตามหน้าผาสูง มีหมอพื้นบ้าน แพทย์แผนไทยได้ขึ้นไปหา มากขึ้น จนตอนหลังทางราชการได้กำหนดให้เป็นพื้นที่ต้องห้าม แต่ก็ยังมีผู้ลักลอบนำสมุนไพรรักษาโรคออกนอกพื้นที่ จึงทำให้สมุนไพรรักษาโรคลดน้อยลง

นอกจากนี้ยังมีนายทุนได้มาทำการระเบิดหิน มีการซื้อที่ดินเพื่อตั้งโรงไม้หิน สร้างความเสียหายให้กับทรัพยากรมาก ทำให้ชาวบ้านได้มีการประท้วง ทำให้โรงไม้หินต้องหยุดชะงักไป

อดีตได้มีกลุ่มคนจากข้างนอกได้มาเก็บข้อมูลในเรื่องสมุนไพรรักษาโรคในชุมชน แล้วได้สัญญากับชุมชนว่าจะมาช่วยแก้ปัญหาแต่ก็นำข้อมูลออกไปแล้วก็หายไปจากชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากสมุนไพรรักษาโรคในพื้นที่คลอง

สมุนไพรรักษาโรคหายากขึ้นและเสียเวลาในการหา เนื่องจากว่าต้องไปหาสมุนไพรรักษาโรคไกลถึง อ.ทุ่งหว้า อ.ควนกาหลง จ.สตูล ซึ่งเป็นการบุกรุกพื้นที่ในการเก็บสมุนไพรรักษาโรคของชุมชนอื่นๆด้วย เป็นผลให้ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านลดจำนวนลง เนื่องจากสมุนไพรรักษาโรคไม่มีจะหาข้างนอกก็ไม่คุ้มกับเวลา การให้การรักษากับชาวบ้านในพื้นที่คลอง และเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้คนไข้ในพื้นที่ต้องใช้บริการของหมอแผนปัจจุบันมากขึ้น การขาดสถานะแวดล้อมและปัจจัยที่เหมาะสมส่งผลให้จำนวนคนที่

เรียนรู้ในเรื่องยาสมุนไพรลดน้อยลง การสืบทอดก็ลดลงเนื่องจากไม่มีคนใช้บริการไม่มีตัวอย่างสมุนไพรให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

จากเหตุการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก่อนที่ทางทีมวิจัยจะมีความคิดที่จะทำวิจัย ทางกลุ่มหมอพื้นบ้าน ผู้รู้ ได้มีแนวคิดที่จะฟื้นฟูหมอสมุนไพรกลับขึ้นมาอีกครั้ง ในปี 2541 และ ปี 2543 แต่คิดปัญหาว่าไม่รู้จะทำอย่างไร ทำแล้วจะเอาข้อมูลไปทำอะไรต่อ พอมาปี 2546 ก็ได้คิดจะตั้งชมรมสมุนไพร ใน อ.กงหรา จ.พัทลุง โดยมี สาธารณสุขอำเภอกงหรา โรงพยาบาลกงหรา จ.พัทลุงเข้าร่วมในครั้งนี้ ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการเตรียมการ

ทางทีมวิจัยสมุนไพรตำบลคลองเฉลิม ซึ่งมีทั้งหมอยา อสม. เยาวชน ชาวบ้านและกลุ่มองค์กรบางส่วนได้มองเห็นคุณค่าของสมุนไพรที่มีอยู่ในตำบลคลองเฉลิม และได้รวบรวมเอากลุ่มคนที่มองเห็นปัญหาของสมุนไพร ในพื้นที่ปัจจุบันมารวมกันเป็นทีมวิจัย เพื่อที่จะร่วมกันศึกษาหาข้อมูลต่างๆในเรื่องของสมุนไพรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยต่างๆที่เข้ามามีส่วนทำให้สมุนไพรลดน้อยลง รวมถึงการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูสมุนไพร และหาแนวร่วมในการประสานความร่วมมือ เพื่อฟื้นฟูสมุนไพรให้กลับมามีในตำบลคลองเฉลิม เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของสมุนไพรที่มีอยู่ในอดีตและจำนวนสมุนไพรที่สูญหายไปจากพื้นที่ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาข้อมูลสมุนไพรที่ชาวบ้านนิยมใช้เป็นอาหารและรักษาโรคในปัจจุบันและสำรวจความคิดเห็นจากชาวบ้านเรื่องการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาจำนวนและองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน/ปราชญ์/พรานสมุนไพร ที่มีในพื้นที่ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการฟื้นฟูสมุนไพรที่มีความเหมาะสมในปัจจุบัน

คำถามวิจัย

1. ให้คนในชุมชนเรียนรู้สถานการณ์ พัฒนาการต่อพื้นที่ที่มีผลให้สมุนไพรลดลงได้อย่างไร
2. สมุนไพรที่มีอยู่ในอดีตและที่สูญหายไปในปัจจุบันมีกี่ชนิด อยู่ที่ไหน สรรพคุณและขยายพันธุ์อย่างไร สถานภาพความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ต.คลองเฉลิม อดีต-ปัจจุบันที่ส่งผลให้สมุนไพรในพื้นที่ลดลงเป็นอย่างไร

3. สมุนไพรที่ชาวบ้านนิยมนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นอาหารและเป็นยารักษาโรคมีกี่ชนิด
สรรพคุณ และการขยายพันธุ์อย่างไร สถานภาพสมุนไพรในพื้นที่เขา กวน พรุ คลอง
บ้าน ปัจจุบันของ ด.คลองเฉลิม เป็นอย่างไร
- สมุนไพรที่มีในปัจจุบันมีอะไรบ้าง กี่ชนิด สรรพคุณและลักษณะอย่างไรมีมากน้อย
แค่ไหน
- สมุนไพรที่เคยมี และสูญหาย ลดลงมีอะไรบ้าง กี่ชนิด สำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างไร
- ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านอย่างไร ขยายพันธุ์อย่างไร และฟื้นฟูอย่างไร
- สมุนไพรที่ชาวบ้านนิยมนำใช้เป็นอาหารและยารักษาโรคในชีวิตประจำวันมีกี่ชนิด มี
อะไรบ้าง และชาวบ้านชุมชนมีความคิดเห็นต่อการใช้สมุนไพรเป็นอย่างไรบ้าง
4. หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พราหมณ์สมุนไพรหรือผู้รู้ มีใครบ้าง มีการใช้สมุนไพร
และสูตรยาอะไรบ้าง
5. ความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อสมุนไพรในปัจจุบันเป็นอย่างไร
6. แนวทางการฟื้นฟูสมุนไพรที่มีความเหมาะสมในปัจจุบันควรเป็นอย่างไร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้แหล่งที่อยู่ของสมุนไพร สรรพคุณ ลักษณะ
2. ได้รู้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสมุนไพรจากอดีต-ปัจจุบัน
3. ได้แนวทางการฟื้นฟูสมุนไพร
4. ได้แนวร่วมในการฟื้นฟูสมุนไพร
5. ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์สมุนไพร
6. ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น
7. ได้เรียนรู้การขยายพันธุ์แต่ละชนิดของสมุนไพร
8. ได้องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรและการรักษา

ระยะเวลาในการศึกษา ม.ก. -ส.ค. 2547

ประวัติทีมวิจัย

1. นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ

บ้านเลขที่ 34 ม. 3 ต. คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ตำแหน่ง หัวหน้าทีม

ประสบการณ์

อดีตเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ หลังจากเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ได้รับอุบัติเหตุทางรถยนต์
ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ ก็เลยรักษาตัวด้วยแพทย์ปัจจุบันไม่หาย ได้มีหมอพื้นบ้านมาใช้สมุนไพร
รักษาเลย อาการดีขึ้นจนหายเป็นปกติ เลยได้สำนึกถึงคุณค่าสมุนไพรเลยได้มีการศึกษาสมุนไพร
จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเป็นรองประธานชมรมหมอฟันบ้าน อ.กงหรา จ.พัทลุง ซึ่งมีสมาชิกกลุ่ม 18 คน
กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน ของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เป็น อสม.ของสถานีอนามัยบ้านคู ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง เป็นเวลา 13 ปีและ
เป็นหมอฟันบ้านมาเป็นเวลา 15 ปี

ประวัติการศึกษา ประถม 4

หน้าที่ในงานวิจัย

- นำทีมออกสำรวจข้อมูล
- ประธานโครงการ
- ประสานงานติดต่อผู้เกี่ยวข้อง

2. นายไพศักดิ์ วัชรจิระโสภณ

บ้านเลขที่ 157 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ตำแหน่ง รองประธานโครงการ
ประสพการณ์

อดีตเคยทำงานเร่ร่อนอยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาได้กลับมาทำไร่-ทำนาและเคยติดตาม
หมอฟันบ้านระยะหนึ่ง ทำให้ชอบในเรื่องสมุนไพรมาจนถึงปัจจุบัน

เป็นหมอฟันบ้านมา 15 ปี ได้รับความรู้จากบรรพบุรุษและตำรายากลางบ้านมา
10 ปี

ประวัติการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

หน้าที่ในงานวิจัย

- ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล
- เก็บข้อมูล

3. นางเฉลิมขวัญ พรหมแก้ว

บ้านเลขที่ 173 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ประวัติการศึกษา มศ.5

ประสพการณ์

ในอดีตมีบรรพบุรุษเป็นหมอตำแย ได้ติดตามไปทำคลอดตามหมู่บ้าน ช่วยเก็บ
สมุนไพรมาคั้นเป็นยารับประทานและนำมาอาบ จนมีความชอบมาถึงปัจจุบัน

เป็นหมอฟันบ้านมา 8 ปี ได้รับความรู้จากบรรพบุรุษและตำรายาแพทย์ศาสตร์
สงเคราะห์ฉบับหลวง

หน้าที่ในงานวิจัย

- รวบรวมข้อมูล
- จัดเก็บข้อมูลเข้าเล่ม

4. นางนิจพร เปรมประยูร

บ้านเลขที่ 190 ม. 3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ประวัติการศึกษา ปกศ.ชั้นสูง

ประสบการณ์

อดีตเคยขายอาหารและเป็น อสม.ของโรงพยาบาล เคยมีการร่วมฝึกอบรม
สมุนไพรหลายครั้ง เคยเห็นคุณค่าของสมุนไพร

เป็นหมอพื้นบ้านมา 10 ปี ได้รับความรู้จากบรรพบุรุษและตำราศึกษาเพิ่มเติมจาก
แพทย์แผนไทย

หน้าที่ในงานวิจัย

- บันทึกข้อมูล

5.นางอารีย์ เคียสละ

บ้านเลขที่ 162 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ประวัติการศึกษา ม.3

ประสบการณ์ทำงาน

เป็น อสม. เคยได้มีการเข้าร่วมฝึกอบรมสมุนไพรหลายครั้ง เคยเห็นคุณค่าของ
สมุนไพร โดยมีหน้าที่ในงานวิจัย เป็นผู้สำรวจสมุนไพร

6. นายวิระยุทธ ไช้ขาว บ้านเลขที่ 33 ม. 3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ประวัติการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ ได้มีการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคกับตัวเอง จึงเห็นคุณค่าของ
สมุนไพร หน้าที่ในงานวิจัย เป็นผู้สำรวจสมุนไพร

ทีมวิจัยใหม่ที่ปรับแทนทีมเดิม

1. นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ

บ้านเลขที่ 34 ม. 3 ต. คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ตำแหน่ง หัวหน้าทีม

2. นายคำเหรีศ ศรีสงคราม

บ้านเลขที่ 100 ม.6 ต. คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ประวัติการศึกษา

ประสบการณ์ทำงาน เป็นหมอสมุนไพรในพื้นที่

ปัจจุบันทำงาน ทำสวน ทำไร่

3. นายห่อรักษ์ ยีหริ่ม

150/1 ม.7 ต. คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

การศึกษา มัธยม 3

เป็นชาวสวน

4. นายสุนัน แนนวล

265 ม.4 ต. คลองเจลิ้ม อ.กงหรา จ.พัทลุง

การศึกษา มัธยม 3

เป็นชาวสวน

5. นายมุฮัมหมัด เทพสุวรรณ

71 ม.3 ต. คลองเจลิ้ม อ.กงหรา จ.พัทลุง

การศึกษา ปริญญาตรี

เป็นชาวสวน และเลขานุการกลุ่มผักปลอดสารพิษ

6. นายอุเสิน ศรียานเก็ม

93 ม.7 ต. คลองเจลิ้ม อ.กงหรา จ.พัทลุง

การศึกษา ประถม 6

ที่ปรึกษาโครงการ

1. นายหรรุ่น พรหมแก้ว บ้านเลขที่ 17 ม.3 ต. คลองเจลิ้ม อ.กงหรา จ.พัทลุง
 ประสบการณ์ เป็นหมอพื้นบ้านมา 40 ปี อดีตเป็นแพทย์ประจำตำบลคลอง
 เจลิ้ม เป็นแพทย์อาสาของสมเด็จย่าในโครงการ พอ.สว.

2. นายอาหลิ้ม แนวหาด บ้านเลขที่ 138 ม. 8 ต.ชะรัด อ.กงหรา จ.พัทลุง
 ประสบการณ์ เป็นสมาชิกกลุ่มรักษาสุนไพรร ต.ชะรัด

3. นายอะ เส็มหย้ง บ้านเลขที่ 42 ม. 5 ต.ชะรัด อ.กงหรา จ.พัทลุง
 ประสบการณ์ เป็นหมอพื้นบ้าน หมอตำแย มา 20 ปี

4. นายหื้อหมาน โต๊ะขาว บ้านเลขที่ 33 ม.3 ต.คลองเจลิ้ม อ.กงหรา จ.พัทลุง

5. นายคัล เส็มหมาน บ้านเลขที่ 118 ม. 9 ต.ชะรัด อ.กงหรา จ.พัทลุง

ข้อมูลทั่วไปของตำบลคลองเฉลิม

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลคลองเฉลิมตั้งอยู่หมู่ที่ 12 อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากที่ทำการอำเภอองครักษ์ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ระยะทาง 7 กิโลเมตร

1.2 เนื้อที่

เนื้อที่ของตำบลคลองเฉลิม มีเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ 52,659 ไร่ หรือประมาณ 95 ตารางกิโลเมตร เป็นเนื้อที่มีเนื้อที่ขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอองครักษ์

1.3 ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของตำบลคลองเฉลิม มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาบรรทัดทางทิศตะวันตกของตำบลคลองเฉลิมและเป็นลูกคลื่นลอนลาดไปทางทิศตะวันออก โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลชะรัดและตำบลคลองทรายขาว
ทิศใต้	ติดกับตำบลตะโหมค อำเภอตะโหมค จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดตรัง โดยมีแนวกันของเทือกเขาบรรทัด

1.4 จำนวนหมู่บ้าน

14 หมู่บ้าน

1.5 ประชากร

ประชากรในตำบลคลองเฉลิมทั้งสิ้น 11,896 คน แยกเป็นชาย 6,003 คน หญิง 5,893 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 117 คน/ตารางกิโลเมตร

2. อาชีพ

อาชีพ

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่จึงมีอาชีพ ทำนา ทำสวน เช่น สวนยาง สวนทุเรียน สวนเงาะ สวนลองกอง สวนมังคุด เป็นอาชีพหลัก ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ค้าขายเป็นอาชีพเสริม

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ตำบลคลองเฉลิมเป็นทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลายแห่ง เช่น น้ำตกไพรวัลย์ อยู่ในท้องที่หมู่ที่ 13 น้ำตกมโนราห์ อยู่ในท้องที่หมู่ที่ 11 ถ้ำอัญมณี อยู่ในท้องที่หมู่ที่ 8 และถ้ำวังมัจฉา อยู่ในท้องที่หมู่ที่ 4 บ่อน้ำร้อน อยู่ในท้องที่หมู่ที่ 9 เขาเจ็ดยอด หมู่ที่ 5, 9

ข้อมูลทั่วไปของตำบลคลองเฉลิม

3. สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ

3.1 หน่วยธุรกิจในเขตตำบล

ปืมน้ำมันและก๊าซ	6	แห่ง
โรงงานอุตสาหกรรม	1	แห่ง
โรงสี	5	แห่ง
ธนาคาร	-	แห่ง
โรงแรม	-	แห่ง

4. สภาพทางสังคม

4.1 ด้านการศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา	6	แห่ง
โรงเรียนมัธยมศึกษา	5	แห่ง
โรงเรียนอาชีวศึกษา	-	แห่ง
โรงเรียนสถาบันชั้นสูง	-	แห่ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	7	แห่ง
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน /		
ห้องสมุดประชาชน	12	แห่ง

4.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์	2	แห่ง
มัสยิดมีทะเบียน	14	แห่ง
มัสยิด ไม่มีทะเบียน	7	แห่ง
โบสถ์	-	แห่ง

4.3 ข้อมูลด้านสาธารณสุข

โรงพยาบาลของรัฐ	-	แห่ง
สถานีอนามัยประจำตำบล	3	แห่ง
สถานพยาบาลเอกชน	-	แห่ง
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	2	แห่ง
อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำ	ร้อยละ 100	

4.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจ	-	แห่ง
ที่ทำการป้อมตำรวจและป้องกันภัย		
ฝ่ายพลเรือน	2	แห่ง
สถานีดับเพลิง	-	แห่ง

5. การบริการพื้นฐาน

5.1 การคมนาคม

ภายในตำบลคลองเฉลิมมีถนนเชื่อมกันทุกหมู่บ้านสามารถติดต่อได้สะดวก มีถนนลาดยาง 5 สาย มี
มีถนนลูกรัง 24 สาย

5.2 การโทรคมนาคม

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	-	แห่ง
สถานีคมนาคมอื่น	2	แห่ง

5.3 การไฟฟ้า

ภายในตำบลมีไฟฟ้าใช้ทั้ง 14 หมู่บ้าน และเกือบทุกครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้ร้อยละ 99%

5.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำน้ำ/ลำห้วย	4	สาย
บึง,หนองน้ำและอื่นๆ	3	แห่ง

5.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ฝาย	12	แห่ง
บ่อน้ำตื้น	1275	แห่ง
บ่อโยก	28	แห่ง
อื่นๆ ถึงเก็บน้ำฝน	90	ใบ

6. ข้อมูลอื่นๆ

6.1 มวลชนจัดตั้ง

ลูกเสือชาวบ้าน 3 รุ่น	450	คน
-----------------------	-----	----

6.2 ด้านปกครองท้องถิ่นมี

14 หมู่บ้าน

รายชื่อผู้ใหญ่บ้านตำบลคลองเฉลิม

1. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1	นายผาค	แอนิม
2. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2	นายการิม	เหล็มปาน
3. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3	นายหมัด	พรหมแก้ว
4. กำนันตำบลคลองเฉลิม	นายฉ่ำฝื่อ	เพ็งโอ
5. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5	นายนวล	เพชรโชติ
6. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6	นายเล็ม	เหล็มปาน
7. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7	นายวีรวัฒน์	เข้มจังหวัด
8. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8	นายก่อ	เหล็มปาน
9. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9	นายชิด	ขวัญสกุล
10. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10	นายเสริม	เพชรรัตน์
11. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11	นายเจ๊ะหลี	หวัดแท่น
12. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12	นายสุอับ	ขาวเข้ม

13. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 นายเจ๊ะ สะแหละ

14. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 14 นายสุทธธีรักษ์ ยีหริ่ม

7. ศักยภาพในตำบล

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

1. การรวมกลุ่มของประชาชน

จำนวนกลุ่มทุกประเภท 27 กลุ่ม

แยกตามประเภทของกลุ่ม

- กลุ่มอาชีพ 13 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 4 กลุ่ม
- กลุ่มพัฒนาองค์กรสตรี 8 กลุ่ม
- กลุ่มอื่นๆ 2 กลุ่ม

2. จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล)

ตำบลคลองเฉลิมถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์อันประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัย สถานศึกษา ศาสนา และอาคารพาณิชย์ โดยทั่วไปที่อยู่อาศัยมีการตั้งบ้านเรือนเรียงรายไปตามเส้นทางคมนาคมที่ผ่านไปหมู่บ้าน และนอกจากนี้ในบริเวณเดียวกับที่พักอาศัยได้ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งสำหรับการประกอบกิจการพาณิชย์ พื้นที่ตำบลคลองเฉลิมเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในเรื่องผลิตผลทางการเกษตร โดยเฉพาะการทำสวนยาง สวนผลไม้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ล้อมรอบภูเขาทำให้ฝนตกตลอดทั้งปี เหมาะแก่การทำการเกษตรด้านต่างๆ และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ไม่ว่าจะเป็นน้ำตก ถ้ำ บ่อน้ำร้อน นอกจากนี้ยังมีทะเลหมอกกลางหุบเขาอันสวยงามเป็นอย่างยิ่ง

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

สภาพของอำเภอกงหรา จ. พัทลุง พื้นที่ทางด้านตะวันตก สูงมากกว่าทางด้านตะวันออกเพราะทางด้านตะวันตกนั้นมีเทือกเขาบรรทัดขวางกั้นอยู่ต่อเนื่องกับเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งเป็นภูเขานครศรีธรรมราชตามชื่อที่เรียกกันของชาวเมือง

อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าดงและสมุนไพร และกล้วยไม้ที่สวยงาม

น้ำตกไพรวัลย์

นับว่าเป็นน้ำตกที่มีความใหญ่โตมากของพัทลุง ตั้งอยู่ที่อำเภอกงหรา หมู่บ้านบ้านพุด ร่มรื่นและมีบรรยากาศที่ดี นำไปพักผ่อนชมธรรมชาติที่เป็นอยู่ มีต้นไม้ใหญ่มากที่สวยงาม ท่ามกลางเสียงน้ำตกสาดซาลงมา

หายเหนื่อยเมื่อเดินทางถึง มีสถานที่ชมน้ำตกไปด้วยรับประทานอาหารไปด้วย แสนสุขยิ่ง

นัก

หากร้อนก็ลงไปแหวกว่ายเล่นน้ำที่แอ่งของน้ำตกก็ได้อีก น้ำใสแจ๋วเยือกเย็นสบายมาก

บทที่ 2

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ทีมได้รับอนุมัติโครงการเมื่อ 1 มกราคม 2547 และสิ้นสุดสัญญาเมื่อ 30 สิงหาคม 2547 เริ่มทำกิจกรรมโดยมีทีมวิจัย 6 คน แต่ด้วยปัญหาหลายอย่างทำให้ต้องปรับทีมทำงานใหม่ เหลือ หัวหน้าโครงการเพียงคนเดียวและผู้สนใจใหม่เพิ่มอีก 4 คนรวมเป็น 5 คน และขยายเวลางานวิจัยไปอีก จน สิ้นสุดโครงการ มีนาคม 2548 กิจกรรมที่วางไว้ได้ทำทุกขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนต้องทำซ้ำหลายครั้ง ดังนี้

1. ประชุมทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อมนักวิจัยตามแผนงานปฏิบัติการวางไว้ การเตรียมทีมวิจัย ต้องทำตลอดโครงการใช้เวลามาก เนื่องจากความเข้าใจในงานวิจัย การเขียน การบันทึก การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ทีมไม่เคยมีประสบการณ์ งานวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นครั้งแรกที่ชาวบ้านได้มีโอกาสรวมตัวกันของงบประมาณจากแหล่งทุนแล้วมาทำงาน โดยตนเอง
2. ประชุมผู้เกี่ยวข้อง ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูสมุนไพรมหาในพื้นที่ตำบลคลองเฉลิม เวทีนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2547 มีผู้เข้าร่วมเวที หนึ่งร้อยกว่าคน มีทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู นักเรียน หมอพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ สกว. โดยในเวทีได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และเล่าความเป็นมาของโครงการ ความคิดเห็นของคนในพื้นที่ต่อการอนุรักษ์สมุนไพรมหา และข้อเสนอแนะทางการฟื้นฟูสมุนไพรมหา
3. ความคิดเห็นจากหมอพื้นบ้าน, ปราชญ์ชาวบ้าน, นักเรียน, อาจารย์, องค์กรต่าง ๆ ทำโดยการจัดเวทีเล็ก บ้าง หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนตามร้านน้ำชา หรือบ้านหัวหน้าทีม ผลจากเวทีเหล่านี้ทำให้ทีมสร้างแนวร่วมได้มาก
4. ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล พื้นฐานด้านภูมิปัญญาและสมุนไพรมหาของตำบลคลองเฉลิม โดยใช้แบบสอบถาม และทีมเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เอง
5. ประชุมทีมวิจัยเตรียมลงพื้นที่ เขา ควน คลอง ป่า พรุ โดยการเดินสำรวจตามที่ต่าง ๆ การลงพื้นที่ที่ทีมได้บันทึกการเดินทางคร่าว ๆ เป็นแผนที่เส้นทางสำรวจ หลายครั้งที่ต้องสำรวจข้อมูลใหม่เนื่องจากไปแล้วไม่ได้บันทึก
6. รวบรวมข้อมูลเขียนรายงาน
7. วิเคราะห์ข้อมูล

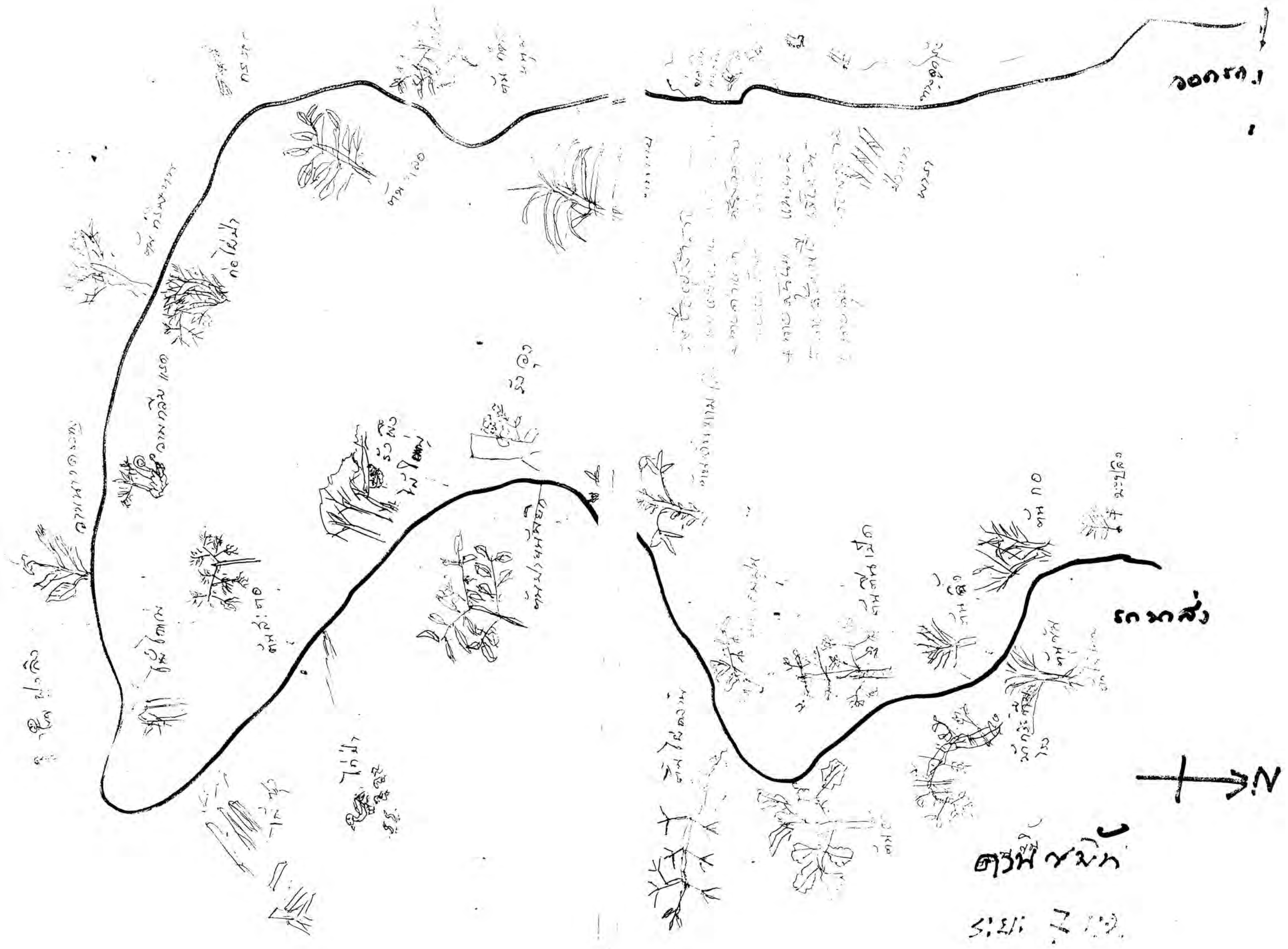
ช่วง ตั้งแต่เดือน มิถุนายน – ธันวาคม 2547 กิจกรรมของทีมได้หยุดไป เนื่องจากขาดสมาชิกทีมวิจัย เหลือแต่หัวหน้าทีมคนเดียว ทำงานไม่ได้ ในระหว่างนั้นได้หารือกันระหว่าง พี่เลี้ยงและหัวหน้าทีม จะจัดการอย่างไรต่อ เลขชวนคนที่เคยเป็นอาสาสมัคร 5 คนที่เคยลงช่วยงานและสนใจงานอนุรักษ์พื้นที่ โดยบางส่วนเป็นหมอพื้นบ้านอยู่แล้ว บางคนสนใจสมุนไพรมหาเป็นพิเศษ และบางคนเป็นเยาวชน จึงได้นัดประชุมทำความเข้าใจกับทีมใหม่ หมอพื้นบ้านที่อายุมากแล้วก็ให้กำลังใจให้ทำงานต่อ ตัวเองอาสาจะเป็นที่ปรึกษา ส่วนการฟอร์มทีมใหม่ ได้สมาชิกเพิ่มอีก 3 คน รวมเป็น 4 คน

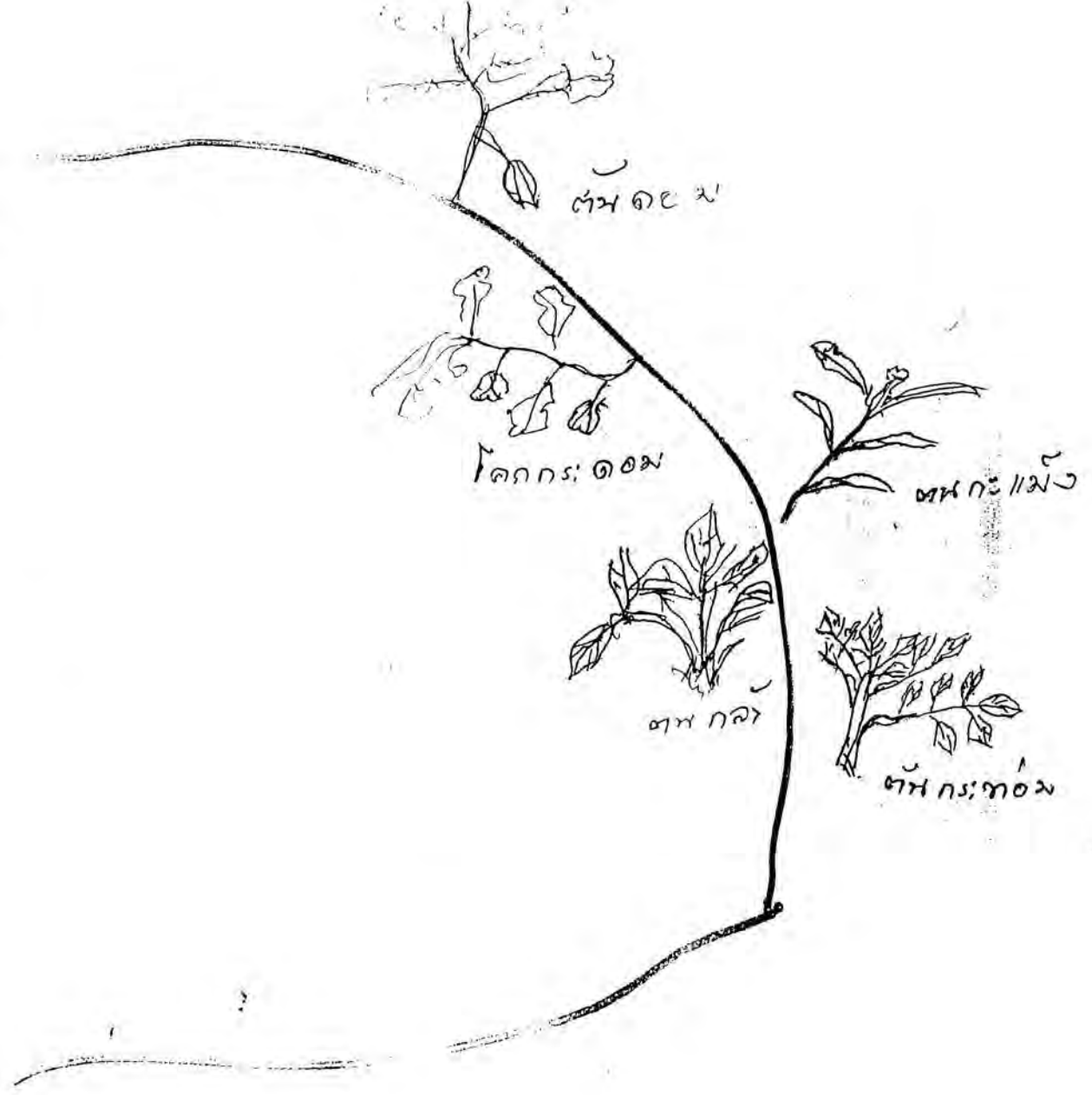
- คือ
- 1) นายหรือหวาน วัชรระโสภณ
 - 2) นายคำแฮร์ดี ศรีสงคราม
 - 3) นายหรือรักษ์ ยีหริม
 - 4) นายสุนัน แนนวล
 - 5) นายบุญอัมหมัด เทพสุวรรณ
 - 6) นายอุเสน ศรียานเก็ม

จัดใหม่เมื่อ ปลาย ธันวาคม 2547

ภายใต้การจัดทีมใหม่ ไม่มีใครเข้าใจงานวิจัยเลย ต้องมาทำความเข้าใจ กันใหม่ และต้องมาต่อกับงานเดิม เอกสารที่ค้างไว้หลายชิ้น ทีมใหม่ต้องมาทำความเข้าใจ ไม่ใช่เข้าใจได้ง่าย และทั้งหมด ต้องใช้การสำรวจที่ ค้างไว้มาดำเนินงานต่อที่มาปูพื้นฐาน ในขณะที่เดียวกันมีงานภายนอกที่เป็นแหล่งทุนเข้ามาติดต่อทีมวิจัยมาก ทำให้ต้องออกไปประชุมนอกพื้นที่มาก การสำรวจทำไป ทำความเข้าใจกับทีมก็ทำไป ในที่สุดประมาณเดือน พฤษภาคม 2548 ได้ตกลงกันอย่างจริงจังเรื่องการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

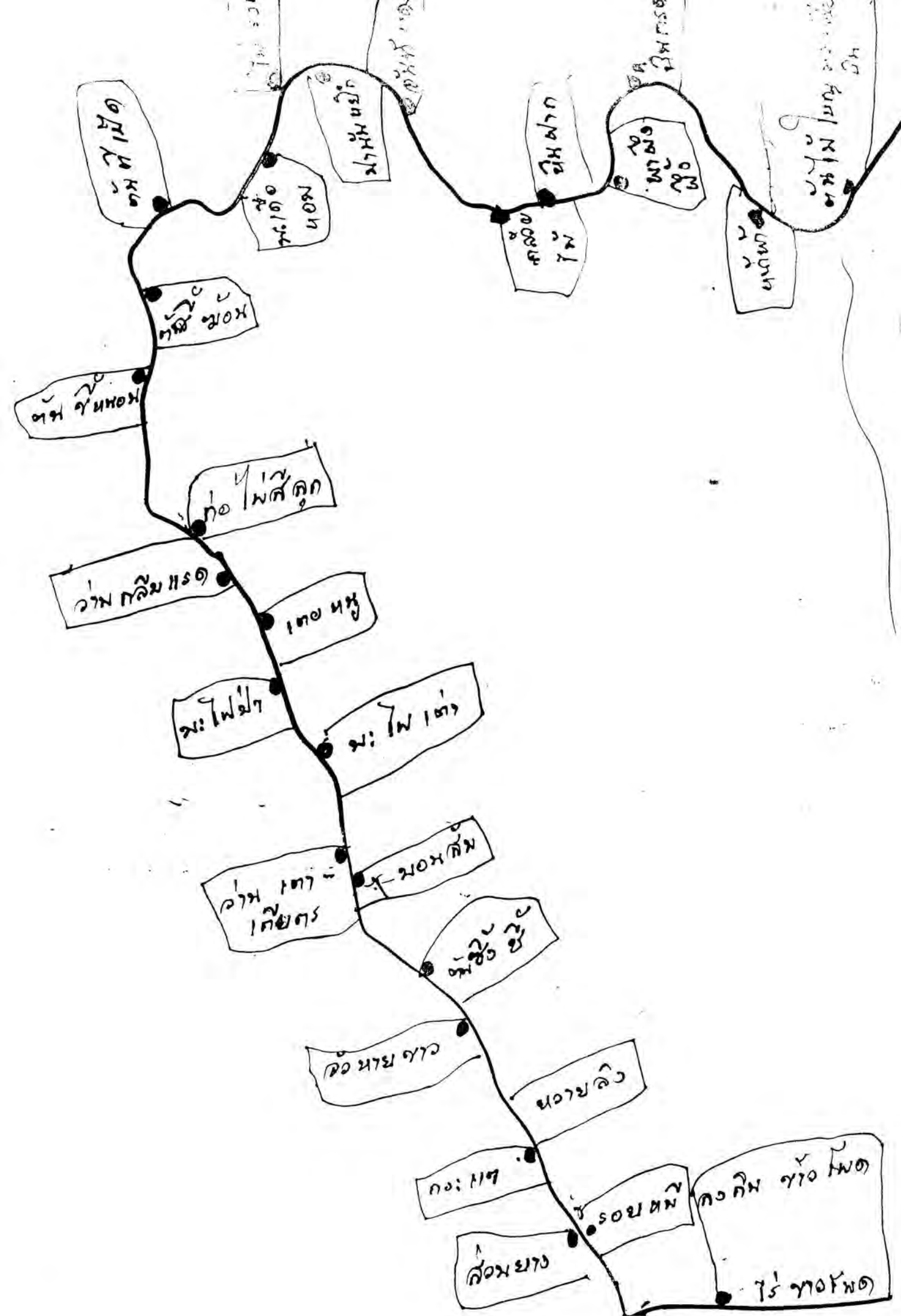

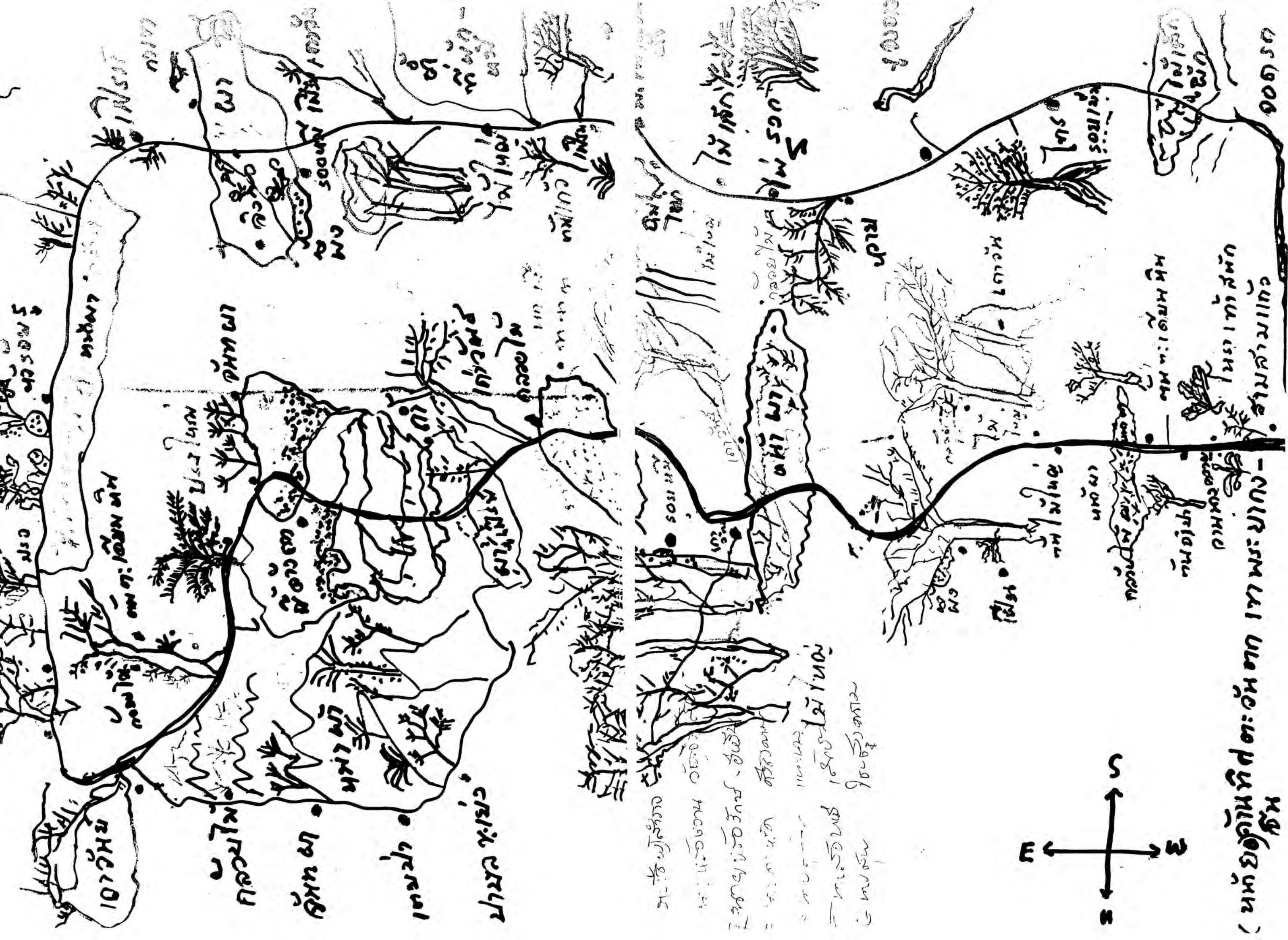

Handwritten text in Thai script, likely a list or description of the plants shown in the sketches. The text is written in a cursive style and includes numbers 1 through 6, possibly corresponding to the sketches.

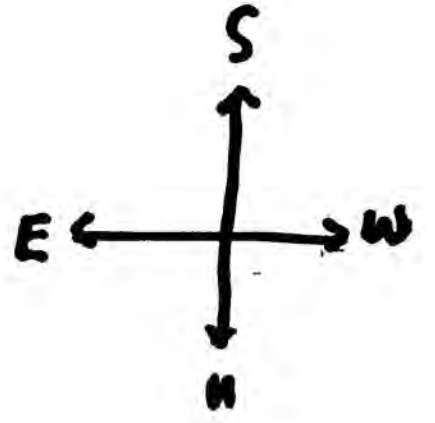
1. ต้นกล้วย
2. ต้นมะพร้าว
3. ต้นตีนเป็ด
4. ต้นกล้วย
5. ต้นมะพร้าว
6. ต้นตีนเป็ด

Hand-drawn map of a region in Laos, showing various locations and distances. The map includes a network of roads and several labeled points. Key locations include 'บ้านวัง' (Ban Wang), 'บ้านวังใหม่' (Ban Wang New), 'บ้านวังเก่า' (Ban Wang Old), 'บ้านวังน้อย' (Ban Wang Small), 'บ้านวังใหญ่' (Ban Wang Big), 'บ้านวังกลาง' (Ban Wang Middle), 'บ้านวังบน' (Ban Wang Top), 'บ้านวังล่าง' (Ban Wang Bottom), 'บ้านวังตะวันออก' (Ban Wang East), 'บ้านวังตะวันตก' (Ban Wang West), 'บ้านวังเหนือ' (Ban Wang North), and 'บ้านวังใต้' (Ban Wang South). Distances are marked along the roads, such as 'ระยะ 500 เมตร' (Distance 500 meters) and 'ระยะ 100 เมตร' (Distance 100 meters). The map is drawn on a piece of paper with a grid pattern.

แผนที่ตำบลท่ามะปราง (แผนที่ตำบลท่ามะปราง)

- ไม้ไผ่
- บ้าน
- นา
- เขา
- แม่น้ำ

บทที่ 3

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาตามคำถามวิจัยข้อที่ 1 คนในชุมชนเรียนรู้สถานการณ์ พัฒนาการต่อพื้นที่ที่มีผลให้ สมุนไพรลดลง คำถามวิจัยข้อที่ 5 ความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อสมุนไพรในปัจจุบัน และ คำถามวิจัยข้อที่ 6 แนวทางการฟื้นฟูสมุนไพรที่เหมาะสมในปัจจุบัน

1. สถานการณ์การใช้สมุนไพรในพื้นที่

ตำบลคลองเฉลิมแยกจากตำบลชะรัด มีนิเวศที่สำคัญมีป่าพรุ พรุโต๊ะแดง มีหลายห้วยเกิดจากเขา พญากงจีน สมุนไพรอุดมสมบูรณ์ในป่าพรุ ห้วยที่สำคัญคือ ดันฮ้ายเคือ คลอง 4 สายเกิดจากคลองสาย ใหญ่คือคลองหลัก 3 มีควน 4 ควน ได้แก่ ควนแช่แก่น ควนน้ำซับ ควนขมิ้น ควนไธควาย เขาพงษ์มี ภูเขาหินดำ ร่องเท้านารี วิถีชีวิตของคนสมัยนั้นทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ผลผลิตน้อย เกิดการค้าขายกับ คนภายนอก มีคนขายทะเล(สะทิงพระ) คนทุ่ง คนทำออก(เขาชัยสน) ความเปลี่ยนแปลงประชากรมามีขึ้น มีชลประทาน ห้วยมีการขุดลอกปัจจุบันบนเขามีสมุนไพรมาก ปราชญ์ชาวบ้าน หมอพื้นบ้านก็มีมาก และ ปัจจุบันสายคลองมีนายทุนทำการขุดทรายไปขาย ถึงฤดูมรสุมเกิดน้ำขัง น้ำกระชากพืชขายคลองออกหมด ส่วนควนมีสมุนไพรมะแว้ง ต่อมาถูกทำลาย โดยการปลูกยางพารา

หมอพื้นในพื้นที่ตำบลคลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง มีหลายประเภท เช่น หมอยา หมอนวด หมอ ตำแย หมอกระดูก หมองู หมอพิธีกรรม หมอแต่ละประเภทต้องนำสมุนไพรมาใช้ทั้งนั้น

ข้อความข้างบนสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคนพื้นที่นี้กับสมุนไพรอย่างแยกกันไม่ออก

นายโหยบ หล้าสะ เมื่อก่อนเคยเป็นพรานสมุนไพร ออกไปขายให้กับร้านขายยา มีสมุนไพรสำคัญ หลายชนิดได้ราคาไม่แพง เพราะร้านกวดราคา เมื่อหมอพื้นบ้านและชาวบ้านไปซื้อทางร้านจะขายแพงมาก ยกตัวอย่างเช่น เปลือกไธหวาง หรือสมุลแว้ง ทางร้านซื้อจากเรากิโลกรัมละ 20 บาท แต่พอเราไปซื้อจาก ทางร้าน ทางร้านขายเราราคากิโลกรัมละ 100 บาท รู้สึกเสียดายที่เราขายของที่มันมีคุณค่ามากไปทำความรวย ให้กับคนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของพื้นที่ ตอนนี้ได้สำนึกผิดแล้วไม่ทำแบบนั้นอีกแล้ว และพร้อมที่จะอนุรักษ์และ ฟื้นฟูสมุนไพรของบ้านเราอย่างยั่งยืน

นายसार ควายเทียม เขาหัวช้างซึ่งคิดอยู่เขต อ.ตะโหมด นั้นมีพรานสมุนไพรขึ้นไปเอาเฉพาะสมุนไพร ที่สำคัญราคาแพง เอามาจำนวนมาพुकก็ไม่ได้ เพราะไม่มีอำนาจจะตั้งกลุ่มอนุรักษ์ขึ้น เพื่อดูแลและตั้ง กฎมาตรการขึ้นในชุมชน

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กลุ่มคนต่าง ๆ ใช้น้ำประโยชน์จากสมุนไพร และพื้นที่ เขา ควน พรุ ของ ตำบลคลอง เฉลิม

- หมอชาวบ้าน ทั้งจังหวัดพัทลุง
- คนหาผึ้ง
- ดินทำปุ๋ย
- ไม้ใช้สอย
- ลำสัดว์
- หาบปลา
- พรานสมุนไพร

ฯลฯ

2. การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

การลงสำรวจพื้นที่หาข้อมูล มีผู้สำรวจ ทีมวิจัย หมอพื้นบ้าน อาสาสมัคร ปราชญ์ชาวบ้าน มีชาวบ้านให้ข้อมูลแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ของ ด.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง มีพื้นที่ที่มีสมุนไพรแบ่งออกเป็น 4 พื้นที่ ควน เขา คลอง ป่าพรุ การเปลี่ยนแปลงแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน กาลเวลาเป็นระยะ ที่ทำให้สมุนไพรลดและหายไป

การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

เริ่มต้นตั้งแต่ คุณดาก้อเต็ม สะแหละ และคุณลุงรุ่น ด.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ตั้งแต่เกิด เป็นคนสำคัญในท้องถิ่น เล่าให้ฟัง ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2480 ยังมีสมุนไพรอุดมสมบูรณ์ทุกๆ พื้นที่ ตอนนั้นบ้านเมืองยังไม่เจริญ ชาวบ้านอยู่อย่างสงบสุขตามวิถีชีวิตของคนชนบท บ้านเรือนก็สร้างขึ้นแบบง่ายๆ หลังคามุงจาก ฝาไม้หมาก ฝาไม้ไผ่ ก้อยู่กันได้ อยู่กันแบบฉันทนุญถึง ปี 2500 ตอนแรก พื้นที่ควน ก็มีการปลูกยางพื้นที่ที่ถูกทำลายไปบ้างก็เพียงเล็กๆ น้อยๆ ระยะแรก สมุนไพรที่ถูกทำเป็นไม้ชิ้นสั้น เช่น สมุลแว้งหรือไอ้แหวงจวงหรือเทพทาโร เพราะตอนนั้นได้มีคนภายนอกที่เป็นช่างสร้างบ้าน คัดแปลงเป็นบ้านไม้ ฝาदान(ฝากระดาน) ท้องदान(พื้นบ้าน) ไอ้แหวงและจวง ที่เป็นพืชสมุนไพรสุดยอด(เนื้อดี สวย แข็งแรง)บวกกับไม้ที่แปรรูปง่าย เพราะการแปรรูปไม้สมัยนั้นยังไม่ทันสมัยเหมือนปัจจุบัน แล้วถ้าได้ทำบ้านด้วยไม้ไอ้แหวง และจวงแล้วจะไม่เป็นปวง (หมายถึง โรคหิว) นายช่างคนภายนอกคนนี้เป็นชาวจีน ชื่อนาย ลุ่น แซ่ฮั่น ก็ลาครุฑไปทั่วโรงเรียน สุหร่ำ วัด ฯลฯ

ปี พ.ศ. 2500 -2510 สมุนไพรเต็มพื้นที่ ดันใหญ่ ไม่ต้องเข้าป่าก็มีสมุนไพรมาก บางชนิดที่ดันใหญ่ เป็นไม้เนื้อแข็งชาวบ้านยังเลือกมาสร้างบ้าน ไม่มีใครบุกรุกพื้นที่

ปี 2510-2515 เป็นช่วงที่มีคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ สมุนไพรยังคงอุดมสมบูรณ์ ไม่มีใครกล้าเข้าไปบุกรุกป่า แต่เริ่มมีเหตุการณ์สำคัญคือ สำนักงานกองทุนสวนยางเริ่มให้ทุนชาวบ้านทำสวนยาง

ปี 2516-2520 ชาวบ้านเริ่มถางป่าปลูกสวนยาง ใช้วิธีโค่น ใช้แรงงานคน ไม่ใช่เครื่องยนต์ สมุนไพรและไม้ผล เช่นทุเรียนป่า เงาะ ลูกเนียง ยังมีเหลืออยู่ในสวนมาก สัตว์ป่ายังคงมีมาก แต่ระเบียบของกองทุนสวน

ยางให้ตัดต้นไม้อื่นที่ไม่ใช่ต้นยางออก ทำให้ความหลากหลายในสวนยางลดลง แต่ยังเป็นสวนยางมากกว่า ป่ายาง เหตุการณ์สำคัญคือพื้นที่เขตป่าสงวน เริ่มเปลี่ยนเป็น พื้นที่ทำมาหากิน รัฐออก ส.ค. 1 ให้กับชาวบ้าน

ปี 2521-2525 กองทุนสงเคราะห์สวนยางรุมมากขึ้น เริ่มมีขบวนการเข้ามามีในพื้นที่ มีเครื่องเลื่อยยนต์ ป่าถูกโค่นเร็วขึ้น สมุนไพรลดลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งอาหารในป่าที่ลดลงอย่างรวดเร็ว

ปี 2526-2530 การใช้สารเคมีปราบวัชพืชหรือยาฉีดหญ้ามีมากขึ้น ซึ่งทั้งวัชพืชที่ชอบขึ้นบนพื้นที่ความทั้งหมด ก็คือพืชสมุนไพร สาเหตุทำให้พืชสมุนไพรลดลงมาก ส่วนที่เหลือบางชนิด ก็ไร้ค่า ชนิดที่ไวต่อการดูดซึมของสารเคมี สมุนไพรขนาดใหญ่สูญหายไป สาเหตุ : เอาสมุนไพรขนาดใหญ่ทำบ้าน โรงเรียน สุหร่า เถา, ต้น ของสมุนไพรทุกชนิดลดลง รถแทรกเตอร์เข้าดินในพื้นที่ เครื่องเลื่อยยนต์หาได้ง่ายขึ้น เห็นได้ชัดเจนในปี 2527 รถแม็คโครเข้าไปในพื้นที่ค่าแรงงานว่าจ้าง 1 ลูกควน เป็นเงิน 3000 บาท คนที่มีกำลังมีเงินจ้างได้กวาดพื้นที่แปลงใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์การใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ทำเป็นสวนยาง

ปี 2530-2545 ช่วงเวลา ประมาณ 15 ปี ที่ส่งผลกระทบทำให้สมุนไพรลดลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วการพัฒนาที่มีเครื่องจักรที่ทันสมัย แบคโฮ เข้ามาขุดพื้นที่ความอยู่หลายจุด ลำเลียงด้วยรถสิบล้อ หกล้อ ที่มีดัมพ์เป็นขบวนขนดิน ทำถนน ถมสนาม ถมที่ทำการก่อสร้าง ฯลฯ สมุนไพรในพื้นที่ก็เล็กลงไป หายากขึ้น

ปี 2546-2548 สมุนไพรกลับเป็นที่นิยมมากขึ้น จำนวนสมุนไพรลดลงมาก สมุนไพรก็ราคาแพงมากขึ้น ก็มีพรานสมุนไพรเข้ามาจากนอกพื้นที่เก็บเกี่ยวสมุนไพรโดยขาดจิตสำนึก พบแล้วก็เอาจนหมดโดยไม่คำนึงถึงว่า สมุนไพรจะหมดไปจากพื้นที่ พรานเอาไปขายให้พ่อค้าร้านขายยาแผนโบราณในเมือง ตอนทิมวิจัยลงพื้นที่สำรวจ ก็พบพรานสองคนกำลังขุดเอาสมุนไพรอยู่ เอาออกนอกพื้นที่ คนบางกลุ่มขึ้นเก็บสมุนไพรบนภูเขาเพื่อเอามาเป็นไม้ประดับตามบ้าน แต่บางรายเก็บมากเอาไปขายนอกพื้นที่ เป็นราคาที่สูง ยังทำให้สมุนไพรในเขตอนุรักษ์ลดลงอย่างรวดเร็ว ในพื้นที่สวนยางไม่มีแล้ว หลายชนิดหาไม่ได้ สูญหายไปจากพื้นที่ พรานสมุนไพร หมอชาวบ้านได้ใช้วิธีการบุกเข้าไปหาใบพื้นที่ป่าสงวน และขุดเอามาถอนรากถอนโคน เกิดปัญหาในพื้นที่มาก จนเกิดเป็นงานวิจัยของทีมวิจัย มาช่วยชะลอการเก็บสมุนไพรให้ลดลง

การพัฒนาการเกษตรอันมีเครื่องมือที่ทันสมัย รถแทรกเตอร์ไถซ้าแล้วซ้าอีก เพื่อป้องกันวัชพืชไม่ให้ขึ้นมาอีกในแปลงปลูกยางและผลไม้ ทางทีมวิจัยและอาสาสมัครลงสำรวจพื้นที่ ความที่มีสมุนไพรเหลือเพียงร่องรอยอยู่บ้าง แต่คิดว่าในอนาคตคงไม่เหลือสมุนไพรในพื้นที่ความ ให้ได้ทำยาแก้โรคและการศึกษาต่อไปเป็นแน่นอน

3. ความคิดเห็นของคนในพื้นที่ที่มีต่อสมุนไพร และต่อการอนุรักษ์พื้นที่

กิจกรรม กระบวนการศึกษาโดยทีมวิจัยใช้วิธีการ ต่าง ๆ ในการหา รวบรวมประเด็นข้อมูล เช่น เวทีใหญ่ระดับตำบล เวทีย่อยในกลุ่มหมอบ้านด้วยกัน รวมทั้งในวงน้ำชาตอนค่ำ พบว่ามุมมองของชาวบ้านผู้เกี่ยวข้องตลอดจนหมอบ้านในพื้นที่ได้ช่วยกันสะท้อนความคิดเห็น

ปัญหาที่ทำให้สมุนไพรในพื้นที่ลดลงจะสรุปได้ดังนี้

1. คนไม่รู้จักความสำคัญของสมุนไพร ใช้ไม่เป็น ไม่รู้จักชื่อสรรพคุณ รู้แต่ว่าบางตัวมีมูลค่ามาก เนื่องจากเห็นคนภายนอก เข้ามาเก็บเกี่ยวเอาไปขายบ่อยครั้ง ทำให้เกิดรายได้ แต่ชาวบ้านไม่ช่วยกันหวงห้ามไม่เกิดความหวงแหนให้ร่วมดูแล เกิดการทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่สวน และบริเวณบ้าน
2. มีพรานล่าสมุนไพรซึ่งเป็นทั้งคนในพื้นที่ และไม่ใช่นคนในพื้นที่มานาน ขึ้นไปเอาสมุนไพรเป็นประจำ แต่ชาวบ้านไม่กล้าพูดอะไร ถือว่าการใช้สมุนไพรเป็นเรื่องภูมิปัญญาของชาวบ้าน และหมอพื้นบ้าน แม้ว่าเมื่อรู้แล้วว่าไม่ใช่หมอ และไม่ใช่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นก็ยังไม่กล้าพูดคัดค้านอีก กลัวจะถูกข่มจนกลับว่า “ปลูกไว้ตั้งแต่เมื่อใด ใครเป็นเจ้าของ
3. ความไม่รู้จักต่อรอง ไม่มีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนจึงส่งผลให้สมุนไพรลดลงทรัพยากรโดนกระทำตลอดเวลา
4. เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง นาน ๆ เข้าไปในพื้นที่สักครั้ง สิ่งที่เกิดขึ้นคือชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ เพราะเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ป่าไม้อยู่แล้ว
5. ขาดคนดูแลจัดการที่เป็นคนในพื้นที่โดยตรงมาร่วมกันดูแลสมุนไพร เช่นกลุ่มหมอพื้นบ้านซึ่งใช้ประโยชน์โดยตรงจากสมุนไพร รวมทั้งกลุ่มนักอนุรักษ์ในพื้นที่
6. ไม่มีการออกกฎระเบียบข้อบังคับห้ามนำสมุนไพรออกจากพื้นที่

ดังความเห็นของคุณธนสาร จันทโรจธิ เจ้าหน้าที่อนุรักษ์น้ำตกไพรวัลย์ (พัฒนากรป่าไม้ 5)

“การทำงานเกี่ยวกับรักษาป่าของพัทลุง สงขลา ตรัง สตูล แต่ก่อนมีสมุนไพรมาก แต่ตอนนี้สมุนไพรได้หายไปมาก คนจากเกาะยอ มาขอว่านจากน้ำตกไพรวัลย์ แต่ก่อนกฎหมายไม่มีกฎระเบียบออกข้อบังคับ แต่เดี๋ยวนี้มีกฎหมายออกไม่ให้นำสมุนไพรออกจากพื้นที่ โรงเรียนตะโหมด(โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอตะโหมด) เคยจัดทำสมุนไพรมาแล้ว ทางหมอชาวบ้านอาจารย์ ต้องการสมุนไพรทางหน่วยอนุรักษ์ยินดี สมุนไพรที่เกิดขึ้นบนเขาบรรทัด ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกับทีมวิจัยได้ขึ้นสำรวจข้อมูล ส่วนไหนที่นำมาขยายพันธุ์ได้ให้เราเอามาขยายพันธุ์”

ผลการแลกเปลี่ยนทำให้เกิดมาตรการการดูแลอนุรักษ์สมุนไพร

1. สมุนไพรที่มีชาวบ้านนอกพื้นที่หรือคนในพื้นที่เองเก็บต้องมีกฎเกณฑ์มาตรการให้เอาสมุนไพรชนิดละไม่เกิน 1 กิโลกรัม แต่ถ้าเกินครั้งแรกก็ว่ากล่าวตักเตือน และยึดสมุนไพรเพื่อให้งroupพิจารณาว่า จะให้หรือไม่ แต่ถ้าครั้งหลังมาเอาอีกเกิน 1 กิโลกรัม ต้องยึดสมุนไพรและปรับตามระเบียบที่วางไว้
2. รับผิดชอบสมุนไพรที่หายไปแล้วฟื้นฟูเอามาปลูกใหม่ และที่ยังเหลือน้อย นั้นไม่ต้องเก็บก่อน ให้มีมากก่อนถึงจะเก็บเอาได้
3. สิ่งปลูกเองได้ที่บ้านและปลูกในสวนยาง สวนผลไม้ก็ปลูกให้พอใช้ และทิ้งออกขึ้นตามสวนผลไม้ และสวนยางให้เก็บไว้ อย่างองว่าเป็นวัชพืชเสียหมด ถ้าเห็นข่านเชือกแล้วให้รู้ว่าข่านนี้หายากหรือหายาก ถ้าเห็นว่าไม่มีแล้ว นายชัยวัฒน์ (ตุ๋) ศรีสงคราม “วันก่อนไปบนควนเห็นเจ้าของสวนฟันข่าน

พากรุด ก็เข้าไปถามว่าอ่านอะไร เขาบอกว่าอ่านพากรุด ถามต่อว่าพบที่อื่นมั่งมาย เขาบอกว่าไม่มี แล้วเท่าที่เห็นๆ พบที่นี้ที่เดียว จริงแล้วพากรุดเป็นยาไม้สมุนไพรตัวเอก แก้ปวดฟันได้อันดับ 1 ในแค่เวลา 30 นาที หายแน่ แก้วคิดสวดก็ได้ ไม่แพ้สมุนไพรตัวอื่น ยอดก็กินอร่อย แต่เจ้าของสวนก็ฟัน (คัต) ต่อไป เพราะเขาไม่รู้คุณค่า ผมจะห้ามก็ไม่ได้ เพราะเป็นสวนของเขา ”

4. ต้องสร้างจิตสำนึกให้คนในพื้นที่หรือชุมชนรู้ความสำคัญและคุณค่าของสมุนไพร เน้นหนักให้เยาวชนต้องเรียนรู้ และต้องหาแหล่งเรียนรู้ให้เขา จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างผู้สืบทอด
5. ปักป้ายเขตห้ามเก็บสมุนไพรทุกจุด
6. เอาสมุนไพรเท่าที่จำเป็นต้องใช้ให้ออกจากป่าธรรมชาติ แต่ต้องทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ให้เข้าใจมาก ๆ เนื่องจากคนในหลายรายที่เป็นคนนำทางให้คนนอกเข้าไปเก็บสมุนไพร เป็นคนที่รู้แหล่ง ถ้าเอามากและเก็บไม่ถูกวิธีจะเกิดการทำลายแหล่งสมุนไพรอย่างใหญ่หลวง รวมถึงต้องช่วยกันหามาตรการควบคุม สร้างข้อตกลงร่วมกัน
7. แนวทางการปฏิบัติต่อคนนอกหรือในพื้นที่ เก็บเพื่อใช้ ไม่เก็บเพื่อขาย สร้างความร่วมมือกับ อบต. ตำบลใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องมาร่วมจัดการ
8. ควรอนุรักษ์สมุนไพรหายาก เพราะตอนนี้สมุนไพรในพื้นที่เหลือน้อยลงเต็มที่แล้ว บางชนิดก็หมดไปแล้ว ต้องช่วยกันรักษาด้วยตัวเอง ให้แบ่งเขตกันเพื่อรักษาการดูแลง่ายขึ้น
9. ช่วยกันปลูกพืชสมุนไพร ใครมีสมุนไพรหลายชนิดก็แลกเปลี่ยนกัน
10. ให้หมอฟันบ้าน มีสมุนไพรใช้ และซื้อจากร้านขายยาในตลาดให้น้อยที่สุด
11. เน้นหนักในทางอนุรักษ์สมุนไพร รู้สรรพคุณ รู้การใช้ รู้ลักษณะ พืชสมุนไพรมีประโยชน์ตรงไหน
12. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ โรงเรียนต้องใช้ประโยชน์จากสมุนไพรที่เป็นอาหาร โดยการนำผักพื้นบ้านมาทำอาหารให้เด็กรับประทานเป็นอาหารกลางวัน จะจัดเป็นโครงการอนุรักษ์ผักพื้นบ้านมาบูรณาการอาหารกลางวันโรงเรียน

13.

ความห่วงใยของตัวแทนหมอพื้นบ้านต่อสมุนไพร หลายคนได้สะท้อนมุมมองที่เห็นได้ถึงความสำคัญของว่า สมุนไพรควรถนอมไว้ให้ดี อย่าให้ใครทำลาย เพราะเดี๋ยวนี้สมุนไพรถูกทำลายไปมากแล้ว สมุนไพรที่รักษาอาการเจ็บเมื่อยตามข้อกระดูก ก็ได้หมดไปตอนนี้ทางหมอพื้นบ้านก็เป็นห่วงมาก ถ้าหาหมอพื้นบ้านได้ เป็นคณะกรรมการอนุรักษ์สมุนไพร เราก็จะอนุรักษ์และฟื้นฟูไว้ เพื่อไม่ให้คนหนึ่งคนใดเข้ามาทำลายสมุนไพร เพื่อเราจะอนุรักษ์สมุนไพรไว้ชั่วลูกชั่วหลาน

แนวทางการฟื้นฟูสมุนไพร

ในการทำเวทีหลายๆ ครั้งพอได้ว่า ตามลคลองเลื่อมมีแนวทางการฟื้นฟูสมุนไพรดังนี้

1. ตั้งศูนย์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร โดยการทำให้เกิดแปลงสาธิตในพื้นที่ และใช้แปลงนี้เป็นแปลงเรียนรู้ ในแปลงต้องมีสมุนไพรที่หลากหลายชนิด ทำป้ายติดบอกสรรพคุณ บอกรส และหาพันธุ์สมุนไพรเพิ่มในแปลงสาธิต
2. ตั้งชมรมอนุรักษ์สมุนไพรทำหน้าที่ปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนมาช่วยกันดูแลสมุนไพร อย่างต่อเนื่องหากคนมาดูแลเป็นอย่างดี วางเขตพื้นที่อนุรักษ์และร่วมวางมาตรการลงโทษรวมทั้งช่วยปลูกสมุนไพรเพิ่มเติมเพื่อใช้และเพื่อขาย
3. สร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร ให้เกิดความต่อเนื่อง และบ่อยครั้ง เช่น เช่นจัดงานประกวดสมุนไพรประจำปี จัดกิจกรรมการปลูกเสริมสมุนไพร สร้างสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนให้ดูแลทรัพยากร เป็นต้น
4. ให้ความรู้กับคนในเรื่องสมุนไพรโดยใส่ในหลักสูตรท้องถิ่น ว่าด้วยวิธีการใช้สมุนไพร คุณค่าของ ความสำคัญของสมุนไพร สรรพคุณการทำยา การใช้ประโยชน์
5. ทำงานรณรงค์
 - รณรงค์การปลูกสมุนไพรพื้นบ้าน ครอบบ้าน และที่สาธารณะ และทุกบ้านควรใช้สมุนไพรพื้นฐาน ในครอบครัวเป็น
 - รณรงค์เก็บเท่าไรปลูกเท่านั้น
 - รณรงค์ให้ลดการฉีดพ่นยาในสวนยาง รวมทั้งการลดการใช้ยาปราบศัตรูพืช
 - รณรงค์ให้มีการปลูกป่า
 - รณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้คนในพื้นที่ เยาวชน ช่วยเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลสมุนไพร
 - รณรงค์และส่งเสริมให้มีการปลูกสมุนไพรเพื่อส่งออกและจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่
6. สนับสนุนให้วิจัยเรื่องสมุนไพร
 - ส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรที่พบเจอในท้องถิ่น

สมุนไพรที่เป็นยา พบ 288 ชนิด

1. กฤษณา	32. แก้ว	63. กรอบจักรวาล
2. กลิ้งกลางดง	33. แกลบกถ้อง	64. กล้า
3. กระชายดำ	34. เกล็ดหอยใหญ่	65. คลุ้ม
4. กระหิง	35. กำแพงเจ็ดชั้น	66. แค
5. กลอย	36. กำลังหนูमार	67. แคแกร
6. กวางคูดอก	37. ขลุ	68. แคข่อย
7. กาฝากมะม่วงป่า	38. ขอนดอก	69. คำไทย
8. กาฝากสะตอ	39. ขอบชะนาง	70. คว่ำตายหงายเป็น
9. กาฬาดัน	40. ข่อย	71. คันทามเลื้อ
10. กงเขมา	41. ข่อยหยิ่ง	72. โคคลาน
11. กระดอม	42. ข่าตาแดง	73. ฝ่อนตีหมา
12. กระดาดเขียว	43. ขนุนสำปะลอ	74. งาดำ
13. กระดาดแดง	44. ขมิ้นเครือ	75. จามจุรี
14. กระดาดลาย	45. ขมิ้นอ้อย	76. จิก
15. กระดุกไก่ป่า	46. ข้าวสาร	77. จิกเขา
16. กระไดวอก	47. จิงแกลง	78. จิกนา
17. กระดังงา	48. จิงแดง	79. จิงจาย
18. กระถินเทศ	49. จี๊กาขาว	80. จุกโรหิณี
19. กระถินไทย	50. จี๊กาแดง	81. เจ็ดหมื่นเพลิงดอกขาว
20. กระเทียมขอด	51. จี๊หนอน	82. เจ็ดหมื่นเพลิงดอกแดง
21. กระแตไต่ไม้	52. เจ็ดมอญ	83. จันทร์ชะมด
22. กระห่อนป่า	53. เขี้ยวงู	84. จันทน์แดง
23. กระห่อม	54. เข็มขาว	85. จันทน์ใบหอม
24. กระหือป่า	55. เข็มแดง	86. จันทน์เทศ
25. กระบือเจ็ดตัว	56. ขันทองพญาบาท	87. จำปา
26. กระเบาหน้า	57. ไข่เน่า	88. จำปี
27. กระวาน	58. ฤๅษีเขมา	89. จำปูน
28. กระดังบาย	59. ฤๅษีดำ	90. เฌียงพริ้นางแอ
29. กระทกรก	60. ฤๅษีสีขาว	91. ชะงด
30. กระเม็ง	61. ฤๅษีสีทอง	92. ชะบาตอกเหลือง
31. กุ่มน้ำ	62. ฤๅษี	93. ชะมดคัน

94. ชะลูดแดง
95. ชะเอมป่า
96. ชะโอน
97. ชิงโค
98. ชิงชาติ
99. ชิงชี
100. ชิงดอกเดียว
101. ชุมเห็ดเทศ
102. ชุมเห็ดเล็ก
103. เชือกเขาไฟ
104. แซ่ม้าทะเลลาย
105. คาวเรือง
106. คางจะ
107. คีปติ
108. โคไม่รู้นิม
109. คองแตก
110. คาลคำ
111. คาลลูกอ่อน
112. คีนนกทง
113. ตะโกป่า
114. ตะขบป่า
115. ตะเคียนทอง
116. ตะไคร้หอม
117. ตาเสือ
118. ตะเเม็กใหญ่
119. คาลโดนคั่วผู้
120. คำลึงควู้
121. เต่าเกลียด
122. แดงหนู
123. เอยหนู
124. เอยหอม
125. คำแบควู้
126. เต่าร้าง

127. ถอบแถบ
128. ถั่วแระผี
129. เถาคันขาว
130. เถาวัลย์เปรียง
131. เถาสะค้าน
132. ทองพันชั่ง
133. ทองหลางน้ำ
134. ท้าวยายหม่อม
135. ทุเรียนน้ำ
136. หุ้งฟ้า
137. เทียนบ้าน
138. ทามัง
139. ธรณีสาร
140. นนทรี
141. นมควาย
142. น้อยหน้า
143. นูดพระ
144. นุ่น
145. น้ำนมราชสีห์
146. น้ำนอง
147. น้ำผึ้ง
148. บอนดำ
149. บอนส้ม
150. บอระเพ็ด
151. บานไม่รู้โรยแดง
152. บานเย็น
153. ใบตาล
154. ปรง
155. ปลาไหลเผือก
156. ปุดนา
157. ปู่เจ้าคากลอง
158. ปีบ
159. เปราะแดง

160. เปล้าใหญ่
161. เปล้าเหล็ยม
162. ผักกลาดหัวแหวน
163. ผักเปิดขาว
164. ผักหนาม
165. ไข่ป่า
166. ผ่นแสนหา
167. ผ่างเสน
168. ผรั่งแดง
169. แผลก
170. แผลกหอม
171. ผักข้าว
172. พญาขอ
173. พญาเย็น
174. พญาศัคบรรณ
175. พระขันเบ็ด
176. พาหมี
177. พิกุล
178. พิลังกาสา
179. พลุ
180. พลับพลึงป่า
181. พลับพลึง
182. เพ็ชร์สังฆาต
183. ไพล
184. ไพลเหลือง
185. ไพรควานช้าง
186. ฟ้าทะลายโจร
187. ไฟสามกอง
188. เกาคิน
189. มะกล่ำคั่น
190. มะกอกป่า
191. มะเคือชุมพร
192. มะเคือขปล้อง

193. มะนาวไม่รู้โห่	225. ว่านเกราะเพชรไพฑูรย์	257. หญ้าเข็มมอญ
194. มะพร้าวไฟ	226. ว่านงาช้าง	258. หนอนคาออกยาก
195. มะไฟ	227. ว่านงูเห่า	259. หนุมานนั่งแท่น
196. มะไฟเดือนห้า	228. ว่านน้ำ	260. หนาด
197. มะละกอดัวผู้	229. ว่านมงคล	261. หนาก
198. มะลิป่า	230. ว่านมหาลาภ	262. หนากพร้าวหนักลุ่ม
199. มะแว้งคัน	231. ว่านสาวหลง	263. หน้าวเหล็ก
200. มะหาด	232. ว่านสนุ่	264. หางกระรอก
201. ม้ากระต๊อบโรง	233. ว่านหอมแดง	265. หูกวาง
202. โมก	234. ว่านหอยแครง	266. หมูร
203. โมกหลวง	235. ว่านหางจระเข้	267. หญ้าดอกขาว
204. ไม้เงาะ	236. ว่านหางช้าง	268. หญ้าคา
205. ไม้ไผ่กลาน	237. วีนิน	269. หญ้าวงช้าง
206. ไม้ขรรพ	238. วัวหายขาว	270. หญ้าดอกขาว
207. ขอบ้าน	239. วัวหายดำ	271. หญ้าหนวดแมว
208. ขอบป่า	240. สัมเก็บน้อย	272. หัวเปราะขาว
209. ขอบ่าน	241. สัมเช้า	273. หัวหมู
210. ข่านาง	242. สัมปอຍ	274. หัวร้อยรู
211. รองเท้านารี	243. สมอทะเล	275. หัน
212. ราชคัค	244. สมุลแว้ง	276. อินทนิล
213. รางจืด	245. สมุย	277. เอาะนง
214. เร่ว	246. สะแก	278. เอาะหลบ
215. แร่นา	247. สะเคา	279. เอื้องช้าง
216. แร็ดหนู	248. สลัดโคบ้าน	280. เอื้องเพชรม้า
217. ละหุ่งขาว	249. สวาท	281. ไข่โคก
218. ลิเกา	250. สิงหโมราใบแดง	282. ไข่บ่าว
219. ลูกใต้ใบ	251. แสงใจเครือ	283. ไข่บ่าวหน้ามิด
220. เล็บมือนาง	252. ลำท่า	284. ไข่เหล็กนึ่งหยอง
221. ลำเจียก	253. ลำมะงา	285. ไข่เหล็กฟักไข่
222. ลำทัง	254. หงส์เทศ	286. อักคิชา
223. ว่านกลีบแรด	255. หงอนไก่ดอกกลม	287. อัญชันขาว
224. ว่านกวักทอง	256. หงอนไก่เถา	288. ฤๅษีผสม

สมุนไพรที่ชาวบ้านนิยมนำ
ประกอบอาหาร มี 45 ชนิด

1. กระเจี๊ยบ
2. กระเพราขาว
3. กระเพราแดง
4. กระบั้งโหม่น้อย
5. กระบั้งโหม่นใหญ่
6. ข่าลิง
7. ข่าใหญ่
8. ข้าวเหนียวดำ
9. ขมิ้นชัน
10. จิง
11. จิงแห้ง
12. ขี้เหล็กเลือด
13. ฉิ่ง
14. ชะอม
15. ชะมวง
16. ชะพลู
17. ชมพู
18. ชิตชอ(หรีด
ตริตตรอ)
19. ดาหลา
20. ตำลึง
21. ตะไคร้
22. ถั่วพู
23. บวบก
24. ผักกาด
นกเขา
25. ผักกาดปลิว
26. ผักโสม
หนาม
27. ผักเสี้ยนไทย
28. ผักกูด
29. ผักหวาน
30. ผักหวานใต้
น้ำ
31. ผักเหลียง
32. เพกา
33. ฟักทอง
34. มะกูด
35. มะเขือพวง
36. มะนาว
37. มะม่วงหิม
พาน
38. มะพร้าว
39. มะอึก
40. มังคุด
41. มันปู
42. สับปะรด
43. หม้อข้าวหม้อ
อแกงลิง
44. หมากรวมก
45. อ้อย

กฤษณา

ชื่อเรียกทั่วไป ในประเทศไทย ภาคกลางเรียก กฤษณา เนื้อไม้ ไม้หอม ภาคใต้พัทลุงเรียก ไม้พวมพรวัว

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบสีเขียวแก่ เป็นมัน ใบเรียวยาวปลายใบแหลมคล้ายกับใบของใบพิกุล ลำต้นกลม เปลือกปอกง่าย สมัยก่อนเคยเอาเปลือกกฤษณามาทำกระดาษ เพื่อบันทึกหรือเขียนคำต่างๆ เป็นที่รู้จักกันดี ของคนสมัยโบราณออกดอกเป็นช่อใหญ่ราว 10 ถึง 15 มม. ออกเป็นช่อแบน ๆ แน่นและใหญ่ดก ซึ่งมองดูแล้วสวยงามมาก ดอกของกฤษณามีกลิ่นหอมไกล กฤษณา เป็นไม้ที่มียางลงในลำต้นคล้ายกะล่ำหัก ที่คนทั่วไปเรียกแก่นกฤษณา หรือไม้หอม มีราคาแพงมาก กิโลกรัมละประมาณ 70,000 บาท ซึ่งเป็นไม้ที่แพงที่สุดในโลก เนื้อไม้สีขาวนวล แต่ถ้าดันแก่จัดจะเป็นสีเหลืองอ่อนจนเป็นสีดำ แก่นเนื้อไม้แข็ง มีกลิ่นหอมมาก สีดำนั่นเป็นเนื้อไม้ที่มีราคาแพงมาก กฤษณา ซึ่งเป็นสินค้าที่ต่างชาติเขาคัดต้องการมาก และเฉพาะกลุ่มประเทศอาหรับต้องการมากที่สุด

สรรพคุณ บำรุงโลหิตในหัวใจ (มีอาการตาเขียว หน้าดำกล้ำ) ปอดไม่ปกติ แก่น้ำมีคิงเวียน บำรุงหัวใจ

วิธีใช้ เอาเนื้อไม้กฤษณามาต้ม เอาน้ำรับประทาน

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณควนน้ำจับ ม. 4 ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

กลิ้งกลางดง

ลักษณะ เป็น ไม้เถาวัลขนาดเล็กชอบพันตามต้นไม้อื่น ใบคล้ายใบโพธิ์ ร่องใบมองเห็นได้ชัด ออกลูกตามโคนก้านใบสีน้ำตาล มีปุ่มรอบลูก ปุ่มสีขาว ๆ

สรรพคุณ แก้ปวดหลัง ปวดเอว

วิธีใช้ เอาผลมาตากแดดให้แห้ง บดผงผสมน้ำผึ้งรวง รับประทานครั้งละ 1 ช้อนโต๊ะ

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ ริมคลองทุกสายของหมู่ที่ 3

กระชายดำ

ลักษณะ เป็นพืชเลื้อยหัวเหมือนกับกระชาย ก้านใบขึ้นมาจากหัว แต่กระชายดำมีก้านใบสีม่วง ออกดอกตรงกาบใบเป็นสีม่วง หัวของกระชายดำกลม คล้ายหัวขมิ้นอ้อย เนื้อในกระชายดำเป็นสีดำนมม่วง

สรรพคุณ เป็นยาบำรุงกำลัง ที่เขาเรียกว่าโสมไทย

ขยายพันธุ์ ด้วยหัว

แหล่งที่พบ ชาวบ้านปลูกตามบ้าน

กระทิง

ชื่อทั่วไป	ภาคกลางเรียกกระทิง ภาคพายัพเรียกสารภีแนน ภาคใต้เรียกกระทิง พัทลุง สตูลเรียก ทิง
ลักษณะ	กระทิงเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบหนาโตกว่าใบสารภีเส้นใบถี่มาก มีดอกสีขาวนวล เกสรเหลืองโตเท่าดอกบุญนาศ มีกลิ่นหอมชวนดม ผลกลมโตเท่าลูกลำไยโต
สรรพคุณ	ชูกำลัง แก้ตาแดง แก้ปวดข้อ
วิธีใช้	ดอกตากแห้งทำยาหอมชูกำลัง ใบสดๆ ตำพอแตกแล้วแช่น้ำสะอาดทิ้งไว้เอาล้างตาแดง เมล็ดสกัดเอาน้ำมันทานวดแก้ปวดข้อ

กลอย

ชื่อเรียก	ในประเทศไทย ภาคกลางเรียกกลอย ภาคใต้เรียกห้วกลอย ภาคอีสานเรียกกลอยข้าวเหนียว
ลักษณะ	กลอยเป็นไม้ลงหัว เถาเลื้อยไปตามพื้นดินหรือตามโขดหิน พาดพันไม้อื่น เถามีหนาม มีกิ่งจากเถามากเป็นสาขา ใบย่อย มีส่วนคล้ายใบถั่ว หัวของกลอยรวมกันเป็นกลุ่มก้อนใหญ่ แต่ละหัวมีรากคลุมของหัวทุกๆ หัว คล้ายกับรากไผ่
สรรพคุณ	แก้เถาตานอยู่ในท้อง ที่เป็นก้อนแข็งอยู่ในท้อง แก่ริดสีดวงจมูก
วิธีใช้	นำหัวกลอยมาผ่าบางๆ ตากให้แห้งแล้วนำมาบดผงละลายน้ำผึ้ง ทำเป็นลูกกลอนแล้วรับประทาน แก้เถาตานในท้อง เอาเถากลอยตากแห้งแล้วตัดเอามาสูบเหมือนสูบบุหรี่ แก่ริดสีดวงจมูก
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	ม. 14 อ. กงหรา

กวางดูถูก

ชื่อเรียกทั่วไป	ในประเทศไทย เถากวางดูถูก หลอกกวางตาย ปัตตานีเรียกอุโซมาติ
ลักษณะ	กวางดูถูกเป็นไม้เถาขนาดใหญ่ เนื้อไม้ในเถาเป็นเส้นใยเล็กรวมกันคล้ายเส้นมือนาง เถาสีขาวดอกเหลืองๆ เขียวๆ กลีบยาวเรียวประมาณ 25 มม. ออกเป็นช่อจะมีกลิ่นหอม ใบกลมปลายมน ก้านใบที่ยังอ่อนสีม่วงคล้ำ
สรรพคุณ	แก้ริดสีดวงจมูก แก้พยาธิ แก้ประคง แก้คัน
วิธีใช้	นำเถามาต้มน้ำดื่มหรืออบค้ำให้ผงแล้วรับประทาน (คั้นเอาใบสดค้ำเอาน้ำทา)
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด หรือเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณทวนและเขา ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง ทั่วๆ ไป

กาฝากมะม่วงป่า

ชื่อท้องถิ่น	กาฝากมะม่วงป่า ทั่วไปเรียก กาฝากมะม่วง
ลักษณะ	ขนาดเล็ก เกาะดูดกินอาหารจากต้นไม้อื่น ที่อาศัยต้นมะม่วงอื่น ก็เรียกชื่อ กาฝากมะม่วงคัน ตามชื่อของไม้ที่กาฝากอาศัยอยู่
สรรพคุณ	แก้ปวดหัว แก้ความดัน แก้โรคประสาท
วิธีใช้	เอากาฝากทุกส่วนต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เมื่อก่อนอาศัยตามต้นมะม่วงคัน ตอนนี้หายไปแล้ว เพราะต้นมะม่วงคันถูกทำลายหมด

กาฝากสะตอ

ชื่อท้องถิ่น	กาฝากตอ ทั่วไปเรียก กาฝากสะตอ
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ที่เกาะอาศัยไม้อื่น ออกดอกออกกรากดูดกินอาหารจากต้นสะตอ จึงเรียก กาฝากตอ กาฝากค้อติด ต้นไม้ชนิดไหน จะชื่อกาฝาก ตามไม้ที่กาฝากอาศัย
สรรพคุณ	แก้แผลอักเสบ แก้แผลเรื้อรัง แก้ท้องร่วง
วิธีใช้	เอากาฝากทั้ง ๕ ทุกส่วนของกาฝาก ต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	ทั่วไปที่มีต้นสะตอ

กาหลาดัน

ชื่อท้องถิ่น	กาหลาดัน ภาคกลางยังไม่ปรากฏชื่อ พัทลุง กาหลาดันไม้
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางใบคอกหนาเล็กยาวเรียวปลายใบแหลม ออกไปเป็นช่อ ยอดอ่อนสีเหลืองดอกออกเป็นพวง ผลดกมาก ผลเท่าลูกมะแว้งมีเมล็ดเล็กๆ อัดแน่นในผลเมล็ดสีดำทำ เม็ดขาวฟาง มียางเหนียวติดมือ ขางและเปลือกห่อหุ้มเมล็ดสีแดง เนื้อไม้มีกลิ่นฉุนแรง กลิ่นคล้ายกับข่าแดง เนื้อไม้แข็งแดงขานิยมเอาผำทำฟืน
สรรพคุณ	แก้เจ็บเอว แก้ลมคิเล้น แก้วิงเวียนศีรษะ
วิธีใช้	นำรากกาหลาดันไม้มาต้มน้ำมารับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนน้ำจัน ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง (เหลือน้อยมาก) พบเพียง 5 ต้นทั่วทั้ง ต.คลองเฉลิม

กงเขมา

ชื่อท้องถิ่น	กงเขมา หัวไปเรียก หัวกงเขมา
ลักษณะ	ไม้ล้มลุกลงหัว ขนาดเล็ก ใบเป็นรูปใบโพ แต่เล็กมาก หน้าใบเขียวแก่ หลังใบมีขนเหมือนกำมะหยี่สีขาว ลงหัวเป็นตอนติดต่อกันลงไปใต้ดิน ๑ เมตร
สรรพคุณ	แก้ไ้ร้อน
วิธีใช้	ใช้หัวต้มน้ำดื่ม นำไปตากแห้งบดเป็นผงละลายน้ำกิน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทั่วไป

กระดอม

ชื่อเรียกทั่วไป	ในประเทศไทย กระดอม
ลักษณะ	กระดอมเป็นไม้เลื้อยไปตามพื้นดิน ลำพวงมะระจีนก และขี้กา ดอกสีขาวมีผลเล็ก หัวแหลมปลายแหลมและยาว ลูกคล้ายมะเฟืองแต่มีเหลี่ยมดีกว่า มีขนาดคล้ายกับลูกพุทไทย มีเมล็ดภายในแบนหีบ
สรรพคุณ	บำรุงน้ำดี แก้ดีแห้ง ดีฝืด ดีเดือด คลั่งเพ้อ ถูมดีรู้มร้าย ทำให้เจริญอาหาร และขับพิษโลหิต บำรุงธาตุ แก้ไข้ ช่วยย่อยอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทุ่งนาของ ม. 3 ค.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

กระดาดเขียว

ชื่อท้องถิ่น	เอาะเขียว ภาคกลางเรียก กระดาดเขียว ภาคใต้เรียก เอาะเขียว ภาคเหนือเรียก ปีมป๋ม
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มเนื้ออ่อนลงหัว
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับได้
สรรพคุณ	ใช้รักษาฝี ใช้กัดหัวฝี
วิธีใช้	ใช้ใบตากแห้ง ผสมยาสูบ
ขยายพันธุ์	ใช้หัว
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๖ ค.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

กระดาดแดง

ชื่อท้องถิ่น	กระดาดแดง ภาคกลางเรียกกระดาดแดง ลำปางเรียกป๋มป๋ม ภาคใต้เรียก เอาะแดง
ลักษณะ	กระดาดเป็นต้น ไม้ลงหัวลำพวงบอน, เผือก, ถุน เป็นต้นลักษณะใบกลมโต กว้างประมาณ ฟุตครึ่งถึงสองฟุต ยาวประมาณสองฟุตถึงสองฟุตครึ่ง มีกาบใบยาวเช่นบอน กระดาดแดง

นั้นต้น กาบ ใบเล็กกว่ากระดาดขาวเล็กน้อย โดยมีดอกพุ่งขึ้นไปคล้ายดอกหน้าวัว แล้วมี
กาบหุ้มห่อดอกอยู่ เป็นไม้ที่ขึ้นงอกงามในพื้นที่ชุ่มน้ำและทั่วไปในประเทศไทย

สรรพคุณ	ใช้รักษาโรค รักษาโรคน้ำใน กัดเถามตามในท้อง เป็นส่วนผสมยา
วิธีใช้	เอาทั้งห้า (ราก ลำต้น ใบ ดอก ลูก) แก้วโรคนิ่วบาดหน้าเพลิง
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

กระดาดลาย

ชื่อท้องถิ่น	เอะลาย ทั่วไปเรียกกระดาดลาย ภาคใต้เรียก เอะลาย
ลักษณะ	เป็น ไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน จำพวกบอน ลำต้นเหมือนบอนกาบใหญ่ ลำต้นใหญ่กว่า ขาวกว่า บอน ลำต้นสูงจากดินไม่มากนัก ใบโตกว่าเผือก ใบเอะลายกว้างประมาณ ๑-๒ ฟุต ยาว ประมาณ ๒-๓ ฟุต ก้านใบลายขาวดำจุดล้ายูงงอย่าง
วิธีใช้	เอาเอะลายทั้ง ๕ มวดมือน้ำร้อนรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกหน่อ
แหล่งที่พบ	บริเวณควนของพื้นที่

กระดุกไก่อ้า

ชื่อท้องถิ่น	กระดุกไก่อ้า ทั่วไปเรียกกระดุกไก่อ้า ภาคทักษิณ เรียก ไม้โลกไก่อ้า
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดย่อม ลำต้นสูงไม่เกิน ๕ ฟุต ใบเล็กเป็นวงรี ปลายแหลม ลำต้นแข็งแรงมาก ออกดอกตรงก้าน ใบติดผลเป็นพวง ใบดากแห้ง บดผง ผสมน้ำผึ้งแก้รับประทาน บำรุงประสาท แก้โรคเหน็บชา
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	บริเวณควน และเขาเขตรักษาพันธุ์ ม.๑, ม.๑๓, ม.๑๑

กระไดวอก

ชื่อเรียกทั่วไป	ภาคใต้เรียก ไคลิง ภาคกลางเรียก บัวคว่ำ บัวหงาย
ลักษณะ	เป็น ไม้เถาชอบพาดพันไม้อื่น และชอบเลื้อยอยู่ตามหน้าผาสูงๆ เถาของกระไดวอกดู แปลกตาพับกลับไป พับกลับมา คล้ายกับบันได แต่บางคนดูเหมือนเถาดอกบัวมาวาง คว่ำข้างหงายข้าง ออกใบรูปใบโพธิ์ ที่โคนก้านใบมีเว้าลึกเป็นรู พอมองเห็น
สรรพคุณ	แก้ไอ แก้วริดสีดวงดำไส้
วิธีใช้	เอาเถาฝานตากแดดแห้งบดผงละลายน้ำร้อนรับประทาน

ขยายพันธุ์ เอามาเมล็ดหรือเอาปักชำ
แหล่งที่พบ เขาพระยาขางจีน

กระดังงา

ชื่อเรียก กระดังงา ภาคกลางกระดังงาใบใหญ่ มายังสบันงา เขียงใหม่สบานงา
ลักษณะ ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ ใบเขียวและโตคล้ายใบกระท่อม หรือใบเล็บมือนาง ดอก
ออกเป็นกลีบๆ ขาวและอ่อน เกสรกลางแบนสีเขียวๆ เหลืองๆ กลิ่นหอม
สรรพคุณ ขับปัสสาวะ แก้ลม วิงเวียน ทำให้ใจชุ่มชื้น
วิธีใช้ เนื้อไม้คั้นขับปัสสาวะ ดอกปรุงเป็นยาหอมแก้ลมต่างๆ
ขยายพันธุ์ คัดปลูก (เมล็ด)
แหล่งที่พบ เขาพระยาขางจีน

กระดินเทศ

ชื่อเรียก กระดินเทศ กระดิม ดอกหอม ภาคเหนือเรียกคำใต้ เกากระรินอง
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม ใบเล็กเป็นฝอยเหมือนกระดินทั่วไป มีหนามแหลมคมเต็มต้น
ดอกออกเป็นรูปกลมเท่าผลพุทรา มีเกสรนุ่มๆ สีเหลือง ฝักมีกลิ่นหอมคล้ายฝักก้ามกุ้ง แต่
เล็กกว่ามาก
สรรพคุณ แก้ไอ
วิธีใช้ ทำยาเม็ด เอาทั้ง 5 บดผง
ขยายพันธุ์ เมล็ด
แหล่งที่พบ ม. 14 ริมถนน ท่านช่วย - พงษ์นาชี

กระดินไทย

ชื่อเรียก ภาคกลางเรียกกระดินดอกขาว ภาคใต้เรียกสะคอบา
ลักษณะ กระดินไทยเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีใบคล้ายใบมะขาม แต่ขนาดเล็กกว่า
ดอกขาวกลมเท่าลูกพุทราเป็นฝอยนุ่ม มีกลิ่นหอมไม่มาก ฝักออกเป็นช่อแบนยาวประมาณ
3-4 นิ้ว มีเมล็ดเรียงกันเป็นแถวมองเห็นได้ชัดเจนตลอดฝัก ขอดอ่อนฝักอ่อนรับประทาน
เป็นผักจิ้มน้ำพริกได้
สรรพคุณ ขับลม ขับระดูขาว บำรุงตับ แก้เลือดกระตื้นที่ตา
วิธีใช้ นำเปลือกและฝักมาคั้นเอาน้ำมาคั้น แก้วระดูขาว ขับลม ดอกรับประทานบำรุงตับ แก้เลือด

	กระดี่เต๋า
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณสวนผลไม้ทั่วไป

กระแตไต่ไม้

ชื่อท้องถิ่น	ห้วว่ว ภาคกลางเรียกกระแตไต่ไม้ ภาคใต้เรียก ห้วว่ว
ลักษณะ	กระแตไต่ไม้มีลักษณะคล้ายกล้วยไม้ มีใบแข็งใหญ่เลี้ยงห่อหุ้มหัวของมันไว้ ๑ ใบ คล้ายกับ ช้องนางสีดา มีใบเล็กแข็งติดกันพุ่งออกจากหัวของมันเป็นแฉก ๆ ที่หัวมันมีขนสั้นเป็นสีน้ำตาลแก่ห่อหุ้มอยู่คล้ายกับเอาผ้ากำมะหยี่ไปห่อหุ้มไว้งามน่าดูมาก เป็นไม้ที่ชอบขึ้นเกาะอาศัยตามต้นไม้ใหญ่ ๆ หรือตามหลังคากระเบื้องเก่า ๆ มีตะไคร้น้ำเกาะจับและปูนผุ ๆ ที่กรำมานานปี เจริญงอกงามอยู่ในใบเลี้ยงของมัน มีขึ้นตามป่าราบ และหลังคาวัดร้างทั่วไปทุกภาค
สรรพคุณ	แก่นัวในไค แก่เจ็บคอ เจ็บหลัง ขับปัสสาวะ
ขยายพันธุ์	ใช้เถา
วิธีใช้	เอาเถาต้มน้ำดื่ม
แหล่งที่พบ	ริมคลองหลักสาม ดอนล่างของฝายกั้นน้ำ

กระต๊อบยอด

ชื่อเรียก	กระต๊อบยอด กระต๊อบยอม ภาคเหนือเรียก จิยอม ตมตาน อีสานโคราชเรียก นกเขาเจ้า จีนเรียก เพี้ยซ่าซ่า
ลักษณะ	กระต๊อบยอด เป็นไม้ต้นเล็กจำพวกหญ้า ต้นสูงประมาณ 2-3 นิ้ว ใบเล็กๆ เป็นฝอยคล้ายใบผักกระเฉด ก้านใบแผ่รวมกันที่ยอดบนใบน่าดูมาก
สรรพคุณ	ขับพิษร้อนภายใน ขับปัสสาวะ
วิธีใช้	ต้มน้ำเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทางทิศเหนือของ ม.14 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กะท่อนป่า

ชื่อเรียก	ชื่อภาคกลางกะท่อน สะท่อน (มะติ่ม มะต๋อง อีสาน) ภาคเหนือเรียกหมากค้อง ปัดตานีเรียกสะโด นราธิวาสเรียกสะตุ
-----------	---

ลักษณะ	กะท้อนป่า เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบโตปลายใบมน ดอกเล็กออกเป็นช่อคล้ายช่อมะม่วง มีผลกลมโตเท่าลูกส้มเกลี้ยง เมื่อสุกสีน้ำตาลอ่อนและสีเหลืองอมขาวนวล ผลและเมล็ดรสฝาดเปรี้ยว มีผลดกมาก มีผู้นิยมเอาเมล็ดคั่วเอามาสุมกับกะท้อนพันธุ์ดี ผลออกมาดกมากตามสายพันธุ์จะหวานเหมือนกะท้อนบ้าน กะท้อนป่าทุกๆ ต้นใบแก่สีเหลืองแทรกอยู่อยู่เสมอ
สรรพคุณ	ขาคับร้อนใน ถอนพิษไข้ แก้บิด
วิธีใช้	เอารากกะท้อนป่าสุกไฟ เอามารับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนน้ำจับ ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กระท่อม

ชื่อท้องถิ่น	ท่อม หัวไปเรียก กระท่อม ภาคใต้เรียก ท่อม
ลักษณะ	กระท่อมเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบหนาทึบ ลักษณะคล้ายใบกระดังงาไทยก้านและเส้นใบมีสีแดงชนิดหนึ่ง มีสีเขียวชนิดหนึ่ง มีแก่นและเนื้อไม้แข็ง ดอกกลมโตขนาดเท่าผลพุทรา มีเกสรรอบทั้งดอกคล้ายกะทินหรือดอกกะทุม สีเหลืองเรื่อ ๆ
สรรพคุณ	แก้ปวดเมื่อย แก้ไข้ แก้เบาหวาน แก้ท้องร่วง แก้บิดมูกเลือด แก้ปวดเบ้ง และช่วยให้นอนหลับ
วิธีใช้	เอาใบท่อมสด ๆ เคี้ยวกลืนแต่น้ำ แก้เบาหวาน แก้เมื่อย แก้ไข้ เอาใบสดหรือแห้ง ตำผสมน้ำตาลแดง กินทั้งหมดแก้ท้องร่วง บิดมูกเลือด แก้ปวดเบ้ง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณริมคลองหลักสามตอนล่างฝายกันน้ำ ม.๓

กระทือป่า

ชื่อท้องถิ่น	กระทือป่า หัว ๆ ไป เรียกกระทือป่า ภาคใต้เรียก หัวทือ
ลักษณะ	กระทือเป็น ไม้ลงหัวจำพวกชิง ข่า ไพล ขมิ้น ใบโตยาวเขียวดอกหนาทับซ้อนกันเป็นแผงลงศีรษะติดต่อกันไปสีขาว เนื้อในขาวอมเหลืองเรื่อ ๆ มีเส้นเล็ก ๆ มีรสขมและขื่นเล็กน้อย ดอกออกเป็นก้านแข็งชูขึ้นไปแล้วมีดอกที่ปลายของก้านนั้น ดอกป้อม ๆ กลมยาวคล้ายฟองไข่เป็นเกล็ดเล็ก ๆ คล้ายเกล็ดปลา มีดอกเล็กสีเหลืองออกแทรกตามกลีบของเกล็ดนั้นงาม น่าดู
สรรพคุณ	บำรุงน้ำนม อาการแน่นท้อง จุกเสียด ท้องเฟ้อ ท้องอืด และปวดท้อง

วิธีใช้	มีอาหารแก่นท้องลูกเสียด ท้องจืดท้องเฟ้อ ปวดท้องให้เอาหัวกระเทียมสดย่างไฟให้พอสุก โขลกผสมกับน้ำปูนใส คั้นเอาแต่น้ำดื่มเวลามีอาการ
การขยายพันธุ์	ใช้หัวหรือเหง้า
แหล่งที่พบ	บริเวณควนแซ่แก่น ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กระบือเจ็ดตัว

ชื่อท้องถิ่น	กระดู่เจ็ดตัว หัวไปเรียก กระบือ ๗ ตัว หรือ กระทุ ๗ แบก
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ใบมี ๒ สี หน้าใบสีเขียว หลังใบสีแดงอมม่วง ออกดอกเป็นช่อเล็กปลายกิ่ง ค่อนข้างประมาณ ๑-๒ เมตร ลำต้นแข็ง
ประโยชน์	เป็นพุ่มสวย ใบสวย เหมาะเป็นไม้ประดับ และมีสรรพคุณยาไทย
สรรพคุณ	ใบของกระบือเจ็ดตัวแก้โรค สันนิบาตหน้าไฟ ผู้หญิงมีไข้หลังคลอด
วิธีใช้	เอาใบโขลกผสมสุราคั้นเอาน้ำดื่ม (เอาใบสด)
ขยายพันธุ์	ด้วยกิ่งปักชำ, เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม.๓

กระเบา

เรียกทั่วไป	กระเบา น้ำ ภาคกลาง กระเบาข้าวแข็ง กระเบาข้าวเหนียว ลำปางเรียก ดงกระเบา ปักได้ เรียกเบาภาคเหนือเรียก มะกูด
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง พุ่มใหญ่ร่มทึบ ใบยาวคล้ายใบเปล้าใหญ่ สีเขียวเล็กกว่าเปล้าใหญ่ไม่มากนัก ขอดอ่อนสีม่วงอมดำ ดอกเป็นฝอยคล้ายดอกกะท้อน เกสรตัวผู้มีกลิ่นหอมมาก เรียกกันว่าดอกแก้วกาหลง ผลกลมโตขนาดเท่าผลส้มเขียวหวาน
สรรพคุณ	แก้โรคเรื้อน หิด มะเร็งภายนอก
วิธีใช้	เอาเมล็ดในของกระเบาตำให้แตกเคี้ยวกับน้ำมันงา
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	สายห้วยหุบเขานาใน

กระวาน

ชื่อเรียก	กระวาน ภาคกลางเรียก กระวานขาว กระวานโพธิ์สัตว์ ภาคใต้พัทลุง สตูล เรียก ลูกหวาน
ลักษณะ	กระวานเป็นไม้กลุ่มหนึ่ง สกุล ข่า จิง แต่ที่ผิวกินอยู่ที่ ข่าจะออกดอกและผลตรงยอด แต่กระวานจะออกดอกและผล โดยแทงก้านดอกขึ้นมาจากใต้ดินมีเมล็ดอยู่ในกาบหุ้มสีครีม

อยู่ทุกๆ ส่วน ดอกมีขนเป็นฝอยสั้นๆนุ่มมือ ยาวประมาณ 2-3 นิ้ว ผลอยู่ติดกับดอกมี
กลีบดอกห่อหุ้มอยู่ชั้นนอก ผลเท่าลูกข่าสีขาวนวลรสเผ็ดร้อน

สรรพคุณ

แก้ขับผายลม แก้ไข้เชื่องซึม ขับเสมหะ ขับโลหิต แก้เจ็บตา แก้ตาและ ตามัว ความจริง
ใบกรวานที่ขายตามร้านขายยาสมุนไพรที่เอามาใส่แกล่งนั้น หาใช่ใบของกระวานต้นนี้ไม่ ใช้
ใบของต้นเทพารักษ์ หรือภาคเหนือเรียกปุดัน หรือภาคใต้เรียกต้นจวง ใช้เป็นกระวาน
เพราะมีรสหอมเผ็ดสมกับเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแกงเทศ ก็เลยทึกทักเป็นกระวานเสีย ความ
จริงกระวานนี้ ที่ใช้เป็นสมุนไพรก็เพียงแต่ลูกเท่านั้น ส่วนอื่นไม่เห็นใครเคยใช้

วิธีใช้

ลูกและดอกบดผงหรือคั้นรับประทาน

ขยายพันธุ์

แยกหน่อ

แหล่งที่พบ

บริเวณเขาควนกล้วย ม. 14 ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

กะดังบาย

ชื่อท้องถิ่น

บังบาย ห้วไปเรียก กระทั่งบาย ภาคใต้เรียก กะบังบาย

ลักษณะ

กะดังบายเป็นไม้พุ่มขนาดย่อม ต้นสูงไม่เกิน ๔-๕ ฟุต มีใบย่อย ๕ ใบ ๗ โคนคล้ายใบ
กระท่อม ริมใบเป็นจักร รอบ ๆ ใบสีเขียวจัดเหลืองสีขาวคล้ายกำมะหยี่ เป็นเงางามดี ตาม
ต้นและกิ่งมีครีบกาวรอบคล้ายฟีนเพื่อพุ่มเขียวแก่ ดอกออกเป็นช่อแบนใหญ่ที่ปลายกิ่งดอก
เผือก สีแดงเข้ม ลูกอ่อนสีเขียว พอแก่จัดสีดำ เช่น ลูกเผือก

สรรพคุณ

แก้ไข้ แก้บวม

วิธีใช้

เอาท่อนที่โคนก้านที่ติดกับต้น เรียกว่า มุมบังบาย

ขยายพันธุ์

ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ

บริเวณคลองหลักสาม ม.๓

กะทกรก

ชื่อเรียก

กะทกรก ภาคกลางเรียกกรกฟ้า ภาคใต้เรียกกรกช้าง สระบุรีเรียกกระโปรงทอง

ลักษณะ

เป็นไม้เลื้อยตามพื้นดิน และพาดพันตามรั้วบ้าน รื้อซุ่มทั่วไป ออกใบเป็นแฉกสองข้าง
ปลายใบแหลม ออกลูกเท่าลูกมะขามป้อม มีรกล้อมหุ้มรอบลูกอ่อนสีเขียวลูกแก่สีแดงอม
แดง เด็กตามชนบทชอบนำมารับประทาน ดอกใหญ่แบนๆ เป็นวงกลม กลางดอกมีเกสร
สีม่วงสวยงามมาก

สรรพคุณ

แก้โรคผอมแห้งสตรี แกะระดูขาว

วิธีใช้

เอาทั้ง 5 ของกะทกรกมาคั้นเอาน้ำรับประทาน

ขยายพันธุ์

ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กะเม็ง

ชื่อเรียก ภาคกลางเรียก กะเม็ง – ขะเม็ง กะเม็ง เชียงใหม่เรียกห้อมเกี้ยว ภาคเหนือเรียกล้อม
ภาคใต้เรียก ไบลม – หม้องเหม็ง ผักคราดลูกเขียว อีสานเรียก กะเม็งดอกขาว อีกชนิด
หนึ่งดอกสีเหลือง ชนิดนี้เองไม่ได้ปลูก

ลักษณะ กะเม็งเป็นต้นไม้เล็กๆ จำพวกหญ้าใบเล็กสีเขียวสด ต้นสูงประมาณ 3–7 นิ้ว ดอกแบน
คล้ายกับหัวหอมมีสีเขียวเกสรขาวๆ คูแล้วคล้ายต่างหู

สรรพคุณ แก้ลมให้กระจาย คือแก้จุดเสียดแน่นอึดเพื่อ แก้โลหิตที่ทำให้ร้อน แก้ดีซ่าน ขับผายลม
ขับลมในลำไส้และกระเพาะอาหาร แก้อาเจียนเป็นโลหิต ห้ามเลือด บำรุงโลหิต แก้โรค
โลหิตจาง บำรุงตับ ม้ามพิการ

วิธีใช้ คั้นเอาทุกส่วนทั้ง 5 ราก ดอก ใบ ลำต้น ผล บดผงหรือตำรับประทาน

ขยายพันธุ์ ด้วยมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กุ่มน้ำ

ชื่อท้องถิ่น หัวไป เรียก กุ่มน้ำ ภาคใต้ เรียก กมน้ำ

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบแคบ ๆ เขียวสดหนาที่ใบ ปลายใบแหลมและยาว เป็นไม้ขึ้นตาม
พื้นที่ลุ่มริมลำคลองทั่ว ๆ ไป ใบอ่อนใช้ต้องเปรี้ยวรับประทานเป็นผักได้ เช่น กุ่มบก

ประโยชน์ ลำต้นทำอุปกรณ์เครื่องใช้ ทำกระดาดและไหมเทียม

สรรพคุณ ใช้เป็นยาธาตุ รับประทานดัดลม ขับลมในลำไส้

วิธีใช้ ดอกและใบอ่อน ใช้ดอกเปรี้ยวรับประทานเป็นผัก
ราก แร่น้ำเอามาปรุงรับประทานเป็นยา

ขยายพันธุ์ กิ่งปักชำ

แหล่งที่พบ บริเวณริมคลอง ม.๑๔

แก้ว

ชื่อท้องถิ่น แก้ว หัวไปเรียก ต้นแก้ว

ลักษณะ เป็นไม้พุ่มขนาดใหญ่ ใบเล็กสีเขียวแก่ หนามัน ใบที่ลำต้นเป็นพุ่มดกงาม ดอกโตเป็นช่อ
ขาวหอม ดอกมีกลีบประมาณ ๕ กลีบ เกสรขาวปนเหลืองเล็กน้อย ผลมีลักษณะคล้ายผลส้ม
สุก เนื้อไม้สีขาวนวล

ประโยชน์	เมื่อไม้ทำอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ
สรรพคุณ	ทำยาขับโลหิตระดู และยาแก้ประจำเดือนแน่นเพื่อ ขับผายลม บำรุงธาตุ
วิธีใช้	ใบตำให้ละเอียดปรุงเป็นยา
ขยายพันธุ์	เมล็ด และตอนกิ่ง
แหล่งที่พบ	บ้านคู ม.๔ ต.คลองเฉลิม

เกลบกถ้อง

ชื่อท้องถิ่น	เกลบกถ้อง ทัวไปเรียก เกลบกถ้อง
ลักษณะ	ไม้เลื้อยเกาะติดไม้อื่น ออกรากติดกับต้นไม้อื่นเพื่อยึดเกาะใบคล้ายใบเตย แต่เล็กกว่าใบเตยมาก ใบกว้างประมาณ ครึ่งนิ้ว ยาวประมาณ ๑ นิ้ว ใบเป็นร่องลึกตรงกลางใบ
สรรพคุณ	แก้ปวด ขับปัสสาวะ แก้ไข้ร้อน
วิธีใช้	เอาเถาและใบเกลบกถ้องตากพอแห้ง คั้นเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเถาปักชำ

เกล็ดหอยใหญ่

ชื่อทั่วไป	เรียกหญ้าเกล็ดหอย ภาคใต้พัทลุงเรียกหญ้าทับหอย
ลักษณะ	เป็น ไม้ต้นเล็กจำพวกหญ้า แตกกิ่งก้านเลื้อยไปตามพื้นดิน ออกใบเหมือนทับหอย ใบกลมจับคู่แล้วใบอ่อนนุ่มมือ ใบบางมีก้านใบสีเขียวอมขาว ออกดอกเป็นช่อคล้ายกับดอกถั่ว เป็นกระจุกดอกสีชมพูคล้ายดอกเงินกล้า หรือมะกลาเครือ
สรรพคุณ	แก้ร้อนใน แก้กระหายน้ำ แก้ไข้ ขับพิษไข้
วิธีใช้	เอาหญ้าเกล็ดหอยใหญ่มาคั้นเอาน้ำมาดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกกอหรือเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อท้องถิ่น	กำแพงเจ็ดชั้น ทัวไปเรียก กำแพงเจ็ดชั้น หรือ หลุมนก
ลักษณะ	กำแพงเจ็ดชั้น เป็น ไม้เถาขนาดใหญ่ ๆ จำพวกแสลงพัน หรือเถาวัลย์เปรียง พาดพันตามต้นไม้ขนาดใหญ่ ๆ เนื้อในเถาสีแดงเรื่อ ๆ มีเส้นดำเป็นวง ๆ เป็นชั้น ๆ ราว ๗-๘ ชั้น ช้อนกันออกมา จึงมีสมญาว่ากำแพงเจ็ดชั้น ไม้นี้ชอบขึ้นตามป่าราบ
ประโยชน์	เป็นยารักษาโรคได้หลายโรค

สรรพคุณ	แก้โรคริดสีดวงลำไส้ เป็นยาใช้ร้อน แก้ระดูขาว
วิธีใช้	ใช้ทั้งห้าต้มรับประทาน
ขยายพันธุ์	รากปักชำ และผล
แหล่งที่พบ	บริเวณควนน้ำซับ ม.๓

กำลังหนูमार

ชื่อท้องถิ่น	กำลังโหมมาร พัทลุง ตรัง สตูล เรียก กำลังโหนมมาน
ลักษณะ	กำลังหนูमार เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบโตและดกหนาทึบ เปลือกต้นสีเทา ๆ เนื้อไม้สีขาวนวล เป็นไม้เกิดตามป่าดิบ
สรรพคุณ	บำรุงกำลัง บำรุงกำนัด แก้กระหายน้ำ ทำให้ชุ่มคอ
วิธีใช้	เอาหัวกำลังหนูमारปอกเปลือกรับประทานสด รสอ่อยคล้ายมันแกว
ขยายพันธุ์	ลำต้นปักชำ
แหล่งที่พบ	ควน, เขาทั่วไป

ขลุ

ชื่อท้องถิ่น	ขลุ หนองจั่ว หนองวัว ภาคใต้เรียก ขลุ
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ยอดและใบสีเขียวอ่อนใบกลมมน ปลายใบหยัก ออกดอกเป็นช่อสีขาวอมม่วง
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ
วิธีใช้	หั่นเป็นชิ้น ต้มกับน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณคลอง ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ขนดอก

ชื่อทั่วไปเรียกกัน	ขนดอก
ลักษณะ	ขนดอกเป็นชื่อของสมุนไพร ที่เกิดขึ้นจากพันธุ์ไม้สองชนิดที่สุกๆ แล้วมีเชื้อคล้ายเชื้อเห็ด มาจับเกาะอยู่คล้ายดอกไม้มที่เป็นหลุมเป็นจุลสีขาวๆ ไม้สองชนิดที่เป็นขนดอกต้องแก่จัด จวนจะตายแล้ว ขนดอกที่จะทำยาได้เฉพาะที่เกิดขึ้นกับต้นพิกุลและต้นตะแบกเท่านั้น
สรรพคุณ	บำรุงทารกในครรภ์ (ครรภ์รักษา) ทำให้หัวใจชุ่มชื้น
วิธีใช้	นำขนดอกมาคั้นเอาน้ำดื่ม

แหล่งที่พบ

บริเวณ ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง (บริเวณคลอง)

ขอบนางขาว

ชื่อเรียก	ชื่อท้องถิ่นภาคใต้ ขอบนางเถา ขอบนางเขา
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันต้นไม้หรือโขดหิน ใบแข็งกรอบยาวปลายใบแหลม ออกดอกเป็นช่อ ติดผลขนาดเท่าลูกหมากสง ลูกดิบสีเขียวสด ลูกสุกเป็นสีส้ม เถาสีน้ำตาลอมดำ จับดูระคายมือตัดดูในเถาเป็นเส้นวงกลมมี 5 ชั้น เหมือนกำแหง 7 ชั้น แต่ขอบนางขาว มีเพียง 5 ชั้นเท่านั้น ขยายภายในเถาเมื่อถูกตัดมีสีขาว
สรรพคุณ	แก้ฝีต่าง แก้วริดสีดวงลำไส้ ริดสีดวงทวารหนัก ขับพยาธิ
วิธีใช้	เอาเถาขอบนางขาว มาผ่านบางๆ ตากแดดให้แห้งบดผง ละลายน้ำร้อนรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ข่อย

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันทั่วไปในประเทศไทย ข่อย หนองคายเรียกส้มฝ้า ส้มพ่อ ภาคเหนือเรียก ถักไม้ – ผอย ภาคใต้เรียกต้นข่อย
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบแข็งเล็กหนา และจับดูสาทมืดคล้ายใบปด บางคนเอาใบข่อยขัดตามมือเพื่อให้เรียบดูสวยงาม มีดอกเล็กสีขาว ผลเป็นพู่ เชื้อหุ้มเมล็ดเป็นสีเหลืองคล้ายเมล็ดข้าวโพดมีรสหวาน นกและเด็กแถวชนบทชอบกิน
สรรพคุณ	แก้ปวดฟัน บำรุงธาตุเสริมอาหาร เป็นยาระบาย
วิธีใช้	แก้ปวดฟันเอาข่อยคั้นใส่ที่โคนฟันซึ่งที่ปวด เอาใบตากแห้งบดผงชงแทนชาเป็นยาระบาย เอารากและกระพี้ คั้นเอาน้ำคั้นบำรุงธาตุเสริมอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ข่อยหยีอง

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันในประเทศไทย ข่อยหยีอง ข่อยหนาม กะขี้ม ข่อยเคี้ย
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ต้นเคี้ยพุ่มงามมาก ใบกลมโตแข็งรอบของใบเป็นจักรมีหนาม ลำต้นและกิ่งมีหนามแหลมคมมาก ลูกเล็กกว่าข่อย มีลักษณะคล้ายกับลูกข่อย
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ ขับเมือกมันในลำไส้ แก้กษัย แก้ไตพิการ รับประทานมากทำให้อาเจียน
วิธีใช้	เอาเนื้อไม้ข่อยหยีองและรากคั้นเอาน้ำคั้น

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ เชียงแพง หุบเขานาใน ม.6 ต.คลองเจлим อ.กงหรา จ.พัทลุง

ข้าตาแดง

ชื่อเรียก ชื่อเรียกทั่วไป ข้าตาแดง
ลักษณะ ข้าตาแดง เป็นไม้สกุลเดียวกับข้าใหญ่ ใบ ค่อนข้างกลม ดอก มีลักษณะเหมือนกับข้าใหญ่ทุกประการแต่ทุกอย่าง ส่วนของข้าตาแดงจะเล็กกว่าข้าใหญ่ แต่ไม่เหมือนกันที่หน่อของข้าตาแดงที่แทงขึ้นมาใหม่มีสีแดงเข้มทุกหน่อ เล็บเรียกกันว่าข้าตาแดง เหง้าของข้าตาแดงเล็กกว่าเหง้าของข้าใหญ่ไม่มากนัก แต่ทุกส่วนของข้าตาแดงมีรสเผ็ดร้อนจัดมาก
สรรพคุณ ขับลม กระจายลม แก้บวม แก้พิษ แก้บิดเรื้อรังชนิดตกเลือด แก้โรคผิวหนังกลากเกลื้อน ขับเลือดคั่งในสตรีหลังคลอดบุตร แก่บาดทะยักปากมดลูกด้วย
วิธีใช้ หน่ออ่อนปรุงเป็นอาหาร แก้ท้องขึ้น หัวของข้าตาแดงรับประทานกระจายลม แก้ฟกช้ำ แก้พิษ ดินข้ารับประทานแก้บิดเรื้อรังชนิดตกเป็นเลือด ใบทาแก้กลากเกลื้อน ใช้หัวโขลกเอาน้ำผสมส้มมะขามเปียกเจือเกลือให้หญิงหลังคลอดบุตรใหม่ๆ ขับพิษโลหิตเน่าร้าย และแก้บาดทะยักปากมดลูก
ขยายพันธุ์ ด้วยการแยกหน่อ
แหล่งที่พบ ม.7 ต.คลองเจлим อ.กงหรา จ.พัทลุง

ขนุนลำปะลอส

ชื่อท้องถิ่น ขี้ค้อน ทั่วไปเรียก ขนุนลำปะลอส ภาคใต้เรียก ขี้ค้อน
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นเกลี้ยงกลา ใบโคยาวประมาณ ๑ สอก ใบเป็นแฉก ผลโตกว่าผลมะตูม มีหนามเล็กแหลมเมล็ดติดกับไส้เป็นพวง เมล็ดสีดำ โคนขนาดเมล็ดขนุนผลสุกมีกลิ่นหอม
ประโยชน์ เปลือกใช้ทำเส้นใยทอ ทำเชือก
สรรพคุณ เป็นยาแก้ลมโรก แก้เมะเร็ง
วิธีใช้ รากนำมาปรุงเป็นยา
ขยายพันธุ์ เมล็ด
แหล่งที่พบ บริเวณน้ำคกมโนราห์ ม.๑๑

ขมิ้นเครือ

ชื่อเรียก ชื่อท้องถิ่น ขมิ้นย่าน ภาคกลางเรียกขมิ้นเครือ ขมิ้นฤาษี ภาคใต้พัทลุงเรียก ผ้าร้ายห่อทอง

ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น ที่ข้อเถาจะมีมือจับเพื่อยึดลำต้นหรือเถาขึ้นพันไม้อื่น ออกดอกเป็นพวงตามเถาประมาณ 5 ถึง 10 ดอก ลูกขนาดเท่าลำไย เป็นรูปใบโพธิ์ หน้าใบเขียว หลังใบขาวครีม
สรรพคุณ	แก้ไข้ ขับระดูสตรี แก้เจ็บ แก้เหน็บชา แก้เมื่อย
วิธีใช้	เอาขมิ้นเครือผ่านบางๆ คากแห้งบดผงละลายน้ำร้อนดื่ม หรือต้มเอาน้ำดื่ม
แหล่งที่พบ	บนเขาควนกล้วยและเขาสิมบา

ขมิ้นอ้อย

ชื่อท้องถิ่น	ขมิ้นอ้อย ภาคกลางเรียก ขมิ้นอ้อย ภาคเหนือเรียก ขมิ้นหัวขึ้น ขมิ้นขึ้น ภาคใต้เรียก ขมิ้นอ้อย
ลักษณะ	ขมิ้นอ้อยเป็นไม้เลื้อยหัวจำพวกว่านต่าง ๆ หรือชิงช้า กระชาย ใบโคกว่ากระชาย เป็นไม้ล้มลุกงอกงามในฤดูฝน และทุดไตรมาสในฤดูหนาว เช่น พวกว่านทั้งหลาย มีปลูกลำไยเป็นประโยชน์ในทางยาถิ่นมากตามบ้านเรือนทั่วไป ขมิ้นนี้เมื่อไตรมาสแล้วหัวใหญ่จะแทงขึ้นมาบนดินสูงราว ๘-๑๐ นิ้วพุด และยังมีแง่งเล็ก ๆ แดงอยู่ใต้ดินอีกมาก ไม้นี้ปลูกลำไยมากตามบ้านเรือนเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในทางยา
สรรพคุณ	แก้คลื่นเหิน ครั่นตัว สมานลำไส้ แก้ระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้ฟกบวมอักเสบ
วิธีใช้	หัวแก้คลื่นเหิน ครั่นตัว สมานลำไส้ แก้ระดูขาว ขับปัสสาวะ เอาหัวผ่าตากแดดแห้งบดผงผสมน้ำผึ้งรวง ทำลูกกลอนรับประทาน เอาหัวตำพอก แก้ฟกบวมอักเสบ
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๐๐ ม.๖ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ข้าวสาร

ชื่อเรียก	ชื่อทั่วไปเรียกไม้ข้าวสาร ภาคใต้ พัทลุงเรียก ไม้ปลายสาร
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ใบกลมยาวปลายแหลมคล้ายใบเข็มมันวาว ใบเขียวก้านใบมีสีแดงพอมองเห็น ดอกออกเป็นช่อกระจุกสีขาว ออกพร้อมกันทั่วทั้งต้นมองดูเหมือนเอาข้าวสารมาหว่านทั่วทั้งต้นมีกลิ่นหอม ผลของข้าวสารลูกกลมยาวขนาดเล็กแตกออกมีฝอยติดเมล็ดปลิวลมกระเจาไปทั่ว
สรรพคุณ	แก้ตาแดง ตาแฉะ ตาเมัว
วิธีใช้	นำรากและลูกอ่อนมาต้มรับประทานน้ำ
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	บริเวณควนแซ่แกน ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จิงแคลง

ชื่อท้องถิ่น	จิงจอกหิน หัวไปเรียก จิงแคลง พัทลุงเรียก จิงจอกหิน
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกสกุลจิง แต่จิงแคลงมีขนาดเล็ก ลำต้นสูง 2-3 นิ้ว หัวขนาดเท่านิ้วก้อยเด็กเล็กๆ
สรรพคุณ	ขับลมในลำไส้ แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ จุกเสียด บำรุงอากาศธาตุ
วิธีใช้	เอาหัวหรือเหง้าต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บนเขาสูง เขาทุ่งนาซี – เขาสิมขา ม.๘

จิงแดง

ชื่อท้องถิ่น	เข้มแดง หัวไปเรียก เข้มแดง
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกลงหัว เหมือนจิงหัวไป แต่ลำต้นจิงแดงเล็กกว่า จิงขาว หัวจะเป็นสีแดง
สรรพคุณ	แก้ลมในลำไส้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ขับเหงื่อ ทำให้เลือดลมไหลเวียนสะดวก
วิธีใช้	บดผงหรือต้มน้ำรับประทาน แก้ลมในลำไส้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จี้กาขาว

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป จี้กาขาว เถาจี้กา
ลักษณะ	จี้กาขาวเป็นไม้เลื้อยตามพื้นดิน เถาและใบเป็นขน ลูกดิบสีเขียวอมขาว พอสุกกลายสีเป็นสีแดง ขนาดเท่าลูกมะนาว ดอกสีขาวล้วน ใบเป็นแฉก 3-4 แฉก
สรรพคุณ	ลดความดันโลหิตสูง บำรุงน้ำดี ยาถ่าย แก้ปวดพิการ
วิธีใช้	เอาจี้กาขาว ทั้ง 5 ต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณเขาบ้านกู ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จี้กาแดง

ชื่อท้องถิ่น	จี้กา หัวไปเรียก จี้กาแดง เถาจี้กาแดง
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยล้มลุกเป็นเครือ พาดพันไม้ยืนคามต้นไม้ใหญ่ ออกใบกลมโตมีวาวเป็นง่ามใบมาก ดอกสีขาวล้วนคล้ายดอกพุทไทย มีผลอ่อนสีเขียว พอผลสุกเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้มกลม

โต ขนาดลูกแอปเปิ้ล มีลักษณะคล้ายใบบวบ เนื้อในของลูกสีเขียวอมดำมีเมล็ดมากเรียงเป็นระเบียบ

ประโยชน์	เครื่องและใบเอามาต้มน้ำใช้ฆ่าไร ฆ่าตัวเลือด ฆ่าเหา ผลเป็นยาถ่ายและยังเป็นส่วนผสมแก้ปวดพิการ
วิธีใช้	ต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณบ้านคู ม.๔

จี๋หนอน

ชื่อเรียก	ชื่อท้องถิ่น ทั่วไปในประเทศไทยเรียก จี๋หนอน
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบสีเขียวดอกไม่งามแต่ดอก ผลแก่จัดเป็นสีเหลือง ลำต้นมีจุดดำทั่วทั้งต้น ต้นสูงประมาณ 10-20 เมตร ประโยชน์ ใช้ทำผงซักฟอก ใช้ทำสบู่ ใช้เป็นยา
สรรพคุณ	ใช้พอกศีรษะเด็กแก้หัวเห็ด ใช้เช็ดตัวแก้ไข้
วิธีใช้	ใช้เปลือกสดหรือแห้ง ถ้ำแก้ไข้แก้หัว ผสมน้ำข้าวขาวโกลนคั้นเอาน้ำเช็ดตัว
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณหุบเขาพระยาขงจีน ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เข็ดมอน

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย เข็ดมอน เข็ดมอนตัวผู้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ญ่าซัด อีจิม แดง เชียงรายเรียกญ่าซัดน้อยใบมน ภาคใต้เรียกเข็ดมอน จีนเรียก บ้วยเน็กเจ้า
ลักษณะ	เป็นไม้ต้นเล็กจำพวกหญ้า ต้นสูงประมาณ 2-3 ฟุต ใบกลมคล้ายใบข่อยแต่เล็กกว่า ดอกออกสีเหลือง ดอกบานจะเห็นกลีบดอกมี 5 กลีบ ใบเป็นหยัก
สรรพคุณ	คั้นพิษใช้ร้อน อีสุกอีใส เหือด รากสาด บำรุงกำลัง
วิธีใช้	เอาขั้วมอนทั้ง 5 ราก คั้น ใบ ดอก ลูก ต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เจี๊ยะวู

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ต้นเจี๊ยะวู – เล็บครุฑ
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม แตกกิ่งสาขาเป็นพุ่มออกใบสีเขียวเข้ม ปลายใบแหลม รอบใบเป็นจักรจับคู่สามมือ คล้ายเล็บนก รอบใบจะแข็งแรงกว่า ใบไม้ชนิดอื่นๆ ออกดอกเป็นพวง ติดผลเล็กเท่าลูกมะเขือพวง
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ แก้พิษขาง แก้ไข้ แก้สะอึก
วิธีใช้	เอารากต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	กิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	100 ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เจี๊ยะขาว

ชื่อเรียก	ชื่อท้องถิ่น เจี๊ยะ เจี๊ยะบ้าน
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดย่อมถึงขนาดกลาง ใบหนาแข็งสีเขียวสด ดอกออกเป็นช่อแบนใหญ่สีขาว ดอกใหญ่กว่าเจี๊ยะป่ามาก เกสรของดอกจะมีรสหวานประโยชน์ ใช้เป็นไม้ประดับ ใช้เป็นเครื่องบูชาครู
สรรพคุณ	ใช้ทำยาแก้โรคตา เจ็บตา ให้เจริญอาหาร แก้เสมหะ แก้กำเดา แก้บวม บำรุงไฟธาตุ แก้ตาลพิการ ฆ่าพยาธิ
วิธีใช้	ใบใช้ทำยาฆ่าพยาธิ ดอกใช้แก้โรคตา ต้มเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณริมคลองต่างๆ สาขาของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เจี๊ยะแดง

ชื่อท้องถิ่น	เจี๊ยะแดง ทั่วไปเรียกเจี๊ยะแดง
ลักษณะ	เจี๊ยะแดงเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อมถึงขนาดกลาง ใบหนาแข็งสีเขียวสด ดอกเป็นช่อใหญ่แบน สีแดงเข้มเป็นไม้ปลูกกันตามชนบท และขนาดขึ้นเองตามป่าราบ ป่าเบญจพรรณ ไม้เนื้ออ่อนนุ่มนานปีอาจมีขนาดโตได้ถึงต้นมะม่วง
ประโยชน์	ใช้เป็นไม้ประดับ ไม้มุงค และเป็นยา
วิธีใช้	ใช้ทั้ง ๕ ราก ใบ ต้น ดอก ฝัก ต้มรับประทาน
ขยายพันธุ์	ใช้เมล็ด
แหล่งที่พบ	ควนแซ่แกน ม.๓

ขันทองพญาบาท

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันในประเทศไทย ภาคกลางเรียกขันทองพญาบาท ภาคเหนือ (แพร่) เรียกขางปลวก อีสานพวยควาย ป่าช้าหมอง ภาคใต้เรียกขางปลวก
ลักษณะ	ขันทองพญาบาทเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบหนาแข็งกลมทึบ ออกผลตามโคน ก้านใบ ตลอดกิ่ง ผลขนาดเท่าลูกพุทรา ลูกดิบสีเขียวพอสุกจะเป็นสีส้มและแดง ลูกเป็นพู่ 3 พู่
สรรพคุณ	แก้ประดง แก้พิษในกระต๊อ แก้มะเร็งคุดราข แก้โรคผิวหนังทุกชนิด แก้กามโรค แก้ลมพิษ แก้ตับพิการ
วิธีใช้	นำเปลือกมาต้มเอาน้ำดื่มแก้ตับพิการ เอาทุกส่วนต้มน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

ไข่เน่า

ชื่อท้องถิ่น	ไข่เน่า ทั่วไปเรียก ไข่เน่า พายัพเรียก คมมอกน้อย ปราจีนเรียก คมขวาน
ลักษณะ	ไข่เน่าเป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบสีเขียวเข้ม ก้านหนึ่งมีใบย่อย ๕ ใบ เป็นใบใหญ่ ๓ ใบ ดอกเล็กเป็นช่อสีแดงเรื่อ ๆ กล้ายดอกมะเฟือง ผลกลมโตขนาดผลพุทรา เมื่อสุกมีสีดำ มีรสหวานและคาวน้อย ๆ รับประทานได้เป็นอาหาร ใบโตขนาดใบกุ่มบก มีขึ้นตามพื้นที่ลุ่มต่ำ
ประโยชน์	ผลสุกรับประทานได้ เนื้อไม้ใช้ทำอุปกรณ์เครื่องใช้
สรรพคุณ	แก้พิษตาชาง แก้อูจจาจะเป็นฟอง همینเปรี้ยว แก้ท้องเสีย เจริญอาหาร
วิธีใช้	รากแก้ท้องร่วง เปลือก และราก ใช้สมานท้อง
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	หายไปตามท้องถิ่น

คุณทีเขมา

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ภาคกลางเรียกคุณทีเขมา ภาคใต้เรียกคุณทีสอ ภาคอีสานเรียกคุณที คนที ภาคเหนือเรียกคนทีดำ
ลักษณะ	คุณทีเขมาเป็นไม้พุ่มขนาดย่อม ลำต้นสูงประมาณ 2-3 เมตร ใบบางปลายใบแหลม ใน

ก้านแต่ละก้านมีใบย่อยไม่เท่ากัน 3-5 ใบ ทุกๆ ใบมีจักรรอบใบ คือลักษณะใบมีใบใหญ่อยู่กลาง 3 ใบเล็กหรือใบเลี้ยงออก 2 ใบ แดกก้านใบออกจากกิ่งเป็นคู่ๆ ดอกออกเป็นช่อเล็กเป็นช่อสีม่วง

สรรพคุณ	แก้ไฟบวม แก้พยาธิ แก้เสมหะ แก้ลมขับเหงื่อ
วิธีใช้	เอาใบคุณทีสอดดื่มน้ำรับประทาน แก้ลมกระจายลม ขับเสมหะ บำรุงกำลัง รากแก้ลม ขับเหงื่อ
ขยายพันธุ์	ด้วยกิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	100 ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คุณทีดำ

ชื่อท้องถิ่น	พระยาดาบหัก หัว ไปเรียก คุณทีดำ หมอโบราณบางคน หมอพัทลุงเรียก พระยาดาบหัก
ลักษณะ	เป็นไม้เถาขนาดใหญ่ ชอบเลื้อยตามโขดหินหน้าผาสูง เถาเป็นปุกเห็นได้ชัด มีเนื้อเถาเป็นสีชมพูอ่อนแกมดำเหมือนหมึกดำ
สรรพคุณ	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด บำรุงเส้น แก้ไข้คเมื่อย เป็นยาอายุวัฒนะ
วิธีใช้	เอาแก่นมาคั้นเอาน้ำดื่ม หรือบดผงละเอียดละลายน้ำร้อน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	หน้าผาของหมู่เขาพระยากงจีน (เหลือน้อยมากแล้ว) ม.๑๔

คุณทีสอขาว

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันทั่วไปในประเทศไทย คุณทีสอขาว ภาคเหนือเรียกผีเสื้อน้อย
ลักษณะ	คุณทีสอขาวเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก พอลำต้นขึ้นสูงประมาณ 3-4 เมตร ลำต้นจะกลายเป็นเถาพาดพันไม้อื่นเหมือนเฟื้องฟ้า ใบกลมโตออกใบย่อยเป็นสามใบในก้านเดียวกัน ใบกลางจะโตกว่าใบข้างสองใบ หน้าใบสีเขียวอ่อน หลังใบขาวเคลือบเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อสีม่วงเล็กๆ ผลเท่าเม็ดพริกไทย
สรรพคุณ	บำรุงน้ำดี ขับลม แก้พยาธิ แก้สามสาในกาย แก้ริดสีดวงจมูก
วิธีใช้	เอาใบคุณทีสอขาวกินสดๆ ถ้าตากแห้งแล้วนำมาสูบแก้ริดสีดวงจมูก
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ดหรือกิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	34 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คุณทีสอทะเล

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันในประเทศไทย คุณทีสอทะเลคนที่สอเครือ โคนดินสอ
ลักษณะ	คุณทีสอทะเลเป็นไม้เลื้อยตามพื้นดิน แผ่กิ่งก้านสาขาขยายออกเป็นวงกว้าง ใบหนาแข็ง หน้าใบสีเขียวแก่เป็นมัน ท้องใบมีขนเป็นฝอยคล้ายกำมะหยี่ ปลายใบแหลมและโต แต่ละก้านใบมีใบย่อย 3 ใบดอกเป็นสีม่วง มีผลเหมือนคนที่สอขาว
สรรพคุณ	แก้พยาธิ แก้ฟกบวม แก้เสมหะ แก้ลม แก้วริดสีดวงคอ
วิธีใช้	นำใบคนที่สอตำเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	เอากิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	17 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คนทา

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันในประเทศไทย ภาคกลางเรียกคนทา สี่พันคนทา ภาคเหนือเรียกจี่ หนามจี่
ลักษณะ	คนทาเป็น ไม้พุ่มขนาดเล็ก ออกใบเป็นชั้นใบยาวเล็ก ใบมีจักรรอบใบยอดสีแดงเมื่อแก่จะกลายเป็นสีเขียว รอบลำต้นมีหนามแหลมคมมาก
วิธีใช้	นำรากมาต้มเอาน้ำมาดื่ม
ขยายพันธุ์	เอารากมาปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณทุ่งนา ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ครอบจักรวาล

ชื่อท้องถิ่น	โพงพาง ภาคกลางเรียก ครอบพันสี คอบแคบ ทางภาคพายัพเรียก ป่อมแปบ มะก่องข้าว ทางเชียงใหม่เรียก โพงพาง
ลักษณะ	ครอบจักรวาลใบกลมโตประมาณ ๗ ซม. ลำต้นตลอดจนใบและลูกเป็นขนสีขาวนวล ใบค่อนข้างหนาและกลมมน ดอกเหลืองใหญ่ ๒-๓ ซม. ลูกกลมเป็นกลีบ ๆ ลักษณะคล้ายฝัก สี่ที่ใช้สืข้าว แต่ชนิดนี้ลูกมีเป็นรูปกลม ๆ ไม่แบนอ้าเหมือนชนิดอื่น มีขึ้นมากทางภาคเหนือในระดับสูงตั้งแต่ ๑,๕๐๐ เมตร
สรรพคุณ	แก้ไข้ ขับน้ำในไต แก้วริดสีดวง
วิธีใช้	ใช้ทั้งห้า หั่นตากแดดให้แห้ง ใช้ตำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๒๐ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กล้า

ชื่อท้องถิ่น	กล้า ทั่วไปเรียก กล้า
ลักษณะ	กล้าเป็นต้นไม้กอหรือพุ่มจำพวกข่าหรือเร่ง ลักษณะต้นใบคล้ายคลึงกัน ใบแข็งและสั้นกว่า ก้านใบแข็งยาวเป็นข้อ ๆ ดอกสีขาวล้วน เป็นต้นไม้ที่ขึ้นตามริมคลอง และริมห้วยหรือลำธาร ลำต้นใบโตดอกโต ต้นสูงประมาณ ๑-๘ ฟุต
สรรพคุณ	แก้ร้อน แก้ไข้ ถอนพิษไข้ แก้พิษไข้ตัวร้อน ลดความร้อน ไข้หัด ไข้รากสาด อีสุกอีใส คำแดง ฝีดาษ
วิธีใช้	เอาหัวคลุ้ม คั้นเอาน้ำทั้งกินทั้งอาบ
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณน้ำขัง สายห้วย พรุ หนองน้ำ

คลุ้ม

ชื่อท้องถิ่น	คลุ้ม ทั่วไปเรียก คลุ้ม
ลักษณะ	คลุ้มเป็นต้นไม้กอหรือพุ่มจำพวกข่าหรือเร่ง ลักษณะต้นใบคล้ายคลึงกัน ใบแข็งและสั้นกว่า ก้านใบแข็งยาวเป็นข้อ ๆ ดอกสีขาวล้วน เป็นต้นไม้ที่ขึ้นตามริมคลอง และริมห้วยหรือลำธาร ลำต้นใบโตดอกโต ต้นสูงประมาณ ๑-๘ ฟุต
สรรพคุณ	แก้ร้อน แก้ไข้ ถอนพิษไข้ แก้พิษไข้ตัวร้อน ลดความร้อน ฝีดาษ แก้ไข้รากสาด ไข้หัด อีสุกอีใส คำแดง
วิธีใช้	เอาหัวคลุ้ม คั้นเอาน้ำทั้งกินทั้งอาบ
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทั่วไป

แค

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันทั่วไปในประเทศไทย แคบ้าน แคดอกแดง แคดอกขาว
ลักษณะ	แคเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบออกเป็นรูปขนนก มีก้านยาวแตกใบย่อยเป็นคู่ตลอดก้าน ตามต้นเป็นตะกระทั่วทั้งลำต้น ดอกออกลักษณะคล้ายดอกถั่วฝักยาว แต่โตกว่าถั่ว แคมีสองชนิดคือ แคดอกแดงและแคดอกขาว ผลเป็นฝักเหมือนถั่วฝักยาว แต่นิยมนำดอกแคมาทำเป็นผัก ผักกับถั่วฝักยาว
สรรพคุณ	แก้บิดเป็นมูกเลือด แก้ท้องร่วง ใช้ภายนอกล้างแผล
วิธีใช้	นำเปลือกแคมาคั้นเอาน้ำมาดื่ม (ถ้าใช้ภายนอกเอาน้ำมาล้างแผล)
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณบ้านทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

แคแกร

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย แคแกร พัทลุง สตูล เรียกแคนา
ลักษณะ	แคแกรเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ออกใบเขียวเข้ม ออกดอกขนาดใหญ่เป็นรูปแตร ชาวบ้านมักเรียกแคแกรเพราะมีดอกเหมือนแตร
สรรพคุณ	จับเสมหะ ขับผายลม ขับปัสสาวะ
วิธีใช้	นำดอกแคแกรมารับประทานจับเสมหะและขับลม เอาเปลือกคั้นเอาน้ำคั้นขับปัสสาวะ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนน้ำซับ ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

แคข่อย

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันทั่วไปในประเทศไทย แคฝอย ภาคพายัพเรียกแก่นแฉขาว ภาคใต้เรียกแคข่อย แคขอดคำ
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบยาวปลายแหลม ออกเป็นรูปขนนกเมื่อออกใบและก้านใหม่ ๆ จะมีขนสีน้ำตาลเหมือนกำมะหยี่ จับดูจะนุ่มมือ เนื้อไม้สีขาวแก่นแข็งแรงมาก มีลวดลายสวยงามมาก
สรรพคุณ	แก้ท้องร่วง แก้บวม แก้ศุภโลหิต แก้พยาธิ
วิธีใช้	นำเปลือกแคฝอยมาคั้นเอาน้ำคั้น
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

โคคลาน

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย โคคลาน ภาคใต้เรียก กุระเป็
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น ออกใบคล้ายรูปใบสามยอด ยอดอ่อนจับดูสากมือ ใบสากๆ คล้ายใบปดออกดอกเป็นพวงใหญ่ติดผลกลม เปลือกชั้นนอกไม่แข็งแรงมาก แต่มดกัดแข็งแรงมาก เด็กๆ แฉชวนบทชอบเก็บลูกโคคลานมาเล่นหมากเก็บ
สรรพคุณ	แก้ปวดเมื่อย แก้ปวดหลัง ปวดเอว
วิธีใช้	นำเถาโคคลานมาสับแล้วตากแห้งคั้นเอาน้ำรับประทาน หรือบดผงละลายน้ำรับประทานก็ได้

ได้

ขยายพันธุ์	ด้วยรากหรือ เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณริมคลองต่างๆ สายทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คำไทย

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันทั่วไปในประเทศไทย ภาคกลางเรียกคำไทยคำเงาะ พายัพเรียก มะกายหุบ ภาคใต้เรียกคำแฝดดอกคำ
ลักษณะ	คำไทย เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม ต้นสูงประมาณ 3 ถึง 4 เมตร เปลือกต้นสีน้ำตาลอมดำ คล้ายกับเปลือกต้นโกโก้ ออกใบคล้ายใบโพธิ์ ใบคำไทยไม่แข็งเหมือนใบโพธิ์ออกดอก เป็นช่อใหญ่คล้ายดอกนางแย้ม ผลติดเป็นพวงมีสีแดง มีขนห่อหุ้มคล้ายลูกเงาะ แต่ผล ของลูกคำไทย เป็นรูปแบนส่วนปลายของมีส่วนแหลมพอมองเห็น จับขยี้จะมีสีแดงติดมือ ผลของคำไทยข้างใบกลางคล้ายกระเปาะ มีเมล็ดเล็กๆ อยู่ข้างใน
สรรพคุณ	บำรุงเลือด แก้แสบร้อนตามผิวหนัง แก้พิษ
วิธีใช้	เอาเปลือกผล และดอกตากแห้ง บดผงละลายน้ำหรือน้ำผึ้งรกรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณริมถนน กงหรา-แม่ขรี ม.5 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คว่ำตายหงายเป็น

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันในประเทศไทย คว่ำตายหงายเป็น นิลพัด นิลาปีด ม้องสามย่าน คอผู้
ลักษณะ	เป็นไม้ขนาดเล็กใบหนาจำพวกกุหลาบ หรือจักรนาราย ใบกลมหนาแข็ง ใบกว้างประมาณ 2-3 นิ้วรอบใบมีจักร ก้านใบสีแดง ลำต้นสีแดงคล้ำ ตามขอบมีสีแดงเข้ม มีช่อดอกชูขึ้น เหมือนดอกจักรนาราย มีลูกกลมขนาดเท่าลูกมะแว้ง ต้นพองโตมีลมอยู่ใน
สรรพคุณ	แก้ผี แก้ปวด แก้บวม
วิธีใช้	เอาใบคว่ำตายหงายเป็นโหลกให้น้ำเป็นวุ้น และเอาพอกฝีหรือแผลบวมพอง
ขยายพันธุ์	เอาใบวางหงายแล้วใบจะเปื่อยแล้วรอบใบจะเกิดเป็นคันใหม่ตามรอยหยักของใบขึ้นจำนวน มาก
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คันหามเสือ

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีหนามรอบลำต้น สูงประมาณ 1-3 เมตร ก้านใบยาวประมาณ 5
--------	---

นิ้ว มีหนามรอบก้านใบ ใบแต่ละใบแตกเป็น 3 แฉกมีหนามเล็ก ๆ รอบขอบใบ ออกดอกเป็นพวงใหญ่ ที่โคนก้านใบสวยงามมาก คิดผลเป็นพวงเหมือนลูกกล้วย

สรรพคุณ	แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก้ไข้ร้อน
วิธีใช้	เอาทั้งต้น ใบ สับตากแห้ง คั้นน้ำกิน
แหล่งที่พบ	บริเวณควนขมิ้น ม.7
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด

หมั่นดีหมา

ลักษณะ	เป็นไม้จำพวกกึ่งต้น กึ่งเถา พาดพันไม้อื่น โคนใบไม้ชนิดนี้จะเล็ก และเรียวยาว ปลายใบมน โดคล้ายกับไม้หมั่น
สรรพคุณ	แก้คาลซาง แก้พิษฝี แก้หิด
วิธีใช้	เอาทุกๆ ส่วนของค้อนดีหมามาล้างและคั้นรับประทานถ้าผสมกับยาตัวอื่นจะดี
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	พบบริเวณควนและที่สูงทั่วไป

งาดำ

ชื่อเรียกทั่วไป งาดำ

ลักษณะ งาดำเป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็กมีใบหนา มีขนตามใบคล้ายใบหญ้าจริงบ้าง ลำต้นสีเขียวอมน้ำตาล ทรงของลำต้นตรงจนสุดยอด มีดอกขาวอมม่วง ออกดอกตามลำต้นคล้ายลูกมะละกอ แต่งาดำลูกมีขนาดเล็กมาก ขนาดเท่าปลายนิ้วมือ ขาวประมาณ 1-2 ซม. มีเมล็ดอยู่ข้างในสีดำ และอีกชนิดลักษณะเหมือนกัน แต่มีเมล็ดสีขาวเรียกว่างาขาว เมื่อเมล็ดแก่จัดชาวบ้านหรือผู้ปลูกจะถอนทั้งต้นนำไปตากแดดผลจะแตกเมล็ดจะร่วง

สรรพคุณ บำรุงกำลัง สมานแผล

วิธีใช้ เอาเมล็ดปิ้งเป็นของหวานบำรุงกำลัง นำเมล็ดสดมาเคี้ยวเอาน้ำมันมาใส่แผล

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ ในไร่ ม.6 ต.คลองเจлим อ.กงหรา จ.พัทลุง

จามจุรี

ชื่อเรียก	ทั่วไปในประเทศไทย จามจุรี ก้ามกราม ก้ามปู จำจา พัทลุงเรียกขามหวาน
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงประมาณ 10-20 เมตร เปลือกต้นสีน้ำตาลแตกสะเก็ด แตกกิ่ง

ออกเป็นร่มกว้าง ใบเป็นรูปขนนกมีใบย่อย 2 – 10 คู่ ค่อนข้างใบ ใบเป็นรูปไข่ปลายค้ด
เหมือนขนนกเป็ดกาง ดอกออกเป็นกระจุกใหญ่ มีฝอยสีขาวอมม่วงผลเป็นฝักคล้ายฝัก
มะขาม แต่มีส่วนแบนมากกว่า เมล็ดสีดำ เรียงเป็นระเบียบยาวประมาณ 15 – 20 ซม.

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ ริมคลองหลักสาม ม.4 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จิก

ชื่อท้องถิ่น จิก ทั่วไปเรียกจิก ภาคใต้เรียกจิกนก
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางต้นเดี่ยว ใบใหญ่ยาว ดอกห้อยเป็นพวง ผลโตขนาดหมาก เนื้อไม้
มีสีขาวอมแดง
ประโยชน์ ใช้ทำเรือเล็ก ๆ ทำอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ
สรรพคุณ เป็นยาแก้ลม แก้แน่นท้อง ใช้เป็นยาร้อนในการคลอดบุตร
วิธีใช้ ใช้เมล็ดปรุงยา
ใบ ใช้ทำยาแก้ท้องร่วง
ราก เป็นยาระบาย
ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จิกเขา

ชื่อเรียก ทั่วไปจิกเขา ภาคใต้เรียกจิกนอนวัน
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบใหญ่คล้ายใบชมพู เหมือนกับจิกนา แต่ใหญ่กว่า
สรรพคุณ เหมือนกับจิกนาแต่พิเศษลูกอ่อนมีรสฝาดน้อยกว่าจิกนา เอาทำผักจิ้ม
วิธีใช้ เหมือนกับจิกนาทุกอย่าง
ขยายพันธุ์ ด้วยผล

จิกนา

ชื่อเรียกกันทั่วไป ภาคกลางเรียก จิก ภาคอีสาน (หนองคาย) เรียก กะโดนน้ำ กะโดนทุ่ง ภาคใต้
เรียกจิกนา ภาคพายัพเรียกไม้ตอง
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบคล้ายใบชมพูใหญ่ยาว ขอบอ่อนสีดำอมม่วง เปลือกต้นเรียบ
ในเปลือกมีเส้นใยเหนียวมาก ออกดอกเป็นพวงยาวเป็นระย้าเกสรแดงรอบพวงดอกติดผล
ตามพวงดอกคล้ายกับเอาลูกมาร้อยพวงเอาไว้ ห้อยตามได้กึ่งจำนวนมาก ดูสวยงาม
สรรพคุณ แก้ท้องร่วง แก้แผลพุพอง สมานแผลสด

วิธีใช้	เอาขอดสดกินแก้ท้องร่วง ใบแก่และเปลือกต้นโหลกพอกแผล
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	ทั่วไปที่ราบลุ่มของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาบรรทัด ม.1 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จิงจาย

ชื่อท้องถิ่น	จิงจาย ภาคกลางเรียก คำจาย ภาคใต้เรียก จิงจาย
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นเป็นหนาม รอบต้นออกดอกเป็นพวง ติดผลขนาดเท่านิ้วมือกลม
สรรพคุณ	เป็นยาแก้ไข้ แก้เนื้องอกเป็นปุ่มตามเท้า
วิธีใช้	เอาลูกเผาไฟพอร้อนผ่าใส่ออกแก้ไข้ เอาลำต้นต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณคลองหลักสาม ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จุกโรหิณี

ชื่อท้องถิ่น	จุกโอหิณี ทั่วไปเรียก ต้นจุกโอหิณี
ลักษณะ	จุกโอหิณี เป็นพุ่มขนาดเล็ก คล้ายต้นกระดุกไก่หรือต้นพรางมอญ ต้นสูงประมาณ ๓ ฟุต ต้นเป็นข้อ ๆ ใบเล็กเรียวยาว เป็นไม้ที่ขึ้นเองตามป่าโปร่งและเชิงเขา เคยพบที่บนเขาหลังพระพุทธรูปท่าสระบุรี
สรรพคุณ	ถอนพิษไข้กาฬ แก้ร้อนในกระหายน้ำ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ลมคลาไช้
วิธีใช้	เอาลูกจุกโอหิณี แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ลมคลาไช้ ดมเอาน้ำอาบ เอาทุกส่วนของจุกโอหิณี ดมเอาน้ำดื่มถอนพิษไข้กาฬ แก้กระหายน้ำ ร้อนใน ลดความร้อนในร่างกาย
ขยายพันธุ์	ด้วยเถา
แหล่งที่พบ	สายห้วยเขตแดน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เจ็ดมูลเพลิงดอกขาว

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย เจ็ดมูลเพลิงขาว ภาคเหนือเรียกพิคปิวขาว
ลักษณะ	เป็นไม้ต้นเล็กลำต้นอ่อนสีเขียว เมื่อแก่จัดจะกลายเป็นสีน้ำตาล เลื้อยไปตามพื้นดิน ลงรากตามข้อ ๆ ใบคล้ายใบมะลิ ดอกเป็นช่อสีขาว กลีบดอกมี 5 กลีบ กลีบเลี้ยงสีเขียวมีขนปกคลุม
สรรพคุณ	ใช้ฆ่าพยาธิ แก้กลากเกลื้อน แก้ปวดข้อ ขับประจำเดือน แก้ริดสีดวงทวาร ช่วยย่อย

อาหาร

วิธีใช้	เอารากเจ็ดมูลเพลิงขาว โขลกเอาน้ำทา แก้กกลากเกลื้อน รากตากแห้งบดผสมน้ำผึ้งรวงทำ ลูกกลอนรับประทาน แก้ปวดข้อ แก้กกลาก แก้วริดสีดวงทวาร ช่วยย่อยอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยลำต้นปักชำ
แหล่งที่พบ	17 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เจ็ดหมูนเพลิงดอกแดง

ชื่อท้องถิ่น	เจ็ดหมูนดอกแดง ภาคกลางเรียก เจ็ดหมูนเพลิง ภาคพายัพเรียก ปิดปือแดง อีสานเรียก เจ็ด มูลเพลิง ภาคใต้เรียก เจ็ดมูลเพลิง
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ลำต้นสีเขียว ออกใบสลับลำต้น ลำต้นสูงประมาณ ๒ ฟุต ถ้ายาว มากกว่า ๒ ฟุต จะเลื้อยตามดิน แตกรากตามข้อลำต้น ลงรากเป็นเนื้ออ่อนคล้ายกับรากมัน แต่แข็งกว่ามัน เปรื่อง่าย ออกดอกสีแดงเป็นช่อสีแดงเลื้อยคั่นก.บานออกเป็นรูปแตร
สรรพคุณ	แก้ลม แก้เสมหะ แก้วโรคตา แก้วหนาวเย็น ขับโลหิตประจำเดือน ขับลมในกระเพาะอาหาร และลำไส้ แก้วริดสีดวงทวารหนัก แก้วบวมพอง แก้วท้องเสีย บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต
วิธีใช้	เอาใบบดผงละลายน้ำร้อน แก้ลม แก้เสมหะ ดอก บดผงผสมน้ำผึ้งรวง แก้วโรคตา แก้วหนาวเย็น ต้น ต้มเอาน้ำดื่ม ขับโลหิตประจำเดือน ราก ขับลมในกระเพาะอาหาร ขับลมในลำไส้ แก้วริดสีดวงทวารหนัก แก้วบวมแดง บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต (เป็นยาประจําธาตุไฟ) รากบดผงละลายน้ำผึ้งรวง
ขยายพันธุ์	ลำต้นปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณสวนของนายรุ่น พรหมแก้ว ริมคลองหลักสามตอนล่างของชลประทานคลองหลัก สาม

จันทร์ชะมดหรือจันทร์หอม

ชื่อเรียก	ชื่อที่เรียกในประเทศไทย ภาคกลางเรียกจันทร์ชะมด จันทร์หอม ภาคเหนือเรียกจันทร์ หอม ภาคใต้เรียก จันทร์อมขาว
ลักษณะ	จันทร์ชะมดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบดกหนาทึบ ใบยาวปลายแหลมใบมี หยักเคียวทั้งสองข้าง เปลือกต้นเกลี้ยงสีดำ เนื้อต้นแก่จัด จะมีแก่นสีเหลืองอมน้ำตาลคล้าย ขี้ผึ้ง
สรรพคุณ	บำรุงหัวใจ แก้ลมวิงเวียน ทำให้ใจคอชื่นบาน
วิธีใช้	แก่นบดผงละลายน้ำรับประทาน หรือเอาแก่นสับเป็นชิ้นๆ ต้มเอาน้ำดื่ม

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ เขาพวง ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จันทน์แดง

ชื่อท้องถิ่น จันทน์ผาแดง ภาคกลางเรียก จันทน์ผา หรือ จันทน์ผาแดง
ลักษณะ ต้นจันทน์แดงเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อมลำต้นแข็งแรงเกลี้ยง มีใบตามกิ่งเป็นกระจุกคล้ายใบ
สับปะรด แต่ไม่มีหนามตามริมใบ ต้นสูงประมาณ ๘-๙ ฟุต ดอกออกเป็นช่อติดลูกเป็นพวง
คล้ายจันทน์มาก, หนักแดง, หนักเหลือง หรือเต่าร้าง เนื้อไม้สีขาว ค่อนข้างเหนียวหลายสิบปี
เข้า จึงเกิดเนื้อไม้ชนิดหนึ่งสีแดงเข้มเกิดขึ้นในลำต้น และค่อย ๆ เจริญขึ้นทุกที ต้นไม้นั้นก็
จะเลาเป็นลำคืบ จนเนื้อไม้สีแดงเจริญขึ้นจนเต็มต้น ต้นไม้นี้ก็ตาย เมื่อผ่าออกจะพบเนื้อ
ไม้สีแดงเข้มไปทั้งต้น จึงเรียกเนื้อไม้นี้ว่า จันทน์แดง ไม้นี้เป็นไม้ที่ขึ้นเองบนภูเขาสูง ๆ ใน
ภาคมีครชนิดหนึ่งซึ่งสามารถเจาะหินทะลุให้รากเดินได้ ไม้นี้ไม่ยอมขึ้นในพื้นที่ราบเลย
ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ เป็นยาแก้ไข้ บำรุงหัวใจ บำรุงโลหิต
วิธีใช้ เอาแก่นค้ำน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์ แยกหน่อ, เมล็ด
แหล่งที่พบ ทุกภูเขา ต. คลองเฉลิม

จันทรใบหอม

ชื่อเรียก ชื่อเรียกกันทั่วไป จันหอม ใบจันหอม อีสาน (อุบลฯ) เรียก ผักแพงแดง
ลักษณะ จันหอมเป็นไม้จำพวกหญ้าต้นเล็กๆ ลำต้นเป็นข้อ สีแดง ใบเล็กปลายแหลม คล้ายใบ
เอื้องเฟื้องมากรวด รสของใบเผ็ดร้อน ขยี้ดมจะมึนกลิ่นหอมไม่เหมือนเอื้องเฟื้องมากรวด ที่ไม่มี
กลิ่นหอม ไม้มีลำต้นที่ติดกับดินแตกรากออก แตกกิ่งขึ้นมาก ชอบน้ำแฉะ
สรรพคุณ แก้ลม จุกเสียด แก้ปวดท้อง แก้บิด แก้ธาตุพิการ
วิธีใช้ เอาส่วนของจันทรใบหอมมารับประทานสดๆ
ขยายพันธุ์ ด้วยลำต้นปักชำ
แหล่งที่พบ พังนา ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จันทรเทศ

ชื่อเรียก ชื่อเรียกทั่วไปจันทรเทศ
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบดกหนาหยาบ เปลือกต้นคดกกระไม่มาก ออกดอกเป็นช่อเกสร

เล็ก ๆ ติดผลเป็นพวงสีน้ำตาล แก่นไม้จันทร์เทศแก่จัด ๆ สีดำมีลวดลายเป็นเส้นสีขาว

สรรพคุณ

แก้ไข้ดีเดือด ดีพลุ่ง แก้กระสับกระส่ายตาลาย บำรุงตับ ปอด

วิธีใช้

เอาแก่นจันทร์เทศ ตำเอาน้ำดื่ม

ขยายพันธุ์

ด้วยผล

แหล่งที่พบ

เขาพัง ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จำปา

ชื่อเรียก

ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย จำปา

ลักษณะ

จำปาเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบยาวและโตเท่าใบมะม่วง แต่ใบจำปาอ่อนกว่าเล็กน้อย มีดอกเป็นกลีบขาว สีเหลืองอมส้ม ฝักบิดงอภายในฝักมีเมล็ดสีแดงเข้ม กล้ายมีคมะกล่ำคาข้าง

สรรพคุณ

แก้ไข้ แก้ธาตุเสีย

วิธีใช้

เอาดอกและเมล็ดตากแห้งบดผง ละลายน้ำร้อนดื่ม

ขยายพันธุ์

ตอนกิ่งและเมล็ด

แหล่งที่พบ

ริมถนนแม่ขรี - กงหรา ม.8 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จำปี

ชื่อเรียก

ชื่อเรียกทั่วไป จำปี

ลักษณะ

เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นและกิ่งเปราะหักง่าย ออกใบเดี่ยวออกสลับกับใบหนา ดอกออกตามซอกใบ กลีบดอกแข็งซ้อนกัน 3-10 กลีบ มีกลิ่นหอม

สรรพคุณ

แก้หลอดลมอักเสบเรื้อรัง ต่อมลูกหมากอักเสบ ช่องระดูขาว

วิธีใช้

นำใบมาตากแห้ง แล้วต้มน้ำมาดื่มรับประทาน

ขยายพันธุ์

ด้วยกิ่งปักชำหรือตอนกิ่ง

แหล่งที่พบ

100 ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จำปูน

ชื่อท้องถิ่น

จำปูน

ลักษณะ

เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบหนากลมออกดอกเดี่ยวคล้ายดอกนอหน้ามีกลิ่นหอม

ประโยชน์

เป็นไม้ประดับและเป็นยา

สรรพคุณ

บำรุงหัวใจ บำรุงประสาท แก้ไข้หนาวเย็น

ขยายพันธุ์

ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ

ควนขมิ้น ม.๘ ต.คลองเฉลิม

วิธีใช้

เอาดอกและเปลือกคันต้มหรือบดผงละลายน้ำร้อนรับประทาน

เถียงพ้านางแอ

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ภาคกลางเรียกเถียงพ้านางแอ ภาคใต้เรียกเซียงฟ้า – คอแห้ง ภาคเหนือเรียกสีพันนางแอ - มงคค จงคค
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เปลือก ต้น มีปุ่มเล็กสีขาว มีใบหนาคล้ายใบชะมวง มีใบออกเป็นคู่สลับกันตลอดกิ่ง เนื้อไม้แข็งมาก ดอกเป็นช่อสีเขียวยาว เหลืองๆ
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน แก้กระหายน้ำ แก้ร้อนใน
วิธีใช้	นำเปลือกมาต้ม เอาน้ำมารับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งพบ	ทั่วไปบริเวณควนของ ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

ชะงด

ชื่อท้องถิ่น	งด ทั่วไปเรียก ชะงด ภาคใต้เรียก ย่านงด
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเกาะติดไม้อื่น หรือเกาะติดก้อนหินใหญ่ มีรากห้อยเป็นระยะยาวจากหน้าผา หรือ ต้นไม้ใหญ่ลงถึงพื้นดิน
สรรพคุณ	เป็นยาแก้ริดสีดวงทวาร ห้ามเลือดคดหลังคลอดบุตร ลงเลือด
วิธีใช้	เอาเถาสดต้มน้ำกิน
ขยายพันธุ์	ด้วยเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	ตามเขาสูง และต้นไม้ใหญ่ของภูเขาทั่วไป

ชะบาดอกเหลือง

ชื่อท้องถิ่น	ชบา ทั่วไปเรียก ชะบาดอกเหลือง ภาคใต้พัทลุงเรียก ชุมบา
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดย่อม ใบโต ฐานใบกว้าง ริมใบเป็นจักใหญ่ ๆ ปลายป้อมแหลม ที่โคนคล้ายจะมีขนเล็กน้อย ต้นสูงประมาณ ๖-๘ ฟุต ดอกออกดอกเดี่ยว ระหว่างใบมี ๕ กลีบ กลีบเลี้ยงมีสีเขียว ปลายดอกมนกลม
ประโยชน์	ปลูกเป็นรั้วเรือน เป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	ทำยาแก้แผลบวมอักเสบ แก้เลือดกำเดา แก้คางทูม
วิธีใช้	ใบแก้อักเสบ ดอกใช้ละลายเสมหะ แก้ไอ เอารากสด ๆ นำมาโขลกให้ละเอียด ฟอกแก้ฝี และแก้ปวดบวม

ขยายพันธุ์ ปักชำ
แหล่งที่พบ ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม

ชะมดต้น

ชื่อเรียก ชื่อเรียกทั่วไป ภาคกลางเรียกชะมดต้น ภาคใต้เรียกฝ้ายผิ
ลักษณะ ชะมดต้นเป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก ออกใบเป็นขนลำต้นสีเขียว มีขนสีขาว ใบแตกออกสองข้างเป็นหยักปลายแหลม ดอกออกคล้ายดอกฝ้าย – ดอกกระเจี๊ยบ – หรือ ปอน้ำ ใบใหญ่มี 5 กลีบ ดอกเป็นสีเหลือง ฐานเกสรเป็นสีแดงเลื้อยคหู่ ติดผลยาว กลมเป็นเฟือง มี 5 เฟือง คล้ายลูกมะเฟืองป่า มีขนสีขาวอยู่ทั้งลูก
สรรพคุณ แก้กกลากเกลื้อน แก้พยาธิ แก้ฝีหนอง
วิธีใช้ นำใบมาโขลกเอาน้ำมาทาแก้กลากเกลื้อน พยาธิ ผิวน้ำง ลูกตำพอกฝีทำให้หนองแห้งเร็ว
ขยายพันธุ์ คัดยเมล็ด
แหล่งที่พบ ริมสวนผลไม้ทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ชะลูดแดง

ชื่อเรียก ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ภาคกลางเรียกชะลูดแดง ภาคใต้ (สุราษฎร์) เรียกชะนูด
พัทลุงเรียกนูดแดงเป็นไม้เถาพาดกับไม้ใหญ่ เถาสีดำ เปลือกเถาดกกระเล็กน้อย ใบเล็ก ปลายใบแหลมออกไปตามเถาเป็นเปลาะ ๆ ละ สามใบ รอบเถามีกิ่งก้าน คล้ายกับบานบุรี ใบก็คล้ายกัน แต่ชะลูดแดงใบเล็กกว่า หนาและก้แข็งกว่าบานบุรี ออกเป็นพวงเล็กมีสีขาว กลิ่นหอมมาก
สรรพคุณ แก้ไข้ตัวร้อน แก้ไข้พิษ แก้ลม แก้เสมหะ
วิธีใช้ นำเถามาตากแห้งบดให้ผงแล้วละลายน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์ คัดยเถา ปักชำและเมล็ด
แหล่งที่พบ ม. 1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาบรรทัด

ชะเอมป่า

ชื่อท้องถิ่น ค้อยช้าง ภาคกลางเรียก ชะเอมไทย ภาคใต้เรียก อ้อยช้าง
ลักษณะ เป็นไม้เถาขึ้นต้นขนาดกลาง ใบเล็กเป็นฝอยละเอียดคล้ายต้นส้มป่อย ฝักก็คล้ายต้นส้มป่อย ฝักบิดงอ ดอกออกเป็นช่อเล็กฟูสีขาว มีหนามตามกิ่งก้าน และลำต้นมีกลิ่นหอม เนื้อในเถามี รสหวานคล้ายชะเอมจีน
ประโยชน์ ทำยา

สรรพคุณ	แก้ไอ แก้ลม บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง
วิธีใช้	ต้มน้ำดื่ม
	ราก ใช้เป็นยาระบาย
	ใบ ขับโลหิตระดู
	ดอก ช่วยย่อยอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนไถ้ควาย ม.๕

ชะโอน

ชื่อท้องถิ่น	หลาโอน ทัวไปเรียก ชะโอน ภาคทักษิณเรียก หลาโอน
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นสกุลปาล์ม ลำต้นตรงเหมือนกับหมาก แต่หลาโอน มีหนามแหลมคมรอบต้น ที่ก้านใบมีหนาม จะแตกหน่อขึ้นเป็นกอ หลายต้นรวมกัน
สรรพคุณ	เป็นอาหาร
วิธีใช้	เอาส่วนอ่อนหรือยอด มาทำอาหาร กับข้าวได้หลายชนิด แกงส้ม แกงกะทิ แกงเลียง คั่วส้ม ลวกทำผักต้ม
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์หุบเขา ม.๑๑

ชิงโค

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป ชิงโค
ลักษณะ	เป็นเถาเนื้อแข็งพาดพันต้นไม้อื่น ออกใบเป็นใบก้านเดี่ยว ช้อนพับได้เหมือนสองใบมา ซ้อนกันออกดอกเป็นช่อสีขาว ชั่วดอกสีน้ำตาลอมม่วง
สรรพคุณ	แก้แสบ แก้เจ็บ
วิธีใช้	นำเอามาต้มแล้วเอาน้ำมารับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยราก และเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ชิงชาลี

ชื่อท้องถิ่น	เจ็ดหมื่นตัวผู้ (บอระเพ็ดตัวผู้) ภาคใต้เรียก ชิงชาลี ภาคกลาง ภาคพายัพเรียก จุ่งจ่าลิง ชุ่งช้า ลิงผู้ อีสานเรียก เกรือเขาออ
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น ใบรูปใบโพ เถาเกลี้ยงไม่เป็นหนามเหมือนบอระเพ็ด
สรรพคุณ	แก้ไข้ ตัวร้อน เจริญอาหาร บำรุงน้ำดี บำรุงตับ

วิธีใช้	เอาเถาตากแห้งบดผง ผสมน้ำผึ้งทำลูกกลอน รับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเถา
แหล่งที่พบ	บริเวณควนกล้าย ม.๑๔

ชิงชี

ชื่อท้องถิ่น	แมงซอ ทัวไปเรียก ชิงชี หรือ แมงซอ
ลักษณะ	ต้นชิงชี เป็น ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบเขียวแข็ง โคนและปลายใบมน รูปเหมือนลิ้น กว้างราว ๒ นิ้วพุดครึ่ง ยาวประมาณ ๕ นิ้วพุด มีดอกขาวเป็นเส้นเล็ก ๆ ฟู มีลูกกลมโตขนาดลูกมะนาว ลูกสุกสีแดงมีขึ้นตามป่าโปร่งทั่ว ๆ ไป
สรรพคุณ	แก้ไข้ กระทุ้งพิษไข้ บังคับไข้ไม่ให้ไข้แปร เป็นยาแก้ ๕ ควง
วิธีใช้	เอารากชิงชีต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	หุบเขาใน หมู่เขาพระยาจกจีน ม.๖

ชิงดอกเดียว

ชื่อท้องถิ่น	ชิงดอกเดียว ทัวไปเรียก ชิงดอกเดียว
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ออกใบสลับลำต้นรูปพายเรือ ใบหนายาว ออกดอกตามลำต้น ดอกเดี่ยว คล้ายดอกเรียนน้ำ หรือดอกจำปูน
สรรพคุณ	บำรุงเลือดสตรี บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้ลมป่อง ขับลม แก้แน่นจุกเสียด
วิธีใช้	เอาชิงดอกเดียวสดหรือแห้งต้มน้ำดื่ม หรือตากแห้งบดผงละลายน้ำผึ้งรวง หรือละลายน้ำร้อนดื่มก็ได้
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	บริเวณน้ำตกมโนราห์ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ชุมเห็ดเทศ

ชื่อท้องถิ่น	ชุมเห็ดใหญ่ ภาคกลางเรียก ชุมเห็ดใหญ่ ภาคเหนือเรียก ชีคาก ลับบินหลวง หมากกะลิงเทศ เชียงรายเรียก ส้มเห็ด
ลักษณะ	ชุมเห็ดเทศเป็น ไม้พุ่ม ลักษณะใบเหมือนชุมเห็ดไทย แต่ใบใหญ่กว่ามาก ใบโต ส่วนกว้าง ๒ นิ้วพุด และยาวราว ๔ นิ้วพุด ต้นสูงอย่างมาก ๖ ฟุต ออกดอกเป็นช่อสีเหลือง ช่อดังนำดูมาก ผักคาวเป็น ๔ กลีบ คล้ายผักถั่วพูสวน เมล็ดเล็ก ๆ เป็น ไม้ขึ้นตามที่ชุ่มชื้นแฉะ ตามที่รก ร้างทั่ว ๆ ไป

สรรพคุณ	แก้กลากเกลื้อน โรคผิวหนัง ดอกและใบคัมรับประทาน แก้อาการท้องผูก
วิธีใช้	ใบและดอกชุมเห็ดเทศใช้เป็นยารักษาโรคและอาการดังนี้ ท้องผูก ใช้ดอกชุมเห็ดเทศสด ๒-๓ ช่อ คัมรับประทาน โรคกลาก ใช้ดอกชุมเห็ดเทศสดขี้หรือค้ำให้ละเอียดเติมน้ำเล็กน้อย หรือใช้ใบชุมเห็ดเทศ กับหัวกระเทียมเท่า ๆ กันผสมกับปูนแดงที่กินกับหมากเล็กน้อย ค้ำผสมกันทาบริเวณที่เป็น กลาก โดยชุคผิวให้แดงก่อน ทาบ่อย ๆ จนหาย ฝี และแผลพุพอง ใช้ใบชุมเห็ดและก้านปูลสด ๑ กำมือ คัมกับน้ำพอท่วมยา และเคี้ยวให้เหลือ ๑ ใน ๓ จะล้างบริเวณที่เป็นวันละ ๒ ครั้ง เข้าเย็น
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

ชุมเห็ดเล็ก

ชื่อท้องถิ่น	ชุมเห็ดไทย พัทลุงเรียก ชุมเห็ดเล็ก ชุมเห็ดนา
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านมาก ใบประกอบด้วยใบย่อย ๓ ใบ กลมมนมีดอกสีเหลือง ขนาดเล็ก ฝักรูปแบนยาว เมล็ดเป็นทรงกระบอก เป็นพืชรัดลูก ชอบขึ้นหน้าฝน พอ ออกเป็นฝักแก่ต้นจะตาย
สรรพคุณ	แก้ท้องผูก แก้อาการขัดเบา ขับปัสสาวะ
วิธีใช้	เอาเมล็ดคั่วบดผง ชงน้ำร้อนดื่มแทนน้ำชา แก้อาการท้องผูก อาการขัดเบา ช่วยขับปัสสาวะ เอาเมล็ดชุมเห็ดเล็กทั่วไป ใส่ผ้าคัมให้เคียดเหลือ ๑ ใน ๓ ดื่มครั้งละ ๑ ถ้วยชา หลังอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

เชือกเขาไฟ

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป ภาคกลางเรียก เชือกเขาไฟ ภาคใต้เรียก ข่านปด
ลักษณะ	เชือกเขาไฟมีเถาพาดพันไม้อื่น เถาของเชือกเขาไฟมีสีแดงเรื่อๆ ขอดอ่อนสีแดง มอง เห็นชัดที่ยังไม่มีใบ เมื่อจับดูจะสากมือ ใบของเชือกเขาไฟเหมือนกระดาดทราย คนใน ชนบทเอาใบของเชือกเขาไฟแทนกระดาดทราย จัดเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ ออกดอกเป็นพวง ใหญ่ มีดอกเล็กรวมกันมากสีเขียวอมขาว ดอกบานออกสีขาวมีกลิ่นหอม
สรรพคุณ	แก้ร้อนใน ระบายท้อง แก้กูกเสียด แก้ลม
วิธีใช้	นำเถามาคัมเอาน้ำมาคัม
ขยายพันธุ์	ด้วยรากและเมล็ด แหล่งที่พบ ทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.งหวา จ.พัทลุง

แซ่ม้าทะลาย

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป ภาคกลางเรียก แซ่ม้าทะลาย ภาคเหนือเรียก นู๊กเครือ ภาคใต้เรียก ย่านใต้เป็ด
ลักษณะ	แซ่ม้าทะลาย เป็นไม้เถาพาดพันต้นไม้ใหญ่ เปลือกเถามีเมือกชุ่มตามเถาตลอด คล้ายกับบรเพ็ด แซ่ม้าทะลายจะมีปุ่มแหลมกว่าบรเพ็ดเล็กน้อย เมื่อเอาเปลือกเถาออกเนื้อในเถาแซ่ม้าทะลายมีเส้นเหมือนเชือกมารวมกันหลายสิบเส้นแล้วมัด
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ แก้เจ็บ แก้เมื่อย
วิธีใช้	เอาเถามาสับตากแห้ง แล้วต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	เอาเถามาปักชำ
แหล่งที่พบ	หุบเขานานา หมู่เขาพระยาภังสิน ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ดาวเรือง

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป ภาคกลางเรียกดาวเรือง ภาคเหนือเรียก คำปู้
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกต้นเล็กๆ เป็นไม้ดอก ใบออกเป็นฝอย มีกลิ่นฉุนเล็กน้อย ดอกเป็นกระจุกตรงปลายกิ่งสีเหลืองแต่มีเมล็ดอัดแน่นอยู่ในขั้วดอก
สรรพคุณ	แก้ฝีลม คือมีอาการจุกเสียด และปวดท้องอย่างหนัก
วิธีใช้	เอาดอกดาวเรืองมาต้มกับน้ำ เอาน้ำมารับประทาน

ดาเงาะ

ชื่อเรียก	ชื่อท้องถิ่น ดาเงาะ
ลักษณะ	เป็นไม้ลงหัวเหง้าคล้ายข่า ลำต้นสูงประมาณ 2 ถึง 4 ฟุต ออกใบสลับลำต้น ใบคล้ายกระทือออกดอกแทงขึ้นมาจากเหง้าใต้ดิน พร้อมกันหลายดอก แต่ละพื้นที่จะมีสีดอกไม่เหมือนกัน จ.พัทลุง สีที่พบคือสีส้ม จ.สตูล สีแดง เนื้อในของเหง้าเป็นสีม่วง
สรรพคุณ	แก้ลมคุดอกอีกเสบ บำรุงรักษามคุดอก
วิธีใช้	เอาหัวสดฝานบางๆ แล้วต้มเอาน้ำมารับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า

ติปลี

ชื่อท้องถิ่น	ติปลีเชือก ภาคใต้เรียก ติปลีเชือก ภาคกลางเรียกประดงข้อ ปานนุ
ลักษณะ	ติปลีเป็นไม้เถาเลื้อยพาดพัน ตามคันไม้ใหญ่ หรือตามอิฐหินกำแพงคึกเก่า ๆ ฯลฯ เช่นเดียวกับพวกพริกไทย หรือพลูทองหลวง เถาเป็นข้อสั้น ๆ มีรากออกตามข้อทุกข้อ มีดอกกลมและยาวประมาณ ๑ นิ้วฟุต แต่ลำดอกใหญ่เรียกว่าดอกติปลี ความจริงก็เป็นลูกติปลีนั่นเอง ลักษณะคล้ายคลึงกับลูกชะพลูแต่ยาวกว่า มีขึ้นเองตามสถานที่ต่าง ๆ มีหินหรืออิฐปูนเก่า ๆ ฯลฯ ทั่วไป
สรรพคุณ	ร้อนเผ็ดร้อนขม บำรุงธาตุ ขับลม แก้จุกเสียด
วิธีใช้	ผลแก่แห้ง แก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ ปวดท้องและแก้อาการคลื่นไส้อาเจียนที่เกิดจากราตุไม่ปกติ
ขยายพันธุ์	ด้วยเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	เขาพระยาแก้งจีน ม.๑๔

โคไม้รู้ล้ม

ชื่อท้องถิ่น	ปราบดิน ทั่วไปเรียก โคไม้รู้ล้ม หญ้าปราบ ปราบดิน
ลักษณะ	โคไม้รู้ล้มเป็นต้นไม้เล็กจำพวกหญ้า ใบหนาเป็นขน โดและยาวคล้ายใบมหาภาพ มีใบแตกออกจากพื้นดิน โคนต้นรอบ ๆ ต้น มีลำต้นพุ่งตรงขึ้นไปจากกลางกอประมาณ ๒ ฟุต ไปแยกกิ่งก้านเอนตอนบนเกิดเป็นดอกขึ้นตามปลายกิ่งที่แตกออกไป ดอกสีม่วง ลักษณะเป็นสามเหลี่ยม มีใบเลี้ยงเล็ก ๆ ที่ก้านข้าวดอก มีขึ้นตามพื้นที่ราบ ดินไม้เนื้อเมื่อพบและเหยียบราบลงไปแล้วไม่กี่นาทีมันก็จะตั้งต้นตรงขึ้นดั้งเดิม จึงเรียกว่า โคไม้รู้ล้ม
สรรพคุณ	บำรุงกำลัง บำรุงเส้นเอ็น ทำให้เลือดลมเดินหมุนเวียนสะดวก บำรุงเลือด
วิธีใช้	เอาทั้งห้าของปราบดิน ราก ต้น ใบ ดอก เมล็ด ตากแห้งบดผงละลายน้ำผึ้งรวงรับประทาน หรือเอาปราบดินสด ๆ ดมเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

คองแตก

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป คองแตก ทนดี
ลักษณะ	คองแตกเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบโตประมาณ 3-4 นิ้ว ริมใบเป็นแฉกคี่นๆ ออกดอกเป็นกระจุกดอกเล็กๆ เป็นพุ่มสามพู คล้ายลูกสลอด หรือลูกหงส์เทศ เปลือกลูกแข็งคล้ายลูกโคกลาน - กุระเบี้ย
สรรพคุณ	แก้ท้องผูกเป็นขาระบาย ผายลม แก้ท้องบวม

วิธีใช้	เอารากคองแตกคัมเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	เอาดินปักชำ
แหล่งที่พบ	17 ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ต้นตาลดำ

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ภาคกลางเรียก ดานดำ ภาคเหนือเรียกมะเกือกา มะเกลือป่า (เชียงใหม่เรียกถ่านไฟผี้
ลักษณะ	ดานดำเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบคล้ายใบพยอม แต่เล็กกว่าใบพยอม เมื่อต้นยังเล็กผิวต้นเรียบมีหนามขนาดใหญ่รอบลำต้น แหลมคม พอดันโตขึ้นหนามก็ค่อยๆ หายไป ผิวลำต้นเปลือกตกรกระสีดำเหมือนถ่านไฟ
สรรพคุณ	ขับพยาธิไส้เดือน แก้พิษตานทราย แก้โรคข้อไม่มีแรง
วิธีใช้	เอาเนื้อไม้ดานดำ คัมเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด หรือรากปักชำ
แหล่งที่พบ	หุบเขาในหมู่เขาพระยากงจีน ม.6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ตาลลูกอ่อน

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ดานลูกอ่อน
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดย่อม ใบยาวคล้ายใบมะม่วง ปลายใบแหลม แต่ใบดานลูกอ่อนไม่กรอบเหมือนมะม่วงใบดานนี้มากกว่า ออกลูกเล็กๆ ติดตามลำต้นสีน้ำตาลอยู่เต็มต้น ไม่เป็นฤดูกาล ชาวชนบทเรียกดานลูกอ่อน เพราะมีลูกอ่อนอยู่ตลอดปี
สรรพคุณ	แก้ตาลขาง แก้พิษฝี แก้หิด
วิธีใช้	เอาทุกๆ ส่วนของดานลูกอ่อนคัมเอาน้ำอาบและรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ควนน้ำซับ ม.4 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ตีนนกทูง

ชื่อเรียก	ตีนนกทูง
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกตระกูลผัก สูงประมาณ 1 คืบ ทรงใบกลมและคล้ายกับย่านลิเภา
สรรพคุณ	เป็นยาบำรุงกำลัง แต่ถ้าเอาไปผสมกับยาตัวอื่น สามารถรักษาโรคตับได้เช่นกัน
วิธีใช้	เอาหัวหรือเหง้ามาล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำมาคัม เป็นยาบำรุงกำลัง มีรสหอมหวาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไป

ตะโกป่า

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป ตะโกป่า ภาคใต้พัทลุงเรียก สัมโก
ลักษณะ	เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบยาวปลายแหลม คล้ายใบน้อยหน่า ออกเล็กๆ เป็นพวง ผลกลมขนาดเท่าลูกกระทิง หรือลูกลำไย โดๆ เปลือกลูกสีเขียว เมื่อสุกเป็นสีเหลืองอ่อน เมล็ดใหญ่เนื้อมีน้อย รสเปรี้ยว
สรรพคุณ	ลูกแก้เสมหะ เปลือกสมานแผล
วิธีใช้	ผลสุกเอาเนื้อในผลมารับประทาน ขับเสมหะ เปลือกต้มน้ำ โขลกเอาพอกแผล
ขยายพันธุ์	ผล
แหล่งพบ	บริเวณริมคลองหลักสาม ม.3 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ตะขบป่า

ชื่อท้องถิ่น	ลูกขบ ภาคกลางเรียก ตะขบป่า ภาคใต้เรียก ขรบดง
ลักษณะ	ตะขบป่าเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ต้นใบและผล เหมือนตะขบไทยทั้งสิ้น ต้นและกิ่งมีหนามแหลมยาวระเกะระกะไปทั้งต้น ผลสุกสีแดงเข้มปนดำ ผลเล็กมีรสหวานและฝาดเล็กน้อย เป็นไม้ขึ้นเองตามป่าดิบและป่าชายหาด เคยพบที่ฝั่งตรงข้ามสะพานคลองจันทบุรี
ประโยชน์	ผลรับประทานเป็นอาหาร
สรรพคุณ	แก้ท้องร่วง แก้บิดมูกเลือด ขับพยาธิ ขับไส้เดือน แก้คางทูม
วิธีใช้	ใช้เนื้อไม้และรากรับประทาน
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	น้ำตกมโนราห์เขตรักษาพันธุ์ ม.๑๑

ตะเคียนทอง

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกในประเทศไทย ภาคกลางเรียก ตะเคียนทอง อีสานเรียกตะเคียน ภาคใต้เรียกเคียน พายัพเรียกจะเคียน ภาคใต้ันราธิวาส จิงงามาดู – จิงงาม
ลักษณะ	ตะเคียนทองเป็นไม้ขนาดใหญ่ ใบหนาหิบบ คล้ายกับพยอม เปลือกต้นขรุขระ หนาแข็ง คล้ายกับผิวมะกรูด ตามลำต้นจะมียางสีขาวออกมาแห้งคืดคืดสีขาว ชาวบ้านเรียก ชันเคียน ดอกออกเป็นช่อเล็กๆ สีขาวนวล
สรรพคุณ	แก่นะแรง แก้แผลน้ำเปื้อย

วิธีใช้	เอายางหรือชั้นบดผงใส่แผล
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งพบ	บริเวณชลประทาน ฝายคลองหลักสาม ม.3 ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ตะไคร้หอม

ชื่อท้องถิ่น	ไคร้กรบ หัวไปเรียก ตะไคร้หอม ภาคใต้พัทลุงเรียก ไคร้สำเร็จ ไคร้กรบ
ลักษณะ	ตะไคร้หอมเป็นต้นไม้ที่ขึ้นเป็นกอใหญ่ ๆ เช่น ตะไคร้กอเหมือนกัน แต่ลักษณะลำต้นสีแดง ต้นยาวใบยาวกว่าตะไคร้กอมาก ดอกออกเป็นพวงเป็นช่อฝอย คล้ายดอกอ้อหรือแยม ใบและต้นมีกลิ่นหอมฉุนจัดจนรับประทานอาหารไม่ได้ ใบชุ่มไปด้วยน้ำมัน ถูกไฟจะลุกได้ง่ายที่สุด ฉะนั้นไม่ควรปลูกทิ้งไว้ใกล้ทาง เพราะคนเดินทางอาจทิ้งก้านไม้ขีดที่จุดบุหรี่สูบแล้วทิ้งไปด้วยความไม่ระมัดระวังทำให้ไฟติดขึ้นง่าย ใบและต้นตะไคร้นี้มีกลิ่นเป็นศัตรูต่อของอย่างอื่น

สรรพคุณ	แก้ลม บำรุงหัวใจ แก้แน่นจุกเสียด ท้องอืดท้องเฟ้อ นำมาแมลง กันยุง
วิธีใช้	เอาลำต้นต้มน้ำกิน แก้ลมบำรุงหัวใจ แก้จุกเสียด แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เอาใบตะไคร้หอมคองกับใบสะเดาฆ่าแมลง เอาต้นและใบตากแห้ง เผาเอาควันกันยุง
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกกอ
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ดาเสื่อ

ชื่อท้องถิ่น	ดาเสื่อ หัวไปเรียก ดาเสื่อ ภาคพายัพเรียก มะหังก่าน
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ลำต้นเป็นพุ่มใหญ่แบนแฉะ มีดอกสีเหลืองหอม ลักษณะของดาเสื่อคล้ายดอกประยงค์แต่เหลืองกว่าเล็กน้อย ผลมีขนาดต่างๆ กัน หรือสีแดง เมล็ดแข็งสีแดง พอผลแก่ก็แตก้าออกจะเห็นเมล็ดสีแดง ข้างในคล้ายกับดาเสื่อมีเยื่อสีแดงหุ้มอยู่
ประโยชน์	เนื้อไม้ทำอุปกรณ์ครัวเรือน ทำอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ
สรรพคุณ	เป็นยาสมานแผล แก้บวม ขับโลหิต และกล่อมเสมหะ แก้ปวดข้อ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด ม.๑๑ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ตะแบกใหญ่

ชื่อท้องถิ่น	แบก ทัวไปเรียก ตะแบก ภาคเหนือเรียก เปื้อย สุราษฎร์ธานี เรียก อ้าย
ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบโต ปลายใบแหลม คล้ายใบอินทนิล ใบเล็กดอกสีขาว เป็นช่อแบนใหญ่ หนึ่งดอกมี ๘ กลีบ พอแก่เต็มที่จะกลายเป็นสีม่วง พอดอกร่วงหมดก็จะติดผล มีผลเป็นลูกกลมขนาดเท่านิ้วมือ ลักษณะคล้ายหมากดิบ ๆ ลำต้นเปลือกเกลี้ยงคล้ายต้นฝรั่ง มีจุดต่าง ๆ ขาวตามลำต้น ที่โคนต้นพ้นจากดิน มักมีรอยร้าวลึกสูงขึ้น ใบเหมือนกลีบมะเฟือง
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ เนื้อไม้ใช้ทำอุปกรณ์ก่อสร้าง
สรรพคุณ	ทำยาแก้บิด และมูกเลือด แก้ลงแดง
วิธีใช้	ใช้เปลือก
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ตาลโตนดตัวผู้

ชื่อท้องถิ่น	โหนดผู้ ภาคกลางเรียก ตาลตะโนดผู้ ภาคใต้เรียก โหนดผู้
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่สกุลปาล์ม ลำต้นสูง ๓-๑๕ เมตร ไม่มีกิ่ง ออกใบรอบลำต้นของส่วนยอด มาทางใบยาว ใบเดี่ยว มีก้านใบในใบเดี่ยว ต้นโหนดตัวผู้ไม่มีลูก มีดอกออกเป็นช่อ เรียกว่าช่อโหนด แต่ช่อที่ออกมา สามารถทำน้ำตาลได้ เหมือนกับต้นตาลตัวเมียที่มีลูก
สรรพคุณ	แก้ตาลเค็ด แก้พิษตาลขาง แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับน้ำ แก้เบาหวาน แก้ปวดฟัน บำรุงกำลัง
วิธีใช้	รากโหนดต้ม ดมเอาน้ำอาบแก้ตาล แก้พิษตาลขาง เอาน้ำหรือก้านดอกเผาไฟพอกเป็นถ่าน เอาแช่น้ำ เอาน้ำดื่ม แก่น้ำ ขับปัสสาวะ เอารากโหนดผู้ ดมเอาน้ำดื่ม แก้ไข้ เอาใบโหนดตัวผู้ ดมแทรกเกลือ เอาน้ำบ้วนปากแก้ปวดฟัน เอาน้ำตาลที่ออกจากช่อหรือก้านดอกรับประทาน บำรุงกำลัง
ขยายพันธุ์	ไม่ได้ เพราะไม่มีลูก ผลจากต้นเมียมางอกคล้ายเป็นตัวผู้
แหล่งที่พบ	บริเวณริมทางถนนสายกงหรา-ทุ่งนารี ท่านช่วย ม.๑๔

แดงหนู

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป แดงหนู
ลักษณะ	แดงหนูเป็นไม้เถาเลื้อยตามพื้นดิน ใบคล้ายใบจิกขาว หรือจิกาดิน ลูกคล้ายลูกแดงไทย มีลายตามความยาวเขียวๆ ขาวๆ ลูกโตเท่าแม่มือ เด็กแถวชนบทเอาลูกอ่อนมากินเล่น ถ้า

	กินมากจะเมา อาการคลื่นไส้แดงหน้าเป็นไม้ล้มลุก ขึ้นเองตามป่าราบ
สรรพคุณ	ขับเสมหะ แก้ไข้จับสั่น แก้ไข้สะท้านร้อนๆ หนาวๆ ขับโลหิต ขับปัสสาวะ แก้ลม แก้ குதராத
วิธีใช้	เอาเถาต้มน้ำรับประทาน ขับเสมหะ ใบสดและลูกรับประทานแก้ไข้สะท้านร้อนๆ หนาวๆ คอกนำมารับประทานขับโลหิต ขับปัสสาวะ แก้ลม แก้குதராத
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทุ่งนาพรุโต๊ะเตี้ย ม.3 ต.คลองเจลิ ม. อ.กงหรา จ.พัทลุง

เตยหนู

ชื่อท้องถิ่น	เตยหนู ทั่วไปเรียก เตยหนู
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก เหมือนกับต้นเตยแต่เล็กกว่ามาก ออกลูกเป็นพวง ลูกขนาดปึงปอง แต่มีหนามรูปลูก
สรรพคุณ	เป็นยาแก้พิษ แก้มะเร็ง แก้พิษสัตว์กัดต่อย
วิธีใช้	เอาลูกเตยหนูผ่านบาง ๆ เอามาเช็ดกับน้ำมันงา เอาน้ำมันใส่บริเวณที่มีอาการดังกล่าว
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกกอและเมล็ด
แหล่งที่พบ	ควนแซ่แกน ม.๓

เตยหอม

ชื่อท้องถิ่น	เตยป่า ทั่วไปเรียกเตยป่า เตยควน
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ใบยาวคล้ายใบเตย แต่เล็กกว่า มีรากชืดลำต้น เนื้อพื้ดิน ออกลูก เหมือนลูกขนุน
สรรพคุณ	แก้พิษสัตว์กัดต่อย แก้พิษฝีดาษ แก้คัน
วิธีใช้	เอาใบแห้งตำผสมน้ำมันาวพอกแก้พิษสัตว์กัดต่อย แก้ฝีดาษ เอาใบสดตำเอาน้ำทาแก้คัน
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกกอ
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ม.๑๑, ม.๑

ตำแยตัวผู้

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าง้างไก่ ภาคใต้เรียก หญ้าง้างไก่ พายัพเรียก ห่านแมว
--------------	--

ลักษณะ	ลำแหวผู้เป็นไม้เล็ก ๆ จำพวกต้นหญ้า ต้นสูงประมาณ ๒ ฟุต ลำต้นยืนตรง ใบกลมโต ปลายใบแหลมเล็กน้อย มีจักเล็ก ๆ ตามริมใบ ๆ โดกว่าใบพุทราเล็กน้อย มีดอกออกตามต้น ลักษณะคล้ายใบอ่อนเล็ก ๆ ขึ้นตามพื้นดินเย็น ๆ ตามที่รกร้างทั่ว ๆ ไป และที่มีอิฐปูนเก่าๆ ทั่วไป ต้นสดหรือแห้งของไม้นี้มีแอลกอฮอล์เรซิด แทนนิน และน้ำมันระเหย
ประโยชน์	แมวชอบรับประทาน เพราะเมื่อแมวกินแล้วทำให้อาเจียน ถอนพิษต่าง ๆ ได้
สรรพคุณ	ขับเสมหะ แก้อาเจียน
วิธีใช้	ต้นและใบ ทำให้อวัยวะช่องทางเดินอาหารไม่ระคายเคือง ขับเสมหะ ถ้าใช้มากทำให้อาเจียน ใช้ใบสด ๆ แยกเลี้ยงให้เด็กรับประทานเป็นยาขับพยาธิเส้นด้าย
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

คำลึงตัวผู้

ชื่อท้องถิ่น	ผักหมิงผู้ ทั่วไปเรียกว่า คำลึงตัวผู้ ทางเชียงใหม่เรียก ผักแคบ
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเลื้อย จำพวกผักเผงแดงกว่า เลื้อยพาดพันต้นไม้อื่นหรือริมรั้ว หรือเกาะอยู่ตามที่มันเลื้อยผ่านไป มีมือขวาม้วนจับ กิ่งที่เป็นมือสีขาวไม่มีใบ ยาวประมาณ ๓-๕ นิ้ว โดเท่า ก้านไม้ขีดใบมีเว้าข้างลึก ๆ สีเขียว ดอกขาวมี ๕ แฉก คำลึงตัวผู้มีดอกไม่มีลูก
ประโยชน์	ใบรับประทานเป็นผักได้ นำมาแกงเลียง แกงจืดกับไก่หรือกุ้ง
สรรพคุณ	ใบถอนพิษไข้ ดับพิษร้อน แก้พิษต่าง ๆ ที่มีอาการเจ็บปวด แสบ คันร้อน หรือถูกราม สามแก้ว ตะรังทั้งทาง ตะรังทั้งไก่ หมาหมี
วิธีใช้	ใบต้มเอาน้ำดื่ม ดับพิษร้อนถอนพิษไข้
	ใบสดที่แก่ดำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำทาร่างกาย แก้พิษต่าง ๆ
ขยายพันธุ์	เอาเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เต่าเกลียด

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกกันทั่วไปในประเทศไทย ภาคกลางเรียก เต่าเกลียด ภาคใต้เรียกบอนเต่า
ลักษณะ	เต่าเกลียดเป็นไม้พุ่มลงหัวจำพวกเสน่หัจินทร์ บอนส้ม เป็นไม้สกุลเดียวกัน ใบคล้ายใบโพธิ์ แต่โดกว่ามาก ที่สมบูรณ์ มีความกว้าง 15-20 ซม. ใบหนาปลายใบแหลม เส้นใบขึ้นเป็นริ้วๆ ใบกางออกสองข้าง ใบคล้ายเสน่หัจินทร์แดง ขาวมาก แต่ก้านใบของเต่าเกลียดมีสีเขียวเข้ม กาบใบที่จับหัวหรือลำต้นคล้ายกับบอนหรือเฟือก ดอกคล้ายกับ

บอนหรือเผือกเช่นกัน จะขอเพิ่มเติมว่า บางตำราบอกว่าเต่าเกิดกับบอนส้มเป็นชนิดเดียวกัน แต่ความจริงแล้วเป็นเพียงไม้ตระกูลเดียวกันเท่านั้น

สรรพคุณ	แก้ตับทรุด ปอดดับพิการ
วิธีใช้	เอาหัวเต่าเกิดตากแห้งบดผงรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยลำต้นหรือหัว

แหล่งที่พบ หุบเขาพระยาขางจีน ม.14 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เต่าร้าง

ชื่อท้องถิ่น	เต่าร้าง หัวไปเรียก เต่าร้าง ภาคทักษิณเรียก เต่าร้าง
ลักษณะ	เต่าร้าง เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลาง จำพวกหมากเหลือง, หมากแดง หรือปาล์ม มะพร้าว หมากตาล เป็นต้น ต้นเป็นปล้องสูงขลุ่ยตรงขึ้นไป ที่ต้นมีกาบหุ้มเป็นเส้นประสานกันคล้ายตะแกรงลวดกรองที่เกิดสนิม แล้วเอาไปหุ้มไวน้ำคูลักษณะใบโตประมาณ ๓ นิ้วฟุต แต่ทุกๆ ใบเว้าแหว่ง คูคล้าย ๆ ถูกเอาเล็บไปขีดทั้งเสียครึ่งใบ ฉะนั้นมีจั่นที่ทอดันคล้ายจั่นหมากดกผลห้อยเป็นพวงระย้าคล้ายเอาลูกประคำคอหลายสิบพวงไปแขวนไว้ ผลโตกลมเท่าปลายนิ้วก้อย ผลแก่จัดจะมีสีแดงและดำ น้ำในผลสุกเป็นพิษ ถูกผิวหนังจะรู้สึกคันมาก เป็นไม้ที่เกิดตามที่ต่ำลุ่มริมลำคลองทั่ว ๆ ไป
สรรพคุณ	แก้ตับทรุด แก้ตับพิการ ม้ามย่อย บำรุงกำลัง
วิธีใช้	เอาหัวเต่าร้างคั้นเอาน้ำคั้น แก้ตับทรุด ตับพิการ ม้ามย่อย บำรุงกำลัง เอาส่วนยอดมาคั้นกินทั้งน้ำทั้งเหยื่อ
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ถอบแถบ

ชื่อท้องถิ่น	ถอบแถบ หัวไปเรียก ถอบแถบ
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพันไม้อื่น ออกดอกเป็นช่อสีน้ำตาล
ประโยชน์	ทำผักจิ้ม
สรรพคุณ	แก้อาการเบื่อข้าว
วิธีใช้	ใช้เถา ฟอกกับข้าวสุกปิ้งไฟ
ขยายพันธุ์	ใช้เถา
แหล่งที่พบ	ควนไถ้ควาย ม.๕

ถั่วแระผิ

ชื่อท้องถิ่น	ถั่วแระ ทั่วไปเรียก ถั่วแระผิ
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่ม ลำต้นสูงไม่เกิน ๒ วา ใบเล็กปลายใบแหลม มีขนเป็นฝ้ายขาว ดอกเป็นลักษณะดอกถั่วสีแดงหรือสีชมพูอ่อน ๆ คล้ายถั่วดำ มีฝักเล็ก ๆ เป็นขนเล็กน้อย ฝักคล้ายฝักถั่วเหลือง เมล็ดในฝักรับประทานเป็นอาหาร
ประโยชน์	เมล็ดนำมาทำแป้ง และต้มรับประทานเป็นอาหาร
สรรพคุณ	ทำยาขับปัสสาวะ ขับก้อนนิ่วที่เกิดจากไต แก้ไตพิการ แก้หน้าเบาพิการ กระตุ้นเตือนให้ทำงาน ขับลม
วิธีใช้	ใช้รากและใบ
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ค.คลองเฉลิม

เถาคันขาว

ชื่อท้องถิ่น	เขาคัน ทั่วไปเรียก เถาคันขาว
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยล้มลุกเครือ จำพวกผักแพง เลื้อยพาดพันไปตามพื้นดิน ตามลำต้น และที่ต่างๆ ใบมีสีเขียว เถาก็สีเขียว ริมใบเป็นจัก ๆ มีใบย่อย ๓ ใบ ออกดอกเป็นช่อใหญ่หนาแบน คล้ายกับดอกกระดังงา ผลกลมโตเหมือนผลมะแว้ง แต่เล็กกว่าเล็กน้อย เมื่อยังดิบอยู่จะมีสีเขียว ใช้รับประทานเป็นอาหารได้
ประโยชน์	ผลอ่อน ๆ รับประทานเป็นอาหารได้
สรรพคุณ	ขับเสมหะ แก้กระษัยเส้น ฟอกเลือด แก้ฟกช้ำภายใน
วิธีใช้	เอาน้ำมาต้มปรุงเป็นยารับประเทษ ขับเสมหะลงสู่อุทวาร แก้กระษัยเส้น ทำให้เส้นหย่อน ฟอกเลือด แก้ฟกช้ำภายใน และปรุงเป็นยารับประทานแก้ลมวิงเวียน หน้ามืด
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	สายห้วยนาพรุ ม.๓ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เถาวัลย์เปรียง

ชื่อท้องถิ่น	ย่านเมาะ ทั่วไปเรียก เถาวัลย์เปรียง หรือ เครือเขานาง ภาคใต้เรียก ขามเมาะ
ลักษณะ	เป็นไม้เถาขนาดใหญ่ พาดพันไม้อื่น เถาสีขาว เถาออกใบกลมรีเขียวเข้ม เถาเนื้ออ่อน เนื้อในเถาเป็นชั้น ๆ สีเทา
สรรพคุณ	แก้เจ็บ แก้เมื่อย บำรุงเส้นเอ็น แก้เจ็บตามข้อ เจ็บสะเอว

วิธีใช้	เอาเอามาฝานเป็นชิ้น บดละเอียดละลายน้ำร้อนดื่ม หรือคั้นเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ไม่มีในตำบลคลองเฉลิม เพราะแถววัลย์เปรียงเป็นไม้ชอบน้ำกร่อย มีแถบชายทะเลสาบ

เถาสะค้าน

ชื่อท้องถิ่น	สะค้าน ภาคใต้เรียก ย่านค้าน
ลักษณะ	เป็น ไม้เถาเกาะติด ไม้อื่น ใบเป็นรูปหอกใบแข็งหนา ออกดอกเป็นพวงคล้ายพริกไทย แต่เมล็ดโตกว่า เถาเป็นรูปคล้ายฟักมะขาม
สรรพคุณ	แก้ลม ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ วิงเวียนศีรษะ หน้ามืดตาลาย ใช้เถาตากแห้ง บดเป็นผงละลายน้ำร้อน หรือคั้นรับประทาน
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนขมิ้น ม.๗ ต.คลองเฉลิม อ.งหวา จ.พัทลุง

ทองพันชั่ง

ชื่อท้องถิ่น	ทองพันชั่ง ทั่วไปเรียก ทองพันชั่ง-หญ้ามันไก่ ภาคใต้เรียก ผักหัก
ลักษณะ	ทองพันชั่งเป็น ไม้พุ่มต้นเล็ก ๆ สูงประมาณ ๓-๔ ฟุต ใบมีลักษณะคล้ายใบพริกแต่โตกว่า ใบสีเขียวอมเหลืองมีจุดด่างกระสีเหลือง ๆ ในใบดอกมีลักษณะคล้ายนกยูง มีกลีบดัวและปีกสองข้างสีขาวนวล ออกดอกมาก ๆ ดอกคล้ายนกยูงเกาะต้นไม้ โดยมากมีปลูกทำรั้วบ้าน ไม่ค่อยพบขึ้นเอง
ประโยชน์	ปลูกเป็น ไม้ประดับไว้ดูดอก
สรรพคุณ	ทำยาขับพิษไข้ ทำยาแก้กลากเกลื้อน ผื่นคัน
วิธีใช้	ใช้ใบและราก
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม

ทองหลางน้ำ

ชื่อท้องถิ่น	ทองหลาง ทั่วไปเรียก ทองหลาง ภาคใต้เรียกทองหลาง
ลักษณะ	ทองหลางเป็น ไม้ต้นขนาดกลาง ใบหนาและโตขนาดกระท่อมหรือกระดังงาไทย ก้านหนึ่งมีใบย่อย ๓ ใบ คล้ายพริกใบดัว คามด้น กิ่งก้าน และใบมีหนามเล็ก ๆ แผลมคมตลอดต้น ดอกออกเป็นช่อแน่นคล้ายดอกแคแดง มีสีแสดเข้มงามสะดุดตา ออกดอกเวลาทั้งใบ ปกติใช้

เป็นไม้ร่มได้ ทองหลวงเป็นต้นไม้ที่ใช้รากดูดเก็บเอาน้ำในดินไว้เลี้ยงลำต้นได้มากกว่าไม้ทุกชนิด

ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ร่มเงา
สรรพคุณ	แก้เสมหะ และลมเป็นพิษ
วิธีใช้	ใช้ใบและเปลือก
ขยายพันธุ์	กิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณบ้านทั่วไป

ท้าวยายม่อม

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นขึ้นตรงสูงประมาณ 1-2 เมตร ลำต้น โคขนาดนิ้วหัวแม่มือ ไม้มีกิ่ง ใบออกรอบต้น ยาวเรียว ความกว้างของใบประมาณ 1 นิ้ว ยาวประมาณ 6-7 นิ้ว ออกดอกตรงยอด สีขาวนวล สวยงามมาก ลักษณะของดอกเป็นช่อใหญ่มีดอกย่อยออกรอบคล้ายกับดอกนวมสวรรค์ รากของต้นยายม่อมมีแป้งคล้ายกับมันสำปะหลัง แต่เล็กกว่ามาก
สรรพคุณ	เป็นยาแก้ไข้หลายชนิด
ขยายพันธุ์	ด้วยราก
แหล่งที่พบ	บริเวณทุ่งนาพรุโต๊ะแดง หมู่ที่ 3

ทุเรียนน้ำ

ชื่อท้องถิ่น	เรียนเขา เรียนเทศ ทั่วไปเรียก ทุเรียนน้ำ ภาคใต้พัทลุงเรียก เรียนเบา
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้น ใบหนาเขียวเป็นมัน ดอกมี ๓ กลีบ หนาไม่แข็ง กลีบดอกใหญ่ เป็นรูปสามเหลี่ยมมีสีเหลืองอ่อน เมื่อบานกลีบดอกคล้ายรูปใบโพ มีผลอ่อนติดอยู่ตรงกลาง ผลสีเขียวเข้มมีขนาดเล็ก อ่อนหักง่าย เมื่อผลแก่เต็มที่จะเป็นมันกลายเป็นสีเขียวอ่อน เนื้อในสีขาวนวล มีเมล็ดคล้ายตะมุค ลำต้นเนื้อแข็ง สูงประมาณ ๕-๖ เมตร
ประโยชน์	ผลแก้ไข้ทำอาหารว่าง เช่น เชื่อม บวด ผลสุกมีรสหวาน
สรรพคุณ	แก้รังแค แก้หิดเหา แก้โรคมะเร็งเบื้องต้น ใบแก้ไข้เต็มที่โหลกผสมน้ำหมักผสมประมาณ ๓๐ นาที มะเร็งเบื้องต้น ใช้ผลดิบหั่นตากแดดให้แห้ง ต้มเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม.๑ ต.คลองเฉลิม

ทุ้งฟ้า

ชื่อท้องถิ่น	ทุ้งฟ้า ทั่วไปเรียก ทุ้งฟ้า
--------------	-----------------------------

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบสีเขียวเข้ม มีร่องกลางใบ ออกดอกเป็นพวง ติดลูก ลูกแก่จัดจะปลิวตามลม
สรรพคุณ	เป็นยาแก้ไข้ บำรุงกำลัง บำรุงกำเหน็ด แก้เจ็บเมื่อย
วิธีใช้	ใช้เปลือกต้น และราก ต้มดื่ม หรือใช้ตากแห้ง
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	บริเวณฝ่ายหลักสาม ม.๓

เทียนบ้าน

ชื่อท้องถิ่น	ต้นเทียน ภาคกลางเรียก เทียนดอก เทียนไทย เทียนสวน
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุก ลำต้นคาน้ำและมีขนเล็กน้อย ใบเรียวแหลมขอบใบเป็นหยักละเอียด มีทั้งดอกเดี่ยวและรวมกัน ๒-๓ ดอก มีหลายสี ผลรูปรี มีเมล็ดกลมอยู่ใน แก่แล้วแตกได้เอง
สรรพคุณ	ใช้ใบของเทียนต้นดอกขาว ตำพอกเล็บขบ และปวดตามนิ้วมือ หรือนิ้วเท้า ถอนพิษปวดแสบ ปวดร้อน
วิธีใช้	ใช้ใบสดและดอกสดประมาณ ๑ กำมือ ตำละเอียดทาบริเวณที่เป็นฝีและแผลพุพอง วันละ ๓ ครั้ง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทุ่งนา ม.๓ ต.คลองเจлим

ทำมัง

ชื่อท้องถิ่น	ทำมัง แมงคาคัน
ลักษณะ	ทำมังเป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบดกหนาแน่นทึบ เป็น ไม้ร่ม ได้ดี มีขึ้นตามป่าโปร่งและป่าเบญจพรรณทางภาคใต้ ไม้นี้เปลือกต้นมีกลิ่นหอมคล้ายกลิ่นแมงดา ประชาชนพื้นเมืองนิยมใช้เปลือกของไม้นี้ปรุงผสมกับน้ำพริกแทนแมงดา เพราะมีกลิ่นหอมเช่นเดียวกัน ได้ทราบจากตำนานเดิมกล่าวว่า แมงดาชอบไปวางไข่บนต้นไม้นี้คล้ายกับตักแตนใบ โสภ ค่อเมื่อมีลมพายุพัดมาแมงดาเหล่านี้ก็กระจายไปตามสถานที่ต่าง ๆ
สรรพคุณ	แก้ลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ บำรุงธาตุ แก้จุกเสียด
วิธีใช้	เอาเปลือก ต้นทำเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์ ม.๑๑ น้ำตกนกกร้า

ธรณีสาร

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าดอกห้อย, มะขามจี๊แมว ทัวไปเรียก ธรณีสาร ภาคใต้พัทลุงเรียก ขามจี๊แมว
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นตรงใบเล็กกลมคล้ายใบมะขม แต่เล็กกว่า ลำต้นมีขนาดเท่าหัวแม่มือ ใบโคขนาดเท่ากับใบแค แตกออกจากปลายต้น ก้านมีสีแดงเล็กน้อย มีลูกและดอกเล็ก ๆ สีแดง มีกลีบ ๖ กลีบ ห้อยเรียงกันตามใต้ท้องใบ เรียงคู่กันไปเป็นแถวตลอดจนถึงปลายใบ
ประโยชน์	นำมาประกอบทำน้ำมันดี
สรรพคุณ	ยาแก้ไข้ แก้ร้อน ขับปัสสาวะ
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ค.คลองเจลิม

นนทรี

ชื่อท้องถิ่น	คำเลง ทัวไปเรียก นนทรี
ลักษณะ	ไม้ในสกุลนี้มีอยู่สองชนิดด้วยกัน ชนิดนี้เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเล็กคล้ายฝางพุ่มแขนกว้าง กิ่งก้านเป็นสาขา มีขนสีน้ำตาลดอกเหลืองสดสะดุดตาดี กลิ่นหอม ใหญ่ยาว ๓๐ ซม. ชนิดนี้ขนสีน้ำตาลหนาที่ปลายช่อดอกไม่แตกแขนง และยาวเพียง ๑๕-๒๐ ซม. ดอกเขื่องมีเกิดตามริมทะเลและป่าดอน ๆ ที่ชุ่มชื้นทั่วไปในที่ต่าง ๆ
ประโยชน์	ใช้ทำบ้านเรือน , เครื่องใช้
สรรพคุณ	แก้ท้องร่วง , สมานแผล
วิธีใช้	ใช้เปลือกสด หรือแห้งต้มน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ค.คลองเจลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

นมควาย

ชื่อท้องถิ่น	นมควาย ทัวไปเรียก นมควาย
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น เถาขนาดกลาง ออกดอกเป็นดอกเดี่ยวติดผลคล้ายนมแมวเป็นพวงหลายลูกในพวงเดียวกัน
ประโยชน์	เป็นยาสมุนไพร
สรรพคุณ	แก้กระษัย แก้ลม
วิธีใช้	เอาเถานมควายต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	เมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณควนน้ำซับ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

น้อยหน้า

ชื่อท้องถิ่น	น้อยหน้า ภาคกลางเรียก น้อยหน้า ทางพายัพเรียก น้อยมะแน ทางอีสานเรียก หมักเขียบ ทางภาคใต้เรียก น้อยแน
ลักษณะ	น้อยหน้า เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม ใบเล็กและยาว ปลายใบแหลมและหนา ดันสูงประมาณ ๘-๑๐ ฟุต ดอกมีกลีบแข็งลักษณะเป็นสามกลีบคล้ายดอกน้อยโหน่งหรือดอกทุเรียนหรือบุหงา มีผลกลมโตประมาณเท่าผลส้มซ่า มีตาโปนโตทั้งผล ผลสุกมีรสหวานรับประทานเป็นอาหารได้ดี
ประโยชน์	เนื้อในลูกรับประทานได้ ทำยา
สรรพคุณ	ตำยาฆ่าพยาธิ กลากเกลื้อน และฆ่าเหา
วิธีใช้	ใบโขลกป่น ฟอกแก้ฟกบวม หมักสักระยะเพื่อฆ่าเหา
ขยายพันธุ์	เมล็ด กิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

นูดพระ

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นขึ้นตรง ใบแตกเป็น 3 แฉก คล้ายใบถั่วฝักยาว แต่ใบนูดพระบางกว่ากรอบ กว่า มีผลที่ส่วนยอด ลูกเป็นพวงติดกับลำต้นส่วนยอด ผลคล้ายเมล็ดถั่ว แต่เมื่อแตกออกคล้ายเมล็ดถั่วเขียว รวมประมาณ 5-6 เม็ดต่อฝัก
สรรพคุณ	แก้คัน บำรุงผิว
วิธีใช้	เอาใบมาคั้นอาบ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปในตำบลคลองเฉลิม

นุ่น

ชื่อท้องถิ่น	นุ่น ภาคพายัพเรียก ดันจิว ภาคอีสานเรียก ดันจิว ภาคทักษิณเรียก ดันนุ่น ภาคกลางเรียก นุ่น
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่
ประโยชน์	เป็นยา
สรรพคุณ	แก้ฝี แก้ไข้ แก่ร้อนใน ระบายท้อง ขับปัสสาวะ
วิธีใช้	แก้ฝี เอาขอดนุ่นตำโปะ หัวฝีจะแตกเร็ว เปลือก คั้นแก้ไข้ แก่ร้อนใน ขับปัสสาวะ เอาเปลือกคั้นเอาน้ำดื่ม

ขยายพันธุ์ เมล็ด
แหล่งที่พบ ทั่วไป

น้านมราชสีห์

ลักษณะ เป็นไม้จำพวกหญ้าขนาดเล็ก มีลำต้นสีชมพูอ่อน ๆ มีดอกและลูกออกส่วนยอดของลำต้น
ลูกเป็นกระจุกอัดแน่น เมื่อหักลำต้นดูจะเห็นยางสีขาวเหมือนน้านม
สรรพคุณ เอาชากาแก่ปวดฟัน ดับทั้ง 5 บำรุงน้านม
ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ ทั่วไปในพื้นที่ตำบลคลองเฉลิม

น้านอง

ชื่อท้องถิ่น น้านอง ทั่วไปเรียก ต้นน้านอง
ลักษณะ เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลาง ออกใบกลมวงรี ยาว ๑ นิ้ว ลำต้นสูงประมาณ ๓-๔ เมตร คิด
ผลเป็นพวงคล้ายลูกนมแมว ลูกสีขาวขุ่น ขนาดของลูกเท่ามะแว้งเครือ แต่ไม่กลมเหมือนลูก
มะแว้ง ลูกน้านองเป็นรูปไข่
สรรพคุณ แก้ไข้ แก้พิษสัตว์กัดต่อย แก้พิษขาเบื้อ แก้พิษเมายา
วิธีใช้ เอารากน้านองต้มน้ำกิน แก้ไข้ แก้พิษสัตว์กัดต่อย เอารากน้านองตากแห้ง บดผสมสมยาแก้พิษ
ยาเบื้อ รับประทานแก้พิษเมายา
ขยายพันธุ์ ด้วยลูก
แหล่งที่พบ บ้านเลขที่ ๕๐ ม.๑

น้ำผึ้ง

ชื่อท้องถิ่น น้ำผึ้ง ทั่วไปเรียก น้ำผึ้ง น้ำผึ้งรวง
ลักษณะ ได้จากรวงผึ้ง ซึ่งคือน้ำหวานของเกสรดอกไม้และนำมาเก็บไว้ที่รวงเพื่อเลี้ยงลูกอ่อนของ
มันตามกิ่งไม้และที่สูง ๆ ในรวงหุ้มไปด้วยน้ำหวาน ชื่นและเหนียว กากของรวงเมื่อเอา
น้ำผึ้งออกแล้ว เอามาต้มจะเป็นขี้ผึ้งลอยอยู่บนผิวน้ำเป็นขี้ผึ้งแท้
สรรพคุณ เป็นยาอายุวัฒนะ เป็นน้ำกระสายยาเกือบทุกขนาน ขับระดูสตรี
แหล่งที่พบ ตามป่าเขา และหน้าผาใน ของหมู่เขาพระยากงจีน ม.๑๔ ม.๖

บอนดำ

ชื่อท้องถิ่น บอนดำ
ลักษณะ เป็นพืชล้มลุกไม่มีลำต้น ก้านใบแทงขึ้นจากหัว ก้านใบสีดำ ใบสีเขียว เหมือนบอนทุกอย่าง
ผิวก้นที่ก้านใบสีดำ

สรรพคุณ	แก้หิด แก้พิษตาเด็ก
วิธีใช้	ใช้บอนดัมเอาน้ำอาบให้เด็กที่เป็นหิดเรื้อรัง และเป็นตา
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	ริมถนนสายจาก ม.๑ ม.๓ ต.คลองเฉลิม

บอนส้ม

ลักษณะ	เป็นพืชลงหัวเหมือนบอน จะมีสองสี คือ สีม่วงและสีเขียว ชนิดสีม่วงจะมกลิ่นหอมกว่า มีก้านขึ้นมาจากหัวหรือลำต้น ขึ้นเหมือนกับนางกวักหรือหน้าวัว กาบใบกลมสีม่วง ออกดอกขึ้นจากหัวติดกับก้านติดผลกลมยาวคล้ายกับกล้วยไข่ แต่ไม่เป็นหัวเหมือนกล้วย จะมีผลเดี่ยว
สรรพคุณ	แก้พิษงู
วิธีใช้	เอาทั้ง 5 มาสับโปะแช่บนบริเวณที่ถูกกัด
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	พบที่ควนน้ำซับ หมู่ที่ 4

บอระเพ็ด

ชื่อท้องถิ่น	เจ็ดหมูน หัวไปในประเทศไทยเรียก บอระเพ็ด ภาคเหนือเรียก เครือเขาค้อ จุจิง อีสานเรียก เจ็ดมูลหนาม ภาคใต้เรียก เจ็ดมูลย่าน
ลักษณะ	บอระเพ็ด เป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันต้นไม้ใหญ่ อย่างงาม ๆ เถาโตเท่านิ้วชี้หรือนิ้วกลางคน ผู้ใหญ่เถาเป็นปุ่มขรุขระตลอดเถา ใบกลมโตประมาณ ๓ นิ้วฟุต ปลายใบแหลมคล้ายกับใบชิงช้าชาลีหรือกระทู้หมาบ้า เถายาว เป็นง่าย แม้แต่เอาเถาที่ตัดแล้วไปแขวนไว้ตามคอกไม้ ก็ยังเกิดรากเป็นเส้นเล็ก ๆ ที่รากห้อยลงมาหาพื้นดินเจริญงอกงามขึ้นได้ ดอกสีเหลืองเล็ก ๆ เป็นช่อดอกตามเถาน่าดู มีปลูกคั่นตามบ้านหมอบโราณทั่ว ๆ ไป
สรรพคุณ	ทำเป็นยาแก้ไข้ ขับเหงื่อ ทำให้เลือดลมเย็น ลดความร้อนในร่างกาย
วิธีใช้	ใช้เถา
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

บานไม่รู้โรยแดง

ชื่อท้องถิ่น	กุนหีบดอกแดง ภาคพายัพเรียก ดอกตะล่อนแดง อีสานเรียก ดันดอกสามปีบ่อเหี่ยว ภาคใต้เรียก ดอกกุนหีบแดง
--------------	--

ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก ลำต้นสูงประมาณ ๑ ฟุต ออกดอกสีม่วงอมแดง กลีบดอกติดกันไม่ โรย
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อนเย็น แก้ไข้เชิงซึม แก้เลือดหัวใจ ทำให้เพ้อคลั่ง
วิธีใช้	เอาดอกบานไม่รู้โรยแดงต้มน้ำอาบประทุษ
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

บานเย็น

ชื่อท้องถิ่น	บานเย็น ทั่วไปเรียก บานเย็น
ลักษณะ	บานเย็นเป็น ไม้ดอก ต้นเล็ก ๆ ใบเล็กปลายใบแหลม ต้นสูงประมาณ ๑ ฟุตเศษ มีชนิดดอก เหลือง ดอกแดง ดอกขาว ดอกกล้ายดอกคำโพงแต่เล็กมาก เป็น ไม้ล้มลุกทั้ง วัชพืช ๑ ปี จะ ลงหัวโตได้ดินกล้ายมันแกว หัวรับประทานจะทำให้หน้าชา อยู่ยงคงกะพัน เมียนดีไม้แตก กลับทำให้รู้สึกคัน
สรรพคุณ	แก้ตัวร้อน ขับน้ำ ขับปัสสาวะ บำรุงกำลัง แก้ไข้
วิธีใช้	เอาหัวบานเย็นต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	ทั่วไปบริเวณบ้าน

ใบตาล

ชื่อท้องถิ่น	ใบโหนด ทั่วไปเรียกใบตาลตะโหนด ภาคทักษิณ เรียก ใบโหนด
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สกุลปาล์ม ใบรูปเหมือนใบพัด ขนาดใหญ่มาก
สรรพคุณ	แก้ปวดฟัน เป็นรามาเนด
วิธีใช้	เอาใบตาลผสมเกลือเค็มจัด ต้มเอาน้ำบ้วนปาก
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ปรง

ชื่อท้องถิ่น	ปรง ในประเทศไทยทั่วไปเรียก ปรง ปรงป่า ทางพายัพเรียก มะพร้าวเต่า ภาคใต้ พัทลุงเรียก มะพร้าวเขา
ลักษณะ	ปรงเป็น ไม้พุ่มลงหัวก้านใบแข็ง และยาวประมาณ ๓-๔ ฟุต ให้ใบเป็นคู่ ๆ ใบโต ๑-๒ นิ้ว พุด ยาวประมาณ ๑ ฟุต ปลายใบมน ๆ และแดง เป็น ไม้เถาตามที่มีลุ่มริมแม่น้ำลำคลองทั่ว ๆ

	ไป ยอดใบอ่อนมักมีตัวสัตว์เล็ก ๆ ชนิดหนึ่งมาเกาะตามท้องใบ ทำให้เป็นสีน้ำตาลและใบหนาขึ้น ชาวบ้านเรียกใบนี้ว่า ปรงไข่
ประโยชน์	ใช้เป็นไม้ประดับ ใบใช้ทำพวงหรีด
สรรพคุณ	ทำยาบำรุงร่างกาย แก้เสมหะ บำรุงธาตุ แก้ลม รักษาแผลเรื้อรัง
วิธีใช้	ใช้ดอกและหัว
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	บนภูเขา ม.๓ ต.คลองเฉลิม

ปลาไหลเผือก

ชื่อท้องถิ่น	ต้นไหลเผือก ภาคเหนือเรียก แฮ่พ้มซั่ม – ตุงสอ ตราด เรียก คะนาง ชะนาง อีสานเรียก หยิกคอง เอียน ค่อน ภาคใต้ จ.ปัตตานี เรียก ตรังมาดาส สุราษฎร์ธานี เรียก กรุงมาดาส พัทลุงเรียก ไหลเผือก
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ออกใบรูปขนนก ก้านใบยาว ๑-๒ ฟุต แฉกใบย่อย ออกดอกเป็นพวงดกมาก ลูกสุกเป็นสีม่วงอมดำ มีส่วนคล้ายลูกกำขำ แต่โตกว่าเล็กน้อย ลำต้นสูง ๒-๔ เมตรตรงรากถี่มาก เป็นรากแก้วขนาดใหญ่ ไม่ค่อยมีรากฝอย
สรรพคุณ	แก้ไข้มาลาเรีย กระทุ้งพิษไข้ แก้ไข้ร้อน ไข้เย็น แก้พิษยาเบื่อ
วิธีใช้	เอาทุกส่วนของไหลเผือก ต้มเอาน้ำดื่ม แก้ยาเบื่อ เถาใบไหลเผือก โขลกผสมกับน้ำกระทิกิน แก้พิษยาเบื่อ เมายา
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทั่วไป แต่ลดน้อยลงมาก

ปุดนา

ชื่อท้องถิ่น	ปุดนา ทั่วไปเรียก ปุดนา
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกสกุลข่า มีลำต้นโตกว่าข่ามาก ออกดอกตรงกลางยอดเหมือนข่า ติดผลขนาดเท่าหัวแม่มือ ผลกลมเป็นช่อ ลูกสุกสีแดง
สรรพคุณ	แก้ลม บำรุงเลือด
วิธีใช้	เอาเหง้าต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	ริมคลองหลักสาม ตอนบนของฝายกั้นน้ำ ม.๓

ปู่เจ้าคากลอง

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้น ตามลำต้นมีหนามโคยรอบ ลำต้นมีสีน้ำตาลอมแดงใบคล้ายใบมะขม ออกดอกเป็นช่อระหว่างใบและก้านลูก คล้ายลูกปัด สีขาวนวล นกชอบกิน
--------	---

สรรพคุณ	เป็นยาแก้ไข้ร้อน และ ใช้พิน ส่วนที่ใช้คือลำต้น ตลอดถึงราก
วิธีใช้	นำต้นคัมหรือบดเอาน้ำคั้น
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด หรือกิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไปในที่ลุ่ม

ป๊อบ

ชื่อท้องถิ่น	ต้นป๊อบ ภาคกลางเรียก ต้นป๊อบ ภาคใต้เรียก ต้นป๊อบ ทางอีสานเรียก ต้นป๊อบ ภาคพายัพเรียก ต้นกาสะลอง
ลักษณะ	ป๊อบเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อมถึงขนาดกลาง ใบเล็ก ริมใบเป็นจักช่อแผ่แบนคล้ายใบเลี่ยน มีดอกสีขาวยาวประมาณ ๒ นิ้วฟูดู ก้านดอกเล็ก ปลายใบกลมโตกว่าใบเลี่ยน ดอกบานเป็นปากแตร ลักษณะคล้ายดอกของต้นท้ายายหม่อม เปลือกต้นมีตะกระหนา แตกเป็นร่อง ๆ มีฝักเล็กแบน ยาวประมาณ ๖-๘ นิ้วฟูดู ดอกมีกลิ่นหอม เมื่อตากแห้งแล้วใช้ปรุงกับยาจุนมวนเป็นบุหรี่ไทยสูบ ทำให้มีกลิ่นหอมชวนสูบ เป็นไม้ที่ปลูกกัน และขึ้นเองตามป่าราบที่ขึ้น
สรรพคุณ	บำรุงปอด แก้วณ โรค แก้วหอบ
ประโยชน์	ทำยาสูบ ทำบุหรี่ ทำอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ
ขยายพันธุ์	กิ่งปักชำ
วิธีใช้	ใช้ราก
แหล่งที่พบ	หุบเขานาใน ม.๖

เปราะแดง

ชื่อท้องถิ่น	เปราะแดง ทั่วไปเรียก เปราะแดง
ลักษณะ	ไม้เลื้อยหัว เหมือนเปราะแดง แต่ใบออกสีแดงอมดำ ออกดอกสีม่วง หัวเปราะจะกลมกว่าเปราะหัว
สรรพคุณ	แก้ลม แก้แน่นหน้าอก แก้ท้องขึ้น
วิธีใช้	เอาหัวเปราะแดงผ่านตากแห้งบดละเอียดละลายน้ำร้อนดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เปล้าใหญ่

ชื่อท้องถิ่น	เปล้า ทัวไปเรียก เปล้าใหญ่ ทางพายัพเรียก เปล้าหลวง
ลักษณะ	เปล้าใหญ่เป็นต้นไม้ตระกูลและชนิดเดียวกันกับเปล้าน้อย เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบใหญ่กว่าเปล้าน้อย มีขึ้นปะปนกันกับเปล้าน้อย
สรรพคุณ	แก้ท้องเสีย ขับพยาธิ
วิธีใช้	ใช้เปลือก ใบและดอก
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ บริเวณทุ่งนา ม.๓

เปล้าเหลี่ยม

ชื่อท้องถิ่น	เปล้าเหลี่ยม ทัวไปเรียก เปล้าน้อย ภาคใต้เรียก เปล้าเหลี่ยม
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบยาวประมาณ ๕-๑๐ ซม. กว้าง ๓-๔ ซม. เมื่อยังอ่อนเป็นสีเขียว จับดูจะเป็นเหลี่ยม เมื่อแก่ต้นสีน้ำตาลอากวาว เหลี่ยมก็จะหายไป ไม่มีร่องกลางขาว อมเขียว มองเห็นจะเป็นเงา ใบหนาคล้ายใบมังคุดแต่เล็กกว่า
สรรพคุณ	แก้ลม บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต แก้โรคกระเพาะ
วิธีใช้	ใช้ทุกส่วน
ขยายพันธุ์	ลำยูลูก
แหล่งที่พบ	๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ผักตลาดหัวแหวน

ชื่อท้องถิ่น	ผักตลาดหัวแหวน ทัวไปเรียก ผักตลาดหัวแหวน
ลักษณะ	ผักตลาดหัวแหวน เป็นต้นไม้เล็ก ๆ ใบโต ริมใบเป็นจักลักษณะคล้ายใบพืชมเสน แต่ข้อมกว่า เล็กน้อย ใบค่อนข้างหนา ลำต้นอวบอ้วนเล็กน้อย ต้นสูงประมาณ ๑ ฟุต มีดอกออกตามปลายกิ่งก้านดอกยาว ดอกสีเหลืองนวล ๆ คล้ายตุ้มหูหรือหัวแหวนมีขึ้นตามที่มีชุ่มชื้นและ
สรรพคุณ	แก้ตาลขวาง แก้ผอมเหลือง แก้ปวดบวม แก้ปวดฟัน แก้ค่อมทอนซิลอักเสบ
วิธีใช้	เอาทุกส่วนของผักตลาดหัวแหวนตากแดดแห้งบดผงให้ละเอียดละลายน้ำร้อนรับประทาน แก้ตาลขวาง แก้ผอมเหลือง แก้ปวดบวม แก้ค่อมทอนซิลอักเสบ เอาผักตลาดหัวแหวนสด ๆ ขยี้จุกที่รูฟัน หรือที่มีอาการปวดฟัน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทัวไป

ผักเป็ดขาว

ผักเป็ดขาว ทั่วไปเรียกผักเป็ด

เป็นไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน เป็นไม้จำพวกผักหรือคั้นหญ้า สูงไม่เกิน ๘ นิ้ว ใบเล็กคล้ายใบเทียน

คั้น ลำต้นอ่อนเป็นข้อ ๆ ใบสีเขียว ดอกสีขาว

เป็นยาขับพิษโลหิต ฟอกโลหิตประจำเดือน แก้ประจำเดือนขัดข้อง บำรุงโลหิต เป็นยา

ระบายอ่อน ๆ แก่ระดูพิการ แก้ปวดท้องน้อย

ใช้ทั้งใบและราก

ปักชำ

บริเวณทั่วไป

ผักหนาม

ผักหนาม ทั่วไปเรียก ผักหนาม

เป็นไม้ล้มลุกออกดอกคล้ายดอกหน้าวัว ชอบขึ้นตามหนองน้ำ ทางเป็นหนาม ใบแตกเป็น

แฉกหลายแฉก

ยอดผักหนามเป็นอาหาร หัวผักหนามเป็นยา

แก้คัน

เอาหัวผักหนาม โขลกเอาน้ำทาแก้คัน

แยกหน่อ

ทั่วไปของบริเวณคลองหลักสาม

ไผ่ป่า

ไม้ไผ่ป่า ทั่ว ๆ ไปเรียก ไผ่เนา พายัพเรียก ลำมอกน้อย ปราจีนเรียก คมขวาน

เป็นไม้สกุลหญ้าขนาดใหญ่ ลำต้นแข็งเป็นข้อ แหว่งหน่อออกจากกอเป็นกอใหญ่

เป็นไม้ใช้สอย และเป็นยา

แก่นัว ขับปัสสาวะ

เอารากไผ่ป่า มาต้มเอาน้ำดื่ม

แยกกอ

บริเวณทั่วไป บริเวณควน

ฝานเสนาห่า

ชื่อท้องถิ่น	ในเสนาห่า ทั่วไปเรียก ฝานเสนาห่า
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสูงประมาณ ๕-๘ เมตร แตกกิ่งก้านสาขา ออกใบหนาทึบ คล้ายใบเชียด หรืออบเชยไทย
สรรพคุณ	แก้ลม ขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ แก้จุกเสียดแน่น แก้ท้องร่วง
วิธีใช้	เอารากตากแห้ง หรือรากสด ต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ควนไถ้ควาย ม.๕ (หายาก เหลือน้อย)

ฝางเสน

ชื่อท้องถิ่น	ฝาง ทั่วไปเรียกฝางเสน ภาคใต้เรียก แก่นฝาง
ลักษณะ	ฝางเสนเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เช่น ต้นพุทรา ตามต้นมีกิ่งก้านมีหนาม ใบเล็ก ๆ ลักษณะ คล้ายใบหางนกยูงไทย ดอกออกเป็นช่อใหญ่สีแสดเข้ม ดอกใหญ่ราว ๑๕-๒๐ ซม. มีฝัก แข็ง เป็นสีน้ำตาลแก่เป็นจุด ๆ ในเปลือกฝัก ฝักมีลักษณะคล้ายถั่วแปบ แต่โตกว่าเล็กน้อย ฝางเสนแก่นสีแสดเข้ม
ประโยชน์	ทำเครื่องเรือน ทำอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ ทำสีย้อมผ้า
สรรพคุณ	แก้ท้องร่วง แก้ก้อนใน แก้โลหิตออกทางทวาร
วิธีใช้	ใช้เนื้อไม้
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณริมถนน ม.๓ ค.คลองเฉลิม

ฝรังแดง

ชื่อท้องถิ่น	ข้าหมูแดง ทั่วไปเรียกฝรังแดง ภาคทักษิณ เรียก ข้าหมูแดง
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเหมือนใบฝรั่งทั่วไปแต่มีสีม่วงเข้ม ออกดอกเป็นสีม่วงอมขาว ลูกเป็นสีม่วงอมแดง หรือสีม่วงเข้ม
ประโยชน์	ผลรับประทานเป็นผลไม้
สรรพคุณ	แก้ท้องร่วง ปิฉธาตุ สมานแผล แก้เบาหวาน
วิธีใช้	เอาขอรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

แฝก

ชื่อท้องถิ่น แฝก หัวไปเรียกแฝก หรือ หญ้าแฝก

ลักษณะ แฝกเป็นไม้กอจำพวกหญ้าคา หรือหญ้าแฝก หรือตะไคร้ เป็นต้น ใบคล้ายใบหญ้าคา แต่ยาวกว่าใบหญ้ามามาก ใบคมและเรียวเส้นกลางใบมีสีขาวตลอดใบ รากคล้ายรากหญ้ามักมีกลิ่นหอม ชอบขึ้นตามที่ลุ่มทั่ว ๆ ไป และปลูกกันไว้ตามชาวบ้านและสวนก็มีบ้าง เพื่อใช้เป็นยาเล็กน้อย

สรรพคุณ บำรุงหัวใจ บำรุงประสาท แก้ไข้ร้อน แก้ริดสีดวง แก้ลมในท้อง แก้ร้อนใน

วิธีใช้ เอาแฝกทั้งห้า ตากแห้งบดผง ชงน้ำร้อนดื่ม หรือดื่มน้ำ

ขยายพันธุ์ แยกกอ

แหล่งที่พบ บริเวณทุ่งนาพรุ โด๊ะเคม ม.๓ และ ม.๑๔ ค.คลองเฉลิม

แฝกหอม

ชื่อท้องถิ่น แฝก หัวไปเรียก แฝกหอม หญ้าแฝกหอม

ลักษณะ เป็นไม้กอล้มลุกเนื้ออ่อน จำพวกหญ้าคา ใบเล็กยาวปลายแหลม ใบข้างคม เส้นแกนกลางใบมีสีขาวตลอดใบ รากคล้ายรากหญ้ามักมีกลิ่นหอม

สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ แก้ปวดท้องจุกเสียด แก้ท้องอืด ขับปัสสาวะ

วิธีใช้ ใช้ราก

ขยายพันธุ์ แยกกอ

แหล่งที่พบ บริเวณทุ่งนา ม.๓ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ผักข้าว

ลักษณะ เป็นไม้เถาเลื้อยหัวคล้ายกับมันเทศ เถาสีเขียว ชอบเลื้อยพันกับไม้อื่น หัวจะเป็นหัวเดี่ยวกลมคล้ายขุ่น ขาวบ้างสีนํ้าขุ่น ใบแตกแฉก 3-5 แฉก ดอกบานเป็นพวงรวมกันหลายดอก ติดผลเป็นพวงเหมือนลำไยแต่มีขนาดเล็กกว่ามาก

สรรพคุณ แก้ไข้เรื้อรัง

วิธีใช้ เอาหัวสดหรือแห้งต้มน้ำดื่ม

แหล่งที่พบ บริเวณริมคลองหมู่ที่ 7

พญาอ

ชื่อท้องถิ่น	สเลดพังพอน พญาปล้องคำ เขียงใหม่เรียก ผักมันไก่ ผักกลินเขียด ภาคกลางเรียก สเลดพังพอน พญาปล้องทอง กระเหรี่ยงเรียก ลัมมังกโพะโซ่จาง
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มแกมเลื้อย เถาและใบมีสีเขียว ใบหยาบในยาวเรียวปลายแหลมออกตรงข้ามกัน เป็นคู่คอกออกเป็นช่ออยู่ที่ปลายกิ่งแต่ละช่อมี ๓-๖ ดอก กลีบดอกเป็นหลอดปลายแหลม สีแดงอมส้ม
สรรพคุณ	รสจืด
วิธีใช้	รักษาอาการอักเสบเฉพาะที่ (ปวด บวม แดง ร้อน แต่ไม่มีไข้) จากเมล็ดที่มีพิษกัดต่อย เช่น ตะขาบ คอ แมลงป่องแค้น โดยเอาใบสด ๑๐-๑๕ ใบ ตำให้ละเอียดใส่ในครกคั่วยา ตำให้ละเอียด เติมห่อผ้าขาวพองชุบน้ำใช้น้ำและกากทาบริเวณที่บวม หรือถูทาบริเวณที่แมลงกัดต่อย
ขยายพันธุ์	ด้วยเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปในบริเวณ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

พญาเย็น

ชื่อท้องถิ่น	คันเหยื่อโคร้า ทั่วไปเรียก พญาเย็น พัทลุงเรียก เหยื่อโคร้าเลียงผา สตูลเรียก เขากวางอ่อน
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางเนื้ออ่อน ลักษณะคล้ายชวนชม แต่ต้นพญาเย็นเนื้ออ่อนเปราะน้ำหักง่าย ออกดอกเป็นช่อ ก้านดอกยาว มีดอกบานเป็นสีเหลือง และสีม่วง
สรรพคุณ	แก้ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
วิธีใช้	เอาเนื้อในของลำต้นพญาเย็นตำพอกที่แผล
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บนยอดเขาสูงสุด และชอกหินตามหน้าผาของหมู่เขาพระยากังจีน และตามบ้านก็มีบ้าง ม.

14

พญาสัตบรรณ

ชื่อท้องถิ่น	ดินเป็ด ภาคกลาง เรียก พญาสัตบรรณ ภาคทักษิณ เรียก ดินเป็ด
ลักษณะ	ดินเป็ดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ต้นสูงแตกกิ่งก้านสาขาเป็นไม้ร่มได้ดีมาก ใบลักษณะคล้ายใบหว่า ใบมวกหรือใบเถาเ็นอ่อน ใบหนาแข็งเส้นใบถี่มาก หักออกมียางทั้งใบและกิ่งก้านใบออกเป็นกระจุก ๆ ละ ๑ ใบ โดยมาก และเป็นชั้น ๆ ห่างกันเป็นชั้น ๆ คล้ายฉัตรนาค ดอกออกเป็นช่อเล็ก ๆ สีเหลืองนาค มีฝักยาวคล้ายฝักโมกกลมยาวประมาณ ๑ ฟุต พอกแก่ฝักแตกออกเมล็ดใบปลิวอ่อน คล้ายนุ่นจืดหรือนุ่นลูกกรก ขยายพันธุ์ได้ไถลมาก

เปลือกคันอ่อน ๆ สีเขียวปนวล ถ้าคันแก้สิดำขรุขระและหนามาก ไม้นี้มีขึ้นตามพื้นที่ราบทั่ว ๆ ไป เป็นไม้ที่เกิได้ง่าย

สรรพคุณ	แก้ไข้เพื่อดี สมานลำไส้ แก้หวัด ขับเลือดให้ตก
วิธีใช้	เอาเปลือก ลำต้น และกระพี้ต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทั่วไป

พระขันเบ็ด

ชื่อท้องถิ่น	ขันเบ็ด ทั่วไปเรียก พระขันเบ็ด
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกสกุลหญ้า ต้นเป็นกอ คล้ายคมบางแต่เล็กกว่า ลำต้นสูง ๔-๖ นิ้ว ต้นเล็กกว่าคม บาง แต่ขันเบ็ดไม่มีคม
สรรพคุณ	บำรุงกำลัง บำรุงเส้นเอ็น บำรุงเลือด บำรุงก้านด แก่เข็ดเมื่อย แก่เข็ดหลัง ปวดเมื่อย
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณ ควนขมิ้น ม.๗, ควนไ้อควาย ม.๘

พามมี

ลักษณะ	เป็นไม้เถาขนาดกลาง ชอบพาดพันต้นไม้อื่น ใบคล้ายใบมะขมแต่เล็กกว่า เถาสีน้ำตาลเข้ม มีกิ่งก้านแตกออกมาก ลงหัวคล้ายกับมันสำปะหลัง แต่รากพามมีเล็กกว่า และส่วนในของ รากจะเป็นแป้ง
สรรพคุณ	แก้ท้องผูก แก้ไช้
วิธีใช้	แก้ท้องผูกเอาส่วนยอดมาคั้นดื่ม แก้ไช้ รากตากแห้งใช้สูบ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ควนน้ำจับ หมู่ที่ 3

พิกุล

ชื่อท้องถิ่น	พิกุล ทั่วไปเรียก พิกุล ภาคทักษิณเรียก กุลดอกหอม
ลักษณะ	พิกุลเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบหนาแข็งคล้ายใบมะม่วงแต่เล็กกว่า ดอกออกเป็นช่อสีขาว เมื่อบานริมดอกเป็นจัก ๆ คล้ายเหรียญตรา โดยประมาณเท่านี้วก็ทย มีกลิ่นหอมเย็นมัน ๆ น่า คม ผลสุกคล้ายผลละมุดไทย แต่เล็กเท่านี้วมือเท่านั้น รับประทานมีรสฝาด ๆ หวาน ๆ ไม้นี้ ปลุกกันทั่วไป
สรรพคุณ	แก้ไข้ รักษาบาดแผล บำรุงครรภ์ บำรุงประสาท บำรุงหัวใจ นำเชื้อโรค บำรุงเลือดสตรี แก้กม แก้เสมหะ
วิธีใช้	ใบ เอาใบตากคั้นเอาน้ำทาแก้คัน คั้นเอาน้ำดื่มแก้กามโรค

เปลือกต้น คัมน์น้ำคัม รักษามคลุก บำรุงโลหิต
 ดอก แตกแห้งบดผงผสมน้ำผึ้งแก้ลมบำรุงโลหิต
 ราก คัมน์เอาน้ำคัม บำรุงโลหิต แก้เสมหะ

ขยายพันธุ์

ด้วยผล

แหล่งที่พบ

หน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ม.๓ ต.คลองเจлим

พื้งกาสา

ลักษณะ

เป็นไม้พุ่มเล็กขนาดกลาง สูงประมาณ 2 เมตร ใบรูปไข่ ออกดอกเป็นพวง อยู่ได้กิ่งติด
 ผลมากคล้ายเข็มป่า

สรรพคุณ

แก้คัน แก้พิษงู

วิธีใช้

คัมทั้ง 5 เอาน้ำคัม

ขยายพันธุ์

ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ

บริเวณสวนขมิ้น หมู่ที่ 7

พลู

ชื่อท้องถิ่น

พลู ทั่วไปเรียก พลู ภาคกลางเรียกพลูจิบ มาเลเซียบางส่วนเรียก ซีเกะ

ลักษณะ

เป็น ไม้เถาเกาะติดไม้อื่น ออกใบคล้ายพริกไทย แต่พลูไม่มีลูก

สรรพคุณ

แก้พิษสัตว์กัดต่อย แก้ลมพิษ แก้แผลเรื้อรัง แก้มะเร็ง

วิธีใช้

แก้พิษสัตว์กัดต่อย เอาใบพลูตำเอาน้ำทา

แก้ลมพิษ แก้แผลเรื้อรัง ตำใบพลูพอกแผล

แก้มะเร็ง เอาทุกส่วนของพลู เถาแก่ ใบแก่ รากแก่ ดอกแก่ คัมให้เข้มข้นเอาน้ำคัม

ขยายพันธุ์

ยอดปักชำ

แหล่งที่พบ

บริเวณบ้านทั่วไป

พลับพลึง

ชื่อท้องถิ่น

พลับพลึง ทั่วไปเรียก พลับพลึง

ลักษณะ

พลับพลึง เป็นต้นไม้จำพวกไม้ล้มลุกยืนต้น ลำต้นอวบ โดประมาณ ๕-๖ นิ้วฟุต ต้นขาวอ่อน
 นิม มีกาบแตกออกเป็นใบที่ยอด ต้นเป็นกาบใหญ่ ๆ ราว ๔-๕ นิ้วฟุต และยาวประมาณ ๒-
 ๓ นิ้วฟุต ใบหนาและเขียวสด ดอกออกเป็นช่อ ๆ ใหญ่ กลีบดอกขาวเป็นเส้น ๆ ให้สีแดง

ส่วนชนิดหนึ่ง และให้สีขาวชนิดหนึ่ง เป็นไม้ชอบขึ้นตามลุ่มน้ำที่ต่ำและแฉะทั่ว ๆ ไป กาบ
ทำเป็นภาชนะใส่ดอกไม้รูปเทียนลอยน้ำ เรียกว่า ลอยกระทงเดือน ๑๒ กลางเดือน

สรรพคุณ	แก้บวมพอง ไฟไหม้น้ำร้อนลวก แผลพุพอง
วิธีใช้	เอาใบปลัปลึงลงไฟพออ่อน พันที่บวมพอง แผลไฟไหม้และแผลพุพอง
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกหน่อ และเมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม

ปลัปลึงป่า

ชื่อท้องถิ่น	เบื่องด้วย เบื่องขาม หัวไปเรียก ปลัปลึงป่า ภาคใต้เรียก เบื่องด้วย เบื่องขาม
ลักษณะ	เป็นไม้ลงหัวขนาดกลาง หัวสีขาวคล้ายหัวของต้นหอม ใบสีเขียวเข้ม ใบเหมือนปลัปลึง แต่ขนาดเล็กกว่า
สรรพคุณ	แก้บวมพอง ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
วิธีใช้	เอาใบปลัปลึงป่าลงไฟพันรอบแผล และที่บวมพอง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม.๓ ม.๗ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เพ็ชสังฆาต

ชื่อท้องถิ่น	เพ็ชสังฆาต หัวไปเรียก เพ็ชสังฆาต
ลักษณะ	เพ็ชสังฆาต เป็นไม้เถาเลื้อยไปตามต้นไม้อื่น เถาสีเหลี่ยมคล้ายฝักถั่วพลูสวน มีคั่นกันเป็น ข้อ ๆ คล้ายเอาข้อมาชนกัน ข้อหนึ่ง ๆ ยาว ขนาดฝักถั่วพลูสวน ใบแตกออกตามข้อ ลักษณะ คล้ายใบคำลิ่ง ตัวเมียมีมือจับเป็นเส้นคล้ายเถาคำลิ่ง ดอกออกเป็นช่อแบนแน่นเป็นกระจุก คล้ายดอกเถาคัน สีแดงเรื่อ ๆ เป็นไม้ปลูกง่าย
สรรพคุณ	แก้ริดสีดวงทวารชนิดเฉื่อยไก่อ และกลีบมะไฟ แก้ลมในลำไส้
วิธีใช้	เอาเถาสด ๆ ของเพ็ชสังฆาต ตัดครั้งละ ๑ ข้อ ฝังกด้วยรึบประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเถา
แหล่งที่พบ	บ้านหมอโหยบ หล้าสะ ม.๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ไพล

ชื่อท้องถิ่น	หัวไพล หัวไปเรียก ไพล ภาคใต้เรียก หัวไพล
ลักษณะ	ไพลเป็นไม้ลงหัวจำพวกวานหรือชิง ใบเล็กยาว ปลายใบแหลมคล้ายขิงมาก ลงหัวเป็นเงง โคติดต่อกันเป็นพืด หักออกจะเป็นสีเหลืองอมเขียว กลิ่นหอมร้อน ๆ ต้นสูงประมาณ ๒ ฟุต

เป็นไม้ล้มลุกเจริญงอกงามในฤดูฝน และแห้งตายในฤดูหนาว โดยมากมักปลูกไว้ใช้ในการประกอบยา

ประโยชน์	ใช้เหง้าผสมทำลูกประคบ ทำยาหม่อง
สรรพคุณ	แก้ข้าววม แก้เจ็บเมื่อย แก้ลมพิษ
วิธีใช้	ใช้เหง้าทอดมัน ผสมยาหม่องทาแก้เจ็บเมื่อย ข้าววม ใช้เหง้าตากแห้งผสมเป็นลูกประคบ แก้เจ็บเมื่อย ใช้เหง้าสดตำผสมสุราขาว ทาแก้ลมพิษ
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ไพลเหลือง

ชื่อท้องถิ่น	ไพล ทัวไปเรียก ไพล ไพลเหลือง ทางภาคพายัพเรียก ปูเลย พันเลย เขมรเรียก ปินเลย
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเลื้อยลงหัวเนื้ออ่อน ลงหัวเป็นแงะติดกันเป็นพืด คล้ายพวงจิง ใบเล็กยาว ปลายใบเรียวแหลม คล้ายลูกมะกอก มีคอกเล็ก ๆ แซมออกตามเถา หักเป็นแงะสีเหลืองอมเขียวอ่อน ๆ มีกลิ่นหอมร้อน ๆ ลำต้นสูงประมาณ ๒-๓ ฟุต
ประโยชน์	ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	ทาแก้เคล็ดขัดยอก ฟกบวม ทำเนื้อหนังให้เจริญ รับประทาน ช่วยขับประจำเดือนให้สะดวก ทำยาแก้บิด สมานลำไส้
วิธีใช้	ใช้หัวสด ๆ ตำคั้นเอาน้ำผสมกับเกลือและสุราประมาณ ๑ ช้อนโต๊ะ เอาหัวไพลผสมน้ำมัน เบนซิน หรือน้ำมันก๊าด และการบูร ทาถูแก้เหน็บชา
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม

ไพรควานช้าง

ชื่อท้องถิ่น	ไพรหมอเต่า ทัวไปเรียก ไพรควานช้าง ภาคใต้เรียก ไพรหมอเต่า
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกลงหัว เหง้าใต้ดิน หัวกลมติดกันเป็นแถวยาว ลำต้นขึ้นจากหัว เหง้าลำต้นสีม่วงอมแดง ใบยาวออกสลับ ลำต้นสูง ๓-๔ ฟุต เนื้อในเหง้าสีม่วง ออกดอกจากเหง้าใต้ดินสีม่วงอมแดงคล้ายดอกกระถินป่า
สรรพคุณ	แก้ลม แก้ข้าววม แก้ฟกช้ำดำเขียว แก้ลมติดเส้น แก้เจ็บเมื่อย ขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ จุกเสียดแน่น

วิธีใช้	เอาเหง้าไปร่อนเอาเนื้อ ทอดน้ำมันงา ทาแก้ข้าววม แก้ฟกช้ำดำเขียว แก้ลมคืดเส้น แก้เจ็บเมื่อย หรือคั้นเอาน้ำดื่มขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียดแน่น
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ฟ้าทะลายโจร

ชื่อท้องถิ่น	ฟ้าทะลายโจร นาลาพังพอน กรุงเทพฯ สงขลาเรียก หญ้าก้านู ร้อยเอ็ดเรียก สาสิบตี ยะลาเรียก เมฆทะลาย พัทลุงเรียก ฟ้าทะลาย
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุก สูง ๑-๒ ศอก ลำต้นสี่เหลี่ยม แตกกิ่งเล็กด้านข้างจำนวนมาก ใบสีเขียว ตัวใบเรียวยาว ปลายแหลม ดอกขนาดเล็ก มีขอบกระสีม่วงแดง เมล็ดใบสีน้ำตาลอ่อน
สรรพคุณ	มีรสขม
วิธีใช้	รักษาอาการท้องเสีย และอาการเจ็บคอ ยาต้ม ใช้ฟ้าทะลายโจรสด ๑-๓ กำมือ ต้มกับน้ำนาน ๑๐-๑๕ นาที ดื่มก่อนอาหารวันละ ๓ ครั้ง ชาลูกกลอน นำฟ้าทะลายโจรล้างให้สะอาดผึ่งลมให้แห้ง บดเป็นผงให้ละเอียด ปั่นกับน้ำผึ้งเป็นเม็ดชาลูกกลอน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ไฟสามกอง

ชื่อท้องถิ่น	ไฟสามกอง ทั่วไปเรียก ไฟสามกอง
ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบออกเป็นก้านยาว มีใบย่อยเป็น ๓ ใบ แต่ละก้านใบกว้างประมาณ ๑-๒ นิ้ว ยาว ๓-๕ นิ้ว สูง ๒-๓ เมตร
สรรพคุณ	เป็นผัก เป็นยา
วิธีใช้	ก่อนเข้าป่า นำยอดไปทำผักจิ้มน้ำพริกหรือกิน ป้องกันการติดเชื้อไข้ป่าจากที่นั่นได้
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เป่าคีน

ชื่อท้องถิ่น	น้ำค้างกลางเที่ยง ทั่วไปเรียก น้ำค้างกลางเที่ยง หรือน้ำค้างกลางหาว เป่าคีน
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดเล็กเนื้ออ่อน ใบหนาเปาะ ดอกออกน้ำตรงกลางยอด ผลเล็กเหมือนน้ำค้างหยด ที่ผลจะมีน้ำอยู่ตลอดเวลา

ราก มีขนาดเท่านิ้วมือ คล้ายหัวมัน ยาวประมาณ ๒-๓ นิ้ว
 สรรพคุณ รักษามดลูก ปีกมดลูกอ่อนตัว มดลูกอักเสบ ขับน้ำคาวปลา
 วิธีใช้ เอาเถาคั้นทั้ง ๕ ราก ใบ ต้น ดอก ผล ต้มน้ำดื่ม
 ขยายพันธุ์ ลำต้นปักชำ
 แหล่งที่พบ ทั่วไปบริเวณ กวนของตำบลคลองเฉลิม

มะกล่ำต้น

ชื่อท้องถิ่น ไพ่ ทั่วไปเรียก มะกล่ำต้น ภาคใต้เรียก ต้นไพ
 ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบเล็ก ดอก เมล็ดสีแดง มีสันที่กลางเมล็ด โคนขนาด
 เม็ดข้าวโพด เนื้อไม้สีน้ำตาลแกมแดง รวีสีอ่อนกว่าสีพื้น เนื้อไม้ค่อนข้างละเอียดทนทาน
 ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ทำอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ ใช้ทำสีย้อมผ้า
 สรรพคุณ ประุงเป็นยาแก้ปวดหัว แก้ลมเข้าข้อ ทำยาสมานและบำรุงกำลัง
 วิธีใช้ ใบ นำมาต้มน้ำรับประทาน
 เมล็ด ผสมกับน้ำผึ้งรวรับประทานแก้จุกเสียด แก้หนองใน
 เมล็ด นำมาบดพอกใช้ดับพิษ
 เนื้อไม้ เอามาฝนปิดขมับ แก้ปวดศีรษะ
 ขยายพันธุ์ เมล็ด
 แหล่งที่พบ เขาพระยาগঙ্গา ม.๑๔

มะกอกป่า

ชื่อท้องถิ่น มะกอกป่า ทั่วไปเรียกมะกอกป่า พัทลุงเรียก ต้นกอก
 ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ออกดอกตรงกลางยอดติดผลดกมีลูกมาก คล้ายลูก
 ตะมุค
 สรรพคุณ ดับพิษ แก้ร้อนในอย่างแรง แก้ลงท้อง ปวดมวน แก้สะอึก
 วิธีใช้ ใบรสฝาด คั้นเอาน้ำหยอดหูแก้ฝีในหู แก้ปวดหู รุหุอักเสบ
 ผล แกะเปลือกออกตามไรฟัน เนื้อของผลรับประทานได้
 ผล เปลือก ใบ คั้นเอาน้ำรับประทานชุ่มคอ แก้บิด แก้ธาตุพิการ แก่น้ำดีไม่ปกติ
 ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
 แหล่งที่พบ บริเวณชลประทานคลองหลักสาม ม.๓

มะเดื่อชุมพร

ชื่อท้องถิ่น เเคื่อน้ำ ภาคกลางเรียก มะเดื่อชุมพร ภาคพายัพเรียก มะเดื่อเกลี้ยง อีสานเรียก หมากเเคื่อ
 เกลี้ยง ภาคใต้เรียก เเคื่อชุมพร พัทลุงเรียก ไอ้เเคื่อ

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดอ่อนมีขนละเอียดปกคลุมทั่ว เมื่อแก่มีก้านเรียบ ใบเดี่ยวติดกับลำต้นแบบสลับ มีหูใบรูปรียาวปลายแหลมขนาด ๑๒ มม. ก้านใบยาว ๒-๕ ซม. ใบรูปร่างคล้ายรูปไข่รีหรือมีขอบใบเกือบขนาน ปลายใบเรียวแหลมโคนใบมน ขนาดใบกว้าง ๓-๖ ซม. ยาว ๖-๑๕ ซม. ดอกมีทั้งดอกตัวผู้และดอกตัวเมียที่มีขนาดเล็กอยู่รวมกันภายในฐานรองดอกที่ห่อหุ้มลักษณะคล้ายผลกลมใหญ่ขนาด ๒-๔ ซม. สีของฐาน ของดอกมีสีเขียว เมื่อแก่มีสีแดง และมีขนปกคลุมทั่ว ดอกดังกล่าวนี้มักออกจากกิ่งอยู่เป็นเดี่ยวหรือเป็นกลุ่ม
สรรพคุณ	ใช้แก้อาการท้องเดินที่ไม่ใช่บิดหรืออหิวาตกโรค
วิธีใช้	ใช้ครั้งละประมาณ ๑-๒ กำมือ หรือหนัก ๑๕-๓๐ กรัม คั้นกับน้ำพอประมาณเติวให้จืด เหลือ ๑ ใน ๓ เอาเนื้อคั้น เพียงวันละครั้ง
ส่วนที่ใช้	เปลือกต้นสดหรือแห้ง
ขยายพันธุ์	ใช้กิ่งตอน
แหล่งที่พบ	ม.๑๔ ต.คลองเฉลิม (ถ้าไอ้เคือ)

มะเดือยปล้อง

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นเป็นปล้องเห็นได้ชัด มีร่องใบเป็นร่องลึกด้านหลังใบมีขนอ่อนระคายมือ คล้ายกระดากทราย ผลออกตามลำต้นสีเขียว พอสุกกลายเป็นสีเหลืองอ่อน
สรรพคุณ	แก้โรคผิวหนัง
วิธีใช้	เอาเปลือกมาตากแห้ง ม้วนกับใบตองแล้วเอามาสูบ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปของ ตำบลคลองเฉลิม

มะนาวไม่รู้โห่

ชื่อท้องถิ่น	มะนาวโมโห ทั่วไปเรียก มะนาวรู้โห่ พัทลุงเรียก นาวโมโห
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ลำต้นมีหนามยาว และแหลมคมทั้งต้น มีหนามแข็ง มีสีเขียวแก่ ออกดอกเป็นช่อ มีสีขาว มี ๘ กลีบ ผลอ่อนเป็นสีชมพูจาง ๆ พอแก่จะเป็นสีชมพูอ่อน ๆ สลับสีขาว พอแก่จัดจะเป็นสีดำ
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	บำรุงธาตุ เจริญอาหาร
วิธีใช้	ใช้ราก
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	หายไปแล้วจากท้องถิ่น

มะพร้าวไฟ

ชื่อท้องถิ่น	มะพร้าวไฟ ภาคใต้เรียก พร้าวไฟ ภาคพายัพเรียก มะป้าว ภาคอีสานเรียก หมากพร้าวไฟ
ลักษณะ	เป็นพืชยืนต้นขนาดใหญ่สกุลปาล์ม ใบออกเป็นรูปขนนก แตกใบย่อยมีก้านแข็ง เหมือนมะพร้าวทั่วไป แต่ลูกของมะพร้าวไฟ ส่วนที่ติดกับขั้วมีสีแดงอมชมพูเท่านั้น
สรรพคุณ	เป็นน้ำกระสายยาหลายขนาน แก้พิษเมายา แก้พิษยารม ทำให้นอนหลับหมดสติ
วิธีใช้	เอาน้ำมะพร้าวไฟชุบหัว ลูกหน้า และคัม
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๖ ม.๓ ต.คลองเจลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

มะไฟ

ชื่อท้องถิ่น	ไฟ ภาคพายัพเรียก มะไฟ ภาคกลางเรียก มะไฟ อีสานเรียก หมากไฟ ภาคใต้เรียก ส้มไฟ
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสูงประมาณ ๓-๕ เมตร ออกลูกเป็นพวงยาว ลูกแก่สีเขียว ลูกสุกสีเหลืองอ่อน เหมือนลูกละไม
สรรพคุณ	แก้พิษตาชาง คับพิษร้อน แก้พิษฝี พุพอง ริม ฐสวัด แก้วโรค
วิธีใช้	เอารากคัมคัมน้ำแก้วโรค เอาเปลือก ต้น ราก เผา สุมเป็นถ่าน คับพิษร้อนแก้พิษตาชาง เอา ก้าน ใบ แช่น้ำอาบ ใบ และเปลือก ต้น ผนกับน้ำขาวข้าวแกัเริ่ม ฐสวัด แกัฝพุพอง
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	ริมถนนสายในหมู่บ้าน ม.๑๓ ม.๑ ต.คลองเจลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

มะไฟเดือนห้า

ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ต้นสูงประมาณ 1-2 เมตร ใบคล้ายใบมะปราง ถ้าเด็ดใบออกจะมียางสีขาวและเป็นอันตรายได้ ถ้ายางถูกส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายจะไปบวมพองที่อวัยวะเพศ และแสบร้อน
สรรพคุณ	เป็นยารักษาโรคผิวหนัง ถ้าเอาไปใช้ต้องคั้ดคั้งไว้ให้ยางแห้งก่อน
วิธีใช้	เอาลำต้นและราก
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ในหุบเขาพญากงจีน

มะละกอตัวผู้

ชื่อท้องถิ่น	ลอกอ ทั่วไปเรียกมะละกอ พัทลุง-สงขลา-ตรัง เรียก ลอกอ สตูลเรียก ลูกแต่หน้า แต่หลา
--------------	---

ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ไม่มีแก่นหักโคนได้ง่าย ลำต้นเกลี้ยงกลา ตรงกลางกลวงคันตั้งตรง ใบมีที่ตรงยอด ต้นใบโคมาก ริมใบเว้าเป็นจักรลึก ๆ มะละกอดัวผู้ไม่มีลูกมีแต่ดอกเท่านั้น
ประโยชน์	ใช้ได้ทุกส่วน รากทำเครื่องคอง รับประทานกับข้าวหรือข้าวต้ม โดยเอามาคลุกกับเกลือ
สรรพคุณ	ทำยาช่วยย่อยอาหาร ขับปัสสาวะ แก้หนองใน
วิธีใช้	ยางเป็นยาช่วยย่อยอาหาร รากมีรสขุ่น ขับปัสสาวะ แก้หนองใน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

มะลิป่า

ชื่อท้องถิ่น	เบะป่า หัวไปเรียกมะละป่า พัทลุงเรียก เหมะป่า
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น ออกใบคล้ายใบมะลิแต่เล็กกว่า หลังใบเป็นก้ามหมี ดอก ๕ แฉก กลิ่นหอม
ประโยชน์	เป็นยา
สรรพคุณ	แก้ไข้ บำรุงหัวใจ เพิ่มเลือด
วิธีใช้	เอาเถาตากแห้ง บดผงละลายน้ำผึ้งรวง
ขยายพันธุ์	เถาปักชำ
แหล่งที่พบ	ควนขมิ้นบริเวณ ม.๔, ม.๖

มะแว้งต้น

ชื่อท้องถิ่น	มะแว้งขม ภาคเหนือเรียก มะแว้งขม มะแว้งคำ สงขลาเรียก มะแว้งคม สุราษฎร์ธานีเรียก มะแว้งขม มะแว้งขม
ลักษณะ	มะแว้งต้นเป็น ไม้เลื้อยขนาดต้นมะเขือพวง มีหนามแหลมตามต้นและกิ่ง ดอกออกเป็นช่อมีสีม่วง เกสรกลางเหลือง ๆ ผลกลมโตเท่าปลายนิ้วก้อย ลูกดิบสีเขียวแก่มีลายขาว ๆ เป็นเส้น เมื่อสุกสีแดงมีรสขมจัด
สรรพคุณ	เป็นยาแก้เสมหะ
วิธีใช้	ใช้ขับเสมหะ นำเอาผลแก่จัด ๕-๑๐ ผล โขลกพอแหลกคั้นเอาแต่น้ำใส่เกลือจิบบ่อย ๆ หรือใช้ผลสดเคี้ยว แล้วกลืนทั้งน้ำและเนื้อ กินบ่อย ๆ จนกว่าอาการจะดีขึ้น
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

มะหาด

ชื่อท้องถิ่น	ส้มหาด หั่วไปเรียก มะหาด ภาคใต้เรียก ส้มหาด
ลักษณะ	มะหาดเป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เป็น ไม้ใบ โคทึบ เป็น ไม้ร่ม ได้ดี มี ขึ้นตามป่า ชื้น
สรรพคุณ	แก้ผดผื่นคัน
วิธีใช้	นำมะหาดมาบดให้ละเอียด นำมารับประทานกับน้ำสุกเย็นครั้งละ ๑-๒ ช้อนชา ก่อนอาหาร เช้า หลังจากรับประทานแล้ว ๒ ชั่วโมง ให้รับประทานคึเกลือหรือยาถ่ายที่ใช้ถ่ายพยาธิ ตัวตืดและพยาธิไส้เดือน
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	บริเวณควน ไอ้ควาย ม.๕ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

น้ำกระเทียมโรง

ชื่อท้องถิ่น	เมื่อยแดง หั่วไปเรียกน้ำกระเทียมโรง ภาคใต้เรียก บ้ามเมื่อยแดง
ลักษณะ	น้ำกระเทียมโรงเป็น ไม้พุ่ม ต้นสูงประมาณ ๓-๔ ฟุต ใบหนาที่ปลายอังกาบ ดอกสีม่วง งาม สะकुตา
สรรพคุณ	แก้เจ็บ แก้เมื่อย แก้เจ็บตามข้อ บำรุงเส้นเอ็น บำรุงกำลัง บำรุงกำนัด
วิธีใช้	เอาเถาผ่านตากแห้งบดผงละลายน้ำร้อนรับประทาน หรือดื่มน้ำต้ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ริมคลองหลักสาม (หายาก เหลือน้อยแล้ว)

โมก

ชื่อท้องถิ่น	มูก หั่วไปของประเทศไทย ภาคทักษิณ ไม้มูก
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก - กลาง มีดอกสีขาวกลิ่นหอม คัดผลเป็นฝัก คล้ายฝักถั่ว พอแก่จัด แตกออกเป็นเมล็ด มีฝอยสีขาว ปลิวตามลม
ประโยชน์	เป็นยาสมุนไพร
สรรพคุณ	แก้ปวดฟัน แก้คัน
วิธีใช้	เอาใบเคี้ยว มีรสเผ็ดแก้ปวดฟัน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม

โมกหลวง

ชื่อท้องถิ่น	มูก ภาคกลางเรียกโมก ภาคใต้เรียก โมกใหญ่
ลักษณะ	ต้นโมกหลวงเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อมถึงขนาดกลาง ใบโคหนาทึบและคายเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนมน ใบชมพูสาแหรก ดอกออกเป็นช่อใหญ่ขาว ๆ เหลืองนาคู มีกลิ่นหอมปารอบทั่วไป มีฝักใหญ่และยาว
สรรพคุณ	แก้ปวดฟัน แก้เหงือกบวม เป็นร่ามนาค แก้ก้น
วิธีใช้	เอาช่อดอกโมกสด ๆ เคี้ยวให้ละเอียดอมเอาไว้ ๒๐ นาที แล้วบ้วนทิ้ง แก้ปวดฟัน เหงือกบวม แก่ร่ามนาค
ขยายพันธุ์	รากโมก ฝนกับน้ำมะนาวทาแก้คัน
แหล่งที่พบ	เมืงลัด และกิ่งปักชำ
	สายห้วยและหนองน้ำทั่วไป

ไม้เงาะ

ชื่อท้องถิ่น	ดอกไม้เงาะ ทั่วไปเรียกเข้มน้ำ ดอกส้ม พัทลุงเรียก ดอกไม้เงาะ
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ออกใบคล้ายใบเข้มน้ำต้นสีดำ ออกดอกเป็นช่อใหญ่ สีแดงอมส้ม
สรรพคุณ	บำรุงเลือด บำรุงกำลัง ขับระดูสตรี ทำให้ผิวงาม
วิธีใช้	เอาไม้เงาะทั้ง ๕ (ราก, ผล, ต้น, ใบ, ดอก) สด ๆ มาต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทั่วไป

ไม้ไผ่กลาน

ชื่อท้องถิ่น	ไม้ไผ่กลาน ทั่วไปเรียก ไผ่กลาน
ลักษณะ	ไม้เลื้อยตามพื้นดิน และพาดพันไม้อื่น ขั้วเป็นปล้อง ลงรากตามข้อที่ติดกับพื้นดิน เป็นไม้เนื้อแข็งตระกูลหญ้า ขนาดของลำต้นเท่าหัวแม่โป้ง
สรรพคุณ	แก่นัว แก้ไค ขับปัสสาวะ แก่สตรีตกเลือด แก่ร้อนในกระหายน้ำ ดูดแก๊สในกระเพาะอาหาร ขับระดูสตรี แก่หนองใน
วิธีใช้	ใบ ใ้ใบต้มเอาน้ำรับประทาน ฟอกโลหิตระดูที่เสีย
	ดา เอามาเผาไฟให้เป็นก้อนแล้วเอามาต้มกินน้ำ แก่ร้อนในกระหายน้ำ ดูดแก๊สในกระเพาะอาหาร (มีรสขาคิจิด)
	ราก เอามาต้มดื่ม น้ำ ขับปัสสาวะ แก่ไคพิการ แก่หนองใน ขับระดูสตรี

ขอดออ่อน บดขอดออ่อนเอาอายุผู้ป่วย มาคัมให้น้ำเข้มข้น เอาน้ำกิน แก้โรคมะเร็ง

ขยายพันธุ์ ด้วยการเอาลำต้นมาปักชำ

แหล่งที่พบ ม.๑ ควนขมิ้น

ไมยราพ

ชื่อท้องถิ่น หนามจับ ทางภาคพายัพเรียก หนุ่ยจิยอบ จันทบุรีเรียก หนามหนุ่ยราบ

ลักษณะ เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก เนื้ออ่อนจำพวกหนุ่ยใบเล็ก ๆ เป็นฝอย คล้ายกับผักกระเฉด ต้นและกิ่งมีสีแดงเป็นขนและมีหนามคมทั้งต้นสูง ๑ ฟุต ดอกมีลักษณะดอกผักกระเฉด มีสีแดง อ่อนอมชมพูกลมฟู มีฝักเล็ก ๆ เป็นไม้ที่มีประสิทธิภาพดีและว่องไว เมื่อได้สัมผัสหรือกระทบกระเทือน มันจะหุบกิ่งก้านสาขาของต้นโดยทันที

สรรพคุณ ใช้ปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ เอาทั้งห้า ราก ใบ ดอก ฝัก ลำต้น คัมเอาน้ำคัม แก้พิษสัตว์กัดต่อย เอาทั้งห้ามาคัมเอาอายุบริเวณที่มีแผลสัตว์กัดต่อย

วิธีใช้ ใช้ทั้งต้นคัมรับประทาน

ขยายพันธุ์ เมล็ด

แหล่งที่พบ ทั่วไป

ยอบ้าน

ชื่อท้องถิ่น ขอ ทั่วไปเรียก ยอบ้าน

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบหนาแข็ง สีเขียวสด ก้านใบเป็นสีเขียวเข้ม ใบเป็นมัน ดอกเล็กสีขาวติดเป็นกระจุกมีผลกลม ๆ ยาว ๆ มีตาเป็นปุ่ม ๆ รอบผลคล้ายผลส้ม สีเขียวสดอ่อน ๆ พอสุกเปลี่ยนเป็นสีขาวนวล อ่อนนุ่ม มีกลิ่นแรง

ประโยชน์ ใบใช้รองห่อหมก

สรรพคุณ เป็นยาผายลมในลำไส้

วิธีใช้ ใช้ผลโขลกกับเกลือผสมกับน้ำผึ้ง ปั่นเป็นลูกกลอนรับประทาน

ขยายพันธุ์ คั้วขเมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไป

ยอป่า

ชื่อท้องถิ่น ขอ ทั่วไปเรียก ยอป่า ภาคเหนือเรียก มะตาเสือ (อุมลูกดูหนัง ลูกขอ)

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบใหญ่หนาสีเขียวสด ดอกเล็กสีขาวเป็นกระจุก ผลกลมขาวรี มีตาเป็นปุ่มรอบผล ลูกอ่อน สีเขียวสด เปลี่ยนเป็นสีขาวนวลเมื่อสุก กลิ่นฉุน

สรรพคุณ รสขมเล็กน้อย ผลขมแก้อาเจียน ขับลม บำรุงธาตุ

วิธีใช้	ใช้ผลขยบึงไปพอกเหลืองกรอบ คั้นเอาน้ำเป็นกระสายยา ใช้ร่วมกับยาอื่นแก้คลื่นไส้อาเจียน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

ขอย่าน

ชื่อท้องถิ่น	ขอย่าน ทั่วไปเรียก ขอเถา ภาคใต้เรียก ขอย่าน
ลักษณะ	เป็นเถาพาดพัน ไม้อื่น ใบเหมือนขอย่านแต่เล็กกว่ามาก ลูกเหมือนลูกขอย่าน แต่เล็กกว่ามาก ลูกเท่าลูกมะแว้ง
สรรพคุณ	แก้เจ็บเมื่อย บำรุงเส้นเอ็น
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	ควนแซ่แกน ม.๑

ย่านาง

ชื่อท้องถิ่น	ย่านาง เชียงใหม่เรียก จอยนาง ภาคกลางเรียก เถาวัลย์เขียว เถาหญ้านาง หญ้าภคินี สุราษฎร์ธานีเรียก วัลย์ขอ
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อย รูปใบคล้ายใบไข่ขอบขนาน ปลายใบเรียวแหลม โคนมน ดอกเป็นช่อขนาดเล็ก ผลสีเหลืองแดง
ส่วนที่ใช้	รากแห้ง
สรรพคุณ	รากย่านางแก้ไข้ทุกชนิด
วิธีใช้	รากแห้งใช้แก้ไข้ โดยใช้ครั้งละ ๑ กำมือ (หนัก ๑ กรัม) คั้นคั้น ๑ ครั้งหลังอาหาร
ขยายพันธุ์	ลูก หวี
แหล่งที่พบ	ควนไธ้ควาย ม.๕ ทั่วไป

รองเท้านารี

ชื่อท้องถิ่น	ขาวสตุล พัทลุงเรียก ว่านลิ้นกบ
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกสกุลกล้วยไม้ มีหลายชนิด แต่ชนิดที่พบในพื้นที่ ขาวสตุล ใบยาวประมาณ ๑-๓ นิ้ว หน้าใบเขียวมีลายน้ำแฉกขาวใบหนาเปราะน้ำ หลังใบสีม่วงอมแดง ออกดอกตรงยอด มีก้านช่อดอกยาว ๓ นิ้ว
ประโยชน์	เป็นไม้ประดับ เป็นยาแก้พิษ
สรรพคุณ	แก้พิษงู แมลงสัตว์กัดต่อย

วิธีใช้	เอารากรองห้านารีเก็บไว้ให้ละเอียด ฟอกปากแผล และบริเวณที่ถูกต่อย
ขยายพันธุ์	ด้วยราก และแยกกอ
แหล่งที่พบ	บนเขาพระยาภิงจันตรงยอดสุดของเขาน้ำมู ม.๑๔

ราชดัด

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสีเทา ผิวเปลือกเกลี้ยง เนื้อในสีขาวนวล ใบออกเป็นขนนก มีก้านใบยาว แฉกใบย่อยเป็นคู่ ประมาณ 10 คู่ ขอบใบเป็นจักรอบ ออกดอกเป็นช่อสีม่วง เล็ก ๆ ผลเป็นพวงคล้ายพริกไทยแต่เม็ดโตกว่า
สรรพคุณ	แก้ไข้มาลาเรีย
วิธีใช้	เอาทั้ง 5 มาต้มน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณสวนยางทั่วไป

รางจืด

ชื่อท้องถิ่น	รางจืด ทั่วไปเรียกรางจืด
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกต้นขนาดเล็ก ถ้ายืนงา ใบออกคล้ายใบฝรั่ง ออกดอกตรงปลายกิ่ง ดอกบาน สีเหลืองเป็นช่อยาว บานสลับติดผลคล้ายฝักถั่วแต่สั้นประมาณ ๓-๔ ซม. ขนาดเท่านิ้วมือ มีเมล็ดเรียงเป็นแถว ลำต้นแข็ง ใบออกสลับ ลำต้นสูงประมาณ ๑-๒ เมตร มีรากคล้ายถั่วเป็นพืชตระกูลถั่ว
ประโยชน์	ใช้ล้างสารพิษ แก้เมายา แก้เมาสุรา ใช้เป็นน้ำยาล้างผักที่มีสารพิษ ทำเป็นน้ำยาล้างจาน ผลไม้ที่มีสารเคมีตกค้าง
สรรพคุณ	แก้เมาสุรา เมายาพิษ เมาเห็ด
วิธีใช้	ใช้ทั้งห้า ตากแดดบดผง จะดื่มหรือบดรับประทานก็ได้ ล้างผลไม้ ล้างผัก ดมรางจืดเข้มข้น ใช้ผสมน้ำล้างผักและผลไม้ ประมาณ ๒ ช้อนโต๊ะต่อน้ำ ๑ ลิตร (คำว่า "ทั้งห้า" ๑.ราก, ๒.ต้น, ๓.ใบ, ๔.ดอก, ๕.ฝัก)
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เร่ว

ชื่อท้องถิ่น	ปุด ทั่วไปเรียกว่า เร่ว ภาคใต้เรียก ปุด
--------------	---

ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกที่มีเหง้าในดิน ใบเรียวยาวปลายแหลม ออกดอกเป็นช่อ สีชมพูอ่อน ลูกเป็นสีน้ำตาล ก่อนข้างกลมหรือรูปไข่
สรรพคุณ	แก้อาเจียน และผายลม
วิธีใช้	เมล็ดในของผลแก่ แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด บดเป็นผงกินครั้งละ ๓-๕ ผล วันละ ๓ ครั้ง
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า และแยกหน่อ
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของบริเวณควน

แร่นา

ชื่อท้องถิ่น	แก่นแหล่ ทั่วไปเรียก แก่นแหล่
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยตามพื้นดิน ครึ่งต้นครึ่งเถา มีหนามยาวแหลมคมมาก มีใบน้อยมีหนามมาก รอบเถาเนื้อเถาแข็งมากสีเหลือง
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน แก้ไข้เส้น แก้ไข้เรื้อรัง
วิธีใช้	เอาเถาแก่และแก่นคัมเอาน้ำคั้น
ขยายพันธุ์	ด้วยลูก
แหล่งที่พบ	หุบเขานาใน ม.๖ ของหมู่เขาพระยาแก้งจีน ม.๖, ม.๑๔, ม.๔

แร็ดหนู

ชื่อท้องถิ่น	แร็ดหนู ทั่วไปเรียก แร็ดหนู
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สกุนตหฐา ใบคล้ายใบคล้า ใบมีแฉกเป็นสีน้ำตาลเงินเป็นรูปวงรี ข้างละสามแฉก มองเห็นชัด
สรรพคุณ	เป็นยาบำรุงเส้น บำรุงกำลัง บำรุงก้านด แก้กลม
วิธีใช้	ใช้ทั้ง ๕ คัมเอาน้ำคั้น
ขยายพันธุ์	ด้วยแยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทั่วไป

ละหุ่งขาว

ชื่อท้องถิ่น	หงส์เทศ ทั่วไปเรียก ละหุ่งขาว ภาคใต้ เรียก หงขาว
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกขึ้นดินเนื้ออ่อนขนาดย่อมหรือไม้พุ่ม กิ่งก้านเป็นปล้องไม่มีแกน ต้นสูงตรงเป็นลำสูงประมาณ ๒-๔ เมตร ใบเป็นเง้าเล็ก คล้ายเป็นกัญชาหรือใบมะละกอ แต่ใหญ่กว่า

เป็นแผ่นแผ่กว้าง ดอกออกเป็นช่อสีแดง มีผลเป็นกระจุกเป็นขนกล้ายผลเงาะ ใน ๑ ลูก มี ๓
 เมล็ดในมีหลายเป็นกระ ใบดกและกิ่งก้านสีเขียวสด เมล็ดใหญ่เท่าปลายนิ้ว

ประโยชน์

เมล็ดใช้ทำน้ำมัน

สรรพคุณ

แก้ไข้ ขับน้ำมัน แก้เลือดลมพิการ แก้พิษร้อน แก้พิษไข้ แก้ปวดฝี

วิธีใช้

ใบและรากสุญไฟเป็นถ่าน ทาแก้พิษร้อน แก้พิษไข้ แก้ปวดฝี

ขยายพันธุ์

เมล็ด

แหล่งที่พบ

ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ลิเภา

ชื่อท้องถิ่น

ย่านเคลา ทั่วไปเรียก ลิเภา ภาคใต้เรียก ย่านเคา

ลักษณะ

เป็น ไม้เถาเลื้อยพาดพันไม้อื่น เถาเป็นข้อ ออกใบของข้อทุกข้อ เป็นก้านแยกใบย่อย สลับ
 ประมาณ ๔-๘ ใบ เถากลมมีไส้ใน

สรรพคุณ

เป็นยาแก้ไข้วันเว้นวัน

วิธีใช้

ใช้รากและย่านด้มกิน

ขยายพันธุ์

ด้วยการแยกกอ

แหล่งที่พบ

บริเวณทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ลูกใต้ใบ

ชื่อท้องถิ่น

หญ้าใต้ใบ ทั่วไปเรียก ลูกใต้ใบ ภาคกลางเรียก มะขามป้อมดิน

ลักษณะ

หญ้าลูกใต้ใบเป็นต้นไม้เล็ก ๆ จำพวกหญ้า ต้นสูงประมาณ ๖ นิ้วฟุต ใบเล็ก ๆ เป็นฝอย
 คล้ายใบชะอมหรือใบกระดินบ้าน มีลูกกลมเล็ก ๆ ขนาดเมล็ดพันธุ์ผักกาด ติดเป็นราวตาม
 ก้านใบเรียงไปจนถึงยอดงามน่าดู ไม้นี้มีสองชนิด ๆ หนึ่งต้นสีแดงทั้งต้น อีกชนิดหนึ่งต้นสี
 ขาว ทางภาคเหนือนิยมใช้ต้นแดงกันมาก เป็นไม้ที่ขึ้นตามที่รกร้างทั่วไป ตลอดจนถึงข้าง
 ถนนและริมทางรถไฟ

สรรพคุณ

ระงับความร้อน แก้ไข้มาลาเรีย ขับระดูขาว แก้กามโรค แก้พิษฝี แก้ฟกบวม

วิธีใช้

เอาทั้งห้า (ราก ต้น ใบ ดอก ลูก) ของหญ้าใต้ใบต้มน้ำรับประทาน เอาหญ้าใต้ใบทั้งห้า
 ตำผสมสุราฟอกแก้พิษฝี แก้ฟกบวม

ขยายพันธุ์

ด้วยลูก

แหล่งที่พบ

บริเวณทั่วไป

เล็บมือนาง

ชื่อท้องถิ่น	เล็บมือนาง ทัวไปเรียก เล็บมือนาง ภาคเหนือเรียก อะมั่ง-อำมั่ง-มะจิมั่ง
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเลื้อยพันไม้อื่น เถาเป็นหนามขนาดกลาง ออกดอกเป็นพวงคล้ายดอกเข็มป่า แต่ช่อดอกสีเขียวออกแดง
ประโยชน์	ดอกสวยงามมาก เหมาะเป็นไม้ประดับและเป็นยาสมุนไพร
สรรพคุณ	เป็นยาระบาย
วิธีใช้	เอารากผสมน้ำมะพร้าวอ่อน ดมให้สุกแล้วเอาน้ำรับประทาน หรือใช้เมล็ดตำละเอียดผสมกับไข่เจียวให้เด็กรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณริมคลองทุ่งนาซี ม.๘

ลำเจียก

ชื่อท้องถิ่น	ลำเจียก พายัพเรียก คันทาแกด อีสานเรียก คันทอกกาบ ทักษิณเรียก คันทลำเจียก
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นคล้ายต้นเคย แต่ขนาดเล็กกว่า ไม่มีหนามแน่นกว่า ออกดอกคล้ายดอกส้ม ช่อดอกมีกลิ่นหอม
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ แก้เบาหวาน แก้ไข้
วิธีใช้	เอาดอกและผลต้มแก้โรคเบาหวาน
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	ทุ่งนา ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ลำทึง

ชื่อท้องถิ่น	ลำทึง ทัวไปเรียก ลำทึง
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยตามพื้นดินและเถาติดไม้อื่น ออกรูปขนนกแตกใบย่อย ๒ ข้าง เถาเป็นรูปแบน เล็กน้อยสีไสบาง
สรรพคุณ	เป็นส่วนผสมยาแก้โรคเบาหวาน และเป็นอาหาร
วิธีใช้	ขูดอ่อน แกงส้ม แกงเลียง เถาแก่สับตากแห้งคั้นกับใบอินทนิลแก้โรคเบาหวาน
ขยายพันธุ์	ด้วยสปอร์
แหล่งที่พบ	ริมคลองของ ต.คลองเฉลิมทั่วไป

ว่านกลีบแรด

ลักษณะ	เป็นพืชตระกูลเฟิร์นมีก้านขึ้นจากหัว พอแก่ก้านจะหลุดออกจากหัวคล้ายเอาเล็บของแรด
--------	--

ตั้งให้หงาย ใบเป็นแบบขนนก แฉกใบย่อยคล้ายใบผักกูด แต่ใบใหญ่กว่า

สรรพคุณ

แก้ซางเค็ง บำรุงกำลัง

วิธีใช้

เอาส่วนหัวมาฝานตากแห้ง ผสมน้ำอุ่นรับประทาน

ขยายพันธุ์

ด้วยสปอร์

แหล่งที่พบ

หุบเขาพญากงจีน หมู่ที่ 14

ว่านกวักทอง

ชื่อท้องถิ่น

นางกวัก ทั่วไปเรียก กวักทอง

ลักษณะ

หัวเหมือนกระชาย ใบเหมือนกวักเงิน แต่หนากว่า ลายหน้าใบ ออกสีเหลือง เนื้อในหัวสีขาว กลิ่นหอมเย็น

ประโยชน์

ปลูกเป็นว่านมงคล

สรรพคุณ

แก้พิษ

วิธีใช้

ใช้หัว

ขยายพันธุ์

ใช้หัว

แหล่งที่พบ

ม.๑๔ บริเวณโรงเรียนควนกล้าย

ว่านเกราะเพชรไพฑูรย์

ชื่อท้องถิ่น

ว่านกันงู

ลักษณะ

เหมือนต้นข่า แต่ใบบางกว่าข่ามาก สังเกตที่ร่องใบมีสีขาว เป็นทางใส หัวเหมือนข่าแต่เล็กกว่าข่ามาก กลิ่นฉุนเหมือนไพร

สรรพคุณ

แก้พิษงู แก้พิษสัตว์กัดต่อย

วิธีใช้

เอาหัวว่านเกราะเพชรตำพอกที่แผล และกินสด ๆ

ขยายพันธุ์

ด้วยหัว

แหล่งที่พบ

บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

ว่านงาช้าง

ชื่อท้องถิ่น

ว่านงาช้าง ทั่วไปเรียก ว่านงาช้าง ว่านงู

ลักษณะ

กลมคล้ายงาช้าง ใบแหลม กาบดอกสีน้ำตาลเข้ม บานจะเห็นสีขาว ดอกบานอยู่นานมากมีกลิ่นหอม

ประโยชน์

ปลูกไม้ประดับ

สรรพคุณ

เป็นยาบำรุงโลหิต ผู้ที่เป็นสิ่วฝ้า

วิธีใช้

ใช้ใบโขลกคองกับสุรา ๔๐ ดีกรีหรือต้ม

ขยายพันธุ์

ใช้หน่อ

แหล่งที่พบ บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านงูเห่า

- ชื่อท้องถิ่น** ว่านงูเห่า ทั่วไปเรียกว่านงูเห่า ภาคใต้เรียก ว่านกำลึงงูเห่า
- ลักษณะ** เป็น ไม้เถาพาดพัน ไม้อื่น เถาขรุขระคล้ายงูมากสีดำ เนื้อในเถาสีขาว มีใยเส้นเปลือกของเถาสีน้ำตาล
- สรรพคุณ** แก่ริดสีดวงทวาร แก้เซ็ด แก้เมื่อย บำรุงเส้นเอ็น
- วิธีใช้** เอาเถาสับตากแห้งบดผงละลายน้ำร้อน หรือดื่มเอาน้ำรับประทาน
- ขยายพันธุ์** ด้วยเถา
- แหล่งที่พบ** เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ม.๑๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านน้า

- ชื่อท้องถิ่น** ว่านน้า หรือห้วงอ
- ลักษณะ** ลำต้นแข็งหรือเหง้าอ ชอบอยู่ที่ชื้นมีน้ำขัง ใบยาวคล้ายใบแฝก แต่อ่อนกว่า
- สรรพคุณ** แก้บิด ปวดท้อง แน่นจุกเสียด ท้องขึ้น ท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้ปวดบวม และหลอดลมอักเสบ
- ปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อ ปวดศีรษะ แก้โรคระเคาะอาหาร ใบตากแห้งบดละเอียดละลายน้ำร้อน แก้ปวดกล้ามเนื้อ แก้ปวดฟัน
- ห้ว ฝนกับสุราทาหน้าอกเด็กแก้อาการปวดบวม หลอดลมอักเสบ
- ขยายพันธุ์** ด้วยการแยกกอ
- แหล่งที่พบ** บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง -

ว่านมงคล

- ชื่อท้องถิ่น** ว่านมงคล ทั่วไปเรียกว่านมงคล หรือว่านชัยมงคล
- ลักษณะ** เป็นพืชล้มลุกลงหัวคล้ายพลับพลึงใบเขียวยาวเป็นร่อง ใบจะม้วนพันกันแน่นติดหลายต้นดูเหมือนใบว่านคูเพี้ยม้วนใบเป็นธรรมชาติของว่านมงคลเอง
- สรรพคุณ** แก้พิษงู แก้พิษสัตว์กัดต่อย
- วิธีใช้** เอาหัวว่านมงคล ตำคั้นเอาน้ำผสมกับน้ำมะนาวใส่แผล และบริเวณที่สัตว์กัดต่อย
- ขยายพันธุ์** ด้วยหัว
- แหล่งที่พบ** บ้านเลขที่ ๑๑๘ ม.๕ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านมหาลาภ

ชื่อท้องถิ่น	มหาลาภ ทัว ๆ ไปเรียกว่านมหาลาภ
ลักษณะ	ดอกสีแดง ก้านดอกจะแทงพุ่งขึ้นสูงมากประมาณ ๑๒ นิ้ว ดอกตูมที่เป็นกระจุกจะค่อย ๆ บานทีละดอก ในแต่ละช่อจะมีดอก ๔-๕ ดอก
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้มงคล
สรรพคุณ	รักษาฝี แก้พิษ
วิธีใช้	ใช้หัวว่านตำละเอียดผสมกับสุรา ฟอกตรงบริเวณฝี ๆ นั้นจะหลุด
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านสาวหลง

ชื่อท้องถิ่น	สาวหลง ทัวไปในประเทศไทยเรียก ว่านสาวหลง หรือ ฤษีสร้าง
ลักษณะ	ต้นและใบเหมือนข่า แต่มีขนาดเล็กกว่า ใบแหลมใบมีขน ตัวกลมออกดอกเป็นช่อ คล้าย พริกไทย มีสีเหลืองเป็นพวง กลิ่นหอมรุนแรง
ประโยชน์	เป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	บำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ แก้ไข้
วิธีใช้	ใช้เหง้าต้มน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ใช้เหง้า
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านสมุนไพร

ชื่อท้องถิ่น	บอระเพ็ดพุงช้าง ทัวไปเรียก ว่านสมุนไพรหรือ บอระเพ็ดพุงช้าง
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเลื้อยหัว คล้ายสมุนไพรเลื้อย แต่หัวของว่านสมุนไพรมีขรุขระ มากกว่าว่านสมุนไพรที่มีพื้นราบ ใบดอกรูปใบโพขอบคล้ายใบกงเหมา เด็ดก้านและยอดจะมียางสีขาว
สรรพคุณ	แก้พิษฝี พิษไข้ แก้เมื่อย แก้เซ็ด บำรุงกำลัง บำรุงเส้นเอ็น บำรุงโลหิต
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	หมู่เขาพระยาภิงจีน ตามยอดเขาและหน้าผาสูง

ว่านหอมแดง

ชื่อท้องถิ่น	ว่านหอมแดง ทั่วไปในประเทศไทยเรียก ว่านหอมแดง
ลักษณะ	เป็นพืชลงหัวเช่นเดียวกับหอมทั่วไป ใบแบนสีเขียว มีเส้นขาวตามใบเป็นทาง ขอบจะมีจีบ น้อย ๆ ที่ปลายใบจะแหลมคล้ายกับหมากพร้าววนกลุ่ม หรือกล้วยไม้ดิน ดอกคล้ายดอก ดาวเรืองสีขาวแต่เล็กกว่าดอกดาวเรืองมาก
สรรพคุณ	แก้หัดเด็ก หายใจไม่สะดวก เป็นยาขับลมในลำไส้ แก้โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน
วิธีใช้	หัวโขลกเอาสุกกระทะหม้อมเล็ก แก้หัด หายใจไม่สะดวก เอาหัวหอมต้มน้ำรับประทาน ขับลม ในลำไส้ โขลกเอาน้ำทาแก้โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๖ ม.๓ ต.คลองเฉลิม

ว่านหอยแครง

ชื่อท้องถิ่น	ว่านกาบหอย ทั่วไปเรียก ว่านแสงอาทิตย์ ว่านหอยแครง ทาพายัพเรียก ว่านกระทุ่ม จีนเรียก ทั้งเต็ง
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน ใบโตแข็งแรง ปลายใบแหลมยาว คล้ายใบสับปะรด ท้องใบสีม่วงแก่ ดอกออกเป็นรูปมีลักษณะหอยแครง มีดอกเล็กสีขาว
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	แก้อาเจียนเป็นโลหิต แก้ไอ แก้ปวด หลอดลมอักเสบ
วิธีใช้	ใช้ใบสด ๆ ต้มกับน้ำ พอเดือดเติมน้ำตาลทรายกรวดลงไปเล็กน้อยเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านหางจระเข้

ชื่อท้องถิ่น	ว่านหางเข้ ทั่วไปเรียก ว่านหางเข้ ภาคใต้เรียก เข้
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน ใบยาวประมาณ ๑ ฟุต ใบหนาแข็ง ภายในใบเป็นวุ้นเมือก ๆ ริมใบ ๒ ข้าง มีหนามแหลม ใบสีเขียวคันอ่อน กระสีขาวที่ใบ
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	แก้หนองใน ดูดพิษ
วิธีใช้	เอาเหง้าและรากคั้นเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ว่านหางช้าง

ชื่อท้องถิ่น	ว่านหางช้าง ทั่วไปเรียกว่านหางช้าง
ลักษณะ	เป็นไม้ขนาดเล็ก โผล่แต่ใบเป็นแผง คล้ายพัดจากดิน ต้นอยู่ใต้ดิน ใบเขียวขาว ปลายใบแหลม ดอกสีเหลือง มีกลีบ ๕ กลีบ เกสรมีสีแดงเข้ม
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	รักษาสตรีที่ประจำเดือนมาไม่ปกติ
วิธีใช้	เนื้อในลำต้น คั้นรับประทาน
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	บริเวณ บ้านเลขที่ ๑๐๐ ม.๖ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

วินิน

ชื่อท้องถิ่น	จันนิน ทั่วไปในประเทศไทยเรียก วินิน
ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ออกดอกเป็นช่อ ออกผลเป็นพวง ลูกเล็กเท่าลูกมะแว้ง ลักษณะใบเหมือนขนนก มีขนรอบใบ
ประโยชน์	เป็นยา
สรรพคุณ	เป็นยาแก้ไข้ลมสัน แก้ไข้มาลาเรีย แก้ร้อนใน
วิธีใช้	คั้นใบและเปลือกคั้น คั้นเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ค้ำชำเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณชลประทานคลองหลักสาม (หยาบ)

วัวหายขาว

ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยตาม โขดหิน และพื้นดิน ขนาดกลาง เถาสีน้ำตาลอมขาว เนื้อในเถาสีขาว ยอดอ่อนสีเขียว ใบคู่คล้ายใบไทรแต่หนากว่า ออกดอกเป็นพวงติดผลคล้ายองุ่น สีเขียว
สรรพคุณ	แก้ริดสีดวงทวารหนัก
วิธีใช้	เอาเถามาฝานตากแห้งบดผงหรือคั้นรับประทาน
แหล่งที่พบ	หุบเขานาใน หมู่ที่ 6

วัวหายดำ

ชื่อท้องถิ่น	วัวหายดำ ทั่วไป เรียก วัวหายดำ
--------------	--------------------------------

ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น เถาเนื้ออ่อนสีดำ ใบคล้ายใบเอ็นสี ส่วนยอดคล้ายยอดผักปลังสีม่วงอมดำ
สรรพคุณ	แก้ริดสีดวง แก้ฝีในลำไส้ แก้แผลในท้อง แก้อักเสบ
วิธีใช้	เอาเถาวัลหาคำสคหรือแห้ง คั้นเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง (น้ำตกมโนราห์)

ส้มเกียบน้อย

ชื่อท้องถิ่น	ส้มเกียบ หัวไปเรียก ส้มเกียบน้อย
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพันไม้อื่น ออกไปรวมกลม เถาสีน้ำตาล ที่เลื้อยบนดินจะมีรากงอก
ประโยชน์	เป็นยา เป็นอาหาร
สรรพคุณ	ยาแก้เสมหะพิการ แก้ไอ
วิธีใช้	นำไปมาคั้นเอาน้ำกิน
ขยายพันธุ์	เถาปักชำ
แหล่งที่พบ	ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ส้มเช้า

ชื่อท้องถิ่น	ส้มเช้า หัวไปเรียก ส้มเช้า
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ลำต้นสูงไม่เกิน ๔ ฟุต มียางมากสีขาว ต้นส้มเช้าจะมีรสเปรี้ยวจัด พอสายรสเปรี้ยวจะจางหายไป พอถึงเวลากลางวันก็จะหอมรสเปรี้ยว ลำต้นเป็นสีเหลี่ยม มีหนามแหลมคมทั้งต้นและกิ่ง
ประโยชน์	ใช้ทำยา
สรรพคุณ	ใช้ทำยาผิวนอก แก้จุดเสียด แก้ท้องมาน พุงโร แก้มวม แก้ม้ามช้อย เนื่องจากใช้จับสันเรือรังจับน้ำย่อยอาหาร ทำให้ระบายอ่อน ๆ
วิธีใช้	ใบโขลกตำพอกฝี
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	ม.๑๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ส้มป่อย

ชื่อท้องถิ่น	ส้มป่อย หัวไปเรียก ส้มป่อย
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเลื้อยตามดิน เถามีหนามแหลมคมมาก ใบรูปขนนก แฉกใบย่อยคล้ายใบพะยอม ยอดอ่อนจะมีสีแดงเรื่อ ๆ

สรรพคุณ แก้เสมหะ น้ำลายเหนียว ฟอกเลือดกระตุกตรี ขับระดู ขับน้ำคาวปลา และเป็นอาหาร
วิธีใช้ เอาช็อคอ่อนสับป๋อยแกลงใช้แทนสับได้
 ราก และใบต้มเอาน้ำดื่ม หรือสับตากแห้งบดผงละลายน้ำร้อนก็ได้

ขยายพันธุ์ เอาเถาปักชำ

แหล่งที่พบ บริเวณทุ่งนาพรุ โด๊ะเคม ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

สมอทะเล

ชื่อท้องถิ่น สมอทะเล เรียกทั่วไป สมอทะเล พัทลุงเรียก กุระลูกโก
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ขนาดใหญ่ มีใบเป็นรูปหอก โคนก้านของใบมีสีแดงอมดำ ใบสีเขียวเป็นมัน ออกลูกเป็นพวงใหญ่
ประโยชน์ เป็นยาสมุนไพร
สรรพคุณ เป็นยาระบายท้อง พิษไข้ แก้โรคเถาตานในท้อง
วิธีใช้ นำใบมาต้มให้สุก แล้วตากแดดให้แห้ง บดเป็นผงชงดื่ม
ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ บริเวณคลองทุกสาย

สมุลแว้ง

ชื่อท้องถิ่น ไอ้แหวง ทั่วไปเรียกสมุลแว้ง ภาคใต้เรียก ไอ้แหวง
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ออกใบยาวประมาณ ๓-๔ ใบ ลำต้นใหญ่สูงประมาณ ๑๐ ถึง ๒๐ เมตร
สรรพคุณ แก้ไข้ แก้ลม แก้หนาวเย็น แก้ท้องเสีย ท้องอืด บำรุงเลือด ทำให้เลือดลมเดินสะดวก
วิธีใช้ เอาเปลือกตากแห้ง บดให้ละเอียดละลายน้ำร้อนดื่ม
 เอาเปลือกสดหรือแห้งคั้นน้ำดื่มก็ได้
ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ เขตรักษาพันธุ์ ม.๑

สมุย

ชื่อท้องถิ่น หมุย ทั่วไปเรียก สมุย ภาคใต้เรียกมุย
ลักษณะ เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นเกลี้ยง สูงประมาณ ๒-๓ เมตร ออกใบเป็นรูปขนนกมี
 ก้านยาวประมาณ ๑ ฟุต แตกใบย่อยตลอดก้าน

สรรพคุณ	แก้ไข้ แก้ลม หน้ามีควิงเวียน ป้องกันโรคระบาดสัตว์เลี้ยว
วิธีใช้	เอาเปลือกคันและราก คั้นเอาน้ำดื่ม แก้ลม แก้ไข้ แก้วิงเวียน หน้ามีค ป้องกันสัตว์เลี้ยว
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

สะแก

ชื่อท้องถิ่น	สงแก ทั่วไปเรียก สงแก ภาคใต้เรียก สอแก
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้น ใบรูปไข่หรือรูปรี ปลายใบมนหรือแหลม โคนใบเรียวเข้าหากัน ดอกเป็นช่อขนาดเล็ก ผลเล็กมีปีกขึ้นมา ๔ พู
สรรพคุณ	ช่วยขับพยาธิไส้เดือนและเส้นด้าย
วิธีใช้	เมล็ดแก่แห้งของสะแกใช้ถ่ายพยาธิไส้เดือน โดยใช้เมล็ดที่แก่ ๑ ช้อนควา คำน้าให้ละเอียด ทอดกับไข่ให้เค็กรับประทานตอนท้องท้อง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณสวนยาง ม.๓ ทั่วไป

สะเดา

ชื่อท้องถิ่น	เทียม ทั่วๆ ไป เรียกสะเดา ภาคใต้เรียก ต้นเทียม
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ออกใบเป็นช่อรวบกันแน่น มีก้านใบรวบกันแต่ใบย่อย ออกดอก โคนก้านใบ ค่อนข้างอ่อนติดลำเป็นพวง เท่าลูกลำใบ แต่เป็นสีเหลืองอ่อน
สรรพคุณ	แก้บิด มูกเลือด แก้ท้องร่วง บำรุงธาตุ ช่วยย่อยอาหาร แก้โรคผิวหนัง น้ำเหลืองเสียพุพอง แก้ไข้ บำรุงน้ำดี แก้อ่อนใน กระหายน้ำ แก้พิษโลหิต กำเดา แก้อริศคางในลำคอ บำรุงหัวใจเดินเป็นปกติ แก้อ่อนเหนียวอาเจียน แก้เสมหะเกาะอยู่ในทรวงอก บำรุงน้ำดีพิการ ทำให้เพื่อกำลัง ขับพิษร้อนถอนพิษไข้
วิธีใช้	เปลือกคัน คั้นเอาน้ำรับประทานแก้บิดมดลูกเลือด แก้ท้องร่วง ใบแก่ คั้นเอาน้ำดื่มบำรุงธาตุ ช่วยย่อยอาหาร ใบอ่อน ลวกกินแก้โรคผิวหนัง ก้าน บำรุงน้ำดี แก้ไข้ แก้อ่อนในกระหายน้ำ คั้นเอาน้ำกิน ดอก กินสด ๆ แก้พิษโลหิต กำเดา ริดสีดวงในลำคอ ผล บดผงละลายน้ำอุ่น บำรุงหัวใจ แก่น แก้อ่อนเหนียวอาเจียน คั้นเอาน้ำรับประทาน ราก แก้เสมหะเกาะอยู่ในอก แก้เสมหะจุกคอ กระบี่ บำรุงน้ำดี แก้อ่อนพิการ คั้นเอาน้ำดื่ม

ขยายพันธุ์ ด้วยผล
แหล่งที่พบ ทั่วไป

สลัดไคบ้าน

ชื่อท้องถิ่น สลัดไคบ้าน ทั่วไปเรียก สลัดไค สลัดไคบ้าน
ลักษณะ เป็นไม้พุ่มขนาดใหญ่ หรือ ไม้ยืนต้นขนาดย่อม เป็นไม้จำพวกต้นกระบองเพชร ขึ้นเป็นกอใหญ่ มีหนามทั้งต้น ลำต้นเป็นสีเหลือง มีหนามแหลมคม มีดอกสีแดงเล็ก ๆ ออกตามกลีบของลำต้น แฉ่ นาน ๆ จะออกเป็นดอกสักครั้ง
ประโยชน์ ปลูกลงเป็นไม้ประดับ
วิธีใช้ ดินนำมาคองกับมะกรูด เป็นชาคองเปรี้ยวคองเค็ม รับประทานแก้กระษัย
ขยายพันธุ์ ปักชำ
แหล่งที่พบ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

สวาท

ชื่อท้องถิ่น สวาท ทั่วไปเรียก สวาท ภาคใต้เรียก ดันวาท
ลักษณะ สวาทเป็นไม้เถาขึ้นดิน ใบเล็ก ๆ คล้ายใบมะเกลือ มีหนามแหลมคม ทั้งต้นและกิ่งก้านสาขา ดอกออกเป็นช่อเล็ก ๆ ยาว ๑๕ ถึง ๒๕ ซม. สีเหลือง มีเมล็ดกลม ๆ เปลือกแข็งสีเทาคล้ายสีเมล็ดบัว ที่เรียกกันมาก เป็นไม้ที่เกิดตามป่าโปร่ง และที่ทรายริมทะเล แลดูเป็นพุ่มน้ำดู
สรรพคุณ แก้พยาธิ แก้มะเร็ง
วิธีใช้ ขอดอ่อนคำคั้นเอาน้ำทางท้องเด็กสุ่มกระหม่อม รับประทานแก้พยาธิทุกชนิด เมล็ดเผาไฟผสมน้ำมันงา ดองไฟอ่อน ใส่ผล แก้มะเร็งภายนอก
ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ ริมทางถนน ม.๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

สิงห์โมราใบแดง

ชื่อท้องถิ่น ผักหนามแดง ผักหนามฝรั่ง
ลักษณะ เป็นไม้จำพวกผักหนามหรือบอน ใบคล้ายใบผักหนาม แต่ใหญ่กว่าตามกาบคันจนถึงข้อใน มีหนามเล็ก ๆ แหลมคมตลอดทั้งกาบ ใบเขียวและลายเส้นภายในเป็นสีแดง
สรรพคุณ ทำทิงเจอร์ เป็นยาเจริญอาหาร บำรุงโลหิต แก้โรคโลหิตจาง
ประโยชน์ ปลูกลงเป็นไม้ประดับ
ขยายพันธุ์ แยกหน่อ

แหล่งที่พบ บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

แสลงใจเครือ

ชื่อท้องถิ่น	ว่านกำลังช้างสาร ภาคกลางเรียก โกรฐคลั่ง
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น เถาเป็นปล้องข้อ เห็นได้ชัด เถาสีน้ำตาลอมขาว ออกดอกคล้าย ดอกมะม่วง ติดผลกลมแบนคล้ายลูกกระชอม
สรรพคุณ	บำรุงเส้น แก้กึ่ง แก้มือ แก้น้ำ บำรุงประสาท
วิธีใช้	เอาเถาเพียงเล็กน้อยผสมยาต้มเอาน้ำดื่ม ลูกแสลงใจเครือคั่วให้พอไหม้ ตำผงชงกับน้ำแทน น้ำดื่ม (ห้ามใช้มาก)
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณควนไถ่ควาย ม.๕ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ลำทำ

ชื่อท้องถิ่น	ลำทำ ทัวไปเรียก ลำทำ
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นขึ้นเป็นชั้น แตกกิ่งรอบลำต้น ลำต้นขึ้นตรงไป แล้วก็แตกกิ่ง รอบอีกเป็นชั้นไปเรื่อย ใบเล็กกลาง คล้ายใบหญ้าทับทิม
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน
วิธีใช้	เอาเปลือกคั้นดื่มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ม.๑

สามะงา

ชื่อท้องถิ่น	สามิงา ภาคใต้เรียก สามิงา ฉะเชิงเทราเรียก สามพันหว้า จีนเรียก เซ้าอิงเต็ง
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มหรือไม้เถาขึ้นต้นเนื้อแข็ง ใบหนาแข็งโต ขนาดใบต้นดูน หรือใบมะยม ปลายใบ แหลม ดอกโตขนาดปลายนิ้วก้อย ออกเป็นช่อเล็ก ๆ สีม่วงแดง หรือขาวปนแดง มีผลกลม โตปลายนิ้วก้อยคล้ายผลมะแว้ง
สรรพคุณ	แก้โรคผิวหนัง แก้คันคัน แก้หิดหัด อีสุกอีใส ฝีดาษ
วิธีใช้	ใช้ใบคั้น
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ม.๓ ริมคลองหลักสาม

หงส์เทศ

ชื่อท้องถิ่น	หงส์เทศ ภาคใต้เรียก หงขาว
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสูงประมาณ ๔-๘ ฟุต ลำต้นมียางสีขาว ออกลูกเป็นพวง แตกออกเป็นพู่ สุกสีเหลืองอ่อน เมล็ดในสีดำ ออกใบคล้ายมะละกอ
สรรพคุณ	แก้แผลสด แก้ปวดฟัน
วิธีใช้	เอายางจากต้นใส่แผลสด ปวดฟันเอาขอดคำผสมเกลือแกงอมไว้
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ห่อนไก่ดอกกลม

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไปในประเทศไทย ห่อนไก่ดอกกลม
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกลำต้นสูงประมาณ 2-3 ฟุต ดอกออกตรงปลายกิ่ง ดอกกลมยาวประมาณ 2-3 นิ้ว ปลายดอกแหลมคล้ายดอกหางกระรอกสีม่วงแดง มีเมล็ดสีดำคล้ายกับเมล็ดงาดำติดอยู่ในดอก
สรรพคุณ	แก้ไข้ แก้ไข้พิษ บำรุงธาตุ แก้เสมหะ
วิธีใช้	เอาดอกตากแห้งชงแทนชา
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ห่อนไก่เถา

ชื่อเรียก	ชื่อเรียกทั่วไป ภาคกลางเรียกเถาห่อนไก่ ภาคใต้เรียกห่อนไก่ย่าน
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น เนื้อของห่อนไก่แข็งมาก ใบเป็นรูปขนนก มีก้านใบยาวแคบใบย่อยคล้ายใบมะขม เมื่อบดขยี้ยังอ่อนมีสีแดง
สรรพคุณ	แก้ท้องร่วง บิดมูกเลือด
วิธีใช้	เอาใบห่อนไก่เถา โขลกเอาน้ำผสมน้ำผึ้งรวงประมาณ 1 ช้อนโต๊ะรับประทาน
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หญ้าเข็มมอญ

ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงประมาณ 1-2 ฟุต ลำต้นสีน้ำตาล ใบคล้ายใบข่อย ดอกสีเหลืองคล้ายดอกชบา ชอบขึ้นเป็นกลุ่มกอ
--------	---

สรรพคุณ	แก้ไ้ร้อน ไข้เย็น
วิธีใช้	เอาหญ้าเช็ดมอญทั้งสด หรือแห้ง มาคั้นน้ำคั้น
การขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณบ้านทั่วไป

หนอนตากอยาก

ชื่อท้องถิ่น	รางลิง ภาคกลางเรียก หนอนตาขอยาก ภาคพายัพเรียก ไม้ป่าช้าง ภาคอีสานเรียก ใบ จีหนอน ภาคทักษิณเรียก หนอนตากอยาก รางลิง
ลักษณะ	หนอนตาขอยากเป็น ไม้เลื้อย ๆ ตามพื้นดิน หรือพาดพันตามต้นไม้อื่น ใบโคปลายใบเรียว แหลมคล้ายใบพลู เส้นลายในใบถี่ละเอียด ดันเป็นแถวคล้ายพุ่มมาก มีฝักเล็กปลายฝักแหลม กว้าง ๑ ซม. ยาวราว ๒ ซม. มีดอกเล็ก ๆ เป็นกลีบ ๆ คล้ายดอกจำปา ดอกมีสีแดงชนิดหนึ่ง สีขาวชนิดหนึ่ง เป็น ไม้ล้มลุก เจริญในฤดูฝน ลื่นฤดูฝนก็เหี่ยวแห้งไป ถึงฤดูฝนก็เจริญงอก งามขึ้นอีก ดันไม้นี้ชอบขึ้นตามป่าบนเชิงเขา
ประโยชน์	เป็นยาฆ่าแมลง
สรรพคุณ	แก้พยาธิเด็ก
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	ริมคลองทั่วไป

หนุมานนั่งแท่น

ชื่อท้องถิ่น	หนุมานนั่งแท่น ทั่วไปเรียกว่า หนุมานนั่งแท่น
ลักษณะ	เป็นพืชเนื้ออ่อนมีหัวอยู่เหนือดิน มีสีน้ำตาลอมแดง หัวกลมเหมือนลูกบอล วางซ้อนกัน สองลูก
สรรพคุณ	แก้ฝี แก้คัน
วิธีใช้	เอารู้นหนุมานนั่งแท่น ผสมกับน้ำส้มสำฟอกฝี ทาแก้คัน
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๒๗ ม.๖ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หนาด

ชื่อท้องถิ่น	หนาด ทั่วไปเรียกใบหนาด
ลักษณะ	หนาดเป็นต้นไม้ล้มลุก ใบใหญ่ยาว หนา กาย เป็นขน มีกลิ่นหอมฉุน ดันสูงประมาณ ๕-๖ ฟุต ดอกออกเป็นช่อใหญ่ เป็นฝอยสีขาวเหลือง พอแก่จัดกลายเป็นสีขาว มีขึ้นตามที่รกร้าง

หญ้าคอกิว

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าคอกิว ภาคใต้เรียกหญ้าคอกิว
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยตามพื้นดินลงราก และขึ้นเป็นลำต้นตามข้อที่ติดกับพื้นดิน ออกใบสลับลำต้น ใบมีเว้ากึ่งคล้ายคอกวัวที่ติดกับโคนใบ
สรรพคุณ	แก้หวัด แก้ไข้อัน เป็นน้ำมูกใส แก้อักเสบดวงมูกที่มีเลือดออกจากจมูกปนน้ำมูกไหล
ออกมา	
วิธีใช้	เอาใบหญ้าคอกิว ผานเป็นเส้นเหมือนยาสูบ มวนใบคองสูบ
ขยายพันธุ์	ด้วยลำต้นปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณสวนยางพาราทั่วไป

หญ้าคา

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าคา ทั่ว ๆ ไปเรียกหญ้าคา
ลักษณะ	หญ้าคาเป็นไม้กอจำพวกหญ้า ใบแขนยาวปลายแหลมรูปหอกคล้ายใบตะไคร้หรือแฝก มีคมสองข้าง ต้นสูงประมาณ ๓-๔ ฟุต ดอกออกยาวฟูเป็นพู่คล้ายหางกระรอก พอดอกแก่ลมจะพัดกระพือปลิวอ่อนขยายพันธุ์ไปตามที่ต่าง ๆ ทั่วไป ถ้าเกิดที่ใดที่นั้นมักจะกลายเป็นที่รกร้างเป็นป่าใหญ่ ต้นไม้อื่นเจริญงอกงามไม่ได้และทั้งเป็นไม้ที่ทำลายได้ยากด้วย คนจีนตามสวนผักใช้ทำลายด้วยวิธีพลิกดินกลับแล้วเก็บเอารากขึ้น
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ ขับน้ำ แก้เบาหวาน บำรุงกำลัง
วิธีใช้	เอารากหญ้าคาสด หรือแห้งต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยราก
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

หญ้างวงช้าง

ชื่อท้องถิ่น	หญ้างวงช้าง ชื่อที่เรียกทั่วไป ทางภาคพายัพเรียก หญ้างวงช้างน้อย ภาคทักษิณเรียก หญ้างวงช้าง จีนเรียก เสี้ยวพิเชฐ
ลักษณะ	หญ้างวงช้าง เป็นต้นไม้เล็ก ๆ จำพวกหญ้า ต้นสูงประมาณ ๑ ฟุต ใบและต้นคล้ายผักโขมจีน ใบเขียวหนาเป็นขน โคนใบคล้ายผักโขมจีนดอกออกเป็นช่อม้วนงอขึ้นไปคล้ายช้างงวง และมีดอกสีขาวเล็ก ๆ สลับขึ้นไปจนปลายงวงงามน่าดู เป็นไม้ล้มลุกเจริญงอกงามในฤดูฝน และโทรมลงในฤดูแล้ง ไม้นี้มีขึ้นเองตามที่ชื้นแฉะและเย็น ตามที่รกร้างตามวัดวาอารามทั่ว ๆ ไป
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ

ขึ้นและทั่ว ๆ ไป ใบกลั่นได้น้ำมันแล้วทำให้แห้งจะตกเกล็ดเป็นพิมเสน มีกลิ่นหอมและเย็น
ดีมาก

สรรพคุณ	แก้ลม แก้ปวดหัว แก้หวัด แก้เป็นน้ำมูก แก้ริดสีดวงจมูก
วิธีใช้	เอาใบตากแห้ง ม้วนใบคองสูบ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด และเอาปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณควนทุ่งนาซี กงหรา ม.๘ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมาก

ชื่อท้องถิ่น	หมาก ทั่วไปเรียกหนาด หรือ หมากสง
ลักษณะ	ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง กระจุกปาล์ม ออกกรากยึดลำต้นเหนือพื้นดิน ลำต้นไม่มีกิ่ง ลำต้นกลม ป่อง แหว่งออกจากก้านใบ ติดผลแต่แขนงตามแขนงดอก ดอกมาก ขนาดผลกลม ขาวประมาณ ๒ นิ้ว กลมยาว ผลอ่อนสีเขียว สุกสีแดงอมส้ม ดอกเป็นรูปขนนก ขาวประมาณ ๓-๕ ฟุต แตกใบย่อยประมาณ หนึ่งฟุตครึ่ง
สรรพคุณ	แก้แผลพุพอง แก้ท้องร่วง แก้ตาลเด็ก แก้ไข้ร้อน แก้พิษอีสุกอีใส ลดความร้อน แก้อาเจียร ขับเหงื่อ แก้ปากเปื่อย แก้ร้อนในกระหายน้ำ
วิธีใช้	ใบ คั้นเอาน้ำอาบ แก้คัน แก้เด็กออกไข่หวัด รับประทานลดความร้อน แก้อาเจียร ขับเหงื่อ
ขยายพันธุ์	ใช้ลูกสุกนำไปปลูก
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

หมากพร้าวนกคุ้ม

ชื่อท้องถิ่น	หมากพร้าวนกคุ้ม ทั่วไปเรียก หมากพร้าวนกคุ้ม
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก เป็นไม้ไม่มีลำต้น ใบออกจากใต้ดิน สีเหลือง ติดผลเป็นช่อคล้าย มะพร้าว ผลมีรสหวานติดคอ
สรรพคุณ	แก้อาการคอแห้ง
วิธีใช้	ใช้ผล
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกกอ
แหล่งที่พบ	ในสวนยางพาราทั่วไปของ ค.คลองเฉลิม

หม้าวเหล็ก

ชื่อท้องถิ่น	หม้าวเหล็ก ทั่วไปเรียก หม้าวเหล็ก
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เปลือกแข็งมาก กระบี่ขาวเนื้อแข็ง เปลือกคันสีดำ เป็นร่องลูกฟูก แต่ลายขาว

สรรพคุณ	แก้เส้นเอ็นพิการ แก้เจ็บ แก้เมื่อย บำรุงกำลัง บำรุงกำนัด
วิธีใช้	เอาเปลือกคันคากแห้ง บดหรือตำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หางกระรอก

ชื่อท้องถิ่น	หางรอก ทัวไปเรียก หางกระรอก เกี้ยวเกล้า
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก มีขนแทบทุกส่วนของต้น ดอกเป็นพู่ยาวประมาณ ๑๕-๒๐ ม.ม. ดอกมีสีแดงเป็นจำนวนมาก ต้นสูงประมาณ ๒ เมตร แต่ละดอกมีเกสรตัวผู้ ๗ เหมือนหางกระรอก ใบสีเขียวยาวรี มีแนวขาวกลางใบ
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	แก้พิษงู
วิธีใช้	ใช้รากฝนกับสุราหรือน้ำมะนาว รับประทานและทา
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	ม.๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หูกวาง

ชื่อท้องถิ่น	หูกวาง ทัวไปเรียก หูกวาง
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีกิ่งก้านแตกแผ่ออกไปรอบต้นเป็นชั้น ๆ ดอกสีขาวจัด ใบโตใหญ่ แก่และหนา ออกดอกเป็นช่อเล็กยาว เมล็ดโต รับประทานเป็นอาหารได้
ประโยชน์	ใช้เป็นไม้ร่มเงา
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทัวไปใน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หุมร

ชื่อท้องถิ่น	หุมร ทัวไปเรียก หุมร
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ขอบและใบสีเขียวอ่อน ใบกลมมน ปลายใบหยัก ออกดอกเป็นช่อ สีขาวอมม่วง
สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ
วิธีใช้	หั่นเป็นชิ้น ต้มกับน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ม.๖ บริเวณลำคลอง ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

สรรพคุณ	เป็นยาเย็น แก้พิษตาชาง แก้กระหายน้ำ ละลายก้อนนิ่ว แก้ไข้ แก้ขัดเบา
วิธีใช้	ใช้ทั้งต้น
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	ในทุ่งนาทั่วไปของ ค.คลองเฉลิม

หญ้าดอกขาว

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าคอนกเขา หญ้าหมอน้อย ภาคใต้ พัทลุง สตูล เรียกว่าเคราแมว
ลักษณะ	หญ้าดอกขาวเป็นต้นไม้จำพวกหญ้า ใบคล้ายคันพริกต้นสูงประมาณ ๑ ฟุต ออกดอกเป็นช่อเป็นกระจุกสีม่วงแล้วเล็ดลักษณะคล้ายดอกดาวเรืองเล็ก ๆ พอดอกแก่จะบาน กลายเป็นสีขาวปลิวว่อนขยายพันธุ์ไปทั่ว ไม้มีขึ้นเองตามที่รกร้างทั่วไป ทุกภาคในประเทศไทย
สรรพคุณ	แก้ไข้ แก้เจ็บ แก้เมื่อย แก้ขัดเบา แก้เรื้อรัง
วิธีใช้	เอาทุกส่วนของหญ้าดอกขาวตากแห้ง บดหรือคั้นเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

หญ้าหนวดแมว

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าหนวดแมว ทั่ว ๆ ไปเรียก หญ้าหนวดแมวหรือ พยัพเมฆ
ลักษณะ	หญ้าหนวดแมวเป็นไม้เล็ก ๆ จำพวกหญ้า ลำต้นเป็นสี่เหลี่ยมคล้ายกระเปราหรือแมงลัก ต้นเขียวลำต้นทอดยาวขนาด ๒ ฟุตเศษ ดอกออกที่ยอดต้นคล้ายฉัตรเป็นชั้น ๆ ยาวประมาณ ๕ นิ้วฟุต มีเกสรฟูพุ่งออกไปเป็นฝอยคล้ายกับหนวดแมว หรือหนวดเสือ สีขาวอมม่วงามาน้ำดูมาก ใบยาวเรียวแหลมริมเป็นจักรคล้ายใบเลี้ยง อีกชนิดหนึ่ง ใบกลมมน ๆ คล้ายใบพืชมเสน หรือใบโง้งทาง ริมเป็นจักรห่าง ๆ มีดอกเช่นเดียวกัน ลำต้นก็เหมือนกัน เคยพบมีปลูกกันเป็นการใหญ่ที่เกษตรบางเขน
สรรพคุณ	แก้เจ็บเมื่อย แก้เบาขัด ขับปัสสาวะ แก้เมาหวาน
วิธีใช้	เอาหญ้าหนวดแมวทั้ง ๕ มาตากแห้งคั้นเอาน้ำดื่ม
แหล่งที่พบ	๑๔๓ ม.๓ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หัวปรางขาว

ชื่อท้องถิ่น	หัวปรางขาว ทั่วไปเรียกปราง
ลักษณะ	เป็นไม้ลงหัวชนิดเดียวกับปรางแดง ปรางทั่วไปออกใบเดี่ยวกลมออกดอกตรงกลางกอ
สรรพคุณ	ขับลมในลำไส้ ผายลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ทำยาสูบหม่อมเด็กแก้หวัด แก้กำเดา ชางชักและลมช้าง

วิธีใช้	เอาหัวเปราะขาว ตำละเอียดผสมหม้อมเด็กแก้หวัด แก้กำเดา แก้ข้างซีก และลมข้าง เอาหัวคัม เอาน้ำคัม แก้ขับลมในลำไส้ ทำให้เรอ แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓

แห้วหมู

ชื่อท้องถิ่น	หญ้าแห้ว หัวไปเรียก แห้วหมู
ลักษณะ	แห้วหมู เป็นต้นหญ้าชนิดหนึ่งใบเล็กยาวรูปหอก ลำต้นตั้งสูงตรง ต้นเป็นสีเขียวมดออก ออกเป็นช่อ ข้างบนคล้ายกกกลังกา ต้นสูงประมาณ ๑ นิ้วฟุต ลงหัวโตประมาณเท่าเม็ดใน พุทรา มีขึ้นตามที่รกร้างทั่วไปทุกแห่งหนใช้หัวทำยา
สรรพคุณ	แก้ลำไส้ แก้จุกเสียด ปวดท้อง บำรุงธาตุ
ประโยชน์	ลดไขมัน
วิธีใช้	เอาหัวแห้วหมูต้พอเหลือง ชงคัมกับน้ำร้อนช่วยลดไขมัน
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

หัวร้อยรู

ชื่อท้องถิ่น	หัวร้อยรู กระเช้าฝีมด จังหวัดตราดเรียก ปุ่มฟ้า
ลักษณะ	เป็นหัวกลมโตขนาดผลมะพร้าวหัว ใบเล็กยาว มักอาศัยเกาะอยู่ตามต้นภายในหัวร้อยรูจะ มีเมล็ดตัวเล็ก ๆ เข้าไปอาศัยอยู่เต็มไปหมด
สรรพคุณ	เป็นยาบำรุงหัวใจ
วิธีใช้	ใช้หัว
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	หุบเขาพระยาแก่งหิน ม.๑๔

หัน

ชื่อท้องถิ่น	หัน หัวไปเรียกคันหัน สงขลาเรียก มะหัน
ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ใหญ่ ออกใบมีจกกรอบ ใบคล้ายใบโอศอกออกลูกเป็นพวงลูกกลม ลูก เป็นสีแดงขนาดเท่าลูกมะแว้ง
ประโยชน์	แกะสลักเป็นลายงานนิยมนำกรรณก เป็นยา
สรรพคุณ	แก้หิด มะเร็งผิวหนัง คั้นตามผิวหนัง

วิธีใช้	เอาเมล็ดคำ เกี่ยวกับน้ำมันใช้ทา
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณคลองทุ่งนาซี ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

อินทนิล

ชื่อท้องถิ่น	อินทนิล ภาคเหนือเรียก ต้นเช่อล่อ จ้อล่อ อีสานเรียก คินิน กาสะเลา ภาคใต้เรียก อินนิล
ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ ดอกใบแข็ง ปลายใบแหลม ออกดอกเป็นช่อใหญ่บานเป็นสีม่วง ติดผลเป็นช่อคล้ายลำไย ขนาดเล็กกว่าลำไยเล็กน้อย เนื้อไม้แข็งมาก ลำต้นสูงประมาณ ๕-๑๐ เมตร
ประโยชน์	เนื้อไม้ที่แข็งนำมาทำบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และยา
สรรพคุณ	แก้เบาหวาน แก้ท้องร่วง สมานแผล
วิธีใช้	ใบแก่สด ดมแก้โรคเบาหวาน เปลือกสดฝนกับน้ำปูนใส ไล่แผล เปลือกสดคั้นเอาน้ำดื่มแก้ท้องร่วง
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ต.คลองเฉลิม

เอะนก

ชื่อท้องถิ่น	เอะนก ทั่วไปเรียก เอะนก
ลักษณะ	เป็นไม้เนื้ออ่อนลงหัวประเภทบอน แต่เล็กกว่าบอน ใบกว้างประมาณ ๑๕ ซม. ยาวประมาณ ๑ ฟุต ใบสีเขียว ลำต้นสูงจากพื้นดินประมาณ ๕-๗ ซม. ใบแหลม กาบห่อหุ้มลำต้นมีสามสี สีเขียว สีเทา สีเขียวลาย ออกดอกตรงกลางกาบ สีเขียว พอแก่จะออกลูกเป็นเหมือนฝักข้าวโพด
ประโยชน์	ใช้เป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	เป็นยาผสม แก้ไข้สันนิบาตหน้าไฟ
วิธีใช้	ใช้ทั้งห้า
ขยายพันธุ์	แยกกอ, เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปบริเวณควนน้ำจับ ม.๓

เอะหลบ

ชื่อท้องถิ่น	เอะหลบ ทั่วไปเรียก เอะหลบ
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยอาศัยไม้อื่น เถาสีเขียวแก่ ใบแตกเป็งบานยาวเกือบถึงก้านใบ มีดอกคล้ายดอกหน้าวัว สีเขียว เมื่อดอกแก่จะแตกออกเป็นลูก คล้ายลูกขนุนแต่สีเขียว
สรรพคุณ	แก้ไข้สันนิบาตหน้าไฟ

วิธีใช้	ต้มกับน้ำมะพร้าวพองม ตั้งไฟต้มให้ลดเหลือครึ่ง
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณน้ำตกมโนราห์ ม.๑๑

เอื้องช้าง

ชื่อท้องถิ่น	เอื้องช้าง ภาคใต้ เรียก เอื้องช้าง
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกลงหัวแตกหน่อ คล้ายข่าลำต้นตรง แตกกิ่ง เมื่อต้นแก่จัดออกข้างเดียวเวียนรอบต้นและกิ่งที่แตกออกไป ออกดอกเป็นช่อ รูปกลมยาวประมาณ ๓-๔ นิ้ว สีแดง มีกลีบแห้งออกสีขาวคล้ายผีเสื้อมาเกาะอยู่ ออกดอกเป็นรูปแตร
ประโยชน์	ต้นเอื้องช้าง ลำต้นและดอกสวยงามมาก จึงเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	แก้หุน้ำหนวก แก้บวม พุงโร
วิธีใช้	หุเป็นน้ำหนวกให้เอาลำต้นเอื้องช้าง ลนไฟ คั้นเอาแต่น้ำหยอดหุ แก้บวม พอง พุงโร อย่างดีให้แตก แล้วเอาพันไว้ที่พุง
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณควนแซ่แกน ควนน้ำจับ ม.๓

เอื้องเพชรม้า

ชื่อท้องถิ่น	เอื้องนก ทั่วไปในประเทศไทยเรียก เอื้องเพชรม้า หรือ เอื้องนก
ลักษณะ	เอื้องเพชรม้า เป็นต้นไม้เล็ก ๆ ลำต้นเป็นปล้อง ๆ ใบเล็กยาวเรียวแหลม คล้ายใบขอบชะนาง ดอกออกเป็นช่อเล็ก ๆ สีขาวเป็นกระจุกที่ยอดลำต้นสีแดงเรื่อ ๆ ต้นสูงประมาณ ๒-๓ ฟุต มักขึ้นตามที่ลุ่มต่ำและทั่ว ๆ ไป
สรรพคุณ	แก้ลม แก้ฝีในลำไส้ แก่ริดสีดวงลำไส้ ริดสีดวงทวาร
วิธีใช้	เอาเอื้องนกทั้ง ๕ (ราก ต้น ใบ ดอก ลูก) ตากแห้งบดผงละลายน้ำอุ่นรับประทาน
ขยายพันธุ์	
แหล่งที่พบ	บริเวณทุ่งนาพรุ โตะเคม ม.๓ ม.๑๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ไธโศก

ชื่อท้องถิ่น	ย่านไธโศก ทั่วไปเรียกไธโศก - สะพายควาย
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเลื้อยตามดิน เถาแข็งจับคู่มือขรุขระ วัสดุกระคายมือ ออกยอดสีม่วงอมดำ
ประโยชน์	เป็นยา

สรรพคุณ	แก้เจ็บเมื่อย บำรุงเส้น แก้เจ็บสะเอว
วิธีใช้	เอาเอามาคั้นน้ำคั้น
ขยายพันธุ์	เอาเถาปักชำ
แหล่งที่พบ	บริเวณควนขมิ้น ม.๖

ไอบ่าว

ชื่อท้องถิ่น	ไอบ่าว ทัวไปเรียก ไอบ่าวชนหนอน
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ลำต้นตรง ออกใบยาววรี ปลายใบมน ออกดอกเป็นช่อเล็ก บำรุงกำลัง บำรุงเลือด แก้เจ็บ
สรรพคุณ	เป็นยาแก้พิษคืบ
วิธีใช้	เอาใบคั้นละเอียด ฟอกแผลที่คัน ลำต้น และราก คั้นเอาน้ำคั้นบำรุงกำลัง บำรุงเลือด แก้เจ็บ
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ไอบ่าวน้ำมิด

ชื่อท้องถิ่น	ไอบ่าวน้ำมิด พัทลุงเรียก ไอบ่าวใบหอม
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นสูงประมาณ ๒-๕ ฟุต ออกใบคล้ายใบยอบ้าน ออกดอกตรงยอด มีกลีบดอกสีขาว คล้ายปีกผีเสื้อ เกสรสีเหลือง ติดลูกเป็นพวง คล้ายลูกเข็มขาว
สรรพคุณ	บำรุงกำลัง บำรุงเส้นเอ็น บำรุงกำนัด ทำให้เลือดลมไหลเวียนสะดวก
วิธีใช้	เอาไอบ่าวน้ำมิดทั้งห้า (ราก ดอก ใบ ลำต้น ลูก) คั้นเอาน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	หุบเขาพระยาขางจีน ม.๑๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ไ้อ์เหล็กนึ่งหยอง

ชื่อท้องถิ่น	ไ้อ์เหล็กนึ่งหยอง พัทลุง สตูล ตรัง เรียก ไ้อ์เหล็กนึ่งหยอง
ลักษณะ	เป็นไม้เถาเนื้ออ่อน เลื้อยตามดิน เถาสีเขียวรูปใบโพ ปลายใบแหลม
สรรพคุณ	เป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงเส้นเอ็น บำรุงเลือด บำรุงกำนัด ทำให้เลือดลมไหลเวียนสะดวก
วิธีใช้	เอาทุกส่วนของไ้อ์เหล็กนึ่งหยอง มาคั้นเอาน้ำคั้น
ขยายพันธุ์	เถาปักชำ
แหล่งที่พบ	เขตรักษาพันธุ์ น้ำตกมโนราห์ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ไ้เหล็กปักไข่

ชื่อท้องถิ่น	ไ้เหล็กน้ำแดง ภาคใต้เรียก ไ้เหล็กปักไข่
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น เถาเป็นหนาม ใบเป็นมัน ออกหัวยาวคล้ายไม้ตีพริก แต่มีหนามรอบหัว ออกหัวตาม โคนเถา และตามข้อของเถาอยู่เหนือพื้นดิน บางทีอยู่สูงตามเถาที่พาดพัน ไม้อื่นถึง ๑ เมตร
สรรพคุณ	แก้เจ็บคอดมข้อ แก้เจ็บเอว บำรุงกำนัด หรือเอาไ้เหล็กสดคั้น เอน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยหัว
แหล่งที่พบ	บนเขาพระยาแก้งจีน ม.๑๔

อค์ชวา

ชื่อท้องถิ่น	อค์ชวา หัวไปเรียก อค์ชวา ทางกรุงเทพฯเรียก ผีเสื้อแสนสวย
ลักษณะ	เป็น ไม้ล้มลุกขึ้นต้นขนาดย่อมถึงขนาดใหญ่ โคนใบเล็กกว่าตอนปลายใบ ใบยาวริมใบเป็นจัก ๆ ปลายใบแหลมมน มียอดแหลมเล็กน้อย ออกดอกเป็นช่อสีขาว ๆ แดง ลำต้นเป็นพุ่ม
ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
สรรพคุณ	รักษากลากเกลื้อน แก้ขัดข้อและดูหนอง แก้เสียดท้อง
วิธีใช้	ใบสดให้หึงมีครรภ์เพ็งคลอดบุตรรับประทาน รากและคั้น นำมาฝนกับน้ำใช้ทาหัวริดสีดวง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๓๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

อัญชันขาว

ชื่อท้องถิ่น	อัญชัน เรียกทั่วไป อัญชันดอกขาว ภาคกลางเรียก อัญชัน ภาคพายัพเรียก เองชัน แดงชัน อีสานเรียก อังชัน อินทนิล ภาคใต้เรียก อัญชัน
ลักษณะ	เป็น ไม้เถาเลื้อยประเภทเถาเลื้อยพาดพันไปตามไม้และที่ต่าง ๆ ใบกลมโต มีลักษณะคล้ายใบพุทรา แต่เล็กกว่าใบพุทรา ดอกรูปร่างคล้าย ๆ เป็ลือกหอยแครง มีฝักแบนคล้ายฝักของหางนกยูงไทย
ประโยชน์	ทำเครื่องเสริมสวย ทำยาปลูกผม
สรรพคุณ	ทำยาบำรุงตา ประคบยาขับปัสสาวะ แก้ปวดฟัน
วิธีใช้	ใช้ราก
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ฤๅษีผสม

ชื่อท้องถิ่น	ฤๅษีผสม หัวไปเรียก ฤๅษีผสม
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น เถาขนาดกลาง เถาสีน้ำตาลแก่ มีเนื้อเถาแข็ง
สรรพคุณ	เป็นยาบำรุงเลือด แก้ก้นาวเย็น แก้ไข้บำรุงธาตุ ขับเหงื่อ
วิธีใช้	เอาเถาฤๅษีผสมสับตากแห้งบดผงผสมน้ำผึ้งรวงทำลูกกลอน รับประทานหรือดื่มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

สมุนไพรที่ชาวบ้านนำมารับประทาน

กระเจี๊ยบ

ชื่อท้องถิ่น	ส้มแขก ทัวไปเรียก กระเจี๊ยบ ภาคใต้เรียก ส้มแขก ภาคเหนือเรียก ส้มแก้งเต้ง แม่ฮ่องสอนเรียก ส้มปู-เงี้ยว
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน ลำต้นตรงเป็นพุ่มเลื้อย ดอกมีสีเหลืองบานตรงกลางเป็นสีม่วงหรือสีแดงเข้ม ใบโตเป็นขน ริมใบเป็นจักรและเว้าเข้าเล็กน้อย ขอบใบเป็นหยิก ๆ ใบมีสีน้ำตาลเงิน ดอกมีลักษณะคล้ายดอกลำไย โกลดขนาดหัวแม่มือสั้น ๆ ภายในเป็นยางเมือก ๆ มีเมล็ดสีขาวเล็ก ๆ
ประโยชน์	รับประทานเป็นอาหารและเป็นผัก
สรรพคุณ	บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง กำจัดเสมหะ แก้ไอ
วิธีใช้	ใช้ใบและลูก
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม. ๘ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

กระเพราขาว

ชื่อท้องถิ่น	เคราขาว ทัวไปเรียก กระเพราขาว ภาคใต้เรียก เคราขาว ภาคเหนือเรียก ก้อมก้อ
ลักษณะ	กระเพราขาวเป็น ไม้ต้นเล็ก ๆ สูงประมาณ ๓-๔ ฟุต กิ่งเป็นสี่เหลี่ยม ต้นเขียว ใบเขียว ดอกเป็นช่อตั้งขึ้นไปเป็นชั้น ๆ คล้ายฉัตร คล้ายดอกโหระพาหรือแมงลัก
สรรพคุณ	แก้ปวดท้อง ขับผายลม บำรุงธาตุ
วิธีใช้	เอาใบกระเพราสดมาตำ เอน้ำกิน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปบริเวณบ้านของ ค.คลองเฉลิม

กระเพราแดง

ชื่อท้องถิ่น	เคราแดง ทัวไปเรียก กระเพราแดง ภาคใต้เรียก เคราแดง ภาคเหนือเรียก ก้อมก้อ
ลักษณะ	กระเพราแดงเป็น ไม้ต้นเล็ก ๆ สูงประมาณ ๓-๔ ฟุต กิ่งเป็นสี่เหลี่ยม ใบมีสีแดงลักษณะคล้ายใบสะระแหน่ ลำต้นสีแดงดอกเป็นช่อตั้งขึ้นไปเป็นชั้น ๆ คล้ายฉัตร คล้ายดอกโหระพาหรือแมงลัก กระเพราแดงมีรสเผ็ดร้อนแรงกว่ากระเพราขาวมาก
สรรพคุณ	แก้ปวดท้อง ขับผายลม บำรุงธาตุ
วิธีใช้	เอาใบกระเพราสดมาตำ เอน้ำกิน

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบทั่วไปบริเวณบ้านของ ต.คลองเจлим

กระบังโหมน้อย

ชื่อท้องถิ่น พาโหมย่าน ทั่วไปเรียก กระบังโหมน้อย ภาคใต้เรียก พาโหมย่าน
ลักษณะ กระบังโหมน้อยเป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันตามต้นไม้อื่น ๆ หรือตามพื้นดินและรั้วบ้าน ใบ
และเถามีกลิ่นเหม็นร้ายแรงจริง ๆ
สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ ผายลม แก้อืดท้องผูก แน่นในลำท้อง ทำให้ลูกหมุนเวียนสะควก แก้อึดสี
ดวง
วิธีใช้ เอาใบพาโหมและเถาอ่อนที่ยังเป็นสีเขียว ผ่านกั้นแทนผักหรือต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์ เอาเถาปักชำ
แหล่งที่พบ บริเวณคลองหลักสาม

กระพังโหมใหญ่

ชื่อเรียกทั่วไป ภาคกลางเรียก ตูดหมู ตูดหมา เหนืออีสานเรียก หล้าตูดหมา ตืดหมา จี๋หมาคารั่ว
ภาคใต้เรียก พาโหมต้นไม้ สดูลเรียก ตด
ลักษณะ กระพังโหมใหญ่ เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กถึงกลาง ขึ้นตามริมเขา กระพังโหมใหญ่ชื่อเดิม ตูด
หมูตูดหมา และลำต้นกลื่นเหม็นแรงมาก แต่มีคนมากที่ชอบกลิ่นของกระพังโหมใหญ่ ใช้
ใบรับประทานกับข้าวผสมข้าวขำของภาคใต้ หรือทำจิ้มน้ำพริก กินกับแกงพุงปลา (ไค
ปลา) แกงน้ำเคยพุงปลากระดี กระพังโหมใหญ่รสชาติดีมาก มีผู้เห็นว่า ชื่อเดิมของกระพัง
โหมใหญ่ว่า ชื่อไม่น่าฟัง จึงได้เปลี่ยนในปทานุกรมว่า กระพังโหม มีสองชนิด ชนิดหนึ่ง
เป็นไม้ยืนต้น อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้เถา กระพังโหมใหญ่ใบใหญ่กว่าใบของชนิดเถาใบกว้าง
ราวสองนิ้ว สวนยาวพอเหมาะกับความยาว ใบและลำต้นมีกลิ่นเหม็นเหมือนกัน กระพัง
โหมที่ผู้เฒ่า เรียกว่า พาโหมต้น ชนิดนี้หายาก ที่พบเห็นมากก็เป็นชนิดเถา เลื้อยตาม
พื้นดิน
สรรพคุณ ดับและใบมีกลิ่นเหม็น แก้ตาลขวาง แก้อาตุพิการ แก้อืดท้องเสีย แก้อั้วร้อน ขับพยาธิ
ไล่เดือนของเด็กได้ดีมาก เป็นยาอายุวัฒนะ (แก้แผลงักต ถอนพิษงูได้ แก้โรคตาขโมย
ใช้ใบอ่อนรับประทาน)
วิธีใช้ แก้ตาลขวาง แก้อาตุพิการ แก้อืดท้องเสีย แก้อั้วร้อน ขับพยาธิไล่เดือน เป็นยาอายุวัฒนะ เอา
ใบแก่และอ่อนรับประทาน (แก้งักต ถอนพิษงูใช้ใบแก่ตำพอกแผล)

ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณขุนเขานาใน ของหมู่เขาพระยาจกจีน

ข่าลิง

ชื่อท้องถิ่น	ข่าเล็ก ทั่วไปเรียกว่า ข่าเล็ก ข่าป่า
ลักษณะ	ข่าลิงเป็นไม้ลงหัวจำพวกข่าใหญ่ ข่าคาแดง และก็มีลักษณะเหมือนกันทั้งสิ้น ที่ผิดกันก็คือ ข่าลิงมีใบดั้นคอกลูกศรียะเล็กกว่าข่าทั้งสองมาก ศรียะมีกลิ่นหอมฉุนร้อนแรงกว่าข่าทั้งสองมาก จะใช้ปรุงเป็นอาหารไม่ได้ ไม้นี้เจริญในที่ลุ่มต่ำและ ขึ้นเป็นกอ ๆ อย่างข่าทั้งสอง โดยมากมักปลูกไว้ใช้ในการปรุงยา หรือผสมทำแป้งเหล้า
สรรพคุณ	หัวข่ามีกลิ่นฉุนเผ็ดร้อน เป็นยาขับลมในลำไส้ แก้มวนท้อง เป็นยาแทนการอยู่ไฟ หลังคลอดบุตรใหม่ ๆ ใช้เหง้าอ่อนของข่าเล็ก ใบข่าเล็กแก้คำผสมมะขามเปียกแทรกเกลือรับประทานเป็นยาขับเลือดเน่าร้าย เลือดเสียที่ตกค้างอยู่ในมดลูกได้ดี เป็นยาระบาย แก้บิดปวดท้อง เหง้าแก่ คำผสมกับน้ำมันงา
ประโยชน์	หัวข่าทำเครื่องแกง ดับกลิ่นคาวได้ดีมาก เช่น คัมไก่ คัมข่า
ขยายพันธุ์	แยกกอหรือเพาะเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณบ้านทั่วไป

ข่าใหญ่

ชื่อเรียกทั่วไป	ข่าใหญ่ ข่าหลวง ข่า
ลักษณะ	ข่าเป็นไม้ลงหัวจำพวกกระวาน เร่ว ลงหัวใหญ่ ขาว อวบ อ้วน ใบออกสลับด้น ใบคล้ายใบพายเรื่อ ออกดอกเป็นช่อสีขาวจุดแดง กลีบดอกมะขาม ผลโตเท่าเม็ดบัว ผลแก่มีสีดำ มีเมล็ดแน่นภายในผลรสเผ็ดร้อน ขม
สรรพคุณ	แก้ลม ขับลมในลำไส้ แก้ปวดมวน แก้โรคผิวหนัง
วิธีใช้	เอาหัวข่าใหญ่สดหรือแห้ง ตำเอาน้ำทาแก้โรคผิวหนัง เอาเหง้าอ่อนผสมเกลือแกง ผ่านเป็นบางๆ แทนผักรับประทานแก้ลม ขับลมในลำไส้ แก้ปวดมวน
ขยายพันธุ์	แยกหน่อ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปตามบ้าน ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ข้าวเหนียวดำ

ชื่อท้องถิ่น	ข้าวเหนียวดำ ภาคกลางและภาคใต้เรียก ข้าวเหนียวดำ ภาคพายัพเรียก ข้าวดำ ภาคอีสานเรียก ข้าวดำ
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกเหมือนต้นข้าวธรรมดา แต่มะลัดหรือสารเป็นสีม่วงอมดำ
สรรพคุณ	เป็นยาแก้ท้องในโต และเป็นอาหาร
วิธีใช้	แก้ท้องในโต เอาข้าวเหนียวดำหึ่งเปลือกห่อผ้าต้มเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปตามบ้าน

ขมิ้นชัน

ชื่อท้องถิ่น	ขมิ้น ภาคใต้เรียก ขมิ้นแกง
ลักษณะ	ขมิ้นชันเป็นไม้เลื้อยหัวจำพวกขมิ้นหรือขมิ้น ใบโตกว่าใบกระชาย โดขนาดใบพุทธรักษาไทย เป็นไม้ล้มลุกงอกงามในฤดูฝน พอถึงฤดูหนาวต้นก็ตาย คงมีแต่ครีษะฝังอยู่ใต้ดิน ครีษะหรือแง่มมีสีเหลืองจัดใช้หัวและแง่มของขมิ้นตำคั้นเอาน้ำข้อมผ้าเหลืองพระ ชาวอินเดียใช้หัวที่ตากแห้งแล้วปรุงเครื่องแกง ทำให้สีเหลืองนารับประทาน
สรรพคุณ	แก้โรคกระเพาะ แก้ก้น แก้แผลเรื้อรัง บำรุงผิว
วิธีใช้	แก้โรคกระเพาะ เอาหัวขมิ้นชันสดหรือแห้งรับประทาน แผล เอาเหง้าขมิ้นชันสดตำพอกแผล บำรุงผิว เอาขมิ้นชันบดผง ผสมน้ำผึ้งรวงทาบำรุงผิว
ขยายพันธุ์	ด้วยเหง้า
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ขิง

ชื่อท้องถิ่น	ขิง
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกมีเหง้าใต้ดิน เหง้าจะแตกแขนงคล้ายนิ้วมือ เนื้อในสีเหลืองแกมเขียว ลำต้นที่อยู่เหนือดิน งอกจากเหง้าตั้งตรง ใบสีเขียวเรียวยาวแคบ ปลายใบแหลม ดอกเป็นช่อขนาดเล็ก ก้านดอกสั้น ดอกสีเหลืองจะบานจากโคนไปหาปลายประโยชน์ ปรุงอาหาร
สรรพคุณ	แก้จุกเสียด แก้เสมหะ บำรุงธาตุ
วิธีใช้	อาการท้องอืดท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด ใช้เหง้าแก่สดทุบให้แตกต้มเอาน้ำดื่ม อาการไอ มีเสมหะ ฝนกับน้ำมะนาว หรือใช้เหง้าสดตำผสมกับน้ำเล็กน้อยคั้นเอาน้ำและแทรกเกลือเล็กน้อย ใช้กวาดคอหรือจิบบ่อยๆ
ขยายพันธุ์	ใช้เหง้า

แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จิงแห้ง

ชื่อท้องถิ่น	จิงแห้ง ทั่วไปเรียก จิงแห้ง
ลักษณะ	จิงแห้งเป็นไม้ลงหัวมีเหง้าใหญ่ เนื้อในสีขาว มีกลิ่นหอมใบเรียวยาวปลายแหลม ออกดอกเป็นช่อรวมกันอยู่ตรงยอดสีขาว ชอบขึ้นตามต้นไม้ใหญ่ บริเวณโคนกิ่งของต้นไม้บาง (หายากมาก)
สรรพคุณ	แก้ลมติดเส้น กล้ามเนื้ออักเสบ กล้ามเนื้อเป็นตะคริว ชักกระตุก (เป็นยาเสริมลดช่องว่างของร่างกาย)
วิธีใช้	เอาเหง้าตากแห้ง (ตัวยาทั้งห้า เอามารวมกันเป็นยาประจำธาตุทั้ง ๕)
ขยายพันธุ์	เหง้า
แหล่งที่พบ	บริเวณ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

จีเหล็กเลือด

ชื่อท้องถิ่น	จีเหล็กคอง ขาจีเหล็ก จีเหล็กแดง
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบเล็กปลายแหลม ท้องใบสีแดง ใบอ่อนมียอดสีแดง มีฝักขนาดฝักแค ดอกสีเหลืองเล็กออกเป็นช่อคล้ายดอกจีเหล็กบ้านประโยชน์ ดอกตูมและใบอ่อนรับประทานเป็นอาหาร
สรรพคุณ	ทำยาแก้กษัยปวคเมื่อย
วิธีใช้	แก่น หรือทั้งต้นปรุงเป็นยาต้มกินแก้ไข้เลือด เปลือกรักษาหิด
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไปของ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ฉิ่ง

ชื่อท้องถิ่น	ฉิ่ง ทั่วไปเรียก ต้นฉิ่ง
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ออกลูกไม่มีดอก เหมือนมะเดื่อลูกตามลำต้นเป็นพวงสีเขียว
สรรพคุณ	เป็นอาหาร เป็นยาป้องกันมะเร็ง
วิธีใช้	เอาลูกฉิ่งสด ๆ รับประทานเป็นอาหาร ผัก และป้องกัน โรคมะเร็ง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ควนน้ำซับ ม.๑๔ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ชะอม

ชื่อท้องถิ่น	ขอคอม หัวไปเรียก ชะอม
ลักษณะ	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ลำต้นมีหนาม ลำต้นสูงประมาณ ๑-๒ เมตร ลักษณะใบรูปขนนกแตกใบย่อย เหมือนใบหางนกยูง หรือใบสะตอ
ประโยชน์	เอาขอดปรุงอาหารและเป็นยา
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน แก้ร้อนใน แก้เบาหวาน
วิธีใช้	เอารากชะอมต้มน้ำกินแก้ไข้ แก้ร้อนใน แก้เบาหวาน
ขยายพันธุ์	กิ่งปักชำ
แหล่งที่พบ	๑๔๓ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ชะมวง

ชื่อท้องถิ่น	ชะมวง หัวไปเรียก ชะมวง
ลักษณะ	ชะมวงเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อมถึงกลาง ใบแข็งและยาวหนาค่อนข้างใบมะดัน มีดอกเล็ก ๆ กลีบแข็งเช่น มะดัน สีสวลเหลืองมีกลิ่นหอม และดอกมาก ใหญ่ราว ๑๐-๑๕ มม.
สรรพคุณ	ขับเสมหะ ฟอกเลือด ระบุสตรี แก้ไข้เรื้อรัง ขับระดูขาว
วิธีใช้	เอารังชะมวง หมายถึงกิ่งและใบที่เป็นรวมกันดูเหมือนรังนก มาต้มแก้ไข้เรื้อรัง ขับระดูสตรี แก้ระดูขาว ต้มเอาน้ำรับประทาน แก้เสมหะ ฟอกเลือด
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณพื้นที่ทั่วไป

ชะพลู

ชื่อท้องถิ่น	ชะพลู พายัพเรียก พลุนก ผักปูนก อีสานเรียก ผักอีเล็ด ภาคใต้เรียก ชะพลู-ข้าพลู
ลักษณะ	ชะพลูเป็นไม้ต้นเล็ก ๆ ต้นสูงประมาณ ๒ ฟุต ลำต้นเป็นข้อ ๆ ใบคล้ายใบพลูขนาดเล็ก สีเขียวแก่ มีรสเผ็ดเล็กน้อย ดอกออกเป็นช่อ ๆ คล้ายดอกคิปลี แต่สั้นกว่า ใบใช้รับประทานเป็นผักได้ เป็นไม้ที่ขึ้นตามพื้นที่ลุ่มต่ำและ โดยมากมักปลูกไว้รับประทานตามบ้าน มีขึ้นทั่วไปทุกจังหวัดในประเทศไทย
สรรพคุณ	แก้เจ็บเมื่อย ขับเมือกมันในลำไส้ ระบายท้อง
วิธีใช้	เอารากมาตากแห้งบดละเอียดผสมน้ำร้อนหรือน้ำผึ้งรวง จะดื่มกินน้ำก็ได้
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ชมพู

ชื่อท้องถิ่น	ชมพู ทั่วไปเรียก ชมพู
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบโตหนา ออกดอกเป็นฝอยฟู มีสีเขียว สีขาว สีชมพู และมีผลกลมเป็นกันโต จุกเล็ก สีเขียวแดงขาว เนื้อค่อนข้างหนา มีเมล็ดข้างในค่อนข้างดำ
ประโยชน์	รับประทานเป็นอาหาร
สรรพคุณ	เนื้อของลูกนำมาปรุงเป็นยาหอม ทำให้ชุ่มกำลัง
วิธีใช้	ใช้เนื้อของลูก
ขยายพันธุ์	เมล็ด, ปักชำ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ค.คลองเฉลิม

ชิดขอ(หรือศรีตรัง)

ชื่อท้องถิ่น	ชิดขอ ทั่ว ๆ ไปเรียกชิดขอ
ลักษณะ	เป็นไม้เลื้อยตามพื้นดินเถาเป็นเหลี่ยม ๔ เหลี่ยม สีม่วงอมแดง คล้ายผักปลัก ใบคล้ายผักปลัก แต่อ่อนกว่าผักปลัก ใบยาวกว่า ออกลูกตามข้อลำต้น คล้ายดอกบัวตูม แต่มีขนาดเล็ก สีม่วงอมแดงเหมือนกับเถา
ประโยชน์	เป็นอาหาร
วิธีใช้	เอาดอกสด ๆ และยอดอ่อนมาแกงเลียง แกงส้ม ผักจิ้ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทุ่งนาพรุ โด๊ะเคม ม.๓ ม.๑๔ ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ดาหลา

ชื่อท้องถิ่น	ดาหลา ภาคใต้เรียก ดาหลา ภาคกลางเรียก ดาหลา หรือ ขาน้ำ
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกเหมือนข่า ลำต้นสูง ๒-๔ เมตร ลำต้นสีเขียว ออกใบสลับลำต้น ออกแทงก้านดอก ขึ้นจากพื้นดิน ที่ปลายก้านดอกเป็นจุก เกสรสีชมพู เส้นสีขาว เป็นลวดลาย ติดผลแน่นเป็นกระจุก
สรรพคุณ	แก้ลมบำรุงหัวใจ เป็นอาหาร
วิธีใช้	เอาดอกกาหลาสด ๆ มาผ่านกินแทนผัก และเป็นยาบำรุงหัวใจ แก้ลม
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณบ้าน ของ ม.๖ ค.คลองเฉลิม

คำลึง

ชื่อท้องถิ่น	ผักหมิง หัวไปเรียก คำลึง ภาคใต้เรียก ผักหมิง เชียงใหม่เรียก ผักแคบ
ลักษณะ	คำลึงเป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันตามต้นไม้ใหญ่ ลักษณะของใบมี ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งใบเป็นจักเว้าลึกเข้าไปเกือบถึงโคนใบ อย่างนี้เรียกว่าคำลึงตัวผู้ อีกชนิดหนึ่งใบโตเว้าข้างเล็กน้อย คล้ายรูปสามเหลี่ยมอย่างนี้เรียกว่า คำลึงตัวเมีย ใบทั้งสองอย่างนี้บางที่ก็พบในเถา ๆ เดียวกัน ดอกสีขาวมีห้าแฉก ผลอ่อนสีเขียว ผลและยอดรับประทานเป็นผักได้ ผลแก่สีแดงนกชอบรับประทานมาก มีขึ้นตามที่รกร้างทั่ว ๆ ไปทุกแห่ง
ประโยชน์	ใช้เป็นผัก
สรรพคุณ	เป็นยาเย็น ขับพิษร้อน ถอนพิษไข้ต่าง ๆ
วิธีใช้	ใช้ใบสด ๆ ตำให้ละเอียด ทาตามร่างกาย เถาใช้ทำยาเย็น ขับพิษ
ขยายพันธุ์	ปักชำ
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ค.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ตะไคร้

ชื่อท้องถิ่น	ตะไคร้ ภาคเหนือเรียก จะไคร ภาคใต้เรียก ไคร แม่ฮ่องสอนเรียก คาหอเบียว
ลักษณะ	ตะไคร้เป็นต้นไม้ที่ขึ้นเป็นกอ ซึ่งทุกคนรู้จักกันดีแล้ว เป็นไม้ที่จำเป็นต้องปลูกไว้ใช้ในการปรุงอาหาร ในสวนครัวทุกบ้านเรือน นอกจากปรุงเป็นอาหารแล้ว ยังใช้ประโยชน์ในทางยาได้อีกด้วย
สรรพคุณ	รักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด ใช้ลำต้นแก่สด ๆ ทูบพอแหลกประมาณ ๑ กำมือ คั้นเอาน้ำดื่ม หรือรับประทานเป็นยา อาการขัดเบา ผู้ที่ปัสสาวะขับไม่คล่อง ให้ใช้ต้นแก่สดวันละ ๑ กำมือ คั้นน้ำดื่มวันละ ๓ ครั้ง ๆ ละ ๑ ถ้วยชา ก่อนอาหาร
ขยายพันธุ์	แยกกอ
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ถั่วพู

ชื่อท้องถิ่น	ถั่วพู หัวไปเรียก ถั่วพลู
ลักษณะ	เป็นไม้เถาพาดพันไม้อื่น ออกดอกสีขาวอมม่วงติดฝักแบน ขาว งอ เป็นรูปโค้ง ฝักเป็นเหลี่ยมหยัก
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน บำรุงกำลัง เป็นผัก
วิธีใช้	เอาฝักอ่อนทำอาหาร หัวทำยาแก้ไข้ร้อน บำรุงกำลัง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ บริเวณบ้านทั่วไป

บัวบก

ชื่อท้องถิ่น	บัวบก ภาคกลางเรียก บัวบก ภาคเหนือเรียก ผักหนอก อีสานเรียก ผักหนอก ภาคใต้เรียก บัวบก ผักแว่น หูหนู
ลักษณะ	เป็นพืชเลื้อย สูงขนาด ๑ ฟุตมือ มีรากออกมาตามข้อของลำต้น ก้านใบงอตรงจากดิน ใบสีเขียว รูปกลมรีเล็กน้อย ขอบใบเป็นคลื่น ดอกสีม่วงเข้ม ใช้ข้อที่มีรากงอกมาปลูก
สรรพคุณ	แก้ช้ำใน แก้อ่อนเพลีย เมื่อยล้า
วิธีใช้	บัวบกใช้รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก โดยเอาบัวบกสดทั้งต้น ๑ กำมือ ล้างให้สะอาดแล้วตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำมาทาบริเวณที่เป็นแผลบ่อย ๆ ใช้กากพอกด้วยก็ได้
ขยายพันธุ์	ด้วยการแยกกอ
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

ผักกาดนกเขา

ชื่อท้องถิ่น	ผักกาดนกเขา ทั่วไปเรียก ผักกาดนกเขาหรือผักกาดไร่
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกประเภทหญ้า ขนาดเล็ก ลำต้นสูงประมาณ ๓ นิ้ว ลำต้นสีเขียวอมม่วง ใบเขียว หลังใบเป็นเหมือนก้ามหมีสีเงิน ออกดอกมีฝอย ปรู๊ดตามลม
ประโยชน์	เป็นผักเอามาทำอาหาร ได้หลายชนิด
วิธีใช้	เอาผักกาดนกเขาทั้ง ๕ มาทำอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

ผักกาดปลิว

ชื่อท้องถิ่น	หางควายถึก ทั่วไปเรียกผักกาดปลิว พัทลุงเรียก หางควายถึก
ลักษณะ	เป็นไม้ล้มลุกจำพวกผัก ลำต้นขึ้นตรงจากดิน แดกกิ่งใบมีจกกรอบใบ ลำต้นอ่อนเปราะน้ำ ดอกเป็นช่อ มีฟอกสีขาวดิคมเล็กแตกออกปลิวตามลม
ประโยชน์	ทำอาหาร ผักจิ้ม น้ำพริก แกงส้ม แกงกะทิ แกงคั่ว
วิธีใช้	เอาช่อดอกอ่อนมาทำเป็นอาหาร
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

ผักโขมหนาม

ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุก ลำต้นสีเขียว มีหนามรอบลำต้น สูงประมาณ 1 ฟุต ใบเป็นรูปใบโพธิ์ แดกกิ่ง
--------	--

รอบลำต้น ที่กิ่งและก้านใบมีหนามรอบ ออกดอกเป็นช่อเดี่ยว มีเกสรรอบก้านดอก รากสี
ขาวนวล

สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน และใช้เป็นผักแกงเลียง
วิธีใช้	เอาทั้ง 5 คัมภีร์แก้ไข้ร้อน ขอดอ่อนแกงเลียง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณทั่วไป

ผักเสี้ยนไทย

ชื่อท้องถิ่น	ผักเสี้ยนไทย ทั่วไปเรียกผักเสี้ยนไทย
ลักษณะ	ผักเสี้ยนไทยเป็นต้น ไม้เล็ก ๆ จำพวกผัก เช่น แฉกผัก โหระพา ใบคล้ายคลึงกับผักเสี้ยนผิ และผักก็คล้ายคลึงกัน ใบและต้นไม่มีขน ต้นสูงประมาณ ๑ ฟุต ดอกสีขาวประแดงเรื่อ ๆ ลำ ต้นและกิ่งก้านเกลี้ยงเกลา มีทั้งที่ปลูกและที่ขึ้นเอง ตามที่ขึ้นและทั่วไป ใช้ยอดใบอ่อนคอง รับประทานเป็นอาหาร แต่ผักเสี้ยนคองนี้สตรีรับประทานมักทำให้โลหิต ระบุพิการ กับทำ ให้มีระดูขาวมาก กลิ่นเหม็นจัด
ประโยชน์	ใบและยอดอ่อนใช้คองเป็นผักจิ้มน้ำพริก
สรรพคุณ	แก้โลหิต ระบุเน่าเสีย
วิธีใช้	คั้น แก้โลหิตระบุเน่าเสีย เมล็ด มาได้เดือนในท้อง
ขยายพันธุ์	ปักชำ, เมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณชลประทานคลองหลัก ๘

ผักกูด

ชื่อท้องถิ่น	ผักกูด ทั่ว ๆ ไป เรียกผักกูด
ลักษณะ	เป็นพืชสกุลเฟิร์น ลำต้นมีขนสีดำ ใบออกรูปขนนก ยอดอ่อน ชูก้านใบก่อนใบจะบาน จะ มีวนกลม
สรรพคุณ	แก้ตัวร้อน แก้พิษอักเสบ และเป็นอาหาร
วิธีใช้	เอายอดอ่อนผักกูดเป็นอาหารแกง ผัก ลวกทำผักจิ้ม
ขยายพันธุ์	ด้วยใบแก่จัด
แหล่งที่พบ	บริเวณริมคลองทุก ๆ สายของพื้นที่ ด.คลองเฉลิม

ผักหวาน

ชื่อท้องถิ่น	ผักหวาน ทั่วไปเรียก ผักหวาน
--------------	-----------------------------

ลักษณะ	ผักหวานเป็นไม้พุ่มต้นเล็ก ๆ ใบคล้ายใบมะขม แต่มีนวลขาว ๆ บนหน้าใบ ดอกเล็กเป็นช่อ สีแดง ๆ ขาว ๆ ผลคล้ายคลึงกับมะขมมาก แต่ผลเล็กกว่ามีสีเขียวอ่อนนวล ๆ งานรองผลสีแดงเข้มติดห้อยย้อยตามกิ่งได้ใบนำคู่มาก ต้นสูงประมาณ ๓-๔ ฟุต มีขึ้นตามพื้นที่ลุ่มต่ำและและทั่วไป ๆ ไป ใช้ใบอ่อนปรุงเป็นอาหารรับประทาน เช่น แกงเลียง รสหวานนำ รับประทาน
สรรพคุณ	แก้หนาวเย็น สตรีหลังคลอด แก้ไข้ บำรุงกำลัง บำรุงเลือด แก้อ่อนใน
วิธีใช้	เอาใบตำฟอกศีรษะ แก้อาการหนาวเย็นของสตรีหลังคลอด ใบผักหวานเอามาทำอาหาร แก้ไข้ บำรุงกำลัง เอาทุกส่วนของผักหวานต้มกินน้ำ บำรุงเลือด แก้อ่อนใน
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

ผักหวานได้นำ

ชื่อท้องถิ่น	ผักหวานได้นำ ทั่วไปเรียก ผักหวาน
ลักษณะ	เป็นพืชล้มลุกงอกอาศัยได้นำ ขึ้นเป็นกอมีก้าน และใบคล้ายผักกาดกวางตุ้ง แต่ใบจะมีสีน้ำตาลอมม่วง ใบบางออกดอกเป็นจุดที่กาบใบ เมล็ดแข็ง
สรรพคุณ	แก้อ่อนใน ขับปัสสาวะ เป็นอาหาร
วิธีใช้	เอาผักหวานได้นำทุก ๆ ส่วน เป็นอาหาร เอาผักหวานทั้ง ๕ มาตากแดดพอเหี่ยว ต้มเอาน้ำดื่ม แก้อาการอ่อนใน ขับปัสสาวะ
แหล่งที่พบ	สายห้วยนาพรุ ม.๑๔ ถึง ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ผักเหลียง

ชื่อท้องถิ่น	ผักเหลียง ทั่วไปเรียก ผักเหลียง
ลักษณะ	เป็น ไม้พุ่มขนาดเล็กออกใบคู่ ออกดอกเป็นพวงห้อยติดผลเท่าเม็ดถั่วลิสง
สรรพคุณ	ใช้เป็นอาหาร
วิธีใช้	ใช้ยอดทำอาหาร
ขยายพันธุ์	ปักชำต้น
แหล่งที่พบ	บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม

เพกา

ชื่อท้องถิ่น	เพกา ทั่วไปเรียก เพกา ภาคพายัพและเชียงใหม่เรียก มะลิไม้ มะลิ้นไม้ ลิ้นฟ้า
--------------	---

ลักษณะ	เพกาเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ต้นสูงประมาณ ๘-๑๐ เมตร ใบหนากลมโตมน ๆ คล้ายใบ รงค์ทอง เป็นพุ่มงาม มีฝักแบนเป็นแผ่นยาวคล้ายฝักหางนกยูงฝรั่ง โคประมาณ ๒ นิ้วฟู เศษ ยาวประมาณ ๑๒-๑๕ นิ้วฟูต มีขึ้นตามป่าราบ และปลูกกันไว้รับประทานฝักอ่อน
สรรพคุณ	ทำยาสมานแผล ดับพิษโลหิต ผายลมในลำไส้ แก้บิด แก้อาเจียนไม่หยุด
ประโยชน์	ฝักอ่อนรับประทานเป็นผัก
วิธีใช้	เปลือกทำยาสมานแผล ทำน้ำเหลืองให้ปกติ ฝักอ่อน ทำให้ผายลม ราก ทำเป็นยาบำรุงธาตุ แก้ท้องร่วง ทำให้เกิดน้ำย่อยอาหาร แก้ไข้สันนิบาต ใช้ภายนอก นำมาฝนกับน้ำปูนใส ทาแก้อาการอักเสบ ฟกบวม
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไปใน ค.คลองเฉลิม

ผักทอง

ชื่อท้องถิ่น	เต้าเทศ ภาคใต้เรียก น้ำเต้า เต้าเทศ ภาคเหนือเรียก มะผักแก้ว อีสานเรียก มักอี
ลักษณะ	พืชล้มลุกที่มีเถาเลื้อยไปตามดิน มีหนามยาวที่ข้อ ใบสีเขียวมีหยัก ๕ หยัก จับผิวใบรู้สึกสาก ดอกสีเหลืองรูปกระดิ่ง มีผลขนาดใหญ่ กลมแบน ผิวขรุขระเป็นพู เนื้อในสีเหลืองจนถึง เหลืองอมส้ม และเหลืองอมเขียว เมล็ดรูปไข่แบนจำนวนมาก
สรรพคุณ	รสมัน ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ
วิธีใช้	ใช้เมล็ดถ่ายพยาธิลำไส้ เหมาะกับการใช้ถ่ายพยาธิตัวคืด โดยใช้เมล็ดผักทองประมาณ ๖๐ กรัม ทบให้แตกผสมกับน้ำตาลและนมหรือน้ำตาลที่เค็มลงไปจนได้ประมาณ ๕๐๐ มิลลิลิตร รับประทาน ๓ ครั้ง ห่างกันทุก ๒ ชั่วโมง
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

มะกรูด

ชื่อท้องถิ่น	ส้มกรูด ภาคพายัพเรียก มะกูด มูขุด ส้มกรูด อีสานเรียก มะหุด หมากหุด ทักษิณเรียก ส้มหัว ผี
ลักษณะ	มะกรูดเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบเขียวหนามีดอกเดี่ยวที่กลางใบเป็นคอน ๆ ดอกสีขาว เกสร เหลืองมีกลิ่นหอมเล็กน้อย ผลคล้ายผลส้มซ่า ผิวหนาโปน เป็นร่องทั้งลูกมีขี้จุดสูง ตามต้น และกิ่งมีหนามยาวเล็กน้อย น้ำในลูกมีรสเปรี้ยวใบและผิวของลูกมีน้ำมันหอมระเหยชนิด หนึ่ง อาจกลั่นเอาน้ำมันออกได้ ประโยชน์ของมะกรูด ใบใช้ปรุงกับอาหารดับพิษคาว น้ำใน

ผลใช้ในการย้อมผ้าเหลืองพรและสระผมกันรังแค มะกรูดอาจปลูกขึ้นได้โดยไม่เลือกที่ดิน
มักปลูกกันตามสวนเป็นสินค้า

ประโยชน์	ใช้มาปรุงอาหารดับกลิ่นคาว น้ำในลูกใช้ทำยาสระผม
สรรพคุณ	ถอนพิษสำแดง แก้ลมจุกเสียด แก้เสมหะเป็นโทษ
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

มะเจือพวง

ชื่อท้องถิ่น	เจือละหนา เจือซ้อย
ลักษณะ	เป็นพืชนาขนาดเล็ก ลำต้นมีหนามแหลมคม ที่ก้านใบมีหนาม ออกดอกเป็นพวงบานเป็นสีขาว คิดขาว ขนาดเท่าลูกมะแว้งต้น
สรรพคุณ	แก้โรคเบาหวาน และเป็นอาหาร
วิธีใช้	เอาลูกมะเจือพวงมาเป็นอาหาร เอาลูกอ่อนดิบรับประทานสด ๆ แก้โรคเบาหวาน
ขยายพันธุ์	คั่วเมล็ด
แหล่งที่พบ	บริเวณไร่ นาทั่วไป

มะนาว

ชื่อท้องถิ่น	มะนาว ทั่วไปเรียกมะนาว ภาคพายัพเรียก มะกิว มะนาว อีสานเรียก หมากนาว ภาคใต้เรียก นาว
ลักษณะ	มะนาวเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กข้อม คล้ายกับมะกรูด ส่วนที่ติดกันคือ ลูกกลมเกลี้ยงโตเท่าผล หมากดิบ น้ำในผลรสเปรี้ยวจัดมากมีปลูกกันตามสวนทั่ว ๆ ไป ใช้เป็นสินค้าที่ปรุงอาหาร กันทั่วประเทศ กรดในตริกของฝรั่งได้ทำจากมะนาวนี้
สรรพคุณ	เป็นยาขับเสมหะ ใช้น้ำผสมดินสอพองโปะบริเวณที่หัวโน
วิธีใช้	เปลือกมะนาวรักษาท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด ให้เอาเปลือกของผลสดประมาณ ครึ่งผล คลึงให้น้ำออก ชงน้ำร้อนดื่มเวลาที่มีอาการ น้ำมะนาว รักษาอาการไอ และเสมหะ ใช้ผลคั้นน้ำ ใส่เกลือเล็กน้อย จิบบ่อย ๆ
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	ทั่วไป

มะม่วงหิมพาน

ชื่อท้องถิ่น	ยาร่วง หัวครก ภาคกลางเรียก มะม่วงหิมพาน ภาคใต้เรียกยาร่วง หัวครก
--------------	--

ลักษณะ มะม่วงหิมพาน เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม ขนาดต้นฝรั่งหรือต้นมะขม ใบหนาแข็งคล้ายใบ
 ถั่วงอก แต่ปลายใบมนคล้ายถั่วงอก ฝรั่ง ดอกเป็นช่อใหญ่มีผลคล้ายชมพู แต่มีเมล็ดคล้าย
 เมล็ดถั่วโตขนาดเมล็ดถั่วครึ่งกำ งาม ๆ ออกติดอยู่ที่โคนอกลูก ผิดกับไม้อื่น ๆ ทั้งสิ้น ผลและ
 เมล็ดรับประทานเป็นอาหารได้ แต่ยังมีพิษ กัดมาก มีปลุกกันมาทางปากได้ ปลุกกันเป็น
 ริ้วกันอาณาเขต ในเมล็ดมีน้ำมันมาก ๆ กว้าน้ำมันถั่วลิสง ทางปากได้ใช้เมล็ดปรุงเป็นขนม
 เช่นถั่วลิสงคั่วของจีน แต่รสชาติดีกว่าถั่วลิสงมาก

สรรพคุณ สมานแผล แก้ท้องร่วง ปวดธาตุ และเป็นอาหาร

วิธีใช้ เอารากและเปลือกต้นต้มน้ำดื่มแก้ท้องร่วง ปวดธาตุ เอาเปลือกต้นฝนกับน้ำขาวข้าวพอก
 ปวดแผล เอาเนื้อเยื่อในเมล็ดเป็นอาหาร

ขยายพันธุ์ คั่วเมล็ด

แหล่งที่พบ ทั่วไปของพื้นที่

มะพร้าว

ชื่อท้องถิ่น พพร้าว ทั่วไปเรียกมะพร้าว

ลักษณะ เป็นไม้ตระกูลปาล์ม มะพร้าวเป็นไม้ลำต้นสูง มีใบอยู่ที่ยอด ใบเล็กยาวเป็นทาง มีดอกสีขาว
 นวลเป็นพวง มีฝอยเล็ก ๆ ผลอ่อนมีสีเขียว ผลโตขึ้นสีเขียว พอแก่เปลือกของลูกออกสีเทา
 น้ำตาล

ประโยชน์ ผลอ่อนทำของหวาน ผลแก่นำมาปรุงเป็นอาหาร

วิธีใช้ ใช้น้ำมะพร้าวอ่อน ทั้งรากและดอกรับประทาน

ใช้น้ำมันมะพร้าว มาปรุงยารักษาไฟไหม้ น้ำร้อนลวก โดยการนำเอาน้ำมัน ๑ ส่วนใส่ใน
 ภาชนะ คนพร้อม ๆ กัน เติมน้ำปูนใส ๑ ส่วน โดยเติมทีละส่วน พร้อมกับคนไปด้วย คนจน
 เข้ากันดี แล้วใช้ทาที่แผลบ่อย ๆ

ขยายพันธุ์ ด้วยผล

แหล่งที่พบ บริเวณบ้านทั่วไป

มะอึก

ชื่อท้องถิ่น ลูกอึก ภาคพายัพเรียก มะปู้ อีสานเรียก หมากเอ็ก ทักษิณเรียก อึก

ลักษณะ มะอึกเป็นต้นไม้เล็กขนาดมะเขือ ใบโตมีขนหนามเต็มใบ ดอกม่วงเกสรเหลือง ผลกลม
 ขนาดพุทรา มีขนขาวสีขาวยาวทั้งผล เกือบและมิปลุกกันทั่วไป ใช้ผลเป็นอาหารมีรสเปรี้ยว
 น้อย ๆ

สรรพคุณ แก้เสมหะ แก้พยาธิ แก้ไอ แก้ไข้

วิธีใช้ เอาลูกสุกสด ๆ ผ่านบาง ๆ รับประทานแก้ไอ ขับเสมหะ เอารากต้มน้ำดื่มแก้ไข้

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ ทั่วไป

มังคุด

ชื่อท้องถิ่น มังคุด ทั่วไปเรียก มังคุดไทย

ลักษณะ มังคุดเป็นต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบหนาโคนสอบแหลม สีสีเขียวแก่ ใบหนาแข็ง ผลกลมโคนแคบกระพุ้งมน ขอบเรียบ ผิวเรียบมัน มีตะปุ่มเป็นจวนร่องขั้วทั้ง ๔ อัน เนื้อในผลสีขาวนวลรับประทานมีรสหวานแหลม ที่ปลายลูกข้างล่างมีเกล็ดบอกลักษณะของเมล็ด ภายในลูกให้รู้ จัดจำนวน รับประทานมากทำให้เป็นบิดมูกเลือด แต่เปลือกของลูกมีรสฝาด

สรรพคุณ รสฝาดแก้ท้องเสีย บิดมูกเลือด ใช้เปลือกมังคุดคั้นล้างแผล ช่วยให้แผลหายเร็ว

วิธีใช้ อาการท้องเสีย ใช้เปลือกตากแห้ง คั้นน้ำปูนใสหรือฝนกับน้ำดื่ม ใช้เปลือกผลแห้ง ครึ่งผลย่างไฟให้เกรียม ฝนกับน้ำปูนใสประมาณ ครึ่งแก้ว หรือบดเป็นผงละลายน้ำจืด หรือน้ำสุกดื่มทุก ๒ ชั่วโมง

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไป

มันปู

ชื่อท้องถิ่น มันปู ทั่วไปเรียก มันปู

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสูงประมาณ ๒-๔ เมตร ออกใบรูปขนนก ใบย่อยออกสลับ ก้านใบ ขอดอ่อนสีน้ำตาลอมแดง ดอกออกที่โคนก้านใบ ติดผลเท่าลูกมะแว้งต้น เปลือกในเมล็ดแข็ง

วิธีใช้ เอายอดมันปู มาทำผักจิ้ม

ขยายพันธุ์ เมล็ด, ปักชำ
แหล่งที่พบ ทั่วไป

ตับประด

ชื่อท้องถิ่น ข่านัด พายัพเรียก มานัด-มะชะนัด อีสานเรียก หมากนัด ภาคใต้เรียก ข่านัด-หมาลี่

ลักษณะ เป็นพืชล้มลุกหลายปี ลำต้นสั้นแข็ง ใบออกสลับโดยรอบค้ำใบเรียวยาว ปลายแหลม ดอกออกเป็นช่อ ช่อดอกสั้นยาว ผลรูปรางเป็นไข่กลมหรือทรงกระบอก

สรรพคุณ ช่วยขับปัสสาวะ

วิธีใช้ ใช้เหง้าสดหรือแห้ง แก้อาการขัดเบา ช่วยปัสสาวะ โดยใช้เหง้าวันละ ๑ กำมือ คั้นกับน้ำดื่มวันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหารครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ

ขยายพันธุ์ ด้วยหน่อ

แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไป

หม้อข้าวหม้อแกงลิง

ลักษณะ ไม้เถาขนาดเล็ก ชอบอยู่กับจำพวกไม้พุ่ม เช่นเหมร ออกใบเดี่ยวกว้างประมาณ 2-3 นิ้ว ยาว 10 นิ้ว พิเศษที่ปลายใบจะเป็นรูปทรงกระบอก มีฝาปิดห้อยอยู่ทุกใบเหมือนภาชนะใส่ของ มีน้ำอยู่ข้างในถ้วย ชาวบ้านมักเอาผลมาทำขนมข้าวเหนียว เถาเนื้ออ่อนเหมือนหอย ออกลูกเป็นข้อตรงยอด

สรรพคุณ แก้ไข้ร้อน แก้ไข้เลื่อน

วิธีใช้ เอาเถา ใบ ลูก มาคั้นน้ำดื่ม

ขยายพันธุ์ ปักชำเถา

แหล่งที่พบ บริเวณบ่อน้ำร้อน หมู่ที่ 9

หมากหมก

ชื่อท้องถิ่น หมากหมกทั่วไปเรียก หมากหมก

ลักษณะ เป็น ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นสูง ๒-๕ ฟุต แตกกิ่งขึ้นเป็นชั้นแต่ละชั้นมีกิ่งออกรอบลำต้น ใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ออกดอกเป็นช่อ ขนาดเท่าดินคำ ยาวประมาณ ๒ นิ้ว ตั้งขึ้นตรงเป็นกิ่ง ติดผลไม้ห้อยลง กว่าจะตรงขึ้นบนลูกดิบสีเขียว ลูกสุกสีแดงเลือนนง

สรรพคุณ เป็นยาเพิ่มเลือด เพิ่มกำลัง บำรุงเส้นเอ็น แก้เมื่อย และเป็นอาหาร

วิธีใช้ ลูกอ่อน ลูกสด ใบอ่อน แกงเลียง

ราก เอามาต้บดละเอียด ผสมน้ำผึ้งทำลูกกลอนเพิ่มเลือด เพิ่มกำลัง บำรุงเส้นเอ็น แก้เมื่อย

ขยายพันธุ์ ด้วยลูก

แหล่งที่พบ บริเวณควนของพื้นที่ ด.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

อ้อย

ชื่อท้องถิ่น อ้อยทั่วไปเรียกอ้อย

ลักษณะ เป็น ไม้ล้มลุก ลำต้นเป็นปล้อง มีข้อคั่นระหว่างปล้อง เนื้อไม้ตรงปล้องอ่อนกว่าเนื้อไม้ตรงข้อ เปลือกคั่นมีสีเหลือง มีรสหวาน ลำต้นสูงประมาณ ๖-๗ ฟุต ใบเล็กยาวเรียวแหลม ดอกออกเป็นฝอยคล้ายดอกข้าวฟ่าง

ประโยชน์ ใช้ในพิธีแต่งงาน

สรรพคุณ แก้เสมหะ หืดไอ แก้น้ำ แก่ขัดเบา บำรุงธาตุน้ำ

วิธีใช้ ขับเอาน้ำ

ขยายพันธุ์ ด้วยการแยกหน่อ

แหล่งที่พบ บริเวณทั่วไป

อุตพิษ

ลักษณะ เป็นพืชจำพวกบอน มีหัว เมื่อต้นแก่จัดจะตายและขึ้นมาใหม่ แตกหน่อ เหมือนบอน ก้านใบกลม ใบมีสามแฉกออกดอกคล้ายดอกหน้าวัว ออกลูกกลมคล้ายลูกขนุน

สรรพคุณ แก้แน่นหน้าอก

วิธีใช้ เอาต้นอ่อนลวกน้ำร้อนกิน

ขยายพันธุ์ ด้วยการแยกหัว

แหล่งที่พบ บริเวณสวนยาง

เอื้องน้ำ

ลักษณะ เป็นไม้เลื้อยตามพื้นดินชอบอยู่ในน้ำ ใบแหลมยาว ลำต้นเป็นข้อ ๆ ออกดอกที่ตรงส่วนยอด ดอกกลีบยาวมีเกสรติดรอบสีขาว

สรรพคุณ เอามาเป็นผักจิ้มน้ำพริก

วิธีใช้ เอาขอดอ่อนรับประทาน

แหล่งที่พบ บริเวณทุ่งนาทั่วไป

สมุนไพรที่หายไปจากท้องถิ่น

การสำรวจข้อมูลของทีมวิจัยทำให้พบว่ามีสมุนไพร 14 ชนิด คือ ตำโรง (หรือโหม่ง) สมอไทย ฝิ่นแสนห้า กฤษณา กระพี้เขาควาย กาหลง กัญชา ไข่เน่า จับใหญ่ ดีหมี ผักกาดน้ำ ชิงคอกเดียว มะม่วง สมุลแว้ง ได้หายไปจากพื้นที่ตำบลคลองเฉลิม ดังนี้

ชิงคอกเดียว

แหล่งที่พบ เคยพบบริเวณควน ต.คลองเฉลิม
สรรพคุณ บำรุงเลือด
การขยายพันธุ์ เมล็ด

สมุลแว้ง

แหล่งที่พบ เคยพบบริเวณควน ต.คลองเฉลิม
สรรพคุณ แก้ท้องร่วง
การขยายพันธุ์ เมล็ด

มะม่วง(ส้มม่วง)

แหล่งที่พบ เคยพบบริเวณบ้าน ต.คลองเฉลิม
สรรพคุณ ขับเสมหะ ฟอกเลือดสตรี
การขยายพันธุ์ เมล็ด

กระพี้เขาควาย

ชื่อเรียกทั่วไป กระพี้เขาควาย ภาคเหนือเรียกเก็ดเขาควาย เก็ดคำ ภาคใต้เรียกหนามคัตเค้า
ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ใบเรียวยาวเล็กแหลมและยาวไปดกหนาที่ใบ ออกดอกเป็นช่อ
แน่นและดกที่ใบ ดอกกับจานรองดอกสีม่วงแดง หรือแดงเข้ม กลีบของดอกสีชมพูอ่อนเรื่อๆ คล้ายดอก
มะเฟืองใบเนื้อไม้เป็นชั้นๆ คล้ายกับเขาควาย เนื้อไม้สีเหลืองเข้ม

สรรพคุณ ถอนพิษไข้ แก้ร้อนใน แก้ไข้ซ้ำ
วิธีใช้ เอาเปลือก และเนื้อไม้ต้มน้ำดื่ม

แหล่งที่พบ เคยมีอยู่ที่ ม. 3 ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง
(บริเวณบ้าน) แต่ตอนนี้หายไปแล้ว ถูกทำลายปลูกผลไม้แทน

กาหลง

ชื่อทั่วไป ในประเทศไทย ภาคกลางเรียกกาหลง ภาคเหนือเรียกเสี้ยวน้อย ภาคใต้เรียกจับใหญ่

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม หรือไม้พุ่ม เส้นใบออกจากโคน กระดุกใหญ่กลางใบ ไม่มี ปลายเว้าปลายเหมือนใบแผ่ ดอกมีสีขาวใหญ่ 5-7 ซม. ออกเป็นช่อๆ แบนๆ ช่อหนึ่งมีประมาณ 5-10 ดอก มีกลิ่นหอมเย็น มีลูกติดเป็นฝักแบนๆ มีเมล็ดประมาณ 4-8 เม็ดต่อฝัก ฝักคล้ายกับฝักก้ามกุ้ง แต่เล็กกว่าสั้นกว่ามาก

สรรพคุณ แก้ปวดศีรษะ ลดความดันโลหิตสูง แก้เลือดออกตามไรฟัน

วิธีใช้ เอาดอกสดหรือดอกแห้งมารับประทาน

แหล่งที่พบ เมื่อก่อนเคยมีที่บริเวณริมคลองหลักสาม ค่อมหายไปแล้ว (สาเหตุมาจากการขุดลอกคลอง)

กัญชา

ชื่อที่เรียกกันทั่วไป ในไทย กัญชา จีนเรียก กุนแซ่

ลักษณะ กัญชาเป็นไม้ต้นเล็กจำพวกหญ้า ต้นสูงประมาณ 4 ฟุต ใบแตกออกเป็นแฉกๆ คล้ายใบสับดิน ริมใบทุกๆ แฉกเป็นจักๆ ใบหนึ่งประมาณ 4-8 แฉก ดอกออกตามกิ่งเป็นช่อ ดอกกัญชาเรียกว่า กะหรี ภาคใต้เรียก กุหลี มีเมล็ดกลมเล็กขนาดเท่าลูกผักชี ดอกกัญชาชาวอินเดียใช้ผสมกับยาสูบ ขยี้ให้เข้ากันดี เลยทำให้แพร่หลายถึงเมืองไทยด้วย คนไทยนำดอก หรือกะหรีของกัญชาผสมยาสูบขยี้ หั่นบนเลียงไม้ข่อย เมื่อหั่นละเอียดดีแล้วชุบน้ำข่อย ผสมที่ทำเจียงเข้ากันแล้วใส่ในบ้องที่ทำจากไม้ไผ่ หรือขวดแก้ว ทำกระบวย หรือหลอดเหมือนตุ้งกาสูบยาสูบ แต่เอาส่วนที่เป็นรู เอาลงในบ้องหรือขวดที่ใส่น้ำเอาไว้ ครึ่งหนึ่งจุดไฟแล้วสูบให้ควันขำน้ำ เข้าสู่ปากสูบเข้าปอด กล่าวกันว่าไม้ข่อยจะทำให้สมองหายเครียด กัญชาเป็นยาเสพติด

สรรพคุณ บำรุงเส้นประสาท นอนไม่หลับคิดมาก เบื่ออาหาร ใช้ผสมยาได้ผลดีมาก แก้อหิวา (ปวง)

วิธีใช้ เอากะหรี หรือกุหลี ผสมอาหาร แกงหรือเครื่องแกง หรือผสมยา(เฉพาะอหิวา หรือ ปวง) เอน้ำในบ้องกัญชา รับประทาน

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด

แหล่งที่พบ เมื่อก่อนมีเกือบทุกๆ หมู่บ้าน ตอนนี้หายไปแล้ว

(สาเหตุ) คนเอามาใช้ผิดประเภท เป็นยาเสพติด ทางรัฐบาลออกกฎหมายห้ามปลูกก็เลยหมดไป

ไข่เน่า

ชื่อท้องถิ่น ไข่เน่า ทั่วไปเรียก ไข่เน่า พายัพเรียก คมมอกน้อย ปราจีนเรียก คมขวาน

ลักษณะ ไข่เน่าเป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบสีเขียวเข้ม ก้านหนึ่งมีใบย่อย ๕ ใบ เป็นใบใหญ่ ๓ ใบ ดอกเล็กเป็นช่อสีแดงเรื่อๆ คล้ายดอกมะเฟือง ผลกลมโตขนาดผลพุทรา เมื่อสุกมีสีดำ มี

รสหวานและคาวน้อย ๆ รับประทานได้เป็นอาหาร ใบโตขนาดใบกุ่มบก มีขึ้นตามพื้นที่ลุ่มต่ำ

ประโยชน์	ผลสุกรับประทานได้ เนื้อไม้ใช้ทำอุปกรณ์เครื่องใช้
สรรพคุณ	แก้พิษตาชาง แก้อูจจาระเป็นฟองเหม็นเปรี้ยว แก้ท้องเสีย เจริญอาหาร
วิธีใช้	รากแก้ท้องร่วง
	เปลือก และราก ใช้สมานท้อง
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	หายไประยะหนึ่ง

จับใหญ่

ชื่อท้องถิ่น	จับใหญ่ ทั่วไปเรียกในไทย จับใหญ่
ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้น ออกใบคล้ายใบชงโก ดอกสีขาว สวยงามมาก
ประโยชน์	เป็นไม้ประดับและเป็นยา
สรรพคุณ	แก้ไข้ร้อน ไข้เย็น ไข้เรื้อรัง
วิธีใช้	เอาต้นคั้นเอาน้ำดื่ม
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	เคยมีแต่หายไปแล้ว

ดีหมี

ชื่อท้องถิ่น	ดีหมี พายัพเรียก นะดีหมี ภาคใต้ต่างเรียก ต้นโตะกาไล
ลักษณะ	เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ก้านใบมีสีแสด มีผลคล้ายผลสมอ แต่พอสุกจะมีสีดำ
สรรพคุณ	แก้ปวดศีรษะ ดับพิษไข้ ขับเหงื่อ แก้ไข้ระงับความร้อน
วิธีใช้	ใช้เนื้อไม้ซึ่งมีรสขมใช้ตำรับประทาน
ขยายพันธุ์	เมล็ด
แหล่งที่พบ	เคยมีในควนแซ่แกน แต่หายไปแล้ว

ผักกาดน้ำ

ชื่อท้องถิ่น	ผักกาดน้ำ พัทลุงเรียก ผักกาดน้ำ-ผักทวา
ลักษณะ	ผักกาดน้ำเป็นพันธุ์ไม้ของจีนมาแต่เดิม เป็นไม้พุ่มต้นหนา คล้ายหญ้าเอื้องยัด ใบกลมโตเท่าฝ่ามือ ปลายใบแหลมเส้นใบหยาบ ก้านใบแยกออกจากรากคดคด คล้ายไม้กอ ก้านดอกโผล่ขึ้นจากกลางกอสูงราว ๘-๑๐ นิ้วฟูต มีเมล็ดเล็ก ๆ ติดรวมก้านดอก คล้ายดอกพินูแดง และขาว มีปลูกกันมากตามสวนชาจีนทุกแห่ง

สรรพคุณ	ขับปัสสาวะ ระบายความร้อน แก้ทางเดินปัสสาวะอักเสบ
วิธีใช้	เอาทั้งหมัดต้มน้ำรับประทาน
ขยายพันธุ์	ด้วยเมล็ด
แหล่งที่พบ	สายห้วยนาใน หุบเขาพระยาแก่งจัน (ตอนนี้อยู่ไปแล้ว)

สมอไทย

ชื่อท้องถิ่น	สมอไทย ภาคพายัพเรียก มะนะ มาเน่ อีสานเรียก หมากส้มมอ ภาคใต้เรียก สมอไทย
ลักษณะ	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ออกลูกกลมยาวคล้ายลูกมะดัน
สรรพคุณ	เป็นยาระบาย บำรุงธาตุ ระบายอ่อน ๆ แก้ลมปลง แก้พิษร้อนใน ลมธาตุ แก้ลมจุกเสียด รู้ ถ่ายธาตุ รู้ระบาย รู้ถ่ายอุจจาระ ถ่ายพิษไข้ คุมธาตุในตัวเสร็จ แก้ไข้
วิธีใช้	เอาลูกสมอไทยมาต้มน้ำดื่ม หรือบดผงละลายน้ำร้อน
ขยายพันธุ์	ด้วยผล
แหล่งที่พบ	เคยมีในอดีตริเวณควนทุก ๆ ควน ในพื้นที่ ต.คลองเฉลิม แต่ตอนนี้ไม่มีแล้วต้องไปเอา จากที่อื่นมาใช้

ลำโรง

นายสนิ สังนวน อายุ 85 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นลำโรงไว้ว่า

ต้นลำโรง (โหมง) ธรรมชาติมีน้อยอยู่แล้วเพราะชอบขึ้นในป่าพรุบวกกับเมื่อลูกตกลงมาจะเป็น
อาหารสัตว์จำพวกนก - กระเจิง - เม่น - หมูป่า เป็นต้น จะเหลือสักต้นก็ลำบาก สมัยยังเป็นป่า (โสด) เคย
ไปเลี้ยวขว้เห็นต้นใหญ่มากมีนกขาวปลอดหรือหงษ์ มาเกาะพักอาศัย ตอนเย็นมีนกขนาดใหญ่มานอนที่
ต้นเป็นประจำ ก็ต้องฟัน(ผ่าน)ช่วงการทำงานก็เริ่มพัฒนาประมาณ ปี พ.ศ.2512 มีการทำนามากขึ้นประชากร
ของพื้นที่เพิ่มขึ้นต้องขยายพื้นที่ทำนามาถึงต้นลำโรง (หรือโหมง) ก็โค่นล้มลงเพราะถ้าไม่โค่นจะรบกวนข้าว
ทำให้ข้าวไม่ขึ้น ไม่ออกงาม ต้นสุดท้ายถูกล้ม เมื่อ ปี 2521 ที่หมู่ 3 ในพื้นที่ของ นายจอง หุ้งแก้ว ผันนาที่
นั้นชาวบ้านเลยเรียกติดปากว่า นาต้นโหมง

สรรพคุณ ฝักแก้ลม แก้ไข้

สมอไทย

เป็นสมุนไพรต้นสำคัญต้นหนึ่งที่ทางหมอแผนโบราณที่ขาดเสียมิได้ เมื่อประมาณปี 2508 ยัง
มีอยู่บริเวณคามบ้านคลองใหญ่ หมู่ที่ 3 ตำบลคลองเฉลิม สาเหตุที่หมดไปเพราะไม้เนื้อดี ทนทาน ทำง่าย
(แปรรูปง่าย) เมื่อก่อนที่ยังมีสมอไทยมากประมาณปี พ.ศ.2480 ยังมีสัตว์ กวาง - ฟาน (เก้ง) หมูป่า
กระเจิงที่คอยเก็บลูกสมอไทยที่ถูกหล่นลงมาเป็นอาหารที่โปรดของสัตว์ทุกชนิด เคยไปดักก็เก่งได้ทั้งริมควน
แซ่แก่น และมีนายพรานหลายคนที่มาทำห้างซุ่มยิงสัตว์ บ้างก็เอาใบไม้ กิ่งไม้ ทำที่นั่งรอสัตว์มากินลูกสมอ
ไทย ทำบนต้นไม้ใหญ่ๆ เมื่อตอนนั้นต้นสมอก็มีความสำคัญมากทั้งเป็นยาและเป็นแหล่งอาหารของสัตว์

และหรรณาล้ำค่า คับมาลัทธิถูกกล่าวจนสูญพันธุ์ไปก็ลดความสำคัญของสมอไทยลง บวกกับตอนนั้นมีประชากรมากขึ้นเข้าจับจองพื้นที่ขายอาณาเขต การเกษตรต้องทำลายดินสมอไทย เผาทิ้งบ้าง เอาทำที่อยู่อาศัยบ้างก็เลยหมดไป ในพื้นที่บางส่วนก็มีบ้างที่เขาลง หรือ (เขาบรรทัด) เฉพาะในพื้นที่นี้หมดแล้ว เขา - ควน พรุ บ้าน กลอง

ฝนแสนท่า

ข้อมูลจากนายรุ่น พรหมแก้ว อายุ 80 ปี

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2490 มีฝนแสนท่ามากบริเวณควนแซ่แก่น ควนน้ำจับ ควนขมิ้น ควน อ้ายควาย ตอนนั้นได้ติดตามพ่อไปในพื้นที่ควนเพราะแรกๆ มาอยู่ที่ชะรัดเดิมอยู่ที่ลำ (ร่มเมือง) ไม่มีที่ทำกินก็ไปหาพื้นที่ทำสวนยางบวกกับนายแดง พรหมแก้ว เป็นหมอชาสมุนไพร ได้ใช้ให้นายรุ่น พรหมแก้ว เอาเปลือกและรากของฝนแสนท่าเพื่อเอาไปต้มน้ำกินในฤดูฝน เพราะมี สรรพคุณ แก้ลม แก้ปวด (อหิวา) ถ้าตากแห้งเก็บไว้ได้เป็นปีการเก็บเอาเปลือกจะต้องเอาเวลาฤดูแล้งจะมีรสจืดที่สุด เมื่อมีรสร้อนก็ถือว่าขาดตอนนี้ไม่ว่าร้านขายยาแผนโบราณก็ไม่มีแล้วมีแต่ต้นเขียว ซึ่งเป็นคล้ายกันมากมีรสเผ็ดหอมร้อนเหมือนกัน แต่อ่อนกว่าตัวรสและสรรพคุณรุ่นใหม่ รุ่นเก่ามีหลายขนาดไม่เท่ากัน ปัจจุบันไม่มีแล้วต้นสุดท้ายมีที่ช่องควนแซ่แก่น เล้าแก่เลง ซึ่งเป็นคนจีนอยู่ที่ท่าแค ขอนุนสงเคราะห์เมื่อปี 2524 เอารถแทรกเตอร์ดันปลูกยางแทน ต้นฝนแสนท่าก็สูญหายไปจากพื้นที่

ขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด หรือผล

กฤษณา(สูญพันธุ์ไปแล้ว แต่มีการนำมาปลูกใหม่)

กฤษณา เป็นไม้ราคาแพงที่สุดในโลก

เมื่อก่อนตอนบุกเบิกป่าควนน้ำจับมีไม้กฤษณามาก จะเอาเปลือกกฤษณามาทำฝานบ้าน กันฝานหน้า (กระท่อม) เพราะเปลือกลอกง่ายมากเป็นแผ่นใหญ่

สรรพคุณ เป็นยาบำรุงหัวใจเคยเอามาทำยา เมื่อปี 2526 ก็มีทางมาเลเซีย ได้ทำการค้ากับชาวประเทศ ซาอุดีอาระเบีย (นครแมกกะ) ที่ชอบกลิ่นหอมของไม้กฤษณาจึงราคาสูงมากเข้าให้คนไทยใน อ.กงหราดูเป็นตัวอย่างว่า ไม้ชนิดนี้มีหรือไม่มีที่ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา นายอุสมาน สุวรรณวงศ์ เป็นแรกที่ออกค้นหาวามีต้นแต่แก่นไม้ไม่แน่ใจ นายรุ่นเองบอกว่าเมื่อบุกเบิกป่าที่ควนน้ำจับ เมื่อปี 2501 มีต้นกฤษณาหลายสิบต้นที่อยู่ในพื้นที่ ได้ถูกโค่นล้มไปเกือบหมด เพราะไม้เนื้ออ่อนเหมือนพมพรวัวมากเวลาโดนป่าทำไร่ ปลายพาดกัน (ปลายไม้กฤษณาทับกัน) พอเหลืออยู่บ้างก็ทิ้งห้วยเท่านั้น เฉพาะต้นใหญ่มาหมดตั้งแต่ ปี 2526 - 2535 นี้เอง สาเหตุการค้นหายากไม้ชนิดนี้ที่มีราคาแพงมาก ต้องหาอีก อย่างขั้นต่ำ กิโลกรัมละ 50,000 บาท ถึง 70,000 บาท คิดว่าชาวบ้านยังคงค้นหาอยู่อีก และเสี่ยงกฎหมาย เคยถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาแล้วหลายคน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ไม้กฤษณาจึงสูญพันธุ์ ยังมีเหลือให้เห็นที่เทือกเขาบรรทัด

การขยายพันธุ์ ด้วยเมล็ด เพราะมีชาวบ้านเคยเอาเมล็ดมาเพาะแล้วออก

สมุนไพรที่หายาก ถ้าถึงจะหมดไปจากพื้นที่มี 6 ชนิด คือ

ชิงแห้ง

ห้าร้อยรู

จันทเทศ

น้ำมันง

ถัษผสม

หม้าวเหล็ก

สมุนไพร ที่ยังหาพบยังมีอีกมากมายในพื้นที่ตำบลคลองเฉลิม

ว่านถอบแถบ	พบที่บริเวณพื้นที่สวนน้ำจิ้ม
ทุกทอง	พบบริเวณสวนสาธารณะ โรงเรียน วัด
ไมยราพ	พบที่บริเวณที่รกร้างของพื้นที่
ตะแบกใหญ่	พบที่บริเวณสองข้างถนน
ฝรั่ง	พบที่บริเวณทั่วไป
คันจิก	พบที่บริเวณทุ่งนาทั่วไปของตำบลคลองเฉลิม
มะพร้าว	พบที่บริเวณสวน
เหกา	พบที่บริเวณหุบเขานาโน
ลำมะงา(ลำมิงา)	พบที่บริเวณริมคลองหลักสาม
ชมพู	พบที่บริเวณบ้านทั่วไป
อินทนิ	พบที่บริเวณสองข้างถนน
ตะไคร้	พบทุกครัวเรือน
ผักเป็ดขาว	พบที่บริเวณทุ่งนาทั่วไป
เอื้องน้ำ	พบที่บริเวณทุ่งนา ม.14 ,ม.3
ข่าใหญ่	พบทุกครัวเรือน
บอนส้ม	พบที่บริเวณสวนยางพารา
มะละกอ	พบที่บริเวณไร่
ขมิ้นชัน	พบที่บริเวณทั่วไปของตำบลคลองเฉลิม
โคกลาน	พบที่บริเวณริมคลองทุกสาย
แร็ดหนู	พบที่บริเวณสวนยางบริเวณควน
ปู่เจ้าคากลอง	พบที่บริเวณสองข้างคลอง
มะขาม	พบที่บริเวณทั่วไป
มะนาว	พบที่บริเวณบ้านและสวน
จันทร์แดง	พบที่บริเวณหน้าผาเขาพญากงจีน

หามูร	พบที่บริเวณที่ราบลุ่มคลองทุกสายของตำบล
ขมิ้น	พบที่บริเวณบ้าน
หญ้าเข็มมอญ	พบที่บริเวณที่รกร้างของตำบล
กันหาขี้เสือ	พบที่บริเวณที่ราบลุ่มริมกวน
หมาก	พบที่บริเวณสวน
สะเดา	พบที่บริเวณสวนผลไม้
มันปู	พบที่บริเวณพรุ
กล้วยน้ำว้า	พบที่บริเวณควน
ไผ่สีสุก	พบที่บริเวณริมคลองทั่วไป
สมอทะเล	พบที่บริเวณเหนือฝายคลองหลักสาม
มังคุด	พบที่บริเวณสวนทั่วไป
สับปะรด	พบที่บริเวณควน
หุบเห็ดเล็ก	พบที่บริเวณทุ่งนา
กมบาง	พบที่บริเวณสายห้วย
ตามัด	พบที่บริเวณ ม.1, ม. 13, ม.11
พลู	พบที่บริเวณทั่วไปของบ้าน
กระดังงา	พบที่บริเวณที่ราบลุ่มทั่วไป
ไผ่ป่า	พบที่บริเวณควน
นูดพระ	พบที่บริเวณทั่วไป
พามี	พบที่บริเวณสวน
ฉิ่ง	พบที่บริเวณสวนยาง
ลำทิง	พบที่บริเวณลำคลอง
หญ้าคำ	พบที่บริเวณทั่วไป

วิเคราะห์เส้นทางสำรวจ

การศึกษาวิจัยทีมได้สำรวจพื้นที่ตำบลคลองเจ็ด ตั้งแต่บริเวณบ้าน สวนยาง พรุ ควน ลูกเขา พบว่า เขาพญากงจีน ด้านทิศตะวันตก และ ด้านทิศตะวันออกของหุบเขานาใน(บริเวณ ม.6) ยังพบสมุนไพร หนาแน่น และโดยส่วนใหญ่เป็นสมุนไพรหายาก ราคาแพง ข้อมูลสนับสนุนความหลากหลายของเส้นทางที่สำรวจพบคือ ข้อมูลบันทึกการลงสำรวจของทีมฯ

1. เส้นทางเทือกเขาพญากงจีนซึ่งมีพื้นที่เป็นหุบเขาสูงสุด ของ ต.คลองเจ็ด มีทีมวิจัยด้านทิศเหนือ ใช้เวลาสำรวจ 1 วัน พบสมุนไพรที่เป็นพืชแรม่ ลั้ว ที่หมอบ้านนำมาทำยาโรคโดยตรง และเป็นส่วนผสมของยาแก้โรคหลายขนาน

พืชสมุนไพรที่สำคัญก็มี มะไฟเดือนห้า พรวัวเงิน หุ้งฟ้า เพกา แก้ว มะขมหิน เดชหนู ไ้อ้เหล็กน้ำแดง

แร่ธาตุ ก็มีหินข่อย นมผา ขี้ค้างคาวหมู

สัตว์ ก็มี ลิง หมี ค้างคาว นกนางแอ่น เฉพาะนกทองกวาว เต้น หรือนกเอี้ยงดำ ที่เป็นตัวสำคัญ ในการผสมยาแก้พิษ ยาเบื่อ และหายากมาก ยังมีเหลืออยู่ที่เขาพญากงจีน บนยอดสุดของภูเขา

“ขึ้นถึงยอดเขาไม่พบค้าง แต่พบลิงหน้าแดง มีขนาดใหญ่มากน้ำหนักประมาณ 15 กก. อยู่เป็นฝูง ประมาณ 20 ตัว แลอยู่กันห่างไกลประมาณ 50 เมตร ทีมไม่สามารถเก็บภาพได้เพราะกล้องถ่ายภาพของทีมไม่มาตรฐานพอ เดินต่อไปก็พบสมุนไพรอีก กระเช้าผิมด หัวร้อยรู มีอยู่ไม่กี่หัว พบไม้ประดับ ยี่รู (ต้นจิง) จ้ว แก้ว ลั่นกระทิง พับแพทอง เห็ดต่างๆ มาก เป็นสมุนไพรและไม้ประดับตัวเดียวกัน และที่ประทับใจก็ดอกกล้วยไม้ที่มีกลิ่นหอม และพันธุ์ที่ทุกๆ คนยังไม่ทราบชื่อ” หัวหน้าทีมได้สรุปสิ่งที่พบในวันนั้น

วันที่ 15 ก.พ. 47 ขึ้นไปสำรวจอีกครั้งแต่เปลี่ยนทิศทางเป็นด้านทิศใต้ หุบเขานาใน

ได้พบสมุนไพรสำคัญ คุณทีดำ - จันทร์แดง รองเท้านารี วัวหายแดง และกล้วยไม้ ดันจีหนอน สัตว์ก็พบค้างคาวดำ ประมาณ 7-8 ตัว ค้างที่เคยอาศัยอยู่ตามยอดไม้ กลับไม่อยู่บนยอดไม้แล้ว กลับไปอยู่ตามโขดหิน ที่มีกำบังระวังภัยจากพรานได้อย่างปลอดภัย ก่อนจากนี้มีพรานล่าสัตว์ล่ากัน อย่างจริงจัง เพราะไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง และเป็นการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถ้าเพื่อเป็นอาหารและเอาเลือดคางคาง ทำยาและขายในราคาที่ถูกมาก เอาคางคางขายประมาณ กิโลกรัมละ 30 บาท ส่วนชาวบ้านที่เป็นมุสลิมกินก็ไม่ได้ เพราะมีกฎหมายกินเนื้อสัตว์ชนิดนี้และสัตว์หลายชนิด เช่น หมู หมี ค่าง ชะนี ชะมด เสือ กระรอก เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่มาก คนภายนอกก็เข้ามาล่าแบบไม่คิดหน้าคิดหลังจนเกือบจะสูญพันธุ์ไป และมาตอนนี้ก็ได้พูดออกมาว่า สัตว์ที่มาข้างต้นว่าจะหาได้ไม่ได้แล้ว แสดงให้เห็นว่า จะเอาสัตว์สมัยก่อนก็หาง่ายมาก

นายบุโธบ ชัยสงคราม “มีตอนยังหนุ่มมาที่ชวนเขาเห็นค่าแล้วไม่ต้องเจ็บเสียด่างก็ไม่กลัว กินขอดีไม่เจ็บ จะโห่ก็ไม่หนีเพราะคนมุสลิมไม่รังเกียจ มาสมัยนี้มุสลิมไม่กินแต่ล่าหัวสัตว์ เลยเห็นคน ไม่ได้ต้องหนี”

นายคารีค ศรีสงคราม เราเห็นแล้วว่าสมุนไพรในเขาพงษ์ หุบเขานาโน แต่ก่อนมีมากตอนนี่เริ่ม หด

เมื่อวันที่ 14 ก.พ.47 ทางทีมวิจัยและอาสาสมัครได้ ขึ้นเขาบ้านอุเพื่อหาพันธุ์ไม้ที่แปลกที่ นอกเหนือจากที่พบมาแล้ว (ทิศตะวันออก)

ใช้เวลา 1 วัน ก็พบสมุนไพร มีต้นนางครวญ ต้นว่านกลีบแรด ต้นลำผีฟ้า มีร่องรอยคนเก็บแล้ว จากเจ้าคนบ่คิดว่าจะไม่ได้อะไรมากแล้ว ก็มีเสียงเรียกจากนายบุรี ว่ามีไม้ต้นหนึ่งแปลก เป็นดอกที่ลำต้น มีกลิ่นหอมมากคล้ายดอกเรียมนี้ มีขนาดเท่าหัวแม่มือ แต่ยังไม่บานเต็มที่ถ้าบานเต็มทีคงใหญ่กว่านี้ ก็เดิน เข้าไปหาดันไม้ต้น แต่ทุกคนไปถึงแล้วไม่รู้จักชื่อ ก็มีนายอุซุบซึ่งมีอายุมากที่สุดแล้วก็มาทีหลังก็บอกว่าชื่อ ต้นปาหนัน แต่ไม่แน่ใจว่าปาหนันต้นนี้ชื่อเต็มว่าอะไร ปลอบให้เป็นปริศนาอยู่ ก็เลิกเดินกลับลงมาจากเขา หุดพักกินน้ำ กินผลไม้ป่า ลูกกรวด เหมือนมะเดื่อ แต่ลูกอยู่ที่โคนต้นสีแดง รสมันฝาดหวาน หลังจาก นั้นก็กลับบ้าน

จากข้อมูลการเดินทางสำรวจสมุนไพรของทีมวิจัยทำให้พบว่าที่บ้านอุสมุนไพรลดลงมาก ที่เหลือก็ ต้องใช้เวลาสำรวจนาน

สมุนไพรที่พบที่น้ำตกมโนราห์ สำรวจเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547

เกลบก๊อ้ง ลำนำ วัวหายขาว แสลงใจเครือ กระแตไต่ไม้ ไม้เงาะ ะมด โดยหนูป่า สะค้าน (ใบกลม) ต้นจิง ม้ากระทืบโรง ขมิ้นเครือ มะปริง

จำแนกพื้นที่แต่ละที่ตามความวิกฤติของสมุนไพรจากน้อยไปหามาก

1. พื้นที่เขาและหุบเขา มีหุบเขานาโน หุบเขาพงษ์ เขาสิมขา และเขาพญากงจีน ยังถือว่าสมุนไพรอุดม สมบูรณ์อยู่มาก และสามารถสมบูรณ์ได้อีกถ้ามีการดูแลจัดการที่ดี
2. พื้นที่คลอง ยังพบสมุนไพรพอสมควร แต่สมุนไพรถูกคุกคามด้วยการขุดลอกคลอง ซึ่งขุดลอกหมด ทั้งต้นไม้ กิ่งหอยปูปลาจะหายากมากขึ้น
3. พื้นที่พรุ ได้แก่พรุโต๊ะเค็ม ยังพอหาสมุนไพรได้บ้างตามริมนา แต่กำลังวิกฤติ
4. พื้นที่ควน สมุนไพรหมดแล้วเนื่องจากการใช้รถคันปรับพื้นที่ทำสวนยาง เป็นพื้นที่ที่วิกฤติที่สุด

รายชื่อหมอพื้นบ้านและปราชญ์ชาวบ้าน

หมอพื้นบ้าน ตำบลคลองเฉลิมมีทั้งหมด 34 คน โดยแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญในการดูแลและรักษาคนไข้ไม่เหมือนกัน บางรายรักษาได้หลายอาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มอาการต่าง ๆ ที่หมอพื้นบ้านแนะนำให้ใช้สมุนไพรรักษา มีดังนี้

1. ระบบทางเดินอาหาร

- อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด
- อาการท้องเดินและบิด
- โรคพยาธิลำไส้
- อาการท้องผูก
- อาการคลื่นไส้อาเจียน
- อาการเบื่ออาหาร

ระบบทางเดินอาหาร

1.1 อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด หรือมีอาการปวดท้องเล็กน้อย

มักพบในผู้ป่วยระบบทางเดินอาหารอยู่เสมอ อาจเกิดจากการย่อยไม่ปกติ หรือรับประทานอาหารมากเกินไป หรือมีก๊าซในกระเพาะอาหารมาก ในกรณีที่เป็นมากหรือเป็นอยู่เสมอ เกิดจากอาหารไม่ย่อย แนะนำให้ใช้ที่มีรสขม และร้อนเล็กน้อยไม่ร้อนจัด หัวกระเทียม หัวกระชาย ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ใบกระเพรา ซึ่งสมุนไพรทั้ง ๕ ชนิดนี้ สำคัญที่นำไปรักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียดแน่น ส่วนประกอบที่สำคัญคือ มีน้ำมันหอมระเหย ซึ่งมีรสขมมีฤทธิ์ กระตุ้นผนังกระเพาะอาหาร ลำไส้ให้หลั่งน้ำย่อยมากขึ้น หรือทำให้เกิดอาการระคายเคือง มีอาการเคลื่อนไหวมาก เป็นผลให้ก๊าซที่ค้างงอยู่ถูกขับออกไป รสขมจะกระตุ้นปฏิกิริยาที่ลิ้ม กระตุ้นให้มีการหลั่งน้ำย่อยในกระเพาะอาหารเพิ่มขึ้น ทำให้การย่อยดีขึ้น คนไทยนิยมกินอาหารที่มีรสเผ็ดร้อน และเป็นส่วนประกอบที่เป็นพืชสมุนไพรไทยอยู่เป็นประจำ เช่น จิง ข่า กระเพรา การบูร เป็นต้น จึงเกิดอาการดังกล่าวนี้ขึ้นมา

หมอยา

นายโหยบ หล้าสะ

อายุ ๕๑ ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๔๔ ม.๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ได้รับรางวัลจากการอบรมจากอำเภอกงหรา

หมอยา

การใช้ยาสมุนไพร ใช้ได้ ทำมานานประมาณ 30 ปี โดยสืบทอดตำรามาจากบรรพบุรุษ

ได้ยาสมุนไพรจากพื้นที่บริเวณตำบล

ทำยา ๑ ขนาน

ยานกั้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ

ส่วนผสม ต้นกระเพราแดง

วิธีใช้ เอาใบและยอดของกระเพราแดงมาคั่วแล้วโปะท้องให้เด็ก แก้กั้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ

1.2 อาการท้องเดินและบิด

อาการท้องเดิน หมายถึง มีอาการถ่ายอุจจาระเป็นน้ำ หรือถ่ายบ่อย ๆ เมื่อเทียบกับภาวะปกติ หรือถ่ายเป็นน้ำจำนวนมาก ต่างจากอาการท้องเสีย ซึ่งเป็นอาการที่ถ่ายอุจจาระกระปริมกระปอย เนื่องจากอาการย่อยอาหารไม่ปกติ อาการท้องเดินอาจเกิดจากหลายสาเหตุ หลายประการ เช่น เกิดจากรับประทานอาหารที่มีสารละลายได้คั้ในน้ำ แต่เมื่อละลายแล้วกระเพาะและลำไส้ไม่ดูดซึม สารชนิดนั้นทำให้น้ำคั้ค้างอยู่ในลำไส้มาก หรือจากร่างกายได้รับสารพิษ ของเชื้อโรคบางชนิด ซึ่งสั้กั้การดูดซั้มน้ำ ของกระเพาะและลำไส้ นอกจากนี้สารพิษบางชนิดเพิ่มการขับสารอิเล็กโตรไลต์และน้ำเข้าไปในลำไส้ซั้กั้ อาการท้องเดินอาจเกิดจากร่างกายรับสารกระตุ้นเยื่อบุกระเพาะลำไส้ ทำให้น้มีการขับถ่ายมากขึ้น และสาเหตุซั้กั้กั้อย่างหนึ่งคั้คือ ความผิดปกติระบบทางเดินอาหาร

บิด หมายถึง อาการถ่ายเป็นมูกปนเลือด ปวดเบ่งคั้ถ่ายไม่สุด และมีอาการปวดบ่่อย ๆ อาการแสดงออก อาจมีการถ่ายเพียงอุจจาระเหลว หรือเป็นน้ำเท่านั้น ในรายอาการรุนแรงจะมีไข้สูง ปวดท้องรุนแรง อาเจียน ถ่ายอุจจาระออกมามีลักษณะสีเขียวปนเหลือง หรือมูกปนเลือด อาการรักษาโรคท้องเดินที่ถูกต้องนั้น จำเป็นต้องรู้สาเหตุที่แท้จริง ซั้กั้ตาม หากทราบแน่ซั้ดว่า อาการท้องเดินที่เป็นอยู่ได้เกิดจากเชื้อบิด หรือเชื้ออหิวาตกโรค และความผิดปกติทางเดินอาหาร กระเพาะอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ รวมทั้งระบบย่อยอาหารที่ร้ายแรง ต้องมีการรักษาด้วยสมุนไพรแต่ละสาเหตุที่แท้จริง สมุนไพรที่ใช้บางชนิด ที่มีรสฝาด มีสรรพกั้ฆ่าเชื้อโรคได้และสมาน

1.2.1 ท้องเดินธรรมดาที่ไม่มีเชื้อบิดและเชื้ออหิวาตกโรค เพียงกินอาหารที่บ่่อยง่าย เช่น ข้าวคั้ต้มเกลือเจือน้ำตาลกั้พอ

1.2.2 ถ้าอหิวาตกโรค ถ่ายร่วมกับอาเจียน ให้รับเอาผู้ป่วยให้ได้รับความอบอุ่น เช่น คบน้ำร้อน ก่อไฟผิง แล้วใช้สมุนไพรที่มีรสฝาดและร้อนรวมกันอยู่ เช่น ฤษั้ผสม สมุนแวง ฝนแสนหา

1.2.3 ถ้าเป็นมูกเลือด กั้ให้ใช้ใบกระท่อมกับน้ำตาลแดง (น้ำตาลกินกับขนมซั้ง) คั้บให้เข้มน้เขาคั้บอาการท้องเดินและบิด

ชื่อหมอ นายหมั้ด ดั้นน้อย

อายุ ๕๑ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๔๕ ม.๑๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

สั้บทอดภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษ

เป็นหมอยามาประมาณ 2 ปี ไม่ได้รักษาผู้ป่วยทั่วไป แต่ถ้าใครมาเอาซากั้ให้คั้าปรึษา

ยาสมุนไพรเอง

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้ฝี

ส่วนผสม ดันตะขบคง / ดันขี้เหล็กจืด / ดันว่านพัดสีมา

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดผสมกับไข่ขาวและส้มเช้า ทาแก้ฝี

1.3 โรคพยาธิลำไส้

สรรพคุณสมุนไพร

ยาธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

ธาตุดิน ดิปติเชือก 20 ส่วน

ธาตุน้ำ ชะพลู 12 ส่วน

ธาตุลม เถาะสะก้าน 6 ส่วน

ธาตุไฟ เจ็ดหมุนเพลิง 4 ส่วน

และมีหัวขิง พริกไทย ยาเพชรคูด

พยาธิเป็นสิ่งมีชีวิต ขนาดเล็ก ที่เข้าไปอาศัยอยู่ในร่างกายของคนและแย่งอาหารจากร่างกาย มักเป็นในเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ สาเหตุจากการรับประทานอาหารที่มีไข่พยาธิหรือตัวอ่อนพยาธิเข้าไป อาการที่พบรับประทานอาหารมาก แต่ไม่อ้วน หิวบ่อย ปวดท้อง ท้องอืด พุงโรก้นปอด และมักตรวจพบไข่พยาธิในอุจจาระ พยาธิที่พบบ่อย พยาธิปากขอ พยาธิตัวตืด พยาธิไส้เดือน เป็นต้น

สมุนไพรที่ถ่ายพยาธิ เช่น ลูกมะอึ

สมุนไพรที่สามารถถ่ายพยาธิ และทำลายไข่พยาธิที่อยู่ในลำไส้

คือ รากเล็บมือนางสับคัมกับมะพร้าวอ่อนรับประทาน

นายรุ่น พรหมแก้ว

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ทำยา ๒ ขนาน

๑. ยาแก้ไข้ทับระดู

ส่วนผสม ดันว่านร้อนทอง / ดันว่านกลีบแดง / ดันสะมอเทศ / ดันสมอภิเมก / ดอกคำฝอย / ดันจันทน์แดง / ดันจันทน์ขาว / ดันดอกคำไทย / ดันขมิ้นอ้อย / ดันหญ้าเข็มมอญ / ดันโลกกระดอม / ดันแก่นขวาง / ดันรากขี้กาแดง / ดันฝักราชพฤกษ์ ๓ ฝัก / ดันกงเขมา / สารส้มหนัก ๑ สลึง / ดินประสิทหนัก ๑ สลึง / ดันก้านสะเตา ๓ ก้าน

วิธีใช้ เอาตัวยาทั้งหมดคัมเอาน้ำรับประทาน ๓ ครั้ง ก่อนเข้านอน ครั้งละ ๑ ถ้วยชา

๒. ยาแก้ริดสีดวง

แก้วเบญจมาภรณ์ ลีบแก้วข้าวเย็นเหนือ ๒ หัว / ต้นข้าวเย็นใต้ข้าง ๑ กก. / รากหมากหมก ๑๐ บาท / ต้นหนาม
 เขากวายนก ๑๐ บาท / ต้นกำแพงเจ็ดชั้นหนัก ๑๐ บาท / ลูกมะพร้าววงอก ๑ ซีก / กำมะถัน
 เกลือหนัก ๒ สลึง / ต้นเทียนดำหนัก ๑ บาท / ต้นเทียนขาวหนัก ๑ บาท / ต้นขอบชะนาง
 ขาวหนัก ๒ บาท / ต้นขอบชะนางแดงหนัก ๑ บาท / ย่ามุดหนัก ๕ บาท / มะแว้งต้น
 หนัก ๕ บาท / กงเขมาหนัก ๕ บาท / น้ำตาลแว่น ๑ แว่น

วิธีใช้ เอาตัวยาทั้งหมดต้มเอาน้ำรับประทาน ๓ ครั้ง ก่อนอาหารวันละ ๑ ช้อนชา

1.4 อาการท้องผูก

เป็นอาการที่อุจจาระแข็งถ่ายออกลำบาก พบได้ในคนทั่วไป บางคนมีอาการจนเป็นปกติวิสัย โดยปกติไม่
 ต้องใช้ยา ยกเว้นที่มีอาการเป็นมาก จนทำให้เกิดอาการแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น อาการแน่นอึดอัด คลื่นไส้
 อาเจียน การแก้ไขอาการท้องผูกโดยทั่วไปใช้หลายวิธี เช่นการออกกำลังกายสม่ำเสมอ การฝึกนิสัยให้ถ่าย
 เป็นเวลา การรับประทานอาหารที่เมือก และเป็นการมาก เช่น ถั่วลิสง ผลไม้ ผักต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในรายที่เป็นมากผิดปกติที่เป็นอยู่ และจำเป็นต้องใช้ยาระบายและยาถ่าย ก็ใช้ยาสมุนไพรที่
 หาได้ง่ายที่มีอยู่ที่ใกล้เคียง

สมุนไพรที่ออกฤทธิ์ในการระบายหรือถ่าย แยกออกเป็นพวกเพิ่มกากอาหารในลำไส้ สมุนไพรที่กลุ่มนี้
 ได้แก่ อาหารจำพวกผักต่าง ๆ ถั่วลิสงสุก มะละกอสุก แมงลัก สามารถพองตัวเมื่อโดนน้ำ ทำให้เพิ่มปริมาณ
 กากอาหารในลำไส้ สามารถแก้อาการท้องผูกได้ เนื่องจากรับประทานอาหารที่มีกากน้อยเกินไป

สมุนไพรอีกพวกหนึ่งที่มีฤทธิ์ ช่วยระบาย จะออกฤทธิ์ระคายเคืองลำไส้ ทำอาหารบีบตัวมากขึ้น จึงทำ
 ให้มีอาการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายมากขึ้น สมุนไพรพวกนี้ข้อควรระวัง ในการใช้คือ อาจทำให้มี
 อาการปวดบวม หรือใช้นานเกินไป อาจทำให้ร่างกายเกิดความเคยชิน ต่อมาอาจไม่ถ่าย หรืออาจถ่ายลำบาก
 มากขึ้น สมุนไพรมีผลข้างเคียงน้อยมาก ได้แก่ ยอดเพกา ชุมเห็ดเทศ ใบสมอทะเล เก็บมาทำผักจิ้มกับน้ำพริก

นางจะhren หรรนรุ่ง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๖ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.งหวร จ.พัทลุง

ทำยา ๒ ขนาน

๑. ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง มินหัว

เอาต้นใบชุมแสงโขลกสุ่มหัว

๒. ยาแก้แผลในกระเพาะ

ขมิ้นปั่ว เอาหัวสด ๆ กินแก้โรคกระเพาะอาหาร

1.5 อาการคลื่นไส้ อาเจียน

อาการอาเจียนเป็นกลไกของร่างกาย ในการนำสิ่งที่อยู่ในกระเพาะออกมาทางปาก การอาเจียน เป็นอาการของโรค หรืออาการผิดปกติของร่างกาย ทั้งรุนแรงและไม่รุนแรง เช่น การเมารถเมาเรือ แพ้ท้อง รับประทานเกินขนาด อาหารเป็นพิษ ลำไส้อุดตัน เป็นโรคกระเพาะอาหาร

อาการอาเจียนที่ไม่รุนแรง เมารถ เมาเรือ ให้ใช้สมุนไพรสร้อยหรือเอาลูกยอบ้านเผาไฟ เอาน้ำกระสายยา เอาน้ำดื่ม

1.6 อาการเมื่ออาหาร

สมุนไพรออกฤทธิ์ เป็นยาเจริญอาหาร สมุนไพรที่มีรสขมจืด
รากปลาไหลเผือก บอระเพ็ด พญามือเหล็ก ฟ้าทะลายโจร

2. ระบบทางเดินหายใจ

• อาการไอ – ขับเสมหะ

• อาการหอบหืด

ระบบทางเดินหายใจ

อาการไอและเสมหะ อาการนี้เป็นกลไกสำคัญของร่างกาย ที่จะช่วยกำจัดสิ่งแปลกปลอม ถ้าเกิดขึ้นในหลอดลม สิ่งแปลกปลอมเกิดจาก สิ่งกระตุ้นโดยตรง เช่น ควันบุหรี่ ไอเสีย ฝุ่นละออง สารเคมี หรือร่างกายกระทบอากาศหรือเย็นทันทีทันใด เป็นต้น

อาการไอ จะขับสิ่งแปลกปลอมออกมา เป็นผลดีต่อร่างกาย อาการไอนั้น บางทีจะไอแห้ง หรือไอมีเสมหะก็ได้ สมุนไพรที่ใช้แก้ไอมีสารสำคัญที่ออกฤทธิ์กระตุ้นต่อทางเดินหายใจ ให้หลังน้ำเมือกออกมามากขึ้น ทำให้เสมหะที่ข้นเหนียวอ่อนตัวลง และจะถูกขับออกมาจากทางเดินหายใจ ด้วยอาการไอ ได้แก่ กลุ่มที่มีน้ำมันหอมระเหยได้แก่ จิง และกลุ่มที่ใช้มาก และได้ผลดีคือ จิง มะแว้งเครือ มะแว้งต้น ถ้ามีเสมหะมาก ก็ใช้มะนาว-พริกไทย

หมอยา

นายเหลาะ สันหริ่ม

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๘ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

อายุ ๗๑ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๒๘ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เป็นหมอพื้นบ้านมาประมาณ 10 ปี ปัจจุบันมีคนในพื้นที่มาใช้บริการบ่อย ได้ความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่และศึกษาด้วยตนเอง

การใช้สมุนไพร ใช้ได้

ได้ยาสมุนไพรจากในไร่

ทำยา ๒ ขนาน

๑. ยาแก้แน่นท้อง

ส่วนผสม ดันบัวบก

วิธีใช้ นำบัวบกมากิน

๒. ยาแก้ริดสีดวง

ส่วนผสม ดันวัวหายแดง / ดันวัวหายขาว / ดันวัวหายดำ

วิธีใช้ นำเอาส่วนผสมทั้งหมดมาต้มรับประทาน

3. อาการไข้

- ไข้ฮิสก ฮีไฮ
- อาการไข้จับสั่น
- อาการไข้ระบบเลือดของสตรี

อาการไข้

3.1 อาการไข้ตัวร้อน เป็นหนาว สั่น ไข้วันเว้นวัน มีอาการไข้ส่วนมากมีเชื้อไข้ ไม่เหมือนกัน และเชื้อไข้มี อาการแตกต่างกันไป แต่ก่อนที่จะใช้สมุนไพรแก้ไข้ ต้องรู้ให้แน่ชัด เสียก่อนว่าไข้อะไร เชื้ออะไร เพราะยาสมุนไพรบางตัวทำให้ไข้กำเริบได้ ถ้าใช้สมุนไพรแก้ไข้ผิด

สมุนไพรส่วนใหญ่ จะมีฤทธิ์แก้ไข้อย่างเดียว ไม่มีฤทธิ์แก้ปวดเหมือนยาแผนปัจจุบัน และมีรสขมมากจึงต้อง ผสมสมุนไพรหลายชนิดเพื่อป้องกันแปร และแก้อาการแทรกซ้อน

3.2 อาการไข้จับสั่น เป็นเชื้อที่การกักตัวหรือหยุดเจริญไม่แสดงอาการแต่อย่างใด

แต่เมื่อถึงเวลาเชื้อไข้แสดงอาการก็เริ่มหนาวสั่น คนไข้จะมีอาการตัวร้อน มีนํ้า อาเจียน เป็นเชื้อไข้มาลาเรีย ปล่อยไว้นาน ๆ มาลาเรียจะขึ้นสมอง อาจเสียชีวิตและเสียชีวิตได้ ต้องรีบใช้สมุนไพรที่มีรสขมจัด เช่น วินนิ- ราชคค์ ดมกินกับนํ้า สมุนไพรสองชนิดนี้มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อไข้มาลาเรียได้ดี

ปราชญ์ชาวบ้าน

นายจะhren หรรรุง

อยู่บ้านเลขที่ ๑๐๖ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.งหวา จ.พัทลุง

3.3 ไข้ฮิสกฮีไฮ

อาการไข้ฮิสกฮีไฮพอเชื้อไข้เข้าสู่ร่างกายก็มีอาการ กลั่นเนื้อกลั่นตัว มีอาการร้อนขึ้นเรื่อย ๆ เด็กอ่อนจะมี อาการชักสลับได้ พอเชื้อเริ่มออกทางผิวหนัง อาการร้อนก็เริ่มลดลง อาการไข้ชนิดนี้ ทรมาณมาก สมุนไพรที่ ใช้ ผักเป็ดแช่นํ้าอาบ อีรมินดำชะโลมตัว เพราะสมุนไพรทั้งสองชนิดนี้มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อฮิสกฮีไฮได้

หมอยานายสหนิ ตั้งจันวล

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๕๑ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยามแก้ริดสีดวงจมูก

ส่วนผสม บัวบกบ้าน / ใบเซียด / ย่านพาหมี / ใบเอะเขียว / ต้นไม้มะเดื่อปล้อง / กุ่มน้ำ / ยาหนูตัน

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดตากให้แห้ง แล้วห่อใบตองสุบ เหมือนบุหรี่ แก้วไชนัด แก้วริดสีดวงจมูก

ยารักบ้าน ทาแก้มือแตก เท้าแตก

ผักทุก ๆ ชนิดเป็นยาอายุวัฒนะ

3.4 อาการใช้ระบบเลือดของสตรี

เป็นไข้ที่สมุนไพรมานั้นที่รักษาโรคนี้ได้ ถ้าใช้ยาแผนปัจจุบันบางชนิดจะเป็นอันตรายถึงตายได้ (ใช้กับระดู) มีอาการใช้เดือนประจำเดือนของสตรี ก่อนหรือหลังหรือพร้อมกับประจำเดือนมา

สมุนไพรมานี้มีหลายตัว ผสมกันเพื่อรักษาโรคข้างเคียงด้วย และสมุนไพรมานี้ตัวเดียว รักษาเฉพาะระบบเลือดที่เป็นพิษ ทำให้เกิดอาการไข้เท่านั้น

ใช้กับระดู สมุนไพรมานี้ ๑๗ ชนิด

ส่วนผสม

1. ว่านรอมทอง
2. ว่านกลีบแรด
3. สมอเทศ
4. สมอทิเบต
5. ดอกคำฝอย
6. จันทน์แดง
7. จันทน์ขาว
8. ดอกคำไทย
9. ขมิ้นอ้อย
10. หญ้าเข็มอม
11. โศกกระดอม
12. แกมขวาง
13. รากขี้กาแดง
14. ฝักราชพฤกษ์ 2 ฝัก
15. กงเขมา
16. สารส้ม หนัก 1 สลึง
17. สะเดา 33 ก้าน

เก็บวันประมาณก่อนเข้านอนครั้งละ 1 ถ้วยชา

หมอยา

นายรุ่น พรหมแก้ว

อยู่บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

3.5 ใช้สันนิบาตหน้าเหลือง หรือใช้สาธตบาตหน้าไฟ

มีอาการ ใช้หลังคลอดบุตร

สมุนไพรที่ใช้ เอาเอาะทั้ง ๕ ชนิดต้มกับน้ำมะพร้าวเขียว ต้มให้คนหลังคลอดบุตรรับประทาน

หมอยา

นางสะ นะเหล่

เกิดวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๐ อายุ ๖๗ ปี

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๕๕ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.งหรา จ.พัทลุง

ประสบการณ์เป็นหมอ ๓๐ ปี

การใช้สมุนไพร ใช้ได้เอามาต้ม

หมอต้าเย

ได้ยาสมุนไพรจากบริเวณบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยาเลือดขึ้น

พิธีกรรมปิดเลือด

ส่วนผสม ดันชุมเห็ดเล็ก / ดันบานไม่รู้โรยแดง

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้ง ๒ ชนิด ต้มให้กิน

คนหลังคลอดใส่ก้อนเส้า เอาเอาะทั้ง ๕ คัมผสมกับน้ำมะพร้าวให้กิน

แต่งท้องก่อนคลอดให้อยู่ในตำแหน่ง เด็กประมาณ ๖ เดือน

ฉันทนาการทำคลอด

4. โรคผิวหนัง / สมุนไพรที่ใช้ภายนอก

- โรคผิวหนังกลากเกลื้อน
- เริม งูสวัด
- ฝี และแผลพุพอง
- อาการแพ้ลมพิษ และอักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย

5. ปวดฟัน

- เหยื่อถาวร
 - พันเป็นรูอีกเสบ
6. ริดสีดวง ๑๒ จำพวก

โรคผิวหนัง

4.1 โรคผิวกากกลื่นทัวไป เป็นโรคผิวหนังที่เกิดขึ้นจากเชื้อรา

เชื้อราที่มีอยู่หลายชนิด ชอบเจริญตามผิวหนังชั้นนอกสุด รวมทั้งผมและเล็บ โรคผิวหนังชนิดนี้พบได้ทัวไปในที่มีความชื้นสูง กากกลื่นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพนิสัยการรักษาความสะอาด โรคติดต่อด้วยการบำบัดผู้ป่วยโดยตรง หรือใช้ของร่วมกับผู้ป่วย

ด้วยสมุนไพรที่ใช้ได้ผลกับโรคกากกลื่น เช่น ข่า ทองพันชั่ง ชุมเห็ดเทศ และด้วยารกเมา ฯลฯ / ยาใช้

ภายนอกห้ามรับประทาน

หมอยา

นายหรือหมาน เหมิมปาน

อยู่บ้านเลขที่ ๕๗ ม. ๖ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เกิด พ.ศ. ๒๔๘๒ อายุ ๖๕ ปี

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ได้รับรางวัลเกียรติบัตรจากการอบรมที่สถานีอนามัยเกาะยอ

หมอยา

การใช้สมุนไพร ใช้ได้ รักษาคนไข้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ปัจจุบันมีคนไข้มาใช้บริการบ่อย

ได้ยาสมุนไพรจากเจ้านาโน

ทำยา 2 ขนาน

ยาแก้คัน พุพอง เป็นหนอง

ส่วนผสม ดันลูกบ้า / ดันหัวกลอย / ดันลูกเคยหนู / ดันเห็ดดำเห็ดแดง / ดันลูกข้น / ดันสุพรรณ

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดคากให้แห้ง บดให้ผง ละลายกับน้ำมันมะพร้าว สำหรับใช้ทา

ยาริดสีดวง ส่วนผสมมีว้าวายทั้ง 3 อคติทวาร ไฟเดือนห้า

4.2 เริ่มงูสวัด

เริ่มที่เกิดขึ้นจากเชื้อไวรัส ติดต่อได้ด้วยการสัมผัส เป็นโรคที่หายเอง และกำเริบเองได้อีก เนื่องจากเชื้อแอบอยู่ที่ปุ่มประสาท ทำให้เป็น ๆ หาย ๆ เรื้อรัง อาการของโรคมักปวดแสบปวดร้อน ตรงผิวหนังที่เป็น ต่อมา ระยะ 2-3 วันก็จะมีตุ่มน้ำใสโดยรอบจะมีปุ่มสีแดง ตุ่มน้ำใสแตกออกเป็นสะเก็ด และหายไปใน 2-3 สัปดาห์ บริเวณที่พบบ่อยได้แก่ ริมฝีปาก แก้ม จมูก หู ตา ก้นและอวัยวะเพศ

งูสวัด เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส เช่นเดียวกับเริม อาการเริ่มแรก จะเป็นไข้ปวดตามผิวหนัง โดยเฉพาะตาม
แนวเส้นประสาท ที่จะเกิดเป็นงูสวัด ต่อมา 2-3 วัน ตุ่มน้ำในจะเหลืองแตกเป็นสะเก็ดปนเลือด ตุ่มน้ำเหลือง
ที่รักแร้ และคอบักโต โรคนี้หายเอง ภายใน 2-3 สัปดาห์

สมุนไพรที่ใช้รักษาเริมและงูสวัด ใบสะท้อม พญาขอ คันทามาพาด

นายก้อยะ สังข์นวล

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๒๒ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ทำยา ๒ ขนาน

๑. ยาแก้เริมเริ่มเป็น

ส่วนผสม ลูกทุเรียนน้ำ / ลูกกระค่อม / ตะไคร้ครบหรือตะไคร้หอม / บัวบกบ้าน

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดต้มให้เดือดเอาน้ำดื่ม

๒. ยาแก้เริม

ส่วนผสม รากหญ้าน้ำ / หัวสับปะรดเขียว / หัวหนวดแมว / สารส้ม ๒ สิ่ง / ต้นรากไผ่ปู้

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดต้มให้เดือดเอาน้ำรับประทาน

4.3 ฝีและแผลพุพอง

แนะนำให้ใช้ ใบพัดสีมาตำผสมกับไข่ไก่เอาเฉพาะไข่ขาวพอกที่ฝี

แผลพุพองให้เอาขอดนมหาว หรือขอดต้นทึงทอนคำกับน้ำกะทิพอกแผล

หมอยา

นายหมัด คีนน้อย

อยู่บ้านเลขที่ ๔๕ ม.๑๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

4.4 อาการแพ้ลมพิษ และอักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย

ในการที่เกิดพิษมาก ฟังคอแต่น แผลงป่อง ตะขาบ สามารถนำสมุนไพรที่ออกฤทธิ์แก้ปวดได้ อักเสบจากพิษ
แมลงสัตว์กัดต่อยได้ แต่ระวังความสะอาดจากสมุนไพรที่เอามาทำยา และเมื่อเกิดพิษรุนแรง หรือถูกสัตว์
จำนวนมากต่อย หรือสัตว์ต่อยบริเวณที่สำคัญ เช่น ดวงตา ศรีษะ หรือมีอาการปวดบวมรุนแรง
ควรใช้สมุนไพรกินและทาด้วย สมุนไพรที่ใช้ เช่น ว่านขมิ้นขม ว่านพญาปราบ ว่านพญาจู และว่านแก้พิษ
ต่าง ๆ

ถ้าโดนปลาแทง เช่น ปลาตุ๊ก ปลาที่มีเงี่ยงต่าง

ให้เอาต้นติป्ली พริกขี้หนู กับต้นไมยราบ คั้นเอาเอาน้ำร้อนที่โดนแทง

ปราชญ์ชาวบ้าน

นายสหมิ สังข์นวล

อยู่บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปวดฟัน

อาการปวดฟัน สาเหตุเกิดจากอาการฟันผุ เนื่องจากแปรงฟันไม่สะอาด ทำให้เศษอาหารติดอยู่ตามซอกฟัน ทำให้เชื้อแบคทีเรียที่อยู่ในปากเจริญเติบโต แบคทีเรียทำให้ฟันผุกร่อนทีละน้อย ผู้ป่วยจะมีอาการปวดเวลารับประทานอาหารรสจัด รับประทานอาหารเย็นจัด ของหวาน หรือเวลาที่มีเศษอาหารติดฟัน ถ้าลึกถึงโพรงประสาทจะมีอาการปวดมาก ทำให้เหงือกบวม หน้าบวมได้

สมุนไพรที่แนะนำให้ใช้ สำหรับการปวดฟัน จะทำให้อาการชา ระงับการปวดได้ เช่น ดอกผักกาดหัวแหวน-ดอกการบรู ใบโมก ราด พากรุด

หมอยา

นายรุ่น พรหมแก้ว

อยู่บ้านเลขที่ ๑๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ริดสีดวงทวาร

คอโรคเส้นเลือดดำที่บริเวณทวารหนักโป่งพอง ซึ่งอาจเป็นเส้นเลือดที่ปากทวารหนัก เรียกว่าริดสีดวงภายนอก ถ้าเป็นเส้นเลือดที่ปากทวารหนักเรียกว่า ริดสีดวงภายใน

อาการของริดสีดวง

อาจเป็นเพียงการถ่ายอุจจาระลำบากมาก คันก้น รู้สึกเจ็บเวลาถ่าย บางครั้งจะมีเลือดออกเป็นเลือดสีแดงสด ๆ ตามหลังการถ่ายอุจจาระออกมา จนกระทั่งมีลักษณะที่คันจัด คือมีหัวริดสีดวงโผล่ออกมาที่ปากทวารหนัก เป็นก้อนเนื้อนุ่ม ๆ เจ็บปวดมาก จะนั่งเก้าอี้หรือพื้นแข็งไม่ได้

ริดสีดวงทวารหนัก มักพบกับคนมีความกดดัน ขี้เคียดเคืองบริเวณปากทวารหนักนาน ๆ เช่นมีอาการท้องผูกบ่อย ๆ ไอเรื้อรัง อ้วนมาก เป็นต้น

สมุนไพรที่ใช้ เช่น เพ็ดสังฆาต ครอบจักรวาล รวหาขี้ทั้ง ๓ กำแพงเจ็ดชั้น

และมียาสมุนไพรแก้ริดสีดวง

สวณผสม, อัศศิขวา, วานครอบจักรวาล, แดขอยยอดดำ, ชิงโคดูก, กาฝากเหม, กาฝากเดือยปล้อง

เอาสมอภาคมาตากแห้งเอาต้มน้ำเอาน้ำรับประทาน

หมอยา

นายแอ เดชอริญ

อยู่บ้านเลขที่ ๕๐ ม.๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมอยา รักษาผู้ป่วยมาประมาณ 2 ปี ได้ความรู้มาจากตำราบรรพบุรุษ และศึกษาเพิ่มเติม

ทำยา ๓ ขนาน

๑. ยาแก้ริดสีดวง

ส่วนผสม ดันกลีนิชวา / ดันกรอบจักรวาล / ดันว่านงูเห่า / ดันเลงจ๋อยของจล / ดันชิงโงทระดู / ดัน
กาฝากเหมร / ดันกาฝากเคียบปล้อง

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดตามให้แห้ง แล้วนำมาดื่มรับประทาน

๒. ยาแก้เส้น

ส่วนผสม ดันไพลเผือก / ไม้ฉ่อนลิหมา / ดันขมิ้นอ้อย / ดันฤยผสม / ดันพาโหมตัน / ดันหิ้งหาย / ดัน
โคไม้รู้ดัม / ดันไฟกลาบ / ดันหัวปราะ / ดันหัวไพล / ดันหัวชาข / ดันขมิ้นขาว / ดันจำรัส
๒ / ดันหัวขิง ๑ / ดันคุณทิสอ / ดันสะค้าน / ดันว่านงูเห่า / ดันว่านกลีบแรด / ดันหงอนไก่
ป่า / ดันกำลังหนูมาร

วิธีใช้ จะดื่มหรืออาบบดผง ดื่มน้ำรับประทาน ผงใช้ละลายน้ำผึ้งรวงทำกลอน

๓. ยาแก้เลือด ระดู บำรุงเลือด

ส่วนผสม ดันชิงคอกเคียว / ดันคุณทิสอ / ดันทองกลาง / ดันทานตะวัน / ดันหัวร้อยรู

วิธีใช้ จะดื่มหรือบดผง ดื่มน้ำรับประทาน ผงใช้ละลายน้ำผึ้งรวงทำลูกกลอน

ชื่อหมอ นายอีหมาน สะแหละ

เกิดวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๘๓ อายุ ๖๔ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๓ ม.๗ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ความรู้ สืบทอดมาจากผู้เฒ่าผู้แก่ ปัจจุบันมีผู้ป่วยมารักษาเรื่อย ๆ

หมอฯ ทำมาประมาณ 3 ปี โรคที่รักษาเช่น เบาหวาน ริดสีดวงทวาร ริดสีดวงตา ส่วนประกอบของยา มี
วิหัย เปลือกขี้เหล็ก ชุมเห็ดใหญ่ เหงือกปลาหมอ

รักษาความดัน ใช้ชุมเห็ดใหญ่ ฟ้าทะลายโจร

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้ลม

ส่วนผสม ดันขอดขมิ้น ๘ ยอด / เกลือ ๘ เม็ด

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้ง ๒ ชนิด มาคั้นรวมกันแล้วเอาน้ำมากิน

ชื่อหมอ นายเอื้อน ขวัญสกุล

อายุ ๖๕ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๒ ม.๕ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เป็นหมอมารประมาณ 6 ปี ปัจจุบันมีผู้ป่วยมารักษาอยู่บ่อยๆ ได้ความรู้มาจากการอ่านตำราที่สืบทอดมาจาก

บรรพบุรุษ

หมอยาทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้เจ็บเมื่อย

ส่วนผสม ต้นชันเงชร / ต้นเร็ดหนู / ต้นเข็มแดง / ต้นตายปลายเป็น / ต้นย่านเ็น / ต้นขี้เหล็ก / ต้นทุ้ง
ฟ้า / ต้นเปลือกสะเคา

วิธีใช้ นำเอาส่วนผสมทั้งหมดมาต้มให้เดือด ต้ม ๓ ส่วน เอา ๑ ส่วน แล้วนำมารับประทาน

ชื่อหมอ นางกลีน พรหมแก้ว

อายุ ๖๐ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

หมอยา

ยาสมุนไพรหาเอง

ทำยา ๑ ขนาน

ใช้กับกระดูก

ส่วนผสม ต้นหนามแสงจันทร์ / ต้นส้มป่อย / ต้นเดือยปล้องต้นเดียว / ต้นเปลือกเคห้อย / กระบะแประ /
สารส้ม

วิธีใช้ นำเอาส่วนผสมทั้งหมดมาต้มกิน

การใช้ยาสมุนไพร ใช้ได้เอามาทำยา

ชื่อหมอ นายก่อเต็ม กรดดำ

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๙๔ ม.๑๔ ต.คลองเจติม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมอยา รักษามาประมาณ 3 ปี ได้ตำรามาจากพระภิกษุ

ทำยา ๑ ขนาน

ยาถ่ายบันดึก (เถาดานในท้อง)

ส่วนผสม ต้นใบสะมะอะเต / ต้นใบชุมเห็ดเทศ / น้ำมันยาง

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดคบผสมกัน ใช้รับประทาน

ชื่อหมอ นายดัม ปานคู

อายุ ๘๐ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๑ ม.๑๔ ต.คลองเจติม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมอยา รักษาผู้ป่วยมา 40 ปี ทุกวันนี้มีผู้ป่วยมารักษาบ่อย

ทำยา ๓ ขนาน

๑. ยาแก้ไข้แก้ลม

ส่วนผสม หัวเหวหมู / ดอกพิณ / ย่านพรกไทย

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดตากให้แห้งแล้วบดให้ละเอียด

๒. แก้ไข้

ส่วนผสม ต้นสมเสร็จ / รังนกร้าง / ต้นไผ่ขาวโพด

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดมาต้มแล้วอาบ

๓. แก้ไข้ทับ

ส่วนผสม ต้นปราบดิน / ต้นขมิ้น

วิธีใช้ เอาส่วนผสมมาต้มให้เดือด แล้วดื่ม

นายเส้น หมดหมาน อายุ 75 ปี

ที่อยู่ 51 ม.4 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เริ่มทำยามาตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปัจจุบัน

โรคที่รักษาได้คือ โรคโรคผิวหนัง หิด มีตัวยาเป็นส่วนประกอบโดยส่วนใหญ่หาได้จากป่าใกล้บ้าน ยกเว้นยา
คำที่ต้องซื้อ

1. ขี้เหล็กทั้ง 5
2. ตำเสาทั้ง 5
3. เจ็ดมุลบ้าน
4. กระตุกไก่ทั้ง 5
5. ยาค่า
6. ชุมเห็ดใหญ่

ใช้ส่วนผสมทั้งหมดบดเป็นผงแล้วนำมาอัดแคปซูล

รักษาโรคไฟลามทุ่ง มีตัวยา คือ ผักเป็น ว่านดับไฟ ว่านดับพิษ ฟันธรณี

นายหมัด หนูทิพย์ เกิดปี 2466 ปัจจุบัน 88 ปี

บ้านเลขที่ 12 ม.4 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เริ่มรักษามาประมาณ 30 ปี ได้ตำรามาจากบรรพบุรุษแต่อ่านหนังสือไม่ออก เลยไปอยู่กับผู้รู้ที่วัดดำนาน ชื่อ
พร้า ให้ช่วยสอนให้

โรคที่รักษาได้คือ ไข้ร้อน ไข้เย็น มีตัวยา คือ ดีเดียด สมุนแวง บานเย็น

ใช้เทศเลือด โดยใช้หัวสาธุวิลาศ ไม้เลือด แก่นฝาง สนุ่เลือด สารส้ม

รักษาไข้สันนิบาต มีตัวยา เอาะทั้ง 5 หัวหวายลิง จันทน์

ชื่อหมอ นายดำเฑียร ศรีสงคราม

เกิด พ.ศ. ๒๕๐๐ อายุ ๔๙ ปี

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๐ ม.๖ ต.คลองเจ็ด อ.งหรา จ.พัทลุง

ได้รับการอบรมที่จังหวัดพัทลุง เรียนรู้เรื่องสมุนไพรมาประมาณ 10 ปี แต่เริ่มรักษาประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา

หมอยา

การใช้สมุนไพร ใช้ได้

ได้ยาสมุนไพรจากการหาเอง

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้ความดันโลหิต

สรรพคุณ ยาแก้ความดันโลหิต:

ส่วนผสม กาฝากมะม่วงคั้น / กาฝากมะขาม / กาฝากมะยม

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดต้มน้ำกิน

ชื่อหมอ นายอภัยวิฑูรย์ บุตรฤทธิ์

เกิด พ.ศ. ๒๔๘๑ อายุ ๖๕ ปี

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดกระบี่

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๔๕ ม.๗ ต.คลองเจ็ด อ.งหรา จ.พัทลุง

ได้รับรางวัลเกียรติบัตรในการอบรม จากสถานีอนามัยบ้านคู

หมอนวด

การใช้ยาสมุนไพร ใช้ได้

ได้ยาสมุนไพรจากบริเวณภายในพื้นที่ตำบลคลองเจ็ด

ทำยา ๑ ขนาน

ใช้ทั้งกระดูก

ส่วนผสม ต้นกล้วย / ต้นหนาด / ต้นเอะหัง ๕ / ต้นอินทนิล / ต้นชะลูด / ต้นไม้เพี้ยายม่อม

/ งวงโดนด

วิธีใช้ เอาสมุนไพรทั้งหมดมาสับแล้วต้มน้ำกิน

หมายเหตุ เอาทั้ง ๕ เอาทั้งละทาง เอาะหลบลับทั้งย่าน

เอาทั้ง ๕ มี เอาะหลบ, เอาะลาย, เอาะนก, เอาะเขียว, เอาะดำ

กษัตริย์โรค คัมบา นวคแผนโบราณ นวคสมุนไพรร

ชื่อหมอ นายเหล็ม หวัดแทน

อายุ ๕๐ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๒๘ ม.๑๑ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมอยา

ทำยา ๕ ขนาน

๑. ยาแก้ไข้วันเว้นวัน ร้อนเย็น

ส่วนผสม ดันหัวลิเภา / ดันขอบชะนางขาว / ดันขอบชะนางแดง

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดเสมอกาสดับประทาน

๒. ยาแก้บวมพอง

ส่วนผสม ดันเจ็ดหมื่นเพลึง / ดันเจ็ดหมื่นเหล็ยม

วิธีใช้ เอาส่วนผสมใส่กระบอกข้าวหลามแล้วย่างไฟกิน

๓. ยาแก้ผู้หญิงผอมแห้ง, คนไข้ไม่ถ่าย

ส่วนผสม ดันตะขบคง / สารส้มเล็กน้อย

วิธีใช้ เอาส่วนผสมต้มกินน้ำ

คนไข้ไม่ถ่าย

ส่วนผสม ดันตะขบคง / เปลือกคันทุเรียน

วิธีใช้ เอาส่วนผสมต้มรับประทาน

๔. ยาแก้มดลูกอักเสบมะเร็ง

ส่วนผสม ดันกระไดลิง / ดันกระดุมดำ / ดันกระดุกช้าง / ดอกฟักทอง

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดเสมอกาสดับประทาน

๕. ยาแก้พิษ

ส่วนผสม ดันกลอยจืด / ดันจีเหล็กจืด / ดันรางจืดดอกเหลือง

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดคัมหรือบดละเอียดรับประทาน

วิธีที่ ๒

ส่วนผสม ปลาไหลเผือก / น้ำกะทิ

ชื่อหมอ นางลี้สะ ไ้เอ้ม

เกิดเดือนอ้าย อายุ ๘๓ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๖ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ได้รับรางวัลเกียรติบัตร อบรมอนามัยอำเภอ ตอนลูกเสือชาวบ้านรุ่นที่ ๑

หมอตำแย

การใช้สมุนไพร ใช้ได้ ใช้รักษาคนไข้ลูกอ่อน โดยวิธีนำมาต้มอาบ

ได้สมุนไพรชื่อ ต้นชิงคอกเคียว ต้นฝนแสหา ต้นปลายเหลื่อม

สมุนไพรหาเอง จากควนแซ่แกน

ทำยา ๒ ขนาน

๑. โปะหม่อมเด็ก

ส่วนผสม ต้นใบยาหมู / ต้นใบจีผึ้ง / ใบทุเรียนเบา

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดมาต้ม แล้วทาท้อง แก้ท้องร่วง

๒. อาบน้ำคนลูกอ่อน

ส่วนผสม ใบพุท / ใบส่งแก่ / ใบปล้าว

วิธีใช้ นำเอาส่วนผสมทั้งหมดเอามาต้มแล้วอาบ

ถนัดการทำตลอดแล้วโดยต้มน้ำอาบในคนลูกอ่อน และเหยิบวันละ ๒ ครั้ง

ชื่อหมอ นายหรือเปี๊ยะ ศรียศ

เกิด พ.ศ. ๒๕๐๕ อายุ ๔๑ ปี

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดตรัง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๒๗ ม.๔ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ได้รับรางวัลเกียรติบัตร อบรมจากสถานีอนามัยบ้านคู

หมอนวด นวดแผนไทย นวดคลายเส้น

หมายเหตุ ตอนนี้ไม่ได้ให้บริการเพราะงานยุ่งมาก

ชื่อหมอ นางฝา เสนเกลี้ยง

อายุ ๗๑ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๔๒ ม.๓ ต.คลองเจ็ด อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมอฟีชีกรรม (หมอกระดุก)

ถนัดรักษาโรคกระดุก

ชื่อหมอ นายพลอย ขวัญสกุล

อายุ ๗๖ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๕๐ ม.๕ ต.คลองเจ็ด อ.กงหรา จ.พัทลุง

หมอยา

ยาสมุนไพรหนอง

ทำยา ๑ ขนาน

ใช้กับระดู

ส่วนผสม ต้นไม้ก้อนติหมา / ต้นหมอข้าวหม้อแกงลิง / ต้นตาหมัด / ต้นผักหวาน / ต้นราม / ต้นไต้
ข้าวโพด / ต้นหมากหูลู

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดต้มเอาน้ำรับประทาน

ปราชญ์ชาวบ้าน

นางก้อดีเหยา หนามมัย

เกิดวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ อายุ ๓๕ ปี

ภูมิลำเนาเดิม จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๗๕ ม.๓ ต.คลองเจ็ด อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้คันเรื้อรัง

ส่วนผสม ผักบุงนา / ต้นชุมเห็ดใหญ่ / ขาสั้น / ขาแดง / น้ำมะพร้าว / แปดตัวขาว ๑ ตัว

วิธีใช้ นำแปดตัวขาวมาข่างไฟให้แห้ง แล้วนำส่วนผสมทั้งหมดมาตำให้ละเอียด แล้วนำมาทาที่คัน
เรื้อรัง

นายวิเชียร รามศรี

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๔๐ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้เจ็บปาก

เอาเปลือกคั้นกระโดนเคี้ยวอม

นายกาหริ่ม หรรุ่ง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๖ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้พิษสัตว์กัดต่อย ปลาแทง

ส่วนผสม คั้นพริกขี้หนู / กล้วยไม้ยราบ

วิธีใช้ เอาส่วนผสมคั้นอาบ ความร้อนรุมจนแห้งออกร

นายสะเหละ รอดเด่น

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๔๓ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยาแก้โรคเก๊าท์

ส่วนผสม คั้นเอ็นม้า / คั้นเอ็นแดง / คั้นนางครวญ / คั้นกล้วยดอกขาว / คั้นกะเม็ง / คั้นดาขปลายเป็น / กล้วยหวดแมว

วิธีใช้ เอาตัวยาทั้งหมด ต้มอย่างทั้ง ๖ หนักอย่างละ ๕ บาท กล้วยหวดแมวหนัก ๓๐ บาท ต้มเอาน้ำดื่มครั้งละ ๑ ถ้วยชา

นายป่าน พรหมแก้ว

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๒๗ ม.๓ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๓ ขนาน

๑. ยาแก้โรคลมติดเส้น แก้เจ็บเมื่อย แก้ลมวิงเวียน แก้ลมชักบึงสูง

เอาถ่านเอากุ้ง ๕ ซบกละหนึ่งคอกเอาลูกส่วน มาเวลาแดด พอหมด ๆ แล้วเอาคองกับน้ำ
มะพร้าว เอาต้มครั้งละ ๑ ถ้วยชา

๒. ยาแก้อาการเบื่อข้าว

เอาเอาถอบแถบมาฟอกข้าวสุกย่างไฟถ่านพอไหม้เอาแช่น้ำกินทั้งน้ำทั้งข้าว

๓. ยาแก้ไข้

เอาหัวหวายกลึงสับเอาน้ำดื่ม

นายเลี้ยว ธรรมประดิษฐ์

เกิด พ.ศ. ๒๕๑๑ อายุ ๗๖ ปี

ภูมิลำเนาเดิม จังหวัดพัทลุง

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๗๗ ม.๕ ต.คลองเจติม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑ ขนาน

ยาต้ม

ส่วนผสม หัวหมู / ต้นขุมเห็ด / ยาเส้น / ต้นกระดุกไก่ / ต้นตีนเป็ดต้นขาว

วิธีใช้ เอาส่วนผสมทั้งหมดบดให้ละเอียด ละลายน้ำผึ้งรวง นำมารับประทาน

นายวุฒิ ขวัญสกุล

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๒๑๕ ม.๕ ต.คลองเจติม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๓ ขนาน

๑. ยาแก้โรคเบาหวาน

ปูดจุนต้มเอาน้ำกิน

๒. ยาระบายท้อง แก้เซ็ดเมื่อย

นางครวญใช้คองกับเหล้ากิน

๓. ยาแก้ริดสีดวง

กำแพงเจ็ดชั้น บดผงละลายน้ำร้อนกิน

นายเปี่ยม ขวัญสกุล

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๗๐ ม.๕ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๒ ขนาน

๑. ยาแก้ท้องร่วง

ส่วนผสม ไบนมแมว / ต้นหญ้าไต้ใบ / ต้นใบปลี

วิธีใช้ เอามาตำแล้วผสมกับสุรา เอาน้ำดื่ม

๒. ยาแก้ไอเจ็บแสบคอก

น้ำมูกปลา แก้วม เอามาต้ม

นายสุติพร เพชรโชติ

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๒๑๖ ม.๕ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

ปราชญ์ชาวบ้าน

ทำยา ๑๒ ขนาน

1. ต้นฟ้าทะลายโจร แก้วเจ็บคอ แก้วหัวค
2. ต้นมะกรูด ฟอกโลหิต ขับเสมหะ
3. ต้นขมิ้นชัน แก้วเบาหวาน
4. ต้นกระชายดำ บำรุงกำลัง แก้วเจ็บเมื่อย
5. ต้นขมิ้นชัน แก้วไข้ เจ็บอาหาร แก้วเบาหวาน
6. ต้นสะเดาพังกา แก้วพิษสัตว์กัดต่อย
7. ต้นขมิ้นชัน แก้วสิว แก้วฝ้า แก้วพิษ
8. ต้นว่านหางช้าง แก้วไข้ ไข้พิษ ไข้คูกาม
9. ต้นจุกโรหิณี แก้วไข้ อัมพาต
10. ต้นดอกคำฝอย บำรุงเลือด ลดไขมันในเลือด
11. ต้นขมิ้นชัน บำรุงกำลัง แก้วเจ็บเมื่อย บำรุงข้อ
12. ต้นว่านหางช้าง คุณที่ดำ แก้วเส้น บำรุงเลือด บำรุงกำลัง

นางด๊ะ เหลี่ยมโละ

อายุ 72 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 1 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เป็นหมอตำแย

วิธีการรักษา ก่อนจะแต่งท้องคนท้องก่อนตั้งครรภ์ และถ้าเด็กในท้องไม่อยู่เข้ารูปเข้ารอยก็จะพยายามแต่งให้ เพื่อสุขภาพของแม่และเด็ก หลังคลอดจะใช้วิธีการอยู่ไฟ ใช้ก้อนเสาประคบ และถ้าสมมุติว่าแม่เลือดขึ้นจะใช้สมุนไพรช่วยในการรักษา ใช้ไข่ขี้วัว (ฟักเขียว) ฟอกที่กระหม่อม

การสืบทอด ได้ความรู้มาจากรรพบุรุษ

นางสี หมดโธ๊ะ

อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 11 หมู่ 6 ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง

เริ่มรักษาคนไข้มาประมาณ 40 ปี

โรคที่รักษา หมอต่อกระดูก ต่อเอ็น

การสืบทอด จากตำราของบรรพบุรุษ

วิธีการรักษา ใช้น้ำมันทาที่กระดูกหัก หรือแตก ร่วมกับมนต์คาถา ช่วยในการรักษา จะทำการรักษาทุก

ตอนเย็นของทุกวันจนกว่าจะหาย ถ้าเล็ดว่านิ้วขาดก็สามารถต่อได้ให้ติดเหมือนเดิม แต่มีข้อแม้ว่าเลือดจะต้อง
ไม่แห้ง

บทที่ 4

บทสรุป

การทำวิจัยของทิมวิจัยทิมนี้ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดในพื้นที่หลายอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรมและไม่ใช่รูปธรรม ที่เห็นชัดเจนจากการเลือกพื้นที่ระดับตำบลเพื่อทำการศึกษาวิจัย ซึ่งมีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน พบว่ามีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่เคลื่อนงานได้ คือ หมู่ที่ 4,7,6,14 และหมู่ 3 เงื่อนไขเรื่องนี้หัวหน้าทีมให้ความสำคัญว่าพื้นที่ที่เคลื่อนงานได้ เป็นพื้นที่ที่ทิมวิจัยอยู่ในพื้นที่ และเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ติดต่อกัน ในพื้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์มาก มีทั้งคลอง ภูเขา กวน บางพื้นที่ยังพบสัตว์ป่าเป็นฝูง ๆ เช่น ลิง และหมูป่า ส่วนพื้นที่รอบนอก คือ หมู่ที่ 1,2,5,8,9,10,11,12 และ หมู่ที่ 13 ยังต้องอาศัยการผลักดันร่วมกับเจ้าของพื้นที่จริง

ผลที่เกิดต่อกลุ่มหมอพื้นบ้าน

ข้อเท็จจริงที่ทิมวิจัยพบในคัมหมอพื้นบ้าน ในพื้นที่คือ ยังมีการ ไม้เถินจริง รักษาแล้วหายหมดภายในยาหม้อเดียว หรือรักษาโรคนั้น โรคนี้ได้ เหตุผลนี้ทำให้ภาพพจน์หมอพื้นบ้านเสียหายในสายตาของนักวิชาการ หรือชาวบ้านหลายกลุ่ม ทีมหมอพื้นบ้านหลายคนได้ตระหนักเรื่องนี้และตั้งใจจะรวมกลุ่มกันอบรมเพิ่มเติม หรือมาช่วยกันรักษาคนไข้ แต่ยังเป็นเพียงความต้องการยังไม่ลงไปสู่หนทางปฏิบัติว่าจะจัดการกันอย่างไร

คัมหมอพื้นบ้านเองจากเมื่อก่อนต่างคนต่างอยู่ ต่างประกอบอาชีพ บางคนมีดีมากภูมิปัญญาสูง บางคนต้องอาศัยการเรียนรู้เพิ่มเติมอีกมาก ได้ประชุมกันบ่อยครั้ง โดยโรงพยาบาลลงมาร่วมผลักดันกับทิมวิจัย จนเกิดเป็นชมรมหมอพื้นบ้านอำเภอองหระ มีกิจกรรมที่ร่วมกันเรียนรู้เพิ่มเติมจากเภสัชกร โรงพยาบาล เช่น เรียนรู้เรื่องความสะอาดของสมุนไพร การเก็บรักษา ยา การดูแลสมุนไพร รวมทั้งความรู้ระดับบุคคลที่เกิดการแลกเปลี่ยนกันเองโดยชมรมเป็นที่พบปะ แต่ในส่วนกิจกรรมการเคลื่อนงานที่เป็นรูปธรรมยังไม่มี

ผลที่เกิดต่อชาวบ้าน ชุมชน

เกิดการทำป้ายห้ามเก็บสมุนไพร และบอกกฎระเบียบการเก็บในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เป็นป้ายถาวร เริ่มปักป้าย ตั้งแต่เดือน มกราคม 2548

- นายเส็ม เหล็กปาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ได้ทำป้ายโดยออกเงินส่วนตัว จำนวน 3 ป้าย ขนาด 50 x 100 เซนติเมตร ข้อความว่า ห้ามเก็บสมุนไพร ,ห้ามจับสิ่ง ,ห้ามล่าสัตว์ ปักไว้บริเวณทางเข้าหุบเขาใน(เพราะเป็นแหล่งสมุนไพร) 3 จุด คือ 1)ทางเข้าไป อำเภอองหระ 2)ทางเข้าหมู่บ้านพญาเงิน 3) ปากทางเข้าบ้านวังหิ
- เขตอนุรักษ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดให้ป้าย จำนวน 11 ป้าย ขนาด 60 x 120 เซนติเมตร ปักในพื้นที่ระดับอำเภอ เช่นในเทือกเขาพญาไ้ว เขาทุ่งนางสี ด.ชะร็ด ด.สมหวัง และด.องหระ ผนวกเรื่องการดูแลพันธุ์ไม้ ดุสิตสัตว์ รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ

ด้านการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนที่มีต่อสมุนไพร พบว่าคนในพื้นที่เห็นด้วยกับการอนุรักษ์
ดูแลสมุนไพรรวมทั้งพืชพันธุ์อื่น ๆ ไม่ประดับ และตัดไม้ ปัญหาที่ยังพบมากคือจิตสำนึกร่วมในการดูแลยัง
น้อย หลาย ๆ ครั้งที่มีการล่าสัตว์ และเก็บสมุนไพรจำนวนมาก ชาวบ้านไม่กล้าตัดเดือนเองเพราะเห็นว่า
ตนเองไม่มีบทบาท แต่ทำหน้าที่ส่งขายไปให้ทีมวิจัยฯ ดำเนินการ (ชาวบ้านเป็นหูเป็นตาให้กับทีมวิจัย)
อย่างเช่นเมื่อเดือน มกราคม 2548 ชาวบ้านมาบอกทีมวิจัยว่ามีคนมาขนต้นจันทน์ผาไปเป็นจำนวนมาก ก็
ไล่ไปดูแลและยึดของกลางไว้ รวมทั้งได้กล่าวตักเตือน พบว่าเป็นหมอพื้นบ้านนอกพื้นที่

วันที่ 9 พฤษภาคม 2548 ชาวบ้านมาบอกว่ามีกลุ่มคนไปเก็บสิ่งที่หุบเขาใน เมื่อทีมวิจัยไปถึงพบ
เพียง เครื่องมือ เช่น แกลลอน เชือก ไม้

รวมทั้งหลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ชาวบ้านบางรายได้กล่าวตักเตือนผู้ที่เก็บสมุนไพร แต่
บางรายได้มาบอกเล่ากับทีมวิจัยว่าตนเองไม่สามารถห้ามคนเก็บสมุนไพรได้เนื่องจากเมื่อได้ตักเตือน อีกฝ่าย
ก็จะพูดว่าตนเองมีอำนาจอะไรที่จะจัดการ รวมทั้งกลัวว่าเพื่อนจะไม่พอใจ

เกิดความเห็นชอบในการปลูกสมุนไพรเพิ่มเติม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนในบริเวณหุบ
เขาใน เขาพญากงจีน ซึ่งมีคลองไหลผ่านด้วยไม่อยู่ริมสวนริมไร่ของใคร เหมาะแก่การดูแล จัดการ มี
ทางเข้าออก 2 ทาง คนในพื้นที่ช่วยดูแลง่าย ซึ่งทั้ง อบต. ผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วย

2. ผลที่เกิดขึ้นที่

2.1 ชุมชนของตำบลคลองเฉลิม มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาหมอ
พื้นที่โรงพยาบาลกงหรา ชุมชน ม.6 ม.7 ม.4 ม.14 ม.3 ได้มองเห็นความสำคัญของพื้นที่ จัดกลุ่มรวมตัว
เพื่อศึกษาและอนุรักษ์ พื้นที่ของพื้นที่หุบเขาใน หมู่เขาพญากงจีน มีมาตรการจัดการทรัพยากร เฉพาะ
พืชสมุนไพรที่มีการฟื้นฟูปลูกเสริมสมุนไพรที่ลดลง ส่วนสมุนไพรที่ใช้ประจำวัน ก็สร้างแปลงสมุนไพร
ด้วยกลุ่ม ชมรม และส่วนตัว เช่น แปลง จิง ข่า กระเทียม ไพร เป็นต้น ส่วนสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
ชุมชนก็มีการตกลง ทุกพื้นที่ คลองก็อนุรักษ์ห้ามตัดเหมือนเมื่อก่อน เช่นย่านตะป้า ก็ให้เอาและ ห้าม
ไม่ให้คันทำลาย และปลูกแทนส่วนที่ถูกทำลายไปก่อนหน้านี้แล้ว ในพื้นที่เห็นมีการปลูกสมุนไพรกันเกือบ
ทุกครัวเรือน บางครัวเรือนก็ปลูกผักสมุนไพร บางครัวเรือนก็ปลูกจำพวกว่าน เช่นว่าน ตะขาม ว่านหาง
จระเข้ เป็นต้น (ก่อนเกิดงานวิจัยตามครัวเรือนก็มีสมุนไพรอยู่แล้ว แต่มีการปลูกมากขึ้น และชาวบ้านมักจะ
เอาพันธุ์สมุนไพรให้ทีมวิจัย และผู้ที่สนใจไปปลูก เห็นตัวคนที่ดูแลสมุนไพรชัดเจนขึ้น)

ส่วนพื้นที่หัวไร่ ปลายนา ก็มีการปลูกก็มีการปลูกบ้าง และที่ขึ้นมาเองก็อนุรักษ์เอาไว้ ไม่มอง
สมุนไพรเป็นวัชพืช เหมือนเมื่อก่อน ที่เห็นอนุรักษ์ก็มีสมอทะเล ชุมเห็ดเทศ เอื้องพืดม้า สารภณสุข
รณรงค์มาก่อนหน้านี้แล้ว ให้สถานีอนามัยปลูกสมุนไพรแต่ก็ไม่เป็นจริง ทางโรงเรียนที่เคยทำมาแล้ว ก็
ล้มลุกคลุกคลานเพราะเอาปลูกแล้วไม่สามารถสร้างการศึกษาวิธีการใช้เมื่อป่วยไข้ไม่สบายยังพึ่งสถานี
อนามัย ไม่หันมาแก้ปวด ลดไข้

ตอนนี้ทางโรงเรียนของตำบลคลองเฉลิมได้ปลูกสมุนไพร มีวิธีปลูกสมุนไพร อาจารย์ที่พา
วัชรจิรโสภณ โรงเรียนบ้านคู เอาผักที่มีอยู่ในพื้นที่ มาบูรณาการ เป็นอาหารกลางวันของเด็กและครู ทำให้

เกิดแปลงผักพื้นบ้าน ที่โรงเรียนบ้านกวนประเทอบ อาจารย์สุรัชย์ สุวรรณรัตน์ ได้ร่วมกิจกรรมกับทีมวิจัย ปลูกสมุนไพร 100 กว่าชนิด บริเวณหน้าอาคารเรียน และบริเวณโรงเรียนเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2547 พื้นที่บ้านก็มีชาวชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงเผ่ามอญ และชาวชนเผ่ากะเหรี่ยงเผ่ามอญ เพื่อขยายพันธุ์อนุรักษ์พันธุ์พืช และเกิดรายได้ต่อกลุ่มชาวชน

2.2 แกนนำและชาวบ้านหมู่ที่ 14 จะร่วมกันปลูกสมุนไพรประมาณ 20 ไร่ รอบภูเขาหุบนาใน และเนื่องจากลูกเขานี้มีหมักกล้วยหลายตัว(ทีมวิจัยคาดว่าประมาณ 20 ตัว) อาหารบนภูเขาไม่พอจึงลงมากินพืชผลในสวนของชาวบ้าน ทำให้เกิดครีวกันจึงมีมติกันว่าปลูกสมุนไพร จำปาจะให้เป็นอาหารของหมัก

2.3 เกิดศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรในชุมชนขึ้น เป็นแรงกายแรงใจของทีมวิจัย บนพื้นที่ริมห้วยของหัวหน้าโครงการวิจัย มีการใช้ประโยชน์จากศูนย์ฯ ของหลาย ๆ คน เช่น กลุ่มเกษตรกรรมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ลงไปดูพื้นที่ และประชุมร่วมกับทีมวิจัย กลุ่มสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ผักปลอดสารพิษ เจ้าหน้าที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ทีม วพส.) ไปประชุมกับชาวบ้าน ที่สำคัญเป็นสถานที่เรียนรู้พัฒนาหมักพื้นบ้านโดยตรง ทั้งการแลกเปลี่ยนงานวิจัย และทุกวันเสาร์อาทิตย์หมักพื้นบ้านจัดรวมกลุ่มกันเรียนรู้แพทย์แผนไทย

ศูนย์ถ่ายทอดการเรียนรู้ เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนของหมักพื้นบ้าน เป็นที่เรียนรู้เรื่องของสมุนไพร ชาวบ้านบอกว่าเป็นที่ไม้ของหมักพื้นบ้าน แต่ยังมีกลุ่มคนอีกหลายกลุ่มมาใช้บริการสถานที่ตรงนี้ หลังจากเกิดทีมวิจัย และมีสถานที่พบปะ นายหรือหวาน วัชรจิระโสภณ หัวหน้าทีมฯ บอกว่าเมื่อก่อนที่งานวิจัยยังไม่มี ไม่เคยมีกลุ่มคน หรือกิจกรรมทางวิชาการเกิดขึ้นเลยในพื้นที่ จนเมื่อเกิดการทำงาน มีคนรู้จักมากขึ้น จึงมีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามา เช่น

- นักวิชาการคณะเกษตรกรรม ของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ เข้ามาโดยนำนักศึกษาทั้งปริญญาตรี และ โท จำนวน 32 คน และอาจารย์จำนวน 18 คน เข้าเรียนรู้สมุนไพรในชุมชน และเรียนรู้ชุมชน หลายครั้ง บางครั้งได้ผ่าแบบสอบถามเก็บข้อมูลของนักวิชาการให้ทีมวิจัยช่วยเก็บ ทำให้ชุมชนได้รู้จักกับมหาวิทยาลัยและนักวิชาการ ขึ้นต้นเกิดความร่วมมือศึกษาสรรพคุณสมุนไพรดอนพญาสัตต 4 ชนิด คือ รากจืด ปลาไหลเผือก ไม้เนียน เท้ายาหม่อง
- กลุ่ม อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน) ใ้งบประมาณมาจัดกิจกรรมผักปลอดสารพิษให้กับกลุ่ม อสม. และหมักพื้นบ้านในพื้นที่
- โครงการดับบ้านดับเมืองของ สสส. ใ้งบประมาณการดูแลสายคลอง และเข้ามาจัดกิจกรรมเผยแพร่โครงการ
- เป็นที่ประชุมของทีมวิจัย
- เป็นที่พักผ่อนของชาวบ้าน เพราะเป็นป่าที่ติดกับสายน้ำ

2.4 ประชาชนมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสมุนไพรรักษาโรค
ความสำคัญของสมุนไพรในพื้นที่ของตนเอง เช่นที่บ้าน ที่สวนที่มีสมุนไพรปะปนกับพืชเศรษฐกิจ สวนยาง
สวนผลไม้

2.5 ชาวบ้าน เห็นผลดีของสมุนไพรที่มีต่อสุขภาพ ทั้งที่เป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค และผลระยะสั้นที่เห็นคือการปลูกสมุนไพรที่เป็นอาหารในบริเวณบ้านเป็นการลดค่าใช้จ่ายลงเล็กน้อย

ผลที่เกิดต่อสมุนไพรรในทันที

เมื่อคนเห็นประโยชน์ เกิดการแลกเปลี่ยนสมุนไพรในกลุ่มคนที่สนใจมากขึ้น บางรายมีการปลูกเสริม เช่น นายหมอฮัมหมัด เทพสุวรรณ เริ่มเข้ามาปลูกคลีเทียมวิจัย และคิดจะเริ่มปลูกที่บ้านตั้งใจว่าจะปลูกให้ได้มากที่สุดที่ปลูกมาก มี มาก ขิง ข่า ไพล ตะไคร้

ขมิ้น เป็นเครื่องแกงที่เมื่อก่อนชาวบ้านปลูกมากตามไร่ ตามบ้าน ตอนนี้อยู่ยาก มีการหันมาปลูก ดู
ได้มีแทบทุกครัวเรือน

ต้นมะกรูด 2-3 ปีก่อน กลุ่มบ้านไหน(4-6 ครัว) มีต้นมะกรูดข้างบ้านไว้ต้นเดียว เพื่อนบ้านต่างก็มา
เด็ดใบไปแกง ปัจจุบันต้นมะกรูดมีแทบทุกบ้าน

กระหือ แก้วทองอี๊ด ท้องจั้น เมื่อก่อนคนไม่สนใจปลูก จนหมดไปในบริเวณบ้านและสวน ตอนนี้
นำมาปลูกใหม่

จำพวก ผักพื้นบ้าน เช่น สะสมวง ผักหวาน หมากหมก ตำหนัด ได้มีการปลูกบริเวณบ้านเป็นจำนวนมาก บางรายเพาะพันธุ์ขายก็มี

สมุนไพรในป่าได้หักตัวมาก จากการศึกษาพบว่ามีการขโมยสมุนไพรในพื้นที 5 คน ตอนนี้อยู่กับสมุนไพรเนื่องจากเกรงใจมาตรการการดูแล รวมทั้งหยุดหาสมุนไพรเพราะเก็บได้ครั้งละน้อย ๆ ไม่คุ้ม

เกิดแปลงสมุนไพรเพื่อการเรียนรู้หลายแปลง เช่น

- โรงเรียนบ้านควนประกอบ มีสมุนไพรมากกว่า 170 ต้น ในพื้นที่ 60 ตารางวา ยังไม่มีการใช้ประโยชน์
- โรงเรียนบ้านคู มีแปลงสมุนไพรในพื้นที่ 50 ตารางวา
- โรงเรียนบำรุงอิสลาม เริ่มปลูกในแปลงใหญ่ ประมาณ 3 ไร่ ตั้งใจว่าจะปลูกสมุนไพรให้หลายชนิดมากที่สุด在这片 โดยเริ่มจากต้นขมิ้น ขมิ้นขาว ปัจจุบันเป็นที่เรียนรู้ของเด็กนักเรียน
- โรงพยาบาลกงหราปลูกเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2547 ในพื้นที่ 2 ไร่ มีเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลดูแล ปัจจุบันเก็บใช้ทำยาแล้ว

เกิดกรณีตัวอย่างการปลุกสมุนไพรมะเพิ่มในบริเวณบ้าน โดยก่อนเริ่มโครงการงานวิจัยบ้านเหล่านี้บางบ้านมีสมุนไพรมะเพิ่มน้อยชนิด บางบ้านไม่เคยมี

1) บ้านนาขมูย์มหารัตน์ เทศสุวรรณ บ้านเลขที่ ๓.3 มีสมุนไพรร คือ พากรด เตตหมุนเพลิงดอกแดง/ขาว มะระเห็ด สับเลื้อด กระดุกไก่อ่ำเร็ดหน ว่านนางครวญ ว่านพญาปราบ ไพร ต้องแตก ขั้วพร้าวไฟ น้ำเต้าขม

ว่านชักมดลูก มะกรูด ทองพันชั่ง เข็มแดง โดยกะมะใหญ่ปลูกเป็นยารักษาโรค และบางชนิดเป็นอาหาร เช่น มะกรูด เอาผลทำยาขับเสมหะ ฟอกเลือด และที่ปลูกสมุนไพรเพื่อเป็นการศึกษา

2) บ้านนายหรือหมาน เกี่ยมปาน ม.6 มีสมุนไพร 10 ชนิด คือ ฟัทะลายโจร ทองพันชั่ง กล้วยาหนดแมว กรอบจักรวาล กล้วยาหนดหมู ผักหวานป่า ตะไคร้ จั๊กเหล็ก หนาด เจตมูลเพลิง พลุ โดยการปลูกทุกอย่างตั้งใจทำยารักษาโรค แต่บางชนิดก็เป็นอาหาร เช่น ผักหวานป่า

3) บ้านนายสุกัน เนะนวล ม.6 ปลูกสมุนไพร 20 ชนิด คือ ตะไคร้หอม กระพังโหมทั้ง 2 ดิปลิเชือก ว่านนางกรวญ ว่านกลีบแรด ว่านสาวหลง ว่านชักมดลูก ดาเงาะ ไอ้เหล็กฟักไข่ กฤษณา ไอ้บาวม้ามิด วัวหายขาว ข่า จิงแห้ง ว่านสบู่เลือด ว่านนิลภูสี ขอบ พากรด ข่าลิง มะกรูด รวงจิด 12 ชนิดแรกเป็นยา แกะเส้น แกะเมื้อย ที่เหลือใช้เป็นผสมทำอาหาร

4) บ้านนายสอวารี เส้นบัตร ม.3 ปลูก 10 ชนิด คือ นิลภูสี จันทน์ผา จันทน์ไผ่ ปาหนันหิก จิก คลุ้ม เค้าร้าง มะไฟสี สัตตบรรณ เทพชาโร ปลูกเพื่อไว้ประดับบ้านและขยายพันธุ์ขาย

5) บ้านนายหมัด นาหลิ หมู่ที่ 3 ปลูกสมุนไพร 15 ชนิด คือ ว่านเพชรหึง รองเท้านารี ปาล์มเข่ง เจตมูลเพลิงดอกขาว บนไม้รูโรย แดง และขาว ปราบดิน หัวข่า หัวไพร จิงแห้ง แรดหนู พริกไทย มะกรูด ปลูกไว้ทั้งเป็นไม้ประดับ หมอยามาขอก็ให้ และไว้เป็นอาหาร

6) บ้านนายนิวัติ ทิบบรวง ม.4 ปลูกสมุนไพร 1 ชนิด คือ มะกอกบ้าน มะกรูด ขอบ ตะไคร้ ดิปลิเชือก ข่า พริกไทย กระเพรา ย่านาง โดยส่วนใหญ่ปลูกไว้เป็นอาหาร

7) บ้านนายเอ เดชอรัญ ม.11 ปลูก 20 ชนิด ข่าดาแดง ไพร ขมิ้นอ้อย อ้อยแดง ชะพลู รวงจิด กระพังโหมใหญ่ ดิปลิเชือก กระพือ ปลาไหลเผือก สับปรดเขียว ไอ้เหล็กฟักไข่ แรดหนู ขมิ้นขาว ว่านชักมดลูก เปล้าเหลี่ยม กะเพราแดง ปราบดิน พริกไทย กระดุกไก่ ทั้งหมดปลูกไว้ผสมยา

8) บ้านนายมหาหมัด ไม่น้อย ม.14 ปลูกประมาณ 10 ชนิด คือ ปลาไหลเผือก เจตมูลเพลิงดอกแดง/ดอกขาว กระพือ หัวไพร ข่าดาแดง ทองพันชั่ง ตะไคร้หอม ขมิ้นอ้อย เสดดพังพอน ทั้งหมดปลูกไว้ทำน้ำมัน แกะพิษสัตว์กัดต่อย

9) บ้านนายสละ รอดเค้น ม.3 ปลูกสมุนไพร 7 ชนิด คือ ว่านนางกรวญ กล้วยาหนดแมว กล้วยาดอกขาว ผักเหยียง ผักหวาน หมากหมก ดาหมัด เป็นทั้งพืชสมุนไพรที่ไว้ทำยาแก้อะเสบเมื้อย และไว้แกงเลียง

10) บ้านนายเอ นางอามีนะฮ์ ม.11 พบรวงจิด นางกรวญ ว่านชักมดลูก ขมิ้นอ้อย ข่าลิง ข่าใหญ่ ตะไคร้หอม ดิปลิเชือก หัวไพรเหลือง ไพลควาญช้าง กระพือ เพชรสังฆาต กำลั้งหนูมาร ชะพลู ฟัทะลายโจร จั๊กเหล็กจิด มะกรูด ดาเงาะ เกาคิน ว่านใจดำ ว่านทรหด

11) บ้านนายหมัด หวัดแทน ม.1 มีชิงชาลี บอระเพ็ด ปลาไหลเผือก เปล้าเหลี่ยม วัวหายดำ วัวหายขาว วัวหายแดง เจตมูลเพลิงดอกแดง/ขาว

12) บ้านนายสมคิด นวลเปียน ม. 13 มีว่านนาคราช คลุ้ม คล้า กลอย ละหุ่งเทศ ระบายแก้ว ว่านเพชรหึง จิง ข่า ตะไคร้ กะเพรา

13) บ้านนายเหล็ม หวัดแทน ม.11 มีเถาสะค้าน ว่านงูเห่า เจตมูลเหลี่ยม คุณจิโสคำ /ขาว ไปไป ไพล ขมิ้นอ้อย ข่าลิง ข่าใหญ่ หัวไพร น้ำนอง

14) บ้านนายก่อเต็ม ทรดคำ ม.14 มี หนาด หุ้งฟ้า เจตหมุนเพลิงดอกแดง ขอบ้าน หัวไพล หัวกระถือ วานเอนยิด ไอบัวว่ามีด เพชรสังฆาต

15) บ้านนายอรุณ ทัยชะรัต ม.3 มีกระแตไต่ไม้ ตะไคร้หอม โลดทอนแดง เพชรสังฆาต วานเอนยิด ไพลหมอเฒ่า วานนางกรวญ ไคไม้รู้ลัม อักคิชาว กรอบจักรวาล ตะไคร้หอม

16) บ้านนายชูชีพ มานชู ม.11 มี วานเพชรสังฆาต หนุมารประสานกาย วานตะขาบดิน ไพลกรวญ ช้าง ไพลเหลือง กำลึงหนุมาน นางกรวญ เปล้าเหลี่ยม

2.6 เวทีที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างคนในชุมชนเอง และแลกเปลี่ยนระหว่างคนชุมชนกับภายนอก สามารถนำเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเองได้

3.การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม

3.1 เกิดชมรมแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านของอำเภอทองหามมีหมอพื้นบ้าน อำเภอทองหามจังหวัดพัทลุง หมอแพทย์ปัจจุบัน ของโรงพยาบาลทองหามเข้าร่วมโดยการมีส่วนร่วม มีหมอพื้นบ้าน อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอเมือง อำเภอเขาชัยสน อำเภอดะหมดของจังหวัดพัทลุง เกิดกลุ่ม อ.ส. อนุรักษ์ฟื้นฟูของ ม.6 เกิดแปลงสมุนไพรของโรงพยาบาลทองหาม

3.2 เกิดแปลงผักพื้นบ้านของโรงเรียนบ้านคูคานิงงานด้วยอาจารย์ ปัทมา วัชรจิโรสถ และคณะนักเรียนมีส่วนร่วม เกิดแปลงสมุนไพรของโรงเรียนบ้านควนประกอบ ดำเนินงานโดยอาจารย์สุรัช สุวรรณรัตน์ และคณะครูนักเรียน ทีมวิจัย

3.3 หมอเหล้ม หมอโยป และหมอรุ่น ทั้ง 3 คนไม่เคยตั้งใจจะถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรให้กับใครที่นอกเหนือจากลูกหลานเอง แต่เมื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมวิจัยหลายครั้ง เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการถ่ายทอดความรู้อย่างเร่งด่วน ได้ให้ความรู้กับทีมวิจัยและผู้ที่สนใจไม่ปิดบังข้อมูล

3.4 เกิดมาตรการควบคุมสมุนไพรในชุมชน ซึ่งวางระเบียบไว้ในหมู่ที่ 3 ,4,6,7 และ 14 เกิดกฎระเบียบการเก็บสมุนไพร หรือการห้ามคนภายนอกเก็บสมุนไพร มีป้ายห้ามเก็บตามทางเข้าแหล่งสมุนไพร

3.5 เกิดชมรมชีวิตใจในโรงเรียนสอนศาสนาในพื้นที่ คือโรงเรียนบำรุงอิสลาม สมาชิกชมรม 40 คน ประกอบด้วยครูและนักเรียน

3.6 เกิดกลุ่มหมอพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอใกล้เคียง คือ อำเภอดะหมดมีหมอพื้นบ้านซึ่งเดิมรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและขายยาร่วมกิจกรรมกับทีมวิจัย และพยายามผลักดันให้พื้นที่ตัวเองเป็นพื้นที่วิจัยในโอกาสข้างหน้า

3.6 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัดมอบัตรซึ่งมีความหมายถึงการมีอำนาจเป็นผู้ดูแลป่าให้กับทีมวิจัย

เกิดกิจกรรมของโครงการคุ้มครองสิทธิพันธุ์กรรมพืชและสัตว์ป่า (กสม) ให้มีกิจกรรมดูแลพืช สัตว์ป่า รวมทั้งจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ร่วมสำรวจพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช ให้เกิดการอนุรักษ์

ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ จังหวัดพัทลุงติดต่อให้ปลูกไม้โตเร็วในหมู่ที่ 4 และ 14 บ้านกู โดยเจ้าหน้าที่เข้ามา ปลูกและดูแลเอง

จากการประมาณการความร่วมมือของคนในชุมชนของ 5 หมู่บ้านที่เกิดผล ทีมวิจัยประมาณการว่า จะมีแกนนำหมู่บ้านละ 7 คน ที่สามารถร่วมขับเคลื่อนงานในระยะต่อไปเกี่ยวกับการดูแลสมุนไพร ป่าไม้ รวมทั้งสัตว์ป่า ซึ่งมีทั้งชาวบ้าน อสม. ผู้ใหญ่บ้าน(ม.3.4.7) กำนัน (หมู่ที่ 4) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (หมู่ที่ 6.3)

บทเรียนการทำงานของทีม

ผลที่เกิดกับทีมวิจัย

ทีมเกิดความมั่นใจเป็นอย่างมากเรื่องแนวร่วมการอนุรักษ์และดูแลพื้นที่ จากแต่ก่อนซึ่งก่อนเข้ามาร่วมทีมวิจัย นายคาเร็ด ศรีสงคราม บอกว่า ช่วงแรกหนักใจมาก มีทั้งพราน มีทั้งคนเก็บสมุนไพร มีมากในพื้นที่ ไม่รู้จะไปพูดเรื่องแบบนี้กับใคร มาตอนนี้เห็นแล้วว่าเด็กหลายคนมาช่วยดูแล ชาวบ้านทั่วไปเห็นคนล่าสัตว์ คนเก็บสมุนไพร ก็มาบอกให้ทีมรู้ พรานในพื้นที่ได้หมดไปแล้ว ยังแต่ทำกิจกรรมกับกลุ่มคนเหล่านี้ สร้างจิตสำนึกร่วมให้ได้มากขึ้น

1.ผลที่เกิดขึ้นกับนักวิจัยความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

ผลที่เกิดขึ้นกับนักวิจัยเกิดความรู้ใหม่ในพื้นที่ ทั้ง ๆ ที่ในชุมชนมีความรู้อยู่แล้วแต่เมื่อศึกษาความรู้เดิมชัดเจนมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสมุนไพรทีมมีความกล้าที่จะนำความรู้เหล่านั้นเสนอต่อกิจกรรมในเวทีต่างๆ ทีมวิจัยเข้าใจงานวิจัย รู้จักเขียนรายงานนำเสนอต่อชุมชน เรื่องงานวิจัยที่มีเพื่อนมาก มีความคิดดีขึ้น ชัดเจนในเรื่องสมุนไพร เข้าใจวิธีใช้สมุนไพร ได้เกิดภูมิปัญญา ทีมมีความการห่วงทรัพยากร รู้คุณค่าของสมุนไพรมากขึ้น เมื่อก่อนเคยมองสมุนไพรเป็นวัชพืช สามารถแยกสมุนไพรได้ที่เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านมักนิยมนำไปประกอบอาหาร เช่น มะพร้าว ตะไคร้ พริก กระเทียม เป็นต้น เป็นผักพื้นบ้าน อาหารประจำวันนิยมใช้มีอะไรบ้าง เช่น แตงกวา ผักกาด ผักเหลียง ถั่วฝักยาว ถือว่าเป็นอาหารประจำวัน และนิยมใช้ ผักที่ไม่ใช่ประจำวันนิยมใช้เป็นบางครั้ง เช่น หยอดกล้วย ผักกูด ส่วนที่เป็นขารักษาโรค ที่นิยมใช้ เช่น กำแพงเจ็ดชั้น ออศิขวา เพชรสังฆาต บอระเพ็ด เป็นต้น และที่ใช้เฉพาะบางครั้งก็ เช่น รางจืด ปลาไหลเผือก ขอบขนาง

จากการแลกเปลี่ยนหลาย ๆ ครั้งทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ถึงความเป็นจริงของหมอพื้นบ้านในพื้นที่ และสรุปกันว่าหมอพื้นบ้านมีความรู้จริง รักษาได้จริง หลายคนมีประสบการณ์รักษาสูง และมีความสำคัญจำเริญกับคนในพื้นที่ แต่หลายคนยังมีการโฆษณาชวนเชื่อมากเกินไป เช่นรักษาหายหมดทุกโรค หายหมดทุกคน หรือบางคนบอกมียาดีแต่ไม่บอกใคร รักษาคนเดียวไม่ปรึกษาคนอื่น ยังต้องอาศัยการรวมกลุ่มเพื่อ

แลกเปลี่ยนให้มากขึ้น ให้หมอพื้นบ้านได้มีโอกาสเรียนรู้คนอื่นบ้างจึงมีมาตรการสำหรับหมอพื้นบ้าน
ในพื้นที่ ต.คลองเฉลิมคือ

ทีมและหมอพื้นบ้านรู้ว่าต้องเพิ่มเติมการเรียนรู้ด้านแพทย์แผนไทยให้มากขึ้น ต้องยกระดับ
ความสามารถของตนเอง เรียนรู้เพื่อน และต้องเอาไปประกอบโรคศิลป์ให้ได้

การรวมทีมทำให้กล้าแสดงออก และแสดงความสามารถของตนให้เพื่อนในทีม หรือกลุ่มชุมชนอื่น
ๆ ได้ประจักษ์ในความสามารถของตน

เกิดความรักสามัคคี ความผูกพันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้คลายทุกข์ คลายความวิตกกังวล กลาย
เครียด ลดความเหงา

สามารถปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในทีม ปัญหาบางอย่างสามารถคลี่คลายไป
เมื่อได้มาพูดคุยกันกับเพื่อนสมาชิก

งานวิจัยทำให้รู้สึกว่าคุณค่า มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมและรู้สึกว่าตนเองมี
ความสามารถไม่แตกต่างจากคนอื่น ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เกิดแบบอย่างที่ดีในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสมุนไพร

4. ปัญหาอุปสรรคในการทำงานของทีม

1. การดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงการจนถึงวันทำสัญญา 1 ม.ค. 47 ทีมต้องทำงานล่วงหน้า
เพราะงบประมาณของ สกว. เข้าบัญชีเดือน ก.พ. 47 เมื่อเริ่มประชุมทีม ทีมไม่เข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
ก็เริ่มจัดเวทีผู้เกี่ยวข้องเสร็จแล้วแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของทีม ส่วนผู้รับผิดชอบการบัญชี ทำงานหลักก็
หยุดทำงาน ด้านบัญชีก็เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน มีอาสาสมัครมาช่วยเก็บข้อมูลมีเวลาครั้งวันเพราะที่
เก็บข้อมูลแบบสอบถาม หมอ ปราชญ์ ไม่พบหมอและปราชญ์ต้องไปหลายครั้ง บางเรื่องของสมุนไพรถาม
สามคนบอกคนละอย่าง บางทีสมุนไพรชนิดเดียวมีหลายชื่อ เช่น ไ้อ้แขวงบางคน เรียกสมุนไพร ชื่อเดียวมี
หลายชนิด เช่น ไม้ไผ่มีหลายชนิด ที่เก็บข้อมูลมาแล้วก็ไม่รู้ว่าสมุนไพรที่ได้มา ชนิดไหนกันแน่ ต้อง
กลับไปถามใหม่บางทีก็ไม่ครบทำให้เสียเวลา

ส่วนลงพื้นที่ควน เขา คลอง พรุ อุปสรรค ฝนตกบางทีมไม่พร้อมบ้าง จึงให้เสียเวลา ได้ข้อมูล
มาแล้ว ผู้รวบรวมข้อมูลก็ไม่มาทำงาน ไม่รวมวิเคราะห์ ขาดการบันทึก ผู้ที่รับผิดชอบจัดรวบรวมข้อมูล ก็
ออกจากทีมไปอีกคน

ช่วงการเขียนรายงานความก้าวหน้าเป็นช่วงวิกฤติของทีม ทำให้ไม่มีคนช่วยเขียนรายงาน ผู้บันทึก
ข้อมูล บันทึกเท่าแต่กิจกรรมขาดรายละเอียด เนื้อหา ต้องเก็บข้อมูลใหม่อีกเท่ากับสอง - สามครั้ง ต่อ 1
กิจกรรมจึงทำให้เสียเวลา ข้อมูลสมุนไพรที่เก็บมาแล้วก็หายไปบางส่วนต้องเก็บใหม่อีกเป็นการเสียเวลาจึง
หมดกำหนด เวลาในดำเนินงานจึงขอต่อสัญญาเพิ่มสัญญาไปอีก 4 เดือน

สรุปถามวัตถุประสงค์โครงการ

1. เกิดความรู้ด้านข้อมูล และการเปลี่ยนแปลงของสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง จากอดีต จนถึงปัจจุบัน
2. สามารถแยกความรู้สมุนไพรที่ชาวบ้านเก็บมาทำยา 288 ชนิด นำมาเป็นอาหาร 45 ชนิด
3. ได้รู้ว่าสมุนไพรที่เคยพบในพื้นที่ในอดีต ปัจจุบันหายไปแล้ว 14 ชนิด สมุนไพรที่หายาก กำลังจะหมดไปในพื้นที่ 6 ชนิด
4. ได้รู้ถึงภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของหมอชาวบ้าน จำนวนปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งพยานสมุนไพรในพื้นที่ ต.คลองเฉลิม อ.กงหรา จ.พัทลุง
5. ชาวบ้านได้รู้ถึงแนวทางที่เหมาะสมในการฟื้นฟูสมุนไพร รวมทั้งเห็นความร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการคิดฟื้นฟูสมุนไพร

สรุปกิจกรรมตลอดโครงการ

วัน เดือน ปี	ทำอะไรบ้าง	ที่ไหน	เนื้อหา / บทเรียน	ใครบ้าง	งบประมาณ
๔ ก.พ. ๔๗	ทำความเข้าใจใน วาระการประชุม ผู้เกี่ยวข้อง	ที่ทำการวิจัย ห้องดิน ต. คลองเฉลิม	เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินงานเปิดเวทีผู้เกี่ยวข้องในวันที่ ๕ ก.พ. ๔๗ - ความพร้อม - ความเข้าใจทีม - ความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง	ทีมวิจัย ๖ คน พี่เลี้ยง ๒ คน	๔๐๐
6 ก.พ. 2547	สรุปการเตรียมเวที วันที่ ก.พ. 47	ที่ทำการวิจัย ห้องดิน ต. คลองเฉลิม	นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ การจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องครั้งนี้เป็นไปตามเป้าหมายไม่ทุกประการ เรื่องเรียนเชิญประธานงานผู้เกี่ยวข้อง ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จ มีอยู่เรื่องเดียวที่ไม่พึงประสงค์ ก็คือเรื่องการจ่ายงบประมาณเพราะขาดประสิทธิภาพ และได้มอบหมายให้ นางเฉลิมขวัญ พรหมแก้ว เป็นผู้รับผิดชอบ นางเฉลิมขวัญ พรหมแก้ว ได้กล่าวการใช้งบประมาณของ สกว. เหมือนกับหน่วยงานอื่นๆ ที่นางเฉลิมขวัญเคยทำอยู่ จึงมีการผิดพลาดโดยไม่ออกใบเสร็จ ไม่ต้องมีหลักฐานการใช้งบประมาณ จึงต้องจัดการทำความเข้าใจกับทีม และผู้เข้าร่วมประชุมบางส่วน มอบหมายทีมให้กับนาย ไพศักดิ์ วัชรจิรโสภณ เป็นผู้ดำเนินงานต่อเนื่อง นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ นายวิรุฒ โคตะขาว นางนิพนธ์ เปรมประยูร และอาสาสมัคร ลงพื้นที่ตามหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 40 ครัวเรือน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสมุนไพร หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน	ทีมวิจัย ๖ คน พี่เลี้ยง ๒ คน	

			โรงเรียน ป่าไม้	
ก. พ. 47	ประชุมทีม	ที่ทำการทีมวิจัย	น.ส. ณัฐกานต์ หนัสนนิต วางแผนงานและให้ความรู้ต่อทีมวิจัย ในการดำเนินงานในพื้นที่ ในการลงพื้นที่สำรวจสมุนไพรพื้นบ้าน ก็ถามปราชญ์ชาวบ้าน ข้อมูลต่างๆ เก็บมาแล้วต้องบันทึก และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบว่าคนไหนรับผิดชอบอะไร น.ส. วันเพ็ญ เพชรคง ก็อบรมการทำบัญชี และให้ความละเอียดต่อทีมวิจัยทุกคน แต่นั่นหนักผู้รับผิดชอบในการทำบัญชี ว่าบัญชีต้องทำถูกต้อง และทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ต้องทำรายวันแล้วรวมสรุปอีกครั้ง	ทีมวิจัย 6 คน สกว
ค. ก. พ. ๔๙	เปิดเวทีประชุมผู้เกี่ยวข้อง	โรงเรียนบ้านควนประกอบ	ชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ - ความรู้ของทีม - ความพร้อมของทีม - การให้ความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ - ความคิดเห็นจากหมอฟันบ้าน, ปราชญ์ชาวบ้าน, นักเรียน, อาจารย์, องค์กรต่างๆ	ทีมวิจัย 6 คน หัวหน้า สกว. ภาคใต้ ๑ คน สกว. จังหวัด ๒ คน หน่วยงานต่างๆ ครู, ผู้นำองค์กร, นักเรียน,

					ชาวบ้าน,หมอ พื้นบ้าน,ปราชญ์ ชาวบ้าน,เยาวชน อาสาสมัคร	
๑๑ ก.พ. (๔๗)	ประชุมทีม	ทำการวิจัย ท้องถิ่น ต. คลองเฉลิม		สรุปงานการเปิดเวทีประชุมผู้เกี่ยวข้อง - ความพร้อมของทีม - ความรู้ความเข้าใจ - ความคิดเห็นของแต่ละองค์กร	ทีมวิจัย ๖ คน	
28 กุมภาพันธ์ 2547	ลงสำรวจ พื้นที่	นำดกม โนราห์		ทีมวิจัยสมุนไพร ได้นำอาสาสมัคร 6 คนลงพื้นที่สำรวจสมุนไพรที่เพื่อน ความรู้จักกับสมุนไพรและสรรพคุณของสมุนไพร ปรากฏว่าได้พบสมุนไพรมากมาย หลายชนิด ทีมวิจัยและอาสาสมัครได้นำเอาสมุนไพรบางชนิดมาขยายพันธุ์ในทำการ วิจัยท้องถิ่น สมุนไพรที่พบที่นำดกม โนราห์ - แกลบกลอง ตำบ่าว ห้วยขาว แดงใจเครือ กระแตไต่ไม้ ไม่เงาะ ชะมด เตยหนูป่า ตะค่าน (ใบกลม) ต้นถึง น้ำกระเทียมโรง ขมิ้นเครือ มะปริง	ทีมวิจัย 3 คน อาสาสมัคร 6 คน เจ้าหน้าที่ สกว 2 คน	
๒๒ มี.ค. ๔๗	ประชุมทีม / ผู้เกี่ยวข้อง สำรวจข้อมูล	ทำการวิจัย ท้องถิ่น ต. คลองเฉลิม		จัดทำความรู้ - การเก็บ - การทำเอกสาร - จัดการทีม - ข้อมูล	ทีมวิจัย ๔ คน สกว. จังหวัด ๒ คน	

10 มี.ค. 47	ทีมวิจัยและปราชญ์ชาวบ้าน ของ ต.คลองเฉลิม ได้ยื่นคำร้อง สมนุไพร	เขาพระยาภักจิน	ซึ่งมีพื้นที่เป็นนาเขาสูงชัน ของ ต.คลองเฉลิม มีทีมวิจัยด้านทิศเหนือใช้เวลาสำรวจ 1 วัน พบสนุนไพรที่เป็นพีชแร่ สัตว์ ที่หมอบพื้นบ้านนำมาทำยารักษาโรคโดยตรง และเป็นส่วนผสมของขนแก้วโรกลายขนาน พืชสนุนไพรที่ลำตัวยังมีมะไฟเดือนห้า พรวัวจีน หุ้งฟ้า เพกา แก้ว มะยมหิน เดอหนู ใช้เหล็กนำแดง แร่ธาตุ ก็มีหินย่อย นมผา ขี้ค้างคาวหนู สัตว์ ก็มี หมี ค้างคาว นกนางแอ่น เต่าทะเลทองกวาว เต็น หรือมด <u>เยี่ยมคำ</u> ที่เป็นตัวสำคัญ ในการผสมยาแก้พิษ ยาเบื่อ และหายาบาดา ยังมีเหลืออยู่ที่เขาพระยาภักจิน บนยอดสุดของภูเขา	1. นายหรือทวน วัชรจิร โสภณ 2. ปราชญ์ชาวบ้าน นายหมัด หน่าหลิ และคณะจำนวน 6 คน
11 มี.ค. 47	ประชุมย่อยในพื้นที่	บ้านป่าแดดก	นายตาเร็ด ศรีสงคราม เราเห็นแล้วว่าสนุนไพรในเข้าง ภูเขา นาน แต่ก่อนมีมาก ตอนนั้นเริ่มหมด เราต้องทำอะไรสักอย่างเพื่ออนุรักษ์เอาไว้ ในอนาคตคงไม่มีสนุนไพรให้ได้ทำยาแน่ๆ เราต้องจัดกลุ่มวางแผนโครงการ กฎของกลุ่มจะทำอย่างไรก็ได้ช่วยกันคิด เพราะเนื่องจากวันเสาร์มาประชุมกันเรื่องนี้โดยตรง นายหรือทวน เกือบไป เสางความคิดว่าต้องมีการจัดการให้เอาสนุนไพรชนิดหนึ่งไม่เกิน 1 ก.ก. แต่ถ้าใครเอามากิน ครั้งแรกก็ตัดเดือนก่อน และให้ใช้สนุนไพรเพื่อให้กลุ่มพิจารณาว่าจะให้หรือไม่ให้ แต่ถ้าครั้งต่อไปทำอีกต้องยังสนุนไพร และปรับเปลี่ยนบ้าง นายก้อเส็น กรดคำ จะให้เหลื่อจริงต้องเสริมสนุนไพรที่หายไปแล้ว พื้นฟูนำมาปลูกใหม่ และที่ยังเหลือน้อยก็ไม่สมควรเก็บ รองนกว่าจะมีมาถึงจะเก็บได้ นายชัยยัน ศรีสงคราม ได้เสนอว่าถ้าคิดอนุรักษ์อย่างเดียวยังคงไม่พอ สิ่งปลูกเองได้ที่บ้านก็ควรปลูกให้พอใช้ และที่งอกขึ้นเองตามสวนผลไม้ก็เก็บรักษาไว้ อย่า	

			มองเป็นวิธีห้เสียหมด ถ้าเห็นเขาเจ็อกก็ให้รู้จักเขาเจ็อกก็ได้นี่หากหรือหากยัง ถ้าเห็นว่าไม่ค่อยมีแล้วให้เก็บไว้ก่อน แต่พอได้ไปเจอเจ้าของก็เลยถามว่าคือพืชชนิดใด เจ้าของสวนตอบว่าย่านพากรุด เขามอบกว่าย่านพากรุดไม่ค่อยมีแล้ว เห็นย่านเดิยแต่เนี่ย และเป็นยาสมุนไพรตัวเอก สามารถรักษาอาการปวดฟันอันดับ 1 ภายใน 30 นาทีก็หาย ยอดก็กับอร่อยแต่เขาก็ทำลายต่อไปเนื่องจากไม่รู้คุณค่าของสมุนไพรชนิดนี้ นายชัย ชัน ศรีสงครามจะห้ามก็ไม่ได้เพราะเป็นที่ของเขา เขาจะทำอย่างไรให้ช่วยกันคิดเรื่องนี้ ถ้าเป็นในดูเข้า หรือพื้นที่อุทยานเราสามารถตั้งมาตรการได้ นายชัย ยี่หริ่ม ต้องไม่คนไปเห็นถึงความสำคัญของสมุนไพร และให้เขาเรียนรู้ และหาแหล่งเรียนรู้ จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญา และผู้สืบทอด และเยาวชนผู้สนใจทุกๆ วัย บุคลากรที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรที่หมู่บ้านแรกก็มี บบอทุกๆ ประเภทที่ภูมิปัญญา เป็นผู้ถ่ายทอด เป็นหลักต้องเป็นจริงให้ได้ เราจะต้องรวมใจกันระดมความคิดจะทำวิธีการได้ก็ตามแต่		
2 ม.ค. 48	สำรวจสมุนไพร	เขาพญากังจัน	พบมีสิ่งน่าสนใจนำไปข้าง รับผิดชอบออกมาก่อนเพราะไปคนเดียว	หรือหวาน	
13 ม.ค. 48	สำรวจสมุนไพร	เขาพญากังจัน	พบลิงหน้าแดงราว 20 ตัว พบสมุนไพรหลายชนิด เช่น กระเช้าฝีมด หัวร้อยรู จ้าว แก้ว ถิ่นกระพิง เห็ดต่างๆ ดอกกล้วยไม้ป่า	ทีมวิจัย 2 คน อาสาสมัคร 5 คน	
14 มี.ค. 47	ออกเก็บผักรับแดง พื้นที่เพื่อสำรวจ สมุนไพรและหาบด พื้นที่บ้าน	ที่ทำการวิจัย ท้องถิ่น ต. คลองเฉลิม	ทำความเข้าใจแบบฟอร์ม การสำรวจสมุนไพรและหาบดพื้นบ้าน, ปรากฏ ชาวบ้าน - ชื่อสมุนไพร - ลักษณะสมุนไพร	ทีมวิจัย 6 คน สกว.จังหวัด 2 คน	๑๐๐

			- ขนาด - สรรพคุณ - ส่วนที่เป็นยา, อาหาร - แหล่งที่มา - วิทยาเขตพันธุ์		
๑๕ มี.ค. (๔๗)	ประชุมหมอบ้านกัน	หอประชุม แพรทอง โรงพยาบาล กงหรา	ทำความเข้าใจหมอบ้านเกี่ยวกับความรู้สมุนไพร - ความสำคัญของสมุนไพร - ความรู้ที่ได้จากสมุนไพร - ลงทะเบียนหมอบ้าน - การจัดตั้งชมรมสมุนไพร	ทีมวิจัย ๓ คน อาสาสมัคร ๑ คน หมอบ้าน ๓๘ คน	๕๐๐
17 มี.ค. 47	สำรวจสมุนไพร	หมู่บ้าน	ทีมวิจัยขึ้นไปอีกแต่เปลี่ยนทิศทางเป็นด้านทิศใต้ ทุบเขามาใน พอถึงริมเขาก็กิจารณา กันว่าตรงนี้แหละมีคนขึ้นไม่มาก ต้องมีอะไรที่แปลกแน่นอน ก็ตัดสินใจขึ้น ได้พบสมุนไพรสำคัญ ๓ ชนิด - จันทน์แดง ร่องเท้าเกวี่ วัวหายแดง และ กัลยาใบไม้ ต้นขึ้นบน สัตว์ก็พบค่างคาวดำ ประมาณ 7 - 8 แต่สัตว์ชนิดนี้ก็พัฒนาใน การเอาตัวรอดได้เร็วมาก เพราะเร่กันพยายาม ไม่ใช่เสียง แอบมองและเคลื่อนไหวให้โดยที่สุด แต่ค้างที่อาศัยอยู่ตามยอดไม้ กลับไม่ อยู่บนยอดไม้แล้วกลับไปอยู่ตามใจคิดเห็น ที่มีก็บังรังรังจากพรานได้อย่างปลอดภัย เพราะเกวี่กับพรานล่าสัตว์กัน อย่างจริงจัง เพราะไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง และเป็น การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถ้าเพื่อเป็นอาหารและเอาเลือดค่างดำ ทำยาและขายในราคาถูกมาก เอาต่างคำขายประมาณกิโลกรัมละ 30 บาท ส่วนเราไม่พูดอะไรเลยเพราะนี่กว่าเป็น ญาติกับเกวี่ไม่ได้ เพราะมีเกวี่กับเกวี่กันแน่แล้วสัตว์ชนิดนี้และสัตว์หลายชนิด เช่นหนู หมู	ทีมวิจัย วิรุทธ โตะขาว นายหรือหวาน วัชรจิรโสภณ ปราชญ์ สือมาหารี เส็นปัดร์ อาสา นานเณม ณ พัทลุง นายเบด ทรน หมาน	

1 เมษายน 2547	ประชุมสรุปกิจกรรมที่ผ่านมา		ต่าง ๆ จะดี จะรอด เลือ กระรอก เป็นต้น ซึ่งมันอยู่ในพื้นที่มาก คนภายนอกก็เข้ามาล่าแบบไม่คิด หน้าเกิดหลังจันเกือบจะสูญพันธุ์ไป เกษมาตอนนั้นก็ได้พูดออกมาว่า สัตว์ที่มันข้างต้นว่า จะหากินไม่ได้แล้วคำพูดนี้ แสดงให้เห็นว่า จะเอาสัตว์สมัยก่อนก็ห่วยมาก นายชูโตบ ชัยสงคราม เมื่อตอนยังหนุ่มมาเที่ยวบนเขาเห็นค่าแล้วไม่ต้องเขียนเสียงคำก็ไม่กลัวกินยอดใบเลย จะโก่งไม่กินเพราะกลัวจะลามุสลิมไม่รังแกเขา มาสมัยนี้มุสลิมไม่กินแต่ล่าหัวสัตว์ เขาก็กินไม่ได้ ได้ต้องหนี แต่ก็เพราะว่าค่าอยู่ตามกิน แล้วมันจะอยู่อย่างนี้เหมือนเดิมอีกมันจะดี พักกินข้าวเที่ยงอยู่บนยอดก่อนลงกลับก็พบดอกกล้วยไม้สีขาว มีกลิ่นหอมมาก พอเด็ดออกมาดมก็มีกลิ่นเปลี่ยนไป นายสุรวิภากรกลิ่นเหมือนปลากระป๋อง เพราะกินข้าวเที่ยงมีปลากระป๋องเป็นกับข้าวอย่างเดียว ประกอบด้วยไม่มีน้ำมากพอที่จะนำขึ้นไป นายสุรวิภากรก็เห็นงานของเขาเพราะยากจัง	ทีมวิจัย 4 คน เจ้าหน้าที่ สกว.
ประชุมสรุปกิจกรรมที่ผ่านมา	ที่ทำการวิจัย		สรุปกิจกรรมที่ทำมาแล้วของทีมนักวิจัย ว่าเราลงสำรวจพื้นที่และสามารถทำการเก็บข้อมูลอะไรได้บ้าง 1.เก็บข้อมูลสมุนไพร 2.เก็บข้อมูลของหมอสุนไพรร 3.ปราศรัยชาวบ้าน ให้ข้อมูลลักษณะสมุนไพร สรรพคุณ วิธีขยายพันธุ์ แหล่งที่พบ 4 ชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) ขนาคของยา (ยาที่เอกรักยาคัวเอง) วิธีรักษาตัวเอง - คู่มือจากปราชญ์	

			ข้อมูลสมุนไพร		
๑ เมษายน 2547	ตั้งโจทย์ด้วยเรื่องสมุนไพร	ทำการวิจัย	-สมุนไพรมีความสำคัญอย่างไร -จัดเวทีย่อย -สมุนไพรมีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสมุนไพรอย่างไร -การประจักษ์ย่อย ควรทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร -การประจักษ์สมุนไพรวิจัยดีเด่น 1. ชัยชนะ 2. ชัยชนะ โจทย์ 1. เรื่องของการลดลงของสมุนไพรที่มีปัญหาอย่างไร 2. สมุนไพรชนิดไหนที่นิยมใช้กันมาก	ทีมวิจัย ๔ คน เจ้าหน้าที่ สกว.	
๑๕ เม.ย. ๔๗	สรุปงาน	ทำการวิจัย ท้องถิ่น ต.คลองเฉลิม	สาเหตุของพื้นที่สวน -เห็นร่องรอยของสมุนไพรที่เหลืออยู่แล้วในอดีตเกิด 5 ระยะ 1. สวนสมุนไพรที่เคยอยู่หายไป 2. สวนสมุนไพรที่เหลืออยู่หายไป สาเหตุ : 1. สวนสมุนไพรที่เหลืออยู่หายไป 2. สวนสมุนไพรที่เหลืออยู่หายไป 3. สวนสมุนไพรที่เหลืออยู่หายไป 4. สวนสมุนไพรที่เหลืออยู่หายไป 5. สวนสมุนไพรที่เหลืออยู่หายไป	ทีมวิจัย ๔ คน อาสาสมัคร ๔ คน เจ้าหน้าที่ สกว.	๑๐๐

			-แรงงานจากภาคอีสานรับจ้าง ถ้าทำไร่เลื่อนลอยปลูกยางผลไม้ 3.กรร โคนไปของสงเคราะห์ มีสารเคมีเข้ามาพัวพัน 4.เสียชีวิตจากการพัฒนาโดยมีแมลงโคจรคุกคาม 5.มีเครื่องจักรกลชำแล้วจั่วอีก ความรู้ของทั้งยังมีน้อย จัดเวทีย่อย -ทีมวิจัย -การขยายพันธุ์ -อนุรักษ์ -สข. -หมอ -สขอ. -ปราชญ์ ถอ. -กลุ่มชน รพ. อาสาสมัคร ได้ความรู้ย่อย ความเข้าใจทีม ที่ต้องปรับให้เพิ่มขึ้น -กับข้อมูล วิเคราะห์ -บสข โรงพยาบาลงหว -หมอแผนไทย -ใช้การศึกษา การบริหารการเงิน -จ่ายตามความเป็นจริง การวิจัยทำให้เกิดปัญญา		
--	--	--	---	--	--

๑๘ เม.ย. ๔๗	จัดเวทีย่อย	บ้านป่าแก่ม.๖ ต.คลองเฉลิม	สมุนไพรและความรู้เพิ่มเติมจากสมุนไพร - การศึกษากลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูสมุนไพร - วิธีการกำลังดำเนินการของกลุ่ม	ทีมวิจัย ๒ คน อาสาสมัคร ๓ คน ชาวบ้าน ๖ คน หมอฟันบ้าน ๘ คน	๕๐๐
๒๒-๒๓ เม.ย.๔๗	เข้าร่วมประชุมแสดง ความคิดเห็น ๕ โครงการ 1. นาร้าง 2. มโนราห์ 3. ภูมิปัญญา 4. หนี่ดิน 5. สมุนไพร	น้ำตกไพรวัลย์ ต.คลองเฉลิม	การทำงานเข้าใจในการบริหารงานของแต่ละโครงการ และประสิทธิภาพ ของการทำงานแต่ละโครงการ - แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการบริหารโครงการแต่ละโครงการของทีม วิจัย	ทีมวิจัย ๕ ทีม ผู้ประสานงาน สกว. และ สกว. จังหวัด ๕ คน หมอฟันบ้าน ๘ คน ชาวบ้าน ๕ คน อาสาสมัคร ๓ คน	
๓ เม.ย. ๔๗	ประชุมภายนอกพื้นที่	ที่ทำการวิจัย ทองถิ่น ต. คลองเฉลิม	ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรและยาสมุนไพร - ปัญหาสมุนไพร - การแก้ปัญหาสมุนไพร	ทีมวิจัย ๓ คน สกว. จังหวัด ๑ คน หมอฟันบ้าน ๑๑ คน	๕๐๐

7 พ.ค.47.	ประชุมหมอ โรงพยาบาล	โรงพยาบาล กงหรา	หัวหน้าทีมหาหรือกับ เกสัชกร โรงพยาบาลกงหรา เพื่อหาแนวทางปลูก สมุนไพรเสริม ภูมิต้านทาน สรุปรวพืชสมุนไพรที่จำเป็นต้องปลูกสัก 4 ชนิด หลักๆ 1) ไพร 2) จันทน์แดง 3) มะกูด 4) ส้ม เนื่องจากเคยปลูกมาครั้งหนึ่งแล้วก็มีนักการภารโรงไม่รู้ คุณค่าสมุนไพรไปรောင်းสมุนไพรมาแล้ว คนสมัยใหม่ ขมิ้นน้อย ทำลายไปคิดว่าเป็นวัชพืช และขาดการบำรุง รักษา ก็เลยหมดไปหมดเลยอยู่ข้างแถว เชนไม้ที่มีความสวยงามและเป็นไม้ยืนต้น ถ้าปลูก ให้ได้ผลก็ปลูกไว้เพื่อใช้ในการใช้ของชุมชน	ชาวบ้าน 2 คน ทีมวิจัย 1 คน หมอรพ. กงหรา 3 คน	
26 พ.ค.47	เตรียมพื้นที่ปลูก สมุนไพร	พื้นที่ 2 ไร่ของ โรงพยาบาล กงหรา	ได้มีการพัฒนาพื้นที่ของ โรงพยาบาลกงหราเพื่อเตรียมการปลูกสมุนไพรจำนวน พื้นที่ 2 ไร่	1. นักการของ โรงพยาบาลกงหรา 3 คน 2. หมอพื้นบ้าน 4 คน 3. ผู้ถูกควบคุมความ ประพฤติ 40 คน 4. ชาวบ้าน 3 คน 5. ทีมวิจัย	
29 พ.ค.47	เตรียมแปลงสมุนไพร	โรงเรียนบ้านดู	ร่วมกับ อ.ปิณฑา วัชรจรโคกผด ครูโรงเรียนบ้าน'เตรียมแปลงสมุนไพร - พืชผักที่มีอยู่	ครูโรงเรียนบ้านดู	

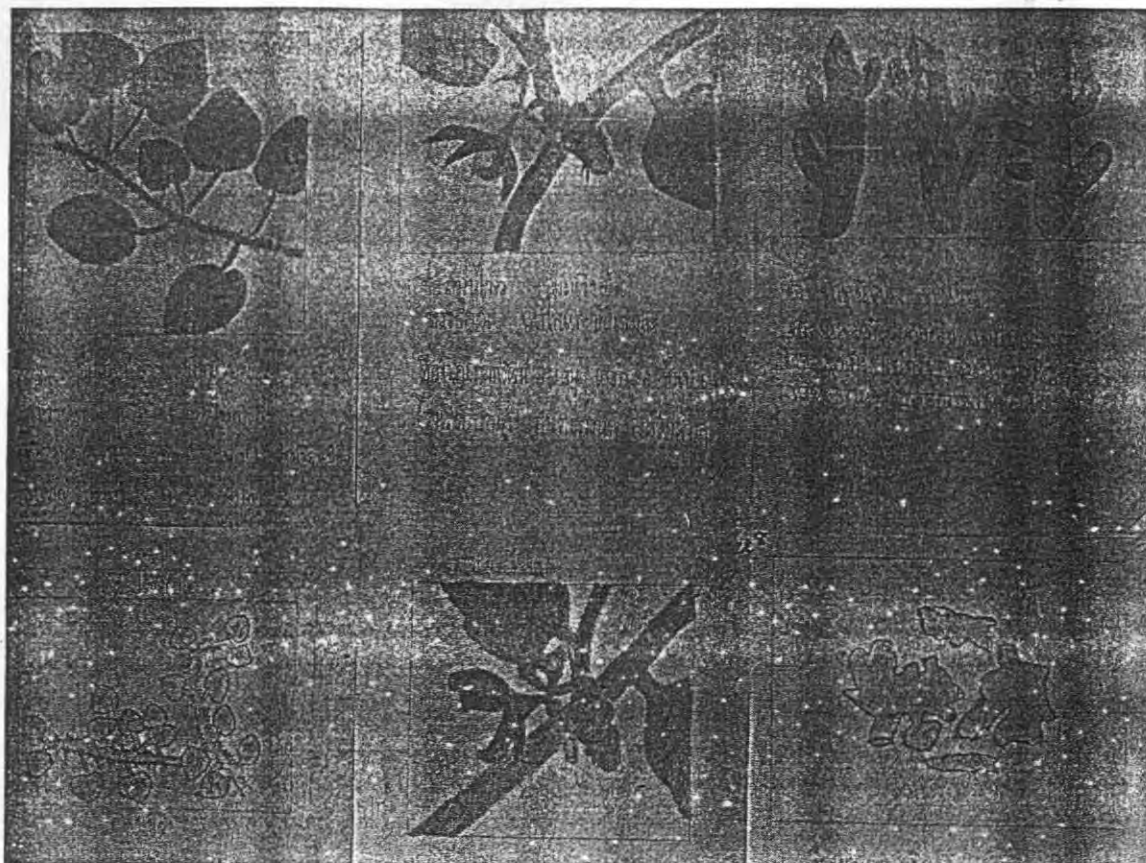
	หัวข้อที่มอบหมาย ท้องถิ่น	ม.14 ค.คลอง เฉลิม	ในท้องถิ่น รวมกับสมุหไพฑูรย์ที่เคยมาปลูกเพื่อขยายพื้นที่ อีกส่วนหนึ่งก็ปลูกเพื่อเป็น อาหารกลางวันของนักเรียน	ทีมวิจัย
พ.ศ.47	ทำแปลงสมุนไพร เรือนเพาะชำ	โรงเรียนบ้าน ความปรองดอง	อ.สุรัช สุวรรณรัตน์ ครูโรงเรียนบ้านความปรองดอง ม.3 อ.กษรา ขอส่วยทีมวิจัย ทำ แปลงสมุนไพร ทำเรือนเพาะชำ เสร็จแล้วจึงจากสมุหไพฑูรย์ที่ทำการปลูก มีหมอชาวบ้าน อาสาสมัคร เอมมาปลูกแปลง และเพาะชำในเรือนเพาะชำ ซึ่งจะปลูกได้ในวันที่ 10 ส.ค. 47 และทางโรงเรียนจะทำการ เปิดป้ายของแปลงสมุนไพรไพฑูรย์ในวันที่ 11 ส.ค. 47 จะมีกิจกรรมของนักเรียนและครู หลังจากกิจกรรมนี้เสร็จแล้วจะประชุมครูทั้งโรงเรียนเพื่อถกเถียงปัญหาท้องถิ่นเข้าสู่ โรงเรียน เรื่องของสมุนไพร 2 เรื่อง ปิ่นเค็มผา 3 หมวกเปียก ที่ทำด้วยไม้ไผ่ ของภูมิ ปัญญาที่จะสูญไปเสียแล้ว	ทีมวิจัย อ.สุรัช สุวรรณ รัตน์
พ.ศ. 47	ประชุมหมอบ่อเนินกับ	โรงพยาบาล ตรา	ทางโรงพยาบาลทราวมหมอบ่อเนินบ้านเดิมซึกของชมรม เครือเรื่อง ปลูกสมุนไพร ของชมรมที่โรงพยาบาลทรา เมื่อวันที่ 2 ไร่ ปลูกสมุนไพรประกอบกราวด และทำ อุปกรณ์ เช่น ไพฑูรย์ ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน ห้มป่อย - มะกรูด ส่วนสมุนไพรการศึกษาจะ ทะยอยปลูกไปเรื่อย พวก ขมิ้นอ้อย กว่าจะเก็บเกี่ยวได้ก็เป็น	ทีมวิจัย 2 คน หมอบ่อเนิน ทรา
พ.ศ. 2547	เตรียมข้อมูลรายงาน ความก้าวหน้า	ที่ทำการทีมวิจัย	เนื้อหา วิธีการข้อมูลมา แล้วจดบันทึก - ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ คลอง เขา ควน พรุ หนอง - ชื่อ สรรพคุณ ลักษณะ แหล่งขยายพันธุ์ สมุนไพร - หมอบ่อ ปราชชัย พราน 1. ศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสมุนไพรในอดีต - ปัจจุบัน	ทีมวิจัย 2 คน อาสาสมัคร 3 คน สกว. 1 คน

			2. ศึกษาข้อมูลต้นทุนไฟรที่ชาวบ้านนิยมใช้เป็นอาหาร + ยารักษาโรค และความคิดเห็น ต้นทุนไฟรที่เป็นยารักษาโรค หายหรือสูญหายแล้ว - อะไรบ้าง หายอย่างไร ยังหาพบ ยังมีมากในพื้นที่ พบมากที่ไหน ต้นทุนไฟรที่เป็นอาหาร - คนหามาปลูกที่บ้านหรือไม่ กิจกรรม 1. ไล่วัน เดือน ปี ที่ทำกิจกรรม 2. ไล่หัวข้อชื่อกิจกรรม 3. รายละเอียด 4. ไล่ชื่อผู้บันทึก บทเรียนการทำงานของทีม 1. ผลที่เกิดขึ้นกับกิจเกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง 2. ผลที่เกิดขึ้น 3. เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปเป็นร่างอะไรบ้าง 4. ปัญหาอุปสรรคในการทำงานของทีม 5. การทำงานร่วมกับ ศกว. พัทลุง ทำอย่างไร ควรปรับปรุงอะไรบ้าง	
--	--	--	--	--

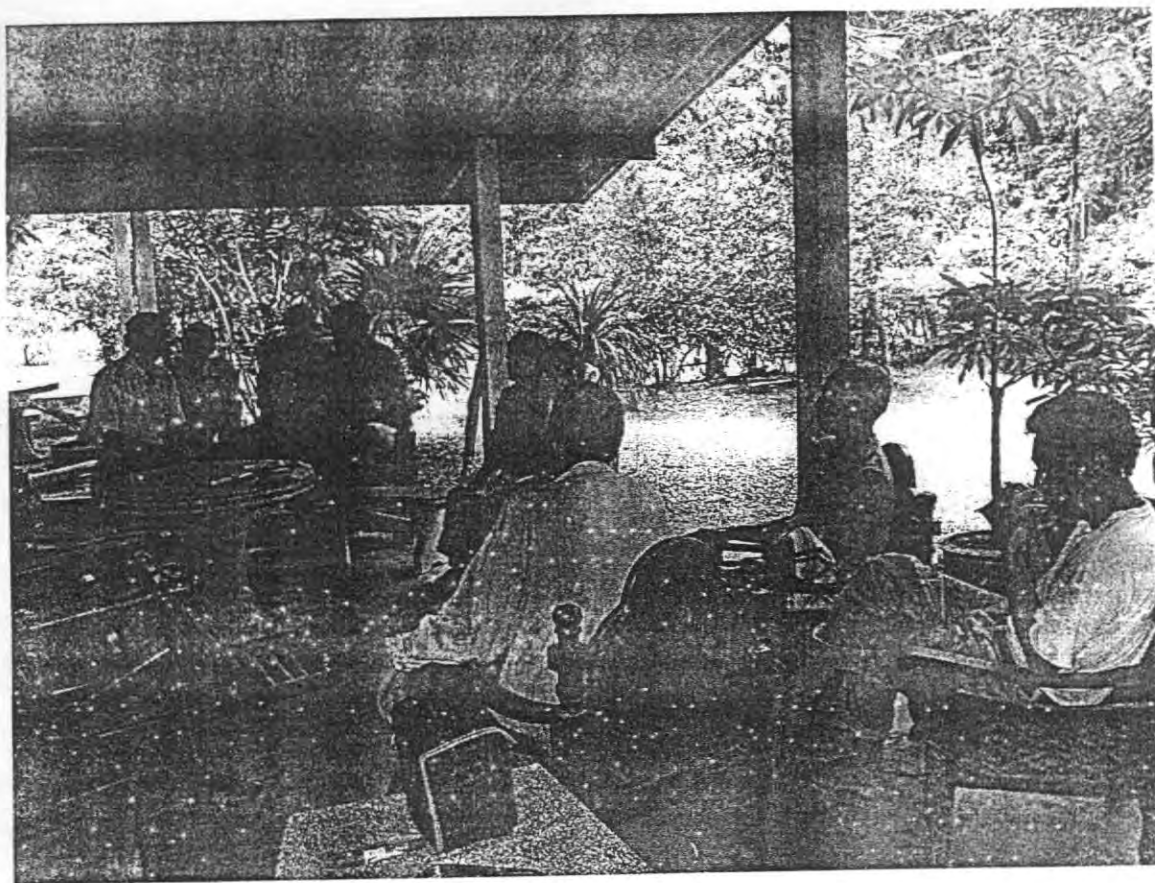
ฉบับที่	คุณค่า พิณฟูในพื้นที่ (การใช้ประโยชน์) 1. ด้วยทั้งหมด 2. ด้วยวิกฤต 3. คำขำยังที่มี 4. ด้วยที่สมบูรณ์ แนวทางการฟื้นฟูในพื้นที่ แยกแยะร่วมกัน / กลุ่มการที่เกี่ยวข้อง - ประโยชน์จริง - พิณฟู การจัดสัดส่วน 1. จัดกิจกรรมพัฒนาทีม 2. การเคลื่อนไหว - พัฒนาทีม โดยใช้เสียงเข้ามาช่วย - จัดรูปแบบเนื้อหาเรียบเรียงในสภาพต่อไป ข้อมูลเสริม - ภาคผนวก - ภาพวาดสมุนไพรรูปภาพ - ข้อมูลหมอ / ประชาชน ภาคผนวก - ได้ร่วมงานทักษะ / การกิจ - พบแนวทีม / คุณปริกษา
---------	--

				เป็นไม่มีมงคล เรือที่เขาตั้งชื่อส่วนมากจะเป็นคนข้างออก แถวสิงหนคร มาชื่อเรือเค้านี้มีน้อยมากจะเดินเรือทางคลองหระหลัง เรือที่ยาวที่สุด 7 วาครึ่ง ขนาดกลางจะยาว 5 วา คนสมัยก่อนจะเรียกเวลาแบบนี้	
				9 โมงเช้า เรียกว่า หัวเฒ่าคล่อง 11 โมง ตอนหัวรุ่งบึงกวางคอนเพน ปาย โมง เฆลดอน ปาย 3.30 หวันเวลาตะวันตก หวันแหงหนวดแมวตี 5 หัวรุ่ง ลายมือใหญ่เวลาหัวรุ่งหลังบึงกวางคางตาฤกษ์ การทำเรือจะต้องขอวันเวลาให้ดีจะได้เป็นสิริมงคล ต้นไม้ที่ขึ้นหน้าบ้านมาๆ หมายถึงคนจะเข้าบ้านมาก สร้อยก่อนคนนิยมทำบ้านด้วยไม้แก่น ไม้แบก ไม้เตาแก่ ไม้ไผ่ ไม้หลุมพอไม่มีนิยมทำบ้านเพราะทนสมัยก่อนคือเขาว่าไม่ได้	
10 ธ.ค. 47	ปรับทีมวิจัยใหม่	ที่ทำการทีมวิจัย	ทีมใหม่มาร่วมทำความเข้าใจงานวิจัย การกิจที่ต้องทำ รวมทั้งกระบวนการงานวิจัย สิ่งที่เป็นคือทุกคนอยากทำงานร่วมกันทั้งที่ไม่ถึงงบประมาณ แต่สิ่งที่ต้องค่อย ๆ เรียนรู้คือกระบวนการงานวิจัยซึ่งหลายคนที่ทำบ้าง ๆ ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องใช้กระบวนการงานวิจัย	ทีม 8 คน รวมที่ปรึกษา	
26 ม.ค. 48	เวทีแสดงความคิดเห็นถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์และดูแลพื้นที่	บ้านญ.ด.คลองเฉลิม	ผู้เข้าร่วมเวทีได้แลกเปลี่ยนถึงกิจกรรมที่เคยจัดการอนุรักษ์พื้นที่เขาพระยงกเงินหรือเขาบ้านคู มาก่อนโดยนายอารีหม หมด ทำครั้งนั้นประสบความสำเร็จ แต่ตอนนี้หยุดเคลื่อนไห้ว และมีนายพร้อหวาน วัชรจิระโสภณ หัวหน้าทีมวิจัยได้มาเคลื่อนไหวงานต่อ นายฉวีสีี เฟื่องโอ กำนัน ด.คลองเฉลิม บอกว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรสำคัญมาก ปัญหาอยู่ที่ว่าคนไม่รู้จักความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ ใช้ไม้เป็นแทนยังไม่รู้จักซื้อ สรรพคุณ รู้แต่ว่าบางตัวมีมูลค่ามากเนื่องจากเห็นคนขายเอก เข้ามาเก็บเกี่ยวเอาไปขายบ่อยครั้ง ทำให้เกิดรายได้แต่เราไม่ช่วยกันหวงห้าม		
			อีกคนบอกว่า ได้เห็นว่ามีพื้นที่มีพรานมานานแล้ว ได้ขึ้นไปเอาสมุนไพรเป็นประจำ แต่ไม่กล้าพูดอะไร ถือว่าการใช้สมุนไพรเป็นเรื่องภูมิปัญญาของชาวบ้าน และหมอบ้าน		

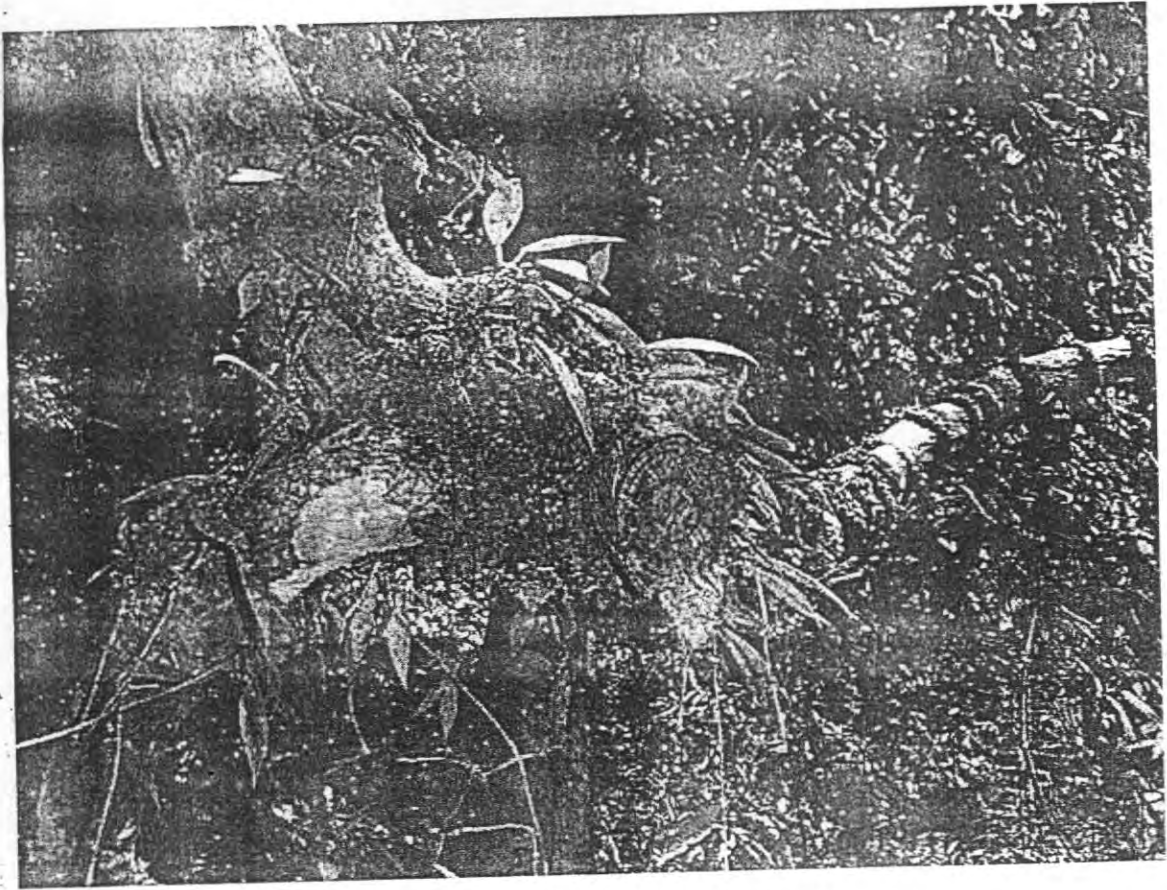
				พอสังเกตแล้วว่าไม่ไหวพอ และไม่ใช่ภูมิปัญญาที่ยังไม่กล้าพูดคัดค้านอีก กล่าวจะถูก ย้อนกลับมาว่า "ปลูกไว้ตั้งแต่เมื่อใด" พอคิดว่าเป็นคนใจร้อน กล่าวจะมีเรื่อง เลยไม่พูดอะไร ทั้งที่เป็นพื้นที่ของตนเอง อยู่ติดกับภูเขา แต่พรานสมุนไพรไม่ใช้คนในพื้นที่		
24 พ.ค.48	แลกเปลี่ยนงานวิจัย ท้องถิ่นกับ ครูโรงเรียน บำรุงอิตลาม	โรงเรียนบำรุง อิตลาม	ผอ.วิชา เสกสรร สนใจกิจกรรมที่ทีมวิจัยทำ รวมทั้งเห็นว่าบริเวณรอบโรงเรียนติดกับ คลอง และภูเขา ซึ่งมีสมุนไพรอยู่มากมาย ในพื้นที่ก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหารือกันว่า ร่วมกันสร้างแนวทางการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็กนักเรียน ครู และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ อย่างไร	ครู 4 คน ทีมวิจัย 6 คน นักเรียน	อาหารว่าง 420 บาท	

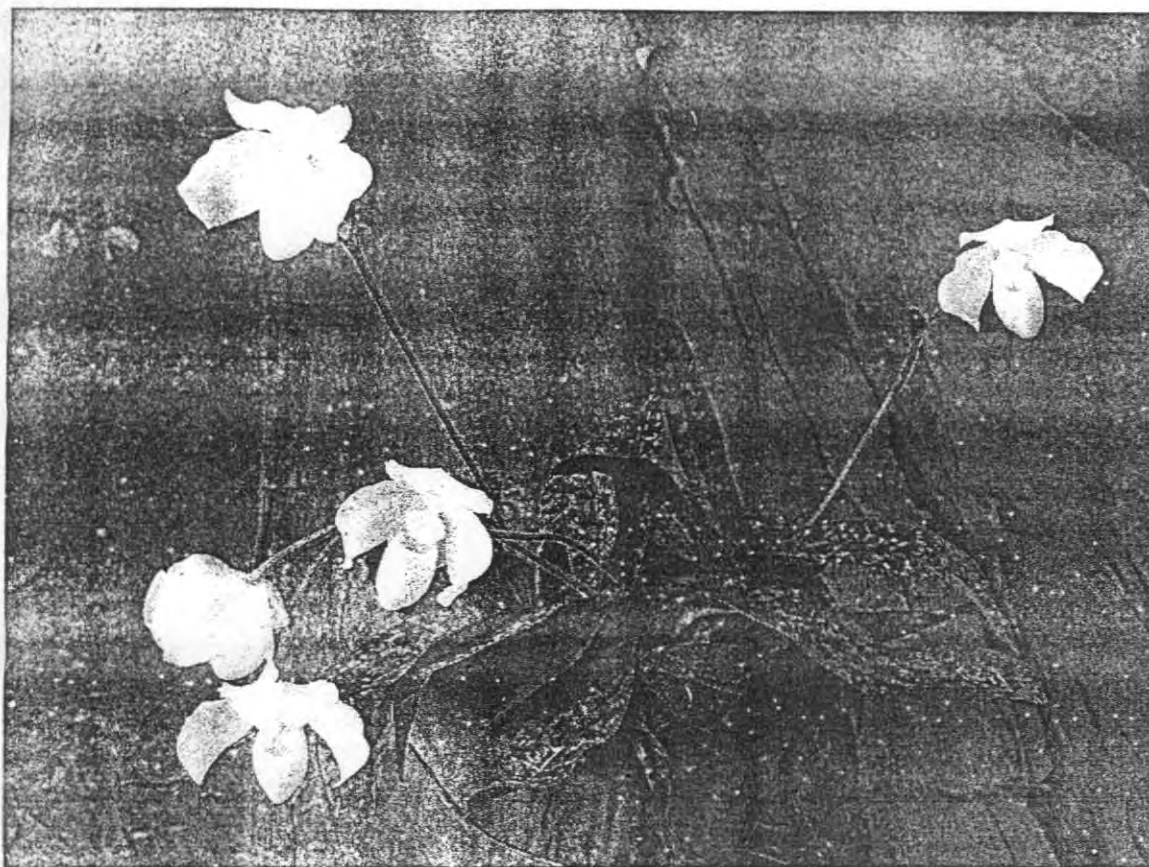
ผลงานเด็กนักเรียน โรงเรียนบ้านคู

ประชุมทีม วิเคราะห์การทำงาน

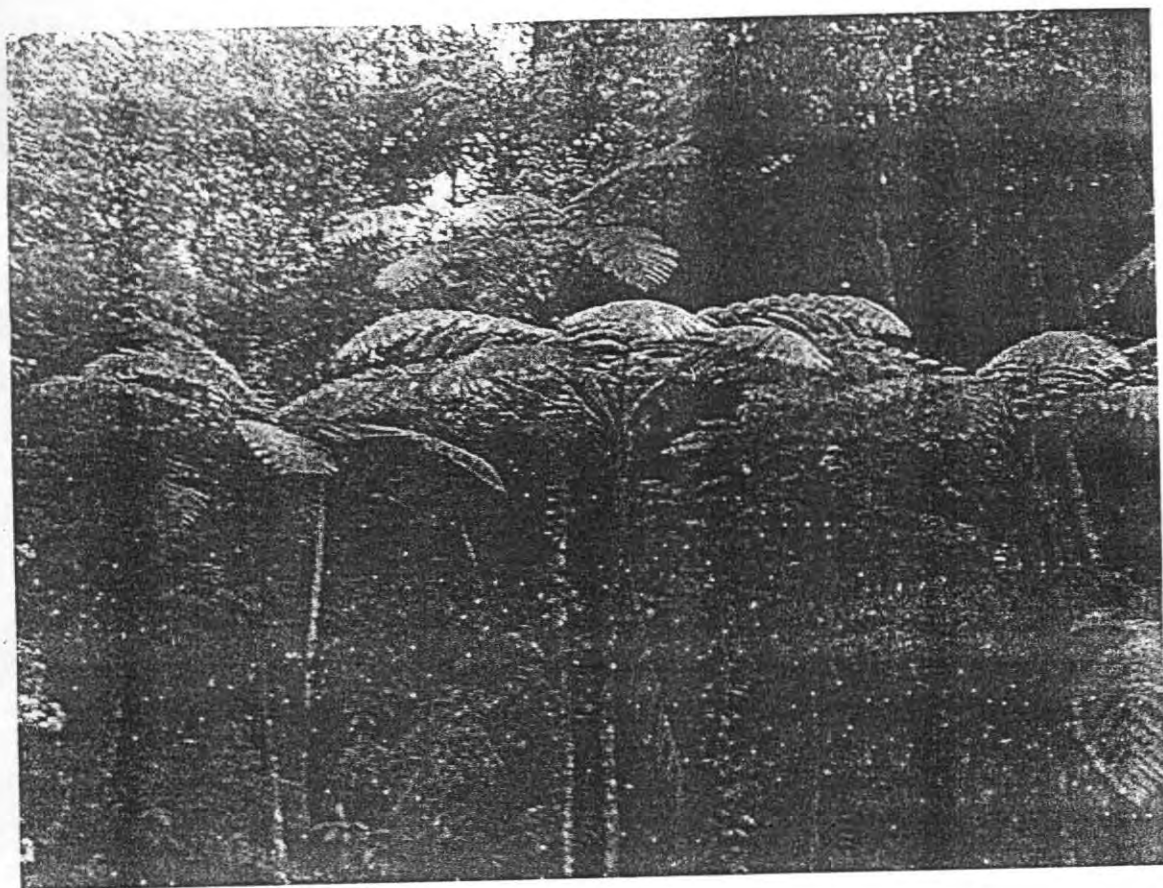
ม้ากระหีบโรงถูกตัดแต่โคน คนตัดเก็บไปไม่หมด

รองเท้านารีพบมากในพื้นที่

กิจกรรมการเดินป่าสำรวจสมุนไพร

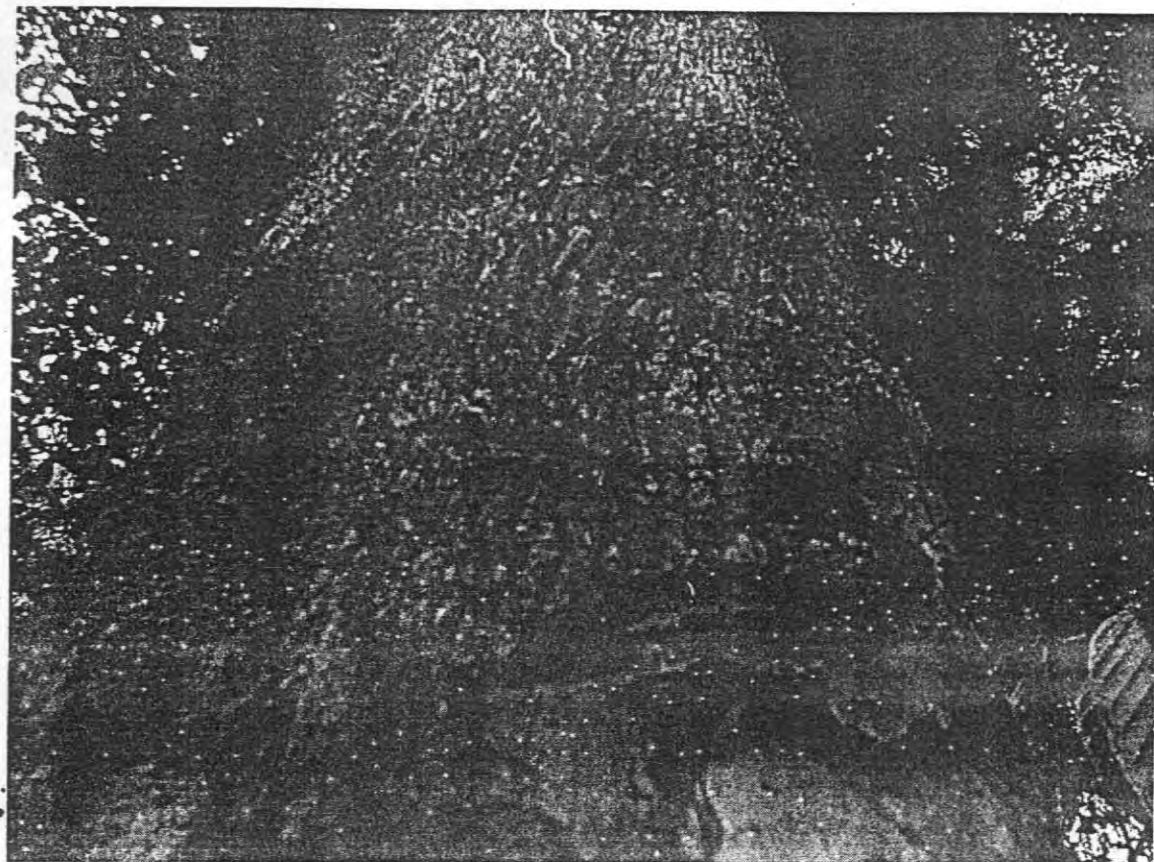
ต้นมหาสะดำ พบมากในพื้นที่น้ำตกโนราห์

กระดี่

น้ำตกโนราห์

ต้นม้าวเหล็กถูกลอกเปลือกที่โคน กำลังจะตาย
เป็นการเก็บสมุนไพรที่ผิดวิธี